BOETIUS
DE DISCIPLINA
SCHOLARIUM
DAVENTRIÆ
J. DE BREDA
1496

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

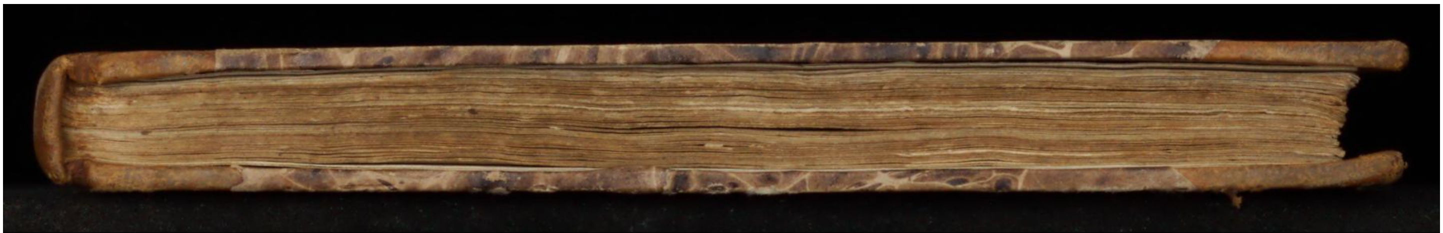


Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44



Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44



Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44



Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

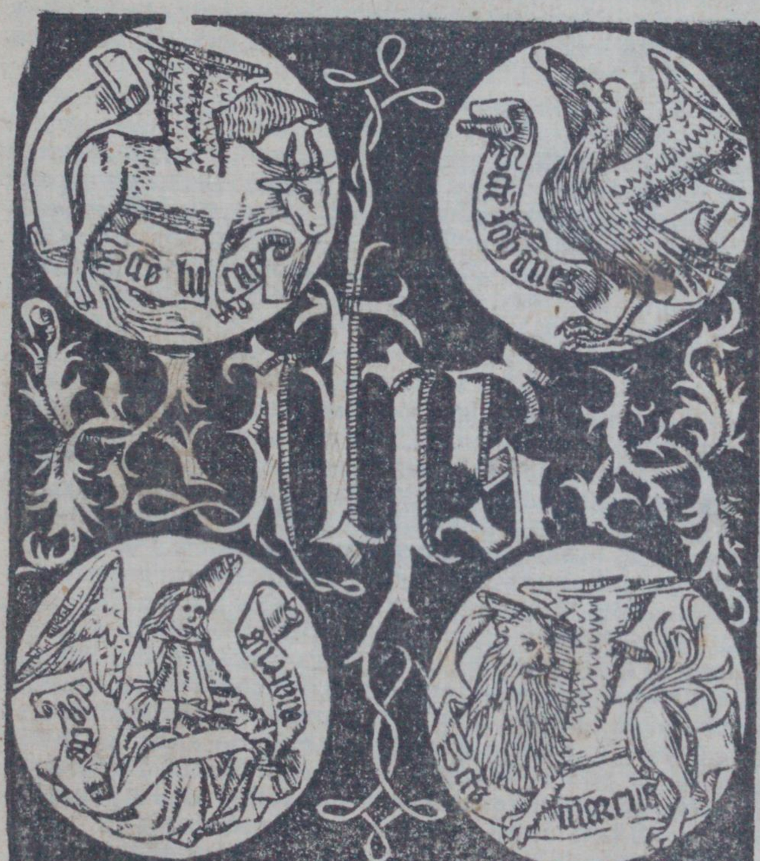
~~135~~.
171 g 44
SW. 4602
CA. 328

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

Boetiꝰ de diſciplina ſcholarium cum notabili commento



Koninklyke
Bibliotheek
te 's Hage

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

Prohemium

Oſculetur me oſculo

oris ſui Verba iſta ſcribuntur Canticoꝝ primo Quoꝝ
materia ⁊ intellectus ſm aliquos eſt talis Salomō vo
luit deſponſari cum filia Pharaonis ⁊ miſit nuncios ad
eam. Quibus venientibꝫ ſponſa queſiuit. quis eſt dn̄s
veſter Ac illi dixerunt. dn̄s noſter eſt rex regū. dn̄s dominantiū. rex glo
rie. rex pacis Ac illa. eſt etiā pulcher Cui nuncij. pulchritudinē eius mi
rantur ſol ⁊ luna Ac illa. eſt etiā diues Cui nuncij. gloria ⁊ diuitie in do
mo eius Ac illa. eſt etiam potens. Cui nuncij. Poteſtas eius a mari
vſqꝫ ad mare. His auditis ſponſa dixit. Veniat dn̄s veſter ⁊ oſculetur
me oſculo oris ſui Et talia verba taliter qualiter introducta ad noſtrū
poſſunt ꝓpoſitū ſic applicari. ꝙ ipſa regina ſeu ſcientia prediues querat
de quolibet ſtudente. loquens ad ipſum ſub hac forma Oſculet̄ me ⁊c̄.
Et anteqꝫ hoc faciat querit primo Quis eſt dn̄s veſter. id eſt q̇s eſt ſtu
dens. vtrum bonus vel malus. Si bonus. veniat ad me ⁊ oſculet̄ me ⁊
ducam eum in cellam vinariā Si vero malus fuerit. elongetur a me. q̇a
in maliuolam animā non introibit ſapientia Vltra querit Eſt etiaꝫ di
ues potens vel impotens Si potens ⁊ diues veniat ad me. Si pauper
⁊ impotens elongetur a me. qꝛ melius eſt paupem ditari qꝫ philoſopha
ri Querit vltra Eſt etiam pulcher. id eſt vtrum ſtudens ſit formoſus ⁊
bene diſpoſitus vel difformis Si formoſus veniat ad me Si difformis
recedat a me Sicuti Boetius perſuadet in textu infra de filio Thimo/
thei. qui fuit loripes caſtratus gibboſus ⁊c̄. vt infra patebit ¶ Iſtis ſic
deductis Notandum primo. ꝙ ſcire eſt rem per cauſas cognoſcere So/
li ergo illi ſcientias docent qui cauſas de ipſis dicunt. Cauſas igit̄ pre
ſentis libri videamꝰ. vnde ſm philoſophū ſecundo phiſicoꝝ q̄tuor ſunt
cauſe. ⁊ deſignant̄ per hos verſus Quatuor vt fantur multi cauſe reci/
tantur. Formaqꝫ finalis faciens ⁊ materialis. Vnde cauſa material' di
citur determīata diſpoſitio diſcipuli capiētis doctrinā a magiſtro Vel
poteſt dici diſciplina ſcholarium Cauſa efficiens dicitur fuiſſe duplex.
ſcꝫ mouens ⁊ mota Cauſa mouens erat Marcianus quidā epiſcopus
Boetio multum dilectus Sed cauſa efficiēs mota fuit venerabilis do
minus Boetius. Cauſa formalis aſſignatur hic duplex ſicut alibi. ſcꝫ
forma tractandi ⁊ forma tractatus Forma tractandi dicitur modus ꝓ
cedendi. ⁊ eſt proſaicus hic Sꝫ forma tractatus conſiſtit in diuiſione p̄
ſentis libri. vt infra patebit Cauſa vero finalis eſt vt ſcholares diſponā
tur ad recipiendū doctrinam a magiſtro Et ergo ſolet dici ꝙ cauſa fina
lis eſt duplex. ſcꝫ intrinſeca ⁊ extrinſeca Intrinſeca eſt cognitio eoꝝ que
traduntur in p̄ſenti libro. Sed extrinſeca eſt vt ſcitis his que hic tra/
duntur ſcholares melius diſponi poſſunt ad ſcientiaꝫ moralis philoſo
phie ¶ Et notandum ꝙ ex quo ſummū ſolaciū conſiſtit in veritatis
cognitione. igitur hō naturali deſiderio inclinat̄ ad veritatis cognitōeꝫ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

Unde Ariſtoteles primo metaphiſice ait. ꝙ omnes homĩes natura ſci
re deſiderant. hoc eſt naturali deſiderio. Quod cõmentator tribus pro/
bat rationibꝫ. quarum prima eſt. vnũ quodqꝫ ens imperfectũ appetit ſuam
perfectionem ꝙꝫ diu imperfectum eſt Res enĩ perfecta pulchra eſt. imperfecta
vero difformis Uerbi gratia. domus ꝙꝫ diu ſtat ſub imperfectiõe eſt dif/
formis. Cum autẽ perfecta eſt ſcḿ formam. tunc efficitur pulchra. Sed
homo ſcḿ intellectum aſt imperfectus. eiuſqꝫ perfectio eſt ſciẽtia Ergo
om̃is homo ſcḿ intellectum qui eſt eius forma impletiua ſcire deſiderat
Minor patet. quia illud eſt rei perfectio quod eſt actus ad quẽ res prius
erat in potentia Homo autem per prius erat in potẽtia ad ſciendũ om
nia. ergo dum actu perfectus eſt. intelligit Hoc eſt quod dicit Ariſtote
les tercio de anima Intellectus ante actuale intelligere eſt potẽtia om
nia Quãdocunqꝫ igitur eſt actu. videlicet quando om̃es ſpecies actu re
cipit. tunc perfectus eſt per eas Secunda ratio. vnũquodqꝫ deſiderat
cognitionem ſibi determinatã et naturalem. nam operotiones procedũt a
virtutum potentiis Harum autem ſummũ bonum eſt naturalis opera/
tio. ſicut ſummũ bonũ eſt oculi ꝙ videat. et auris ꝙ audeat. et intellcũs
ꝙ intelligat Unumquodqꝫ igitur appetit operationem ſibi debitam ſed
operatio cõnaturalis intellectus eſt ſcire et intelligere. ergo ſcḿ intellcũz
homo naturaliter ſcire deſiderat Tercia ratio eſt. quia vnũquodqꝫ ap
petit ſtatum ſuum excellentem. hunc autem acquirit ex eo ꝙ coniunctuz
eſt et ſimile ſuo principio Uerbi gratia. domus ſtatũ habet excellentẽ.
dum aſſimilatur cauſe efficienti ſcḿ formam et figuram quam mẽte pre
concepit Sed per ſcire et intelligere homo coniungitur et aſſimilatur quo
dãmodo prime cauſe. ex eo ꝙ ſcire eſt ſpecies rerum intelligibiliũ in in
tellectu recipere Ergo cum homo recipit. in intellectu eius ſunt quodã
modo omnia Sed prima cauſa eſt in qua vt in fonte effectiuo formali et
finali ſunt omnia ergo per ſcire homo aſſimilatur primo principio Cõ
cludendum eſt igitur ꝙ omnes homines naturali deſiderio in intellectu
poſſibili radicato ſcire deſiderant. ¶ Notandum ꝙ preſens liber eſt
vtilis omnibꝫ hominibꝫ. quia in eo docetur quõ homo debet ſeipſuz rege
re in moribus Modo, ſciẽtia conſiſtit in bono regimĩe. iuxta dictũ phi
loſophi tercio politicorum Melius eſt ciuitatez regi optimo viro ꝙꝫ opti
ma lege Et idem dicit Felix eſt ciuitas cuius preſides ſunt philoſophi
Cui concordat. Seneca ad Lucillium dicens. Turpe eſt ſenem viuere
ſine moribus Et idem. quid eſt melius ꝙꝫ rerum peritia ¶ Item no
tandum ꝙ magnum et paruũ non proprie atribuũtur intellectui. ex quo
nõ eſt corporeus. ſed ſimilitudinarie. Unde ille intellectus dicitur mag
nus qui pluribus intelligibilibꝫ eſt informatus. Per oppoſituz autẽ ille
intellectus dicitur paucus qui paruis intelligibilibus eſt informatus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

Diſcipli. ſchola.

Veſtra nouit intentio de diſciplina ſcholarium compendioſuȝ poſtulare tractatum. Utinam compendioſum a ſpiritus mei peruitate. prout facultas ſuppetit ⁊ ingenij decliuitas erunnarumqȝ tenacitas amicis veſtris precibus o Martiane temptabo acquieſcere ¶ Licet duplici genere commentoruȝ ſim impeditus non tamen omnino diuerſorum In quaſdam Ariſtotelis et alio

Iſte preſens liber diuiditur in duas partes principales. ſcilicet in prohemialem ⁊ executiuam. Pars executiua ibi. Cuȝ indiſcreti. Adhuc prima diuiditur in quinqȝ. In prima ponit intentum ſuum. In ſecunda narrat ea quibus fuit impeditus. quare precibus Martiani potuit contradixiſſe. ibi. Licet duplici genere. Quid autem faciat in alijs patebit in locis ſuis. Dicit igitur primo ſic. O martiane pater mi ⁊ domine dilectiſſime veſtra pia intendit voluntas. vt compendioſum ſcriberem tractatum de diſciplina ſcholaſtica. Utinaȝ ad hoc eſſem ſufficiens. Temptabo tamē amicis veſtris acquieſcere p̄cibꝫ pro quanto mea ſufficit facultas. Et miſeriarū diuerſitas hoc ꝑmiſerit

¶ Notandū hic ꝙ in principio p̄ntis libri quattuor tangunt cauſe. de quibus ſupra Per hoc ꝙ dicitur (Martiane) tangitur cauſa efficiens mouens. Et per hoc ꝙ dicitur (temptabo) tangitur cauſa efficiens mota. Et ꝑ hoc quod dicit (ſcholariuȝ) tangit cauſa final Et per hoc quod dicit (diſciplina) tangitur cauſa materialis

¶ Prius autor premiſit intentionē ſuā ſub mō petitōis. ⁊ cū hoc poſuit admiſſionē petitōis. Hic ponit impedimēta ſiue occaſiones pro quibꝫ potuiſſet cōtradicere petitionibꝫ Martiani vt ꝑ hoc oſtēdat petitionem huiuſmodi eſſe difficilem. Et dicit ſic O martiane preces veſtras exaudiui. licet ſim impeditus duplici genere commentoꝝ non tamen omnino diuerſorum. quia forſan vnam tangunt materiam. Et licet ſim etiam impeditus in editionibus quorundam libroꝝ ſcȝ Ariſtotelis ⁊ alioꝝ philoſophorū. Et licet ſim attenuatus ꝓprio ſtudio. Et licet ſim impeditus cruciatu regis gothoꝝ. q̄ſi diceret. volo tñ exaudire preces Martiani ¶ Notandū hic p̄mo. ꝙ ſi mirando aliq̄s hic peteret quare autor hic diuinum non inuocat auxilium. cum tamen ad quemlibet ꝑtineat artificem in operis ſui exordio diuinā implorare ſubuentionem. Iuxta illud poete. Omnibꝫ in factis ꝑagendis ſiue ꝑactis. Debet preponi deus humane rationi. Dicendū ꝙ ꝑ hoc ꝙ dicit (vtinā ꝯpēdioſum) diuinū implorat auxilium. Uult em̄ ipe dicere ꝙ dominus det ſibi grām vt ꝯpendioſum poſſet ꝯficere tractatum ¶ Notādū ſecūdo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

ꝙ in littera preſenti tangunt quattuor impedimenta quibꝰ decent Boetius potuiſſet petitionibꝰ martiani cõtradixiſſe. Primũ quia tunc temporis impeditus erat ſuꝑ cõmentis yſagogarum ac ꝑ̃dicamentorum Ariſtotelis. Hec aũt ꝯmenta nõ ſunt omnino diuerſa. quoniã in predicabilibꝰ ſeu yſagogis traditur ratio ſm quã ordo eorum ad inuicẽ eſt ſumendꝰ ſm ſubiectionẽ ⁊ predicationẽ Ordo aũt iſte actualis traditur in libro ꝑ̃dicamentorum. Scdm impedimentũ fuit corroſio crudelis regis gothoruz Ille eĩ volens expugnare ciuitatem rhomanã vbi Boetiꝰ erat ꝓcõſul poſtulabat eũ ſibi preſentari. Et cuz illũ habuerit cũ rhomanis in trãquilla pace viuere ꝑmiſerat Hoc eĩ fecit i dolo. cuz eĩ Boetius ſibi ꝑ̃ſentabat miſit eũ in exiluz. vbi plurima patiebat miſeriarum genera Habuit tñ philoſophiã in ꝯſolatricẽ. q̃ ſibi i ſpecie mulierꝫ pulcherrime apparebat Et ſic ciuitas romana boetio ꝑuata ꝯſilio caruit quare a prefato rege faciliter expugnabat. Paſtore eĩ ꝑcuſſo oues gregis de facili ſpargunt Tercium impedimentũ fuit. quia occupatus fuit. ymmo fatigatus quodãmodo ſuper ꝯpoſitione libri de philoſophico conſolatu. quẽ dum miſſus fuerat in exilium cõpilauerat Quartum quia ꝯmolitus fuit in cõpilatione libri de trinitate perſonarum in diuinis. quia cum ipſe ad fidẽ catholicam ꝯuenerat conſcripſit librum de trinitate perſonarum contra hereticos ⁊ infideles Unde cõſequenter notandum. ꝙ illa ꝯticula textus (proprio attenuatus ſtudio) dupliciť poteſt exponi Primo ſic. quia ſtuduit in materia que ante ipſum nõ fuit expoſita necꝫ deſcripta Secũdo ſic Boetius attenuatus fuit proprio ſtudio attendens illud ꝯſolationis. Felix eſt hoc regnũ quod habet regem ſapientem Unde q̃uis eſſet conſul rhomanus. non tñ ſtudere ceſſauit

rũm philoſophorum editiones ꝓprio qꝫ attenuatus ſtudio. ⁊ inhumani regis gothorum cruciatu corroſus philoſophico preueniente conſolatu. extremaqꝫ profunde trinitatis perſpicatione permolitus

¶ Quid enim gimnaſiorum exercitatu lucidiꝰ q̃ꝫ in naturali ⁊ artificia

Hic boetius oſtendit cãm quare admittere vult petitionem Martiani. dicens interrogatiue ſic Quid eſt lucidius ⁊ melius q̃ꝫ debita cognitio in ꝓceſſu naturali ⁊ artificiali q̃ꝫ naturalis exhibitio viriũ intelligẽtie in exercitio ſtudiorum ¶ Notandũ hic ꝙ duplex eſt ordo ſeu modꝰ cognoſcendi in qualibꝫ ſcientia. ſ. naturalis ⁊ artificialis Naturalis ẽ q̃ ꝓceditur per cauſas ⁊ ꝑncipia ad effectus Et aſſimilatur etiã nature qꝛ natura prius cognoſcit cauſas q̃ꝫ effectus Artificialis aũt ordo eſt quãdo econtra ab effectibꝰ ꝓceditur ad cauſas ⁊ principia ¶ Item notãdum ꝙ gimnaſium olim dicebatur cõmunis locus luctandi hic ãt ſumi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

tur pro ſchola Sicut em̄ tunc fiebat concurſus ad gimnaſiuz cauſa luctandi. ſic fieri ſolet ↄcurſus ad ſcholas cauſa dicendi Item notanduz ꝙ hec particula (gradualis exhibitio) in textu poſita poteſt dupliciť exponi Uno mō ſic. gradualis exhibitio id eſt debita ⁊ ordinata applicatio intellectus ad ſcientias. Alio mō ſic. gradualis exhibitio id eſt debita proceſſio ad ſcientias

li progreſſione debita cognitio. ⁊ q̄d eſt lucidius q̄ȝ virium intelligētie gradualis exhibitio

Eloquentie em̄ partes decenti naturalium ⁊ artificialium proceſſu ⁊ perſpicua intelligentie comprehenſione nouimus ſtabiliri

In primis prima puerorum oblectamenta ſunt prelibanda.

Secundo. ſecunda videlicet qualiter

Hic ↄfirmat ꝑus dictuz. ꝙ videlicz nihil meli⁹ ſit debita cognitione tam in ordine naturali q̄ȝ artificiali. dicēs ꝙ h̄ apparet in ꝑtib⁊ ſeu ſciētijs eloquētie. Hmōi em̄ per debitum ordinem acquirūtur Notandū hic primo. ꝙ autor ſpecialē facit mentiōez de ſcientijs eloquētie. q̄ ſunt grāmatica logica ⁊ rhetorica. quia tales ꝑmo acquirunť Quare op⁹ eſt precipue circa eas debitum ſcire moduz ꝓcedendi Notandū ſecundo. ꝙ tres dicte ſcientie ideo dicuntur ſcientie eloquētie. q᷑ ſunt de eloquētia ſeu de ſmone Grāmatica q̄dem eſt de ſmone congruo vel incōgruo Logica vero de ſmone vero vel falſo Rhetorica aūt de ſmone ornato vel inornato Veruz eſt tamē ꝙ grāmatica maxime d᷑ ſermocionalis. q᷑ ↄſiderat ſermonē ſignificatiuū tāq̄ȝ ſubiectū Taliter āt logica ⁊ rhetorica ipm̄ non ↄſiderant Itez notandū tercio ꝙ tres p̄dicte ſcientie cōiter dicunť triuiales. q᷑ ſunt tres vie in vnū finē tendēces Hoc tn̄ minus videtur. verū. h̄nt em̄ hmōi finē diuerſum Finis em̄ grāmatice eſt expreſſio ↄceptus mentis. finis logice eſt rectificatio actuū intellectus. ſed finis rhetorice eſt ꝑſuaſio in bonis ⁊ in malis Alia igiť de cauſa triuiales dicūť. q᷑ ſunt tres vie ↄſiderātes vnū diuerſimode: ↄſiderāt em̄ ſmonē ſcꝫ tm̄ quantū ad diuerſas eius paſſiōes

Hic ponit ordinē dicendoꝝ Dicit em̄ ꝙ primo vult ponere q̄dā facilia documēta quib⁊ pueri ꝑmo debēt imbui Scd̄o docebit q̄liter ſupbia ſcholariū ſit ſubijciēda magiſtro ⁊ ſcholaſticis iungenda Tercio docebit q̄liter magiſter reſiſterꝫ ſupbie magnoꝝ ſcholariū apponēdo exēpla Quarto qualiter ſcholares prudentē faciēt ꝓuiſionē Et q̄liter gradatim ad ſcientiaꝝ culmina aſcendēt Quinto q̄liter boni ſcholares ad gradum magiſtralē ſunt ꝓmouendi. Sexto q̄liter ſe habebit magiſter erga ſcholares ſuos, inſtruēdo ipſos ſm̄ modū bonū Notandū hic ꝑmo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

ꝙ ex ordine dicendoꝝ apparet. ꝙ nedum in preſenti libro agitur de apti tudine recipiendi doctrinam a docente. Uerumetiam quomodo ſchola res ad magiſtralem dignitatem ſunt promouendi Et etiam qualiter ſe regent magiſtri circa diſcipulos ¶ Notandum ſecundo. ꝙ per ordinē dicendorum hic traditum auditores redduntur dociles. Hoc enim fit quando aliqua eis proponuntur ſub via lucida. qualiter autor facit in propoſito ¶ Notandum tercio. ꝙ ſcholares primo ſunt imbuendi docu mentis facilibus. Habent enim iuuenes cerebrum ualde fluxibile: qua re non poſſunt ſcias et differentias ſenſibiliū diſtincte ⁊ certitudinaliter recipere. Sed cerebro paulatim exſiccato co/ gnitio eadem certior ef ficitur ⁊ diſtinctior Pa tet iſtud quoniaȝ pueri primo vocant omnes viros patres. ⁊ omnes mulieres matres Parȝ idem exemplo Auicen/ ne de homine a longin quis veniente ꝑmo eñ apprehendit ꝙ ſit cor/ pus. deiñ ꝙ ſit animal progreſſiuū. deiñ ꝙ ſit hō. Et tandē ꝙ ſit ſor/ tes vl' plato. Pari mō innata ē nobis via ꝓce dendi a cōmunioribus et cōfuſioribꝫ ad ꝓpria

adulatoruȝ elatio magiſtratui eſt ſub ĳcienda. Tercio de eorum elati/ one reprimenda. ⁊ exemplorum com mendatione diſtincte ꝓponenda. Quarto de ſagaci prouiſione ſchola/ rium eorumqꝫ graduali ſtatione Quinto qualiter ſcholarium venera bilis ⁊ ſincera deuotio ad magiſteri/ um eſt proferenda Sexto de ma/ giſtrantium norma. diuiſioneqꝫ ter/ na. ſtatuqꝫ eorum erga ſubditos. mo doqꝫ docendi precognito ¶ Hec aūt ad intelligentie cōmenda tionē ſuſcepimꝰ pagēda ꝑſtinū modū

Et pariformiter pueri. quia ad faciliora documenta ſcȝ ad gramma/ ticalia primo ſunt apti. igitur in illis primo ſunt erudiendi

¶ Item notandum ꝙ oblectamentum venit ab oblecto as are. qđ eſt compoſitum a prepoſitione ob ⁊ lacto as are. per mutationem a in e Unde oblectare proprie eſt lacte nutrire. Et ſicut lac eſt cibus pueris bene conueniens quia eſt facilis digeſtionis. ſic grāmaticalia quia faci lia ideo iuuenibus ſunt magis congruentia

¶ Hic probat formam tractandi eius eſſe facilem ⁊ exemplarem. Et ꝓbatur rōne ſic. Omnis ſermo ad rudium informatōem erit facil et exēplaris. Sed iſte ē hmōi. qm̄ rudes ingeniū leuare non poſſunt ad ſubtilia ⁊ difficilia. qꝛ opus eſt eos ꝑmo ꝑ facilē ſermonē ⁊ exēplarē in/ formari. Et taliter ꝓmittit ſe Boetius facturꝫ Dicit em̄ ſe nūqꝫ fuiſſe vſum tam facili ſtilo. Uñ dr̄. ꝙ triplex eſt ſtilus dictandi ſiue ꝯpilādi. ſcȝ ſummus mediocris ⁊ īfimus. Primo vtitur Tullius in ep̄lis ſuis. et Boetius in de conſolatōe philoſophica Scđo vtitur idē i hoc libello

de diſciplina ſcholaſtica. Et tercio cõiter vtuntur quicunqꝫ mentis cõ
ceptum exprimentes ideomate latino. Proceſſit autem Boetius ordi
ne debito. Quoniam intellectus iuuenum propter cerebrum fluidum
eſt nõ potens recipere difficilia. ſcalatim autem aſcendit Primo em̃ fa
cilioribus imbuitꝰ deinde mediocribus. Et tandem ꝑfectioribus ⁊ dif
ficilioribus confortatus ad altiſſimorum cognitionem ſe poteſt erigere
Ad que q̃dem altiſſima humanus intellectus ſe habet ſicut oculus no
ctue ad lumen ſolis. Unde Seneca. Sermo plurium proficit paulatiꝫ
in animo receptus. ⁊ Boetius in libro p̃dicamentoꝝ. Sciẽtia feſtina
ta marceſſit. mediocri
ter vero ſuſcepta aug/
mentatur ⁊ creſcit

¶ Item notandum ꝙ
hoc nomẽ ſtilus capitꝰ
multiſ modis. vñ ſtilus
Clauſula materia ſcri
bentis ⁊ officium ſit.
Ac inſtrumentum di/
citur eſſe ſtilus.

tractandi fere ob mittentes nunquaꝫ
leuiori ſtilo peruſi. Quoniamqꝫ in ꝑ
te maiori rudibus informandis eſt ex
ecutio ⁊ tanto dilucidandi leuior trã
actio.

Cum indiſcreti ⁊ impotentis
ſeptẽnis infantia ducitur ad
imbuendũ. Uidendum eſt ne mẽbro
rum indecens ſit diſpoſitio. vtpote ĩ
tegralium. vt manuũ ⁊ pedũ ⁊ aeris

¶ Expedita parte pro
hemiali. ponit Boeti/
us ꝑtem executiuam.
que diuiditꝰ in duas ꝑ/
tes. Primo em̃ ponit
impedimenta impediẽ
tia aptitudineꝫ ſeu ha
bilitatem recipiendi
doctrinam a magiſtro

Secundo oſtendit quomodo pueri in ſcholis nouiter appoſiti ſunt in/
formandi ibi. In primis figurarum elementa. Adhuc prima in duas
ſm ꝙ duo ſunt impedimenta. p̃mum ex parte corꝑis. ſecundum ex ꝑte
cibi ⁊ potus. ſcda ibi. Cibariorum autem. Adhuc p̃ma in duas. p̃mo
facit quod dictũ eſt. ſecundo declarat ꝑ exempla. ibi Legitur em̃. Thi
mothei filiũ. Et dicit p̃mo ſic. quando puer ſeptem annoꝝ apponẽdus
eſt ſcholis cauendum eſt ne in tali puero ſit indecẽs membroꝝ diſpoſi/
tio Membrorum quidem principalium cuiuſmodi ſunt manus caput
et pedes. ita ꝙ ꝓpter corꝑis indiſpõem aĩa non impediatur operando
¶ Iteꝫ cauendũ eſt etiam ne ſit aeris intemperies ne actus aĩe inhabi
lis reddatur ⁊ ineptus ¶ Notandũ hic ꝙ infans ſcholis mancipandus
tria in ſe habebit. videlicet corꝑis ſanitatem membrorum ſaltem prin
cipalium integritatem ⁊ victus competentiam ⁊ veſtitus. Indigenti
em̃ melius eſt ditari q̃ꝫ philoſophari. Indiget homo cibo ⁊ potu ⁊ re/
liquo famulatu ꝓ corꝑis ſuſtentatione. Inſuper habebit diſcretioneꝫ
q̃m ſicut ſanitas regit corpus. ita diſcretio regit animam. Diſponuntꝰ
em̃ pueri ad ſcientias tripl'r. p̃mo ex natura. ſecundo ex diſciplĩa. tercĩo
ex ſola conſuetudine Nõ em̃ modicum refert iuuenem ſic vel ſic aſſueſ/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

cere. Comparatur em̄ anima ad corpus cum ſit motrix eius ſicut ar/
tes ad inſtrumenta. ideo ſicut diuerſe artes diuerſa habent inſtrumēta
Non em̄ eiſdem vtitur inſtrumentis ars fabrilis ⁊ carpentatoria. Cō
ſimiliter nec quelibet anima eiſdem vtitur membris. Cum igitur cor
pus ⁊ eius partes ſint inſtrumenta anime. per quod ſuas exercet ope/
rationes. Ideo autor docet remouere nocumenta circa corpus contin/
gentia. vt anima ſuas operationes prompte exerceat per corpus tanq̄
per inſtrumentum. Ideo autor dicit. Cum indiſcreti ⁊c̄. Et eſt indiſcre
tio referenda ad mentem. impotentia autem ad corpus. Ut ſm philo
ſophum in principio phyſonomie ſue. anime ſequuntur corpora. Ideo
ſi corpus fuerit habile. tunc anima redditur ſubtilis ad exercendum pro
prias operationes etiam aeris intemperies impedit animam in exerci
tio naturalium operationum. quia ſm philoſophū in libro de longi/
tudine ⁊ breuitate vite. vita ꝯſiſtit in calore naturali ⁊ humido radica
li. Sed per nimium calorem humidum radicale diſſoluitur. ⁊ ꝑ frigus
intenſuz calor natura
lis extinguitur. Ideo
tempore medio modo
ſe habente pueri ad im
buēdū ſunt mācipādi.

¶ Prius poſuit autor
quedā impedimēta hic
declarat ea per exēpla.
Et diuidit hec ps in
duas ſm q̄ duo ponit
exēpla. ſcd̄a ibi. Siꝉr
pretoris. Et dicit ſic.
Legit̄ de thymotheo
qui habuit filium qui
erat caſtratus lepra in/

intemperies. vtpote conſtringentis
hyemis obtuſitas, vel comburentis
eſtatis profunditas periculi generet
incrementum

¶ Legitur autem Thymothei filiuz
lepra incumbente caſtratum loripe/
dem gibbo tumentem doctrine man/
cipatum plebeiam extitiſſe abiectōez
ſociorumq̄ detra ctionē ridiculoſam

cumbente. Et fuit male diſpoſitus in ꝑtibus integralibus ſcz in capi
te manu ⁊ pede. ⁊ ille fuit ſcholis appoſitus. Et quia inordinatam ha
buit corporis diſpoſitionem. factus eſt abiectio plebis, ita q̄ erat poſi
tus in deriſionem omnium ſuorum ſociorum. ⁊ ꝑ conſequens nihil pfe/
cit. Et eſt ſignū q̄ mala corporis diſpoſitio magnum eſt impedimen/
tum in acquiſitione ſcientiarum ¶ Notandū hic q̄ Thymotheus ha/
bebat filium leproſum. quem conſilio medicorum fecit caſtrari ſpe ſa/
nitatis. qui caſtratus non bene fuit curatus Et fuit idem loripes ⁊ gib
boſus. qui ad ſcholas poſitus plebis erat abiectio ⁊ ſociorum deriſio
vnde melius fuiſſet ipſum non mancipari ad doctrinandum
¶ Item notandū q̄ lepra eſt quedam infirmitas ex nimio calore pue/
niens. Unde colerici vt frequēter ſunt leproſi propter nimium calorez
Et ſm Auicennam duplex eſt remedium contra lepram. Primo dum
iuuenis ꝑcipit lepram diuidere debet veſptilionem, ⁊ membro leproſo
ſupponere. Scd̄o debet remouere teſticulos, in illis em̄ cōcurrunt om/

nes vene corporis. Quare in eis eſt calor intentiſſimus qui tepeſcit te-
ſticulis abiectis. Hinc eſt ꝙ caſtrati non barbeſcunt ¶ Nota loripes
dicit᷑ ille qui habet pedem tortuoſum ſeu pedes tortuoſos. ita ꝙ vnus
pendeat circa aluum cum corrigia. Et dicitur loripes a nomine lorū vel
a nomine lora re. quod eſt corrigia pendens in collo equi Et dicitur lo-
ripes quaſi habens pedem ligatum cum lora. ¶ Item gibbus bi dicit᷑
tortuoſitas quā habet aliquis in dorſo. que cauſatur ex materia terre-
ſtri. ⁊ ex aliquo ſuꝑfluo. Et de hoc nihil ad propoſitum

¶ Similiter pretoris ſuburbani fili-
olum canicula inſtigante litteris vi-
dimus mancipatum. Cum autē ſo-
lita nō gauderet vmbracula propria
virtute deſtitutus. hictrice pena per-
mollitus. ⁊ vitalibus tandem ſpiriti-
bus attenuatus. lymphaticis mor-
bis occubuit. Ecce quantum diffi-
cultas membrorum indecens diſpo-
ſitio et aeris inhabilitas puerili con-
tulerunt ingenio. ¶ Cibariorum

¶ Hic ponit exemplū
de ſecundo impedimē-
to. ſcilicet ꝙ pueri non
ſunt litteris apponen-
di in aeris intemperie.
Et dicit ſic. Quidam
pretor erat rhome ha-
bens filium quem in
diebus canicularibus
litteris apoſuit. Et
cum ille non poterat i-
re ad loca vmbroſa. ſi-
cut rhomani ſolent fa-
cere ne nimia calidita-
te grauētur. in diebus
illis incidit in hictrici-
am. Et primo debili-
tatus in ſpiritibus vitalibus moriebatur hydropicus. Tunc vltra fa-
ciendo exclamationem dicit. O quantam difficultatem intulit iſtis pu-
eris membrorum indiſpoſitio ⁊ aeris intemperies ¶ Notandū hic
ꝙ pretoria fuit rhome dignitas quedam. Et qui illam habebat digni-
tatem dicebatur pretor. non ꝙ fuit pre alijs torquens. ſed magis alijs
precipiens. Hec Huguitio. ¶ Item hictricia dicitur quidam morbꝰ
proueniens ex nimia calefactione epatis. ꝑ quem homo redditur glau-
cus ⁊ crocei coloris. Et dicunt medici ꝙ poſt conualeſcentiam illius ſe-
quitur hydropoſis. Unde hictricus dicitur ille qui patitur talē infir-
mitatem. Et deriuatur a nomine hictrix cis. quod eſt nomē auis glau-
ci coloris ¶ Item canicula dicitur quedā ſtella apparens in fronte leo-
nis. Et igitur ſole in tali ſigno exiſtēte viget calor multum intenſus.
q̄a tunc ſol eſt in propria ſua domo. Et a tali ſtella dies vocātur cani-
culares. ⁊ tunc tp̄a ſunt multū morbidoſa. Et medici ꝓhibent tūc mi-
nuere ſanguinē. ⁊ etiā facere coitum cū mulieribꝫ illo tp̄e. Nā tunc om-
nia cito putreſcunt ¶ Item ſpiritus vitales ſunt qui ſolēt venire in ve-
nis corporis. ⁊ faciunt motum ſanguinis. qui ſpiritus per modum fu-
mi exalant.

¶ Prius poſuit Boetius quedā impedimēta ex parte corꝑis vitanda

hic remouet quedam impedimēta corpori adiacentia. ſicut cibus ⁊ ve/ſtis. Et dicit ſic. Puero litteris appoſito debet eſſe facultas cibi medio/cris. ſimiliter ⁊ potus. Veſtiū aūt penuria abſit ſibi longe ¶ Notan/dū hic ꝙ ea de cauſa puero ſcholis appoſito mediocris ē facultas ciba/riorū. Cū em̄ pueri vtunt̄ ſuꝑfluitate cibariorū. tunc fit in eis pulſus quidā ſeu motus ad cerebrū. ⁊ ꝑ conſequens diſcretio impeditur in eis ita ꝙ vtus cogitatiua ⁊ ſiſr memoria in ipis impeditur. Quādocunqꝫ em̄ fiunt motus iſti in cerebro. tūc vtutes ꝓdicte debilitant̄. ⁊ ab iſtis v/tuti9 dependet diſcretio intellectus. vt patet plane ex tercio de anima. Et ⁊ rō nō eſt alia niſi ꝙ cerebrū eſt ꝑturbatum. eo ꝙ fiunt multi motus intellectus diſcretionem impedientes. Idcirco pueris mediocris erit copia cibariorum. Etiam alia eſt ratio quia pueri fortem non habent calorē valentem digerere cibum fortē. Videmus em̄ in pueris ꝙ poſt prandiū vel cenā obliuiſcuntur lectionū. ⁊ de mane cū memoria fuerit purgata eiuſdem recordantur ¶ Item notandū ꝙ potus pueri ſcho/lis appoſiti eadem cauſa erit tenuis. Nam ſi fortem biberit potum de/strueretur in ipo iudiciū ſeu diſcretio intellect9. eo ꝙ ex potu tali mul/ti fiunt vapores groſſi aſcēdentes ad cerebrum. vnde cerebrū ꝑturbare/tur ¶ Item notandū ꝙ veſtium penuria aberit puero ſcholis appoſito ea de cauſa quia tem/pore hyemali indiget veſtibus. ne frigus ex/cellens corrumpat pro/portionem calidam cū humido. Similiter et tempore eſtiuali ne ca/lor excellens ipſam di/ſtemperet.

autem mediocris ſit facultas. potus autem tenuis eiuſdemqꝫ parcitas ve. ſtium ſimul abſit penuria.

In primis figurarum elemē/ta repreſentantium eſt impri/menda dilectio/coniungendarumqꝫ nō parum artificioſa cōiunctio. Nec

¶ Primo autor po/ſuit quedam impedi/menta ad ſuum propo/ſitum valētia. hic pro/ſequitur ſuum intentum. Et diuiditur hec pars in duas. Primo enim oſtendit qualiter pueri ſunt informandi in ſcientijs facilibus. Secun/do qualiter in ſcientijs ſubtilibus ibi. Completo autem. Prima ad/huc diuiditur in quattuor. Primo enim oſtendit qualiter pueri ſunt in/formandi in orthographia. Secundo qualiter in ſcientia que eſt de ſi/nificatis vocabulorum ibi. Laborioſi. Tercio quomodo in ſcientia poetica ibi. Senece autem traditio. Quarto quomodo in ſcientia rhe/torica. ibi. Ceterorum autem. Dicit primo ſic. pueri primo debent ꝓ/cedere ad orthographiam que eſt ſcientia de coniunctione litterarum et ſyllabarum. Et ꝙ diu non eſt immorandum illi. nec etiā cito ab ea recedendum. ſed mediocriter ſibi eſt inſiſtendum. Et ſi hec ſcientia repe/riatur in aliquibus bene diſpoſita ad ſcientias. erit in eis pceſſus habi/lior ⁊ promptior

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

¶ Notandũ hic primo. ꝙ elementũ ſumitur vno mõ improprie ⁊ ſic conuenit materie prime Unde dr̃ elementũ quaſi eleuamentũ Et ergo materia ꝑma dr̃ elementũ. qꝛ ipſa eleuat ⁊ ſuſtẽtat quaſcũq̄ formas generabiles ⁊ corruptibiles Sumitur etiã magis improprie ⁊ ſic cõuenit quatuor primis corporibꝫ. cuiuſmodi ſunt ignis aer aqua ⁊ terra Et tercio ſumit̃ maxime improprie. ⁊ hoc modo ſumitur in ꝓpoſito Et hoc metaphorice ꝓ littera. qꝛ littere ſũt ꝑma ꝑnci pia ptium orõnis. Itẽ notãdũ ꝙ pueri gratioſe ſunt tractãdi quãdo ꝑmo apponunt̃ litteris. Tũc em̃ ꝓpter incõſuetudinẽ valde ſunt attediati Ut ergo tediũ ab eis remoueat̃ cuꝫ delectatione ſunt informãdi. Delectatio em̃ opantẽ tenet in opere Itẽ notanduꝫ ꝙ autor ꝯgrue dicit de tꝑe quo inſiſtẽdum eſt orthographie. quoniã ſcientia ꝑ exercitiuꝫ ⁊ maximos labores acqritur. ad huiuſmodi aũt tꝑis longitudo requiritur.

tali laborioſo certamini multum inſiſtendum eſt. nec cito vt Senio placet abeundum Quod ſi eſt in multis prõptior ⁊ habilior inuenietur vſus

¶ Secundum laborioſi certaminis extat edificium improbi didimiq̄ traditionibus. nec non aliorum philoſophorum quos venerabilis commendat autoritas Animaduertendum eſt autem in huiuſmodi. vt fideli reſolutioni ſub iaceat latina traditio. et in diſcentis ydeomate verbotenus explicata

¶ Oſtenſo primo gradu informatõis iuuenum. hic ꝯſequenter ponitur ſecundus gradus Et diuiditur hec pars in duas partes. Nam primo autor ponit ſecundũ gradum informationis iuuenum. Secũdo oſtẽdit quanto tempore immorandũ ſit fundamento. de quo ad preſens. ibi Fundamenti antẽ tenacitatẽ. Et primo dicit ſic. Pueri poſt litterarũ ⁊ ſyllabaꝝ cognitionẽ ſunt informandi in ſcientia Improbi ⁊. Didimi q̃ſi dicat Pueri ſunt informandi in ſcientia que tractat de ſignificatis vocabuloꝝ Et debet verbotenus exponi ¶ Notandum hic primo ꝙ ſcientia de ſignificatis terminoꝝ ꝯgrue dicitur laborioſa. quia ſignificata dcõnum ſunt multa. ymmo quaſi infinita Modo de infinitis facere certificationem difficile eſt ⁊ valde laborioſum Item notandum ꝙ Improbus ⁊. Didimus fuerunt duo magiſtri. qui libros quoſdã fecerunt iuuenibus congruos poſtq̄ꝫ cognouerint litteras. ⁊ eas inuicem coniungere. ⁊ de illis loquitur autor in littera Item notandum ꝙ inſtructio fiẽda iuuenibꝫ in ſignificatis terminoꝝ cõgrue dicitur edificiuꝫ. quia pueri tendere non poſſent ſine tali fundemento ad apicem ſcientiaꝝ Unde ſciẽduꝫ ꝙ puer primo facilibus eſt imbuendus. quia decliuũ habet intellcm̃

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

⁊ debilem. quare de facilibus gradatim ad difficilia procedet Item nota circa hoc ꝙ in littera dicitur (latina traditio) ꝙ oportet vt ſignificata vocabuloꝝ debite exponantur id eſt ſcḋm ydeomatis exigentiam. Eſt enim in cognitione ſermonis ſignificatiui omnis doctrine principiū Et hoc patet teſtimonio philoſophi primo poſterioꝝ volens quid nominis eſſe principum omnis doctrine.

¶ Fundamenti autem tenacitatem oportet conſtituere Nec menſtruoſo ſaltu phebes abeundum eſt. Nec ſolari curſu tantum confirmandum. Sed expleto mercurij interuallo. eodemqꝫ fere duplicato diligenter immorandum eſt. Diligentia eñ cuiuſlibet operis obtuſitas permollitur

¶ Hic autor oſtenditqꝫ diu ſit īmorandū ſecūdo ḡdui ſcientie dicens ſic Non eſt immorandū ſeu inſiſtendū ſecūdo gradui ſcīe ꝑ vnū mēſez ſiue ꝑ curſū ſol' ħ eſt ꝑ vnū ānū Sz quſqꝫ mercuri⁹ curſū ſuū ꝯpleuerit qꝛ in vocabulorū cognitiōe oportꝫ ponere fundamentū Et fiat hoc cuz diligētia. quia obtuſitas cuiuſlibꝫ operis mitigatur per diligentiā ¶ Notandum hic primo. ꝙ autor ꝯgrue dicit (In ſignificatis vocabuloꝝ firmū oportet ſtatuere fundamentū. q̄a ſicut ſe habet fundamentū in edificio. ſic ſe habet cognitio vocabuloꝝ in diſciplinatiōe. edificiū autē habet ſic ſe reſpectu fundamenti ſui. quod ſine ipſo eſſe non poteſt. ymmo ſciaꝫ acquirere volens neceſſario imbui habet in terminoꝝ cognitione Dicit enim phs in primo elenchoꝝ Ignorantes virtutes vocabuloꝝ de facili ꝑalogizantur Et ad litterā preſens exemplū eſt. in qua dicit Fundamēti eñ tenacitatem oportet in his cōſtituere Eſt autē neceſſariū duplex. ſ. ſimpliciter dcm̄ ⁊ ex ſuppoſitiōe Modo ħ eſt intelligendū de neceſſario ex ſuppoſitione Quoniā ſuppoſito ꝙ quis ſciam acquirere intendat. oportet vt ſignificata terminoꝝ cognoſcat eiuſdē Itez notandū circa hoc quod dicitur in textu (. Nec menſtruoſo ſaltu phebes) ꝙ menſtruuꝫ (a ū menſtruoſus a um) ſignificat infirmitatē quam patiunt mulieres ſemel in menſe Vel menſtruoſum poteſt ſignificare euentū rei in pluribꝫ menſibus vel in ſingulis Sz mēſtruū proprie dicitur collectio ſanguinis in matrice mulieris. vnde nutritur fetus in vtero matris Et eſt talis nature. ꝙ ſi fundatur ſuꝑ radicem arboris alicuius. arbor amplius nō creſcꝫ Quia ergo puer tam vili nutritur fomento impotētior eſt in iuuentute qꝫ in ſenio ¶ Item nota ꝙ per hoc quod dicit in littera (Interuallo mercurij completo) innuit autor duos annos vel modico min⁹. Puer eñ habet inſiſtere tanto tempore vocabuloꝝ expoſitioni Item per hoc quod dicitur in littera (Diligentia cuiuſlibet operis) vult autor oſtendere ꝙ nullus tam obtuſus eſſe poteſt quo ad ingenium quin poſſit acquirere ſciam. quoniam volenti ꝓficere nihil eſt difficile.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

¶ Hic autor oſtendit quõ pueri ſunt informãdi in doctrina poetica. hoc eſt in libris poetaꝝ hic noīatim ſcriptoꝝ vt exiñ capiãt noticiã metroꝝ ⁊ diuerſoꝝ vocabuloꝝ. Dicens ꝙ in ſcientijs Senece Lucani ⁊ ceteroꝝ poetaruz in littera tactoꝝ ſunt iuuenes imbuendi quantũ ad primũ gradum ſcientie. ⁊ ſunt huiuſmodi indaganda ⁊ cellule memoriali cõmendanda

¶ Senece tradicio. Lucani inexpletio Virgilij prolixitas. Statij vrbanitas. dura Flactij tranſlatio. durior Perſij editior. Martiani non indigna leſio. Naſonis diſcretio. ſunt indaganda. memorialiqꝫ cellule commendanda

¶ Notandum ꝙ Boetius hic intendit iuuenes effici rhetores. ⁊ erudiri in moribus quod ſumme eſt oportunũ iuxta illud Senece in de forma vite de quodã iuuene Cunctis eſto benignus paucis familiaris. omnibꝫ equus. ad miſerãdũ pius. ad irã tardus. in aduerſis firmus. in ꝓſperis cautus. Item legitur ibidẽ de eodẽ. Eſto fugax viciorum tuorũ alioruz vero nõ ſcrutator ¶ Item iuuenes primo inſtruẽdi ſunt in dictis Senece. qui multas bonas compilauit epiſtolas. in quibus iuuenes exẽplariter ſunt inſtruẽdi Secundo inſtruendi ſunt in dictis Lucani. ipſe eñ deſcripſit bella rhomanoꝝ que cum hanibale habuerãt ſꝫ morte preuentus non compleuit ea Et ad hoc innuendũ dicitur in textu (Lucani inexpletio Tercio informandi ſunt in dictis Virgilij. qui multa ⁊ prolixa compilauit.

Quarto imbuendi ſunt in dictis Statij. qui librum quendã compoſuit de ritu ⁊ facetia. quod innuitur in textu cum dicitur (Statij vrbanitas)

Quinto ſunt erudiendi in doctrinis Flactij. qui alio nomine Horatius dicitur. vt in textu dicitur (dura Flactij tranſlatio) Horatius enim traſtulit epiſtolas in quibꝫ reſeruatur natura gembici. Innuit eñ in greco quendã nomine Arceleniũ. qui carmen quoddã compilauit ꝯtra ſocium ſuũ qui filiam ſuam ipſi ꝓmiſerat. attamẽ alteri eaz copulauerat

Sexto docendi ſunt in dictis Perſij. qui libros quoſdã compoſuit reprehẽſorios tam bonoꝝ ꝙ̃ maloꝝ. quare dicitur in textu (durior Perſij editio) Septimo debent informari in doctrinis Martiani. ꝗ etiã libros compoſuit reprehenſorios malorum. quare dicitur in textu (Martiani non indigna leſio Octauo inſtruendi ſunt in dictis Naſonis. qui libros multos cõpoſuit Et licet ꝓpter naſi deformitatẽ dicebatur Naſo. proprio tamẽ nomine vocabatur Ouidius ¶ Item circa hoc qđ dicitur in textu (Et memoriali cellule cõmendanda). Notandũ eſt. ꝙ in capite hominis tres ſũt cellule In prima que eſt in anteriori parte capitis viget ſenſus cõmunis ⁊ fantaſia. In ſecũda viget virtus cogitatiua ſeu hymaginatiua In tercia ꝗ eſt in poſteriori parte capitis vbi reſeruãtur ſpẽs ſenſibiles viget virtus memoratiua ſeu memoria

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

¶ Hic oſtendit ad quam ſciam ſit quarto ꝓcedendum. Et diuidi/
tur hec pars in duas. Nam primo oſtendit quō pueri ſunt informandi in
rhetorica. Secūdo ponit notabile. ibi Cauendū autem. Primo dicit ſic.
Scientia aliorū philoſophoꝝ non eſt pretermittēda. ſed ſtudioſe addiſcē
da quantū ſuffert habilitas intellectus. vt inde vigeat dictaminis ſereni
tas. ⁊ metroꝝ iocūditas. Et ſubdit dicens Rhetorica Tullij ſummope
eſt appetēda

**¶ Ceterorum autem philoſophoruꝫ
prout ingenij ſufficit capacitas non
ſub ſilentio eſt pretereunda moralitas
Ut ſic dictaminis ſententioſa vigeat
ſerenitas. ⁊ metrorum floreat iocun/
ditas. Que Tullij venerabilis facun
ditas ſummis deſiderijs ē collocāda.
¶ Cauendū eſt in huiuſmodi ne
vt Jocario contigit vobis contingat**

Notan
dum hic pmo ꝙ duplex
ē rhetorica. ſ. ꝑſuaſiua
quam tradit Ariſtote
les. que procedit ꝓbabi
liter ꝑ duas ſpēs argu
mentationis. ſ. per exē
plum ⁊ per enthimema
Et illa dr quedā pars
logice: nec diſcēda ē ni
ſi poſt logicam Alia ē
rhetorica vſualis ⁊ trac
tat de ornatu loquendi
⁊ illa tradit in poetria
noua ⁊ veteri in Labo
rito ⁊ i alijs libris plu
ribus Et congrue recō
mendat hic autor rhetoricam Tullij quiā ſicut modicum valet viuere ſi
ne bene viuere ſic etiā modicū valet loqui ſine bene ⁊ ornate loqui. Se/
cundo notādum ꝙ autor hic omnes poetas appellat philoſophos. quod
tamē improprie facit. quoniā philoſophi rem conſiderāt per cauſas poe
te vero ſolum quantū ad vſum ¶ Item notandum ꝙ autor per dicta/
men intelligit carmen ꝓſaice ſcriptum. per metrum vero intelligit carmē
metrice conſcriptum

¶ Hic ponit quoddam notabile circa predicta dicens Non eſt im/
morandū diu nimis ſcientijs dictoꝝ poetaꝝ ne contingat vobis vicium
quod Jocario contingebat. Unde ip ſe triginta annis inſudauerat dictis
prefatoꝝ poetaꝝ. nec aduertentiā dederat vllam ad dicta alioꝝ. Cū au/
tem debuerat preeſſe mediocribꝫ q̃rebatur ſibi ab vno eorum Cuiꝰ vxor
eſſet Eneas. Et reſpondebat ſe nunq̄ inueniſſe in libris. quos tñ atten/
te ſtuduit Cōſimiliter ⁊ requiſitus a quodam diſcipuloꝝ ſuorum. quan
ta eſſet prima ſyllaba iſtius dcōnis magiſter dixit ꝙ acuto accentu debe
ret proferri Eſſet em̄ abſurdum ꝙ prima ſyllaba tanti nominis deberet
abbreuiari Poſtea vero de ſocio ad ſocium iuit petens ab eis informa/
ri ¶ Et ſubdit autor exclamando quantum temporis ⁊ laboris
ille perdiderat Notandum hic primo. ꝙ quidam ſunt qui in veritatis
cognitione non poſſunt informari. ⁊ ſunt hmōi duplices Quidam em̄ na
turaliter tales ſunt. ⁊ ꝗdam cōſuetudinaliter. vñ tales a natura hñt cere
brum ineptū. ita ꝙ hñt intellcm̄ depſſuꝫ ⁊ minime eleuatū. ⁊ illi non hñ

poſſunt cognoſcere per ſe nota. Qui autem conſuetudinaliter ſunt ta/
liter imbuti in vna ſcientia eſtimantes ſe in alia ſcientia non poſſe pro
ficere. quod tamen minus eſt verum. quia ſm ꝙ prius dictum eſt. volen
ti proficere nihil eſt difficile ¶ Item notandum ꝙ Jocarius eſt propri
um nomen viri qui triginta annis inſudabat dictis poetaruz. Cum au
tem ſcholas regere temptaret. dixit ſe dubitare cuius vxor eſſet Eneas
Erat eñ rex troyanorum. immo dixit ſe nõ inueniſſe in ſerenitate hemi
ſtigiorum Virgilij. Unde hemiſtigiũ dicitur ab hemi quod eſt dimidi
um. ⁊ ſtigos verſus quaſi dimidius verſus. ¶ Item nota pro illa litte/
ra (dure ceruicis) ꝙ ceruix dicitur vena quedam in collo procedens a cere
bro. ⁊ terminatur in fi
ne dorſi ⁊ dicitur quaſi
cerebri via ſiue vis. et
ſumitur hic pro capite
ſiue pro collo. A q̊ cer/
uicoſus idem quod ſup
bus ¶ Item contingo
vno modo idez eſt ꝙ tã
go. vt vnus aſſer conti
git alterum id eſt tan/
git. Alio modo eſt idẽ
ꝙ euenio. ⁊ ita ſumitur
hic ¶ Item triginta di
citur quaſi tragentos.
Unde gentos ſignifi/
cat centum quando pre
cedit n. Cum vero n nõ
precedit tunc ſignificat
decem. Exemplum vbi
n non precedit vt trigin
ta quadraginta vñ⁹. N
ſi precedat gentos cen/
tum tibi ſignificabit.
Si non precedat decez
tibi ſignificabit

Ipſe vero triginta annis ignoranti/
am ſuam predictorum philoſophoꝝ
gimnaſijs tradidit imbuendum. Cũ
autem dies vt preeſſet mediocribus
aduenisſet. ſecuius eſſet eneas vxor
diutius dubitaſſe aſſerebat. quod nõ
in emiſtigiorum virgilij ſerenitate in
ueniſſet. Requiſitus autem a ſuoruz
quodam prima magiſtri qualiter ver
ſu verti poſſet. Reſpondit abſurduz
eſt tanti nominis primam breuiari.
ſed acuto accentu pronunciari. Ecce
quantũ dure ceruicis obtuſitas tem
poris perdidit ⁊ expenſe

Ompleto autem non huiuſ/
modi indebite gimnaſij rudi
mento ad maioris inquiſitionis ſciẽ/

¶ Hic Boetius oſten
dit quomodo ſcholares informati puerilib⁹ ſunt in alijs ſcientijs. ſcili/
cet in logica informandi. Et diuiditur hec pars in duas. Primo recom
mendat logicam. ſecundo oſtendit quo ordine ſit procedendum ad eam
ibi. Ad huius autem. Adhuc prima pars diuiditur in duas partes. pri
mo enim ponit intentum per modum continuationis. Et cum hoc
recommendat logicam. Secundo ſubiungit cauſam talis recommẽ
dationis. ibi. Quid autem in cognitione vniuerſalium dicens ſic Poſt
ꝙ̃ ſcholaris ꝑfecte eſt eruditus in doctrinis faciliorib⁹. tunc proceden

dum eſt ad ſcientiam. que maioris eget inquiſitionis. videlicet ad logi
cam que eſt ſcalaris domina. ⁊ veri falſiq; indagatrix. que quidem titu
lo ſubtilitatis aliarum ſcientiarum obſtupet ſubiecta prebens virtu/
tum incrementa ad ceterarum principia ſcientiaꝝ ¶ Notandum hic
primo ꝙ ex littera trahi poteſt tripl'x recōmēdatio logice Primo em̄ re
commendatur ex ſingulari veritatis inquiſitione. cum dicitur Inquiſi
tionis. Secundo ab habitus dignitate ſeu habitus communitate am/
pliori. cum dicitur. Scientie maioris. Tercio ex ſubtili modo procedē
di. cum dicitur. Quo penetranti veſtium natura. ¶ Item nota ꝙ ſci
entia predicta ſcilicet de lingua. de litteris. poeſi ſermonis ornatu. dici/
tur indumentum. quia conuenit rudibus ⁊ nouis ſcholaribus in lumi/
na procedere intendentibus ¶ Ubi notandum ꝙ logica ⁊ alia queli/
bet ſcientia dicitur lumen intellectus. qui illuminatur per ſcientiam.
Intellectus em̄ ignorans eſt ſicut oculus in tenebris poſitus. Scien/
tia em̄ eſt perfectio intellectus Et ideo autor dicit in textu lumina Qui
dam em̄ textus habent limina. ¶ Ubi notandum ꝙ principia congrue
dicuntur limina. Sicut em̄ ingreditur ad domum per limina. nec ſine
eis fieri poſſet ingreſſio. ſic nulla aggredi poteſt ſcientia ſine principijs.
Unde philoſophus ſecundo methaphiſice dicit. In foribus quis delin
quet ¶ Itez notandum ꝙ logica congrue dicitur ſcientia maioris acqui
ſitionis. Ipſa em̄ ſum
me eſt difficilis cuz ſit
de entibus rationis. que
ſunt cognitionis diffi/
cillime. Item cum in
littera dicitur logica ē
indagatrix veri ⁊ falſi.
non eſt intelligendum
ꝙ in alijs ſcientijs non
ſint veritas ⁊ falſitas.
immo in qualibet ſciē
tia ſunt principia ⁊ cō
cluſiones. ex quibus ve
ritas ſequitur ⁊ falſi/
tas ¶ Item notan/
dum ꝙ logica congrue
dicitur obſtupare ſubiecta ſcientiarum. quia rectificat ea. Ipſa em̄ viaꝫ
habet ad quarūlibet ſcientiaꝝ ꝑncipia ¶ Item notandum ꝙ con/
grue dicitur domina ſcalaris. Domina quidem. quia dn̄a ſubtilius viro e/
mollit. Cū igitur logica ſubtilis ſit inueſtigatōis. merito vocatur domina
Scalaris aūt domina vocatur. quia ſicut ꝑ ſcalam continuus fit aſcēſus
et deſcēſus taliter etiā fiet in logica. Primo em̄ aſcēdit ad termios ⁊ ad
coꝝ ꝯpoēm in ꝓpōnes. ⁊ tercio ad ſyllos cōſtituēdos ꝑ ꝯpōnē ꝓceditur
coꝝ ¶ Itē nota ꝙ logica ſimulatur veſti. Sicut em̄ veſtis hoīem circum

tie lumina procedendum eſt. Scien
tie inq; quā ſolam veri falſiq; noui/
mus indagatricem. Solam quoq;
ſcientiā ſcientiarum titulo ſubtilita/
tis obſtupantem ſubiecta Hec eſt em̄
ſcalaris domina. que penetrāti veſti/
um natura ad ſcientiaruz quarūlibet
faſtigia prebet incrementa virtutum.

bans tegit occulta in ipſo. q꞉ celat membroꝝ diſpōnem ⁊ ſi difformem. Sic ⁊ logica celat occulta videmus em̄ maiorē celare concluſionem. quoniam maiore poſita non ſtatim ſequitur concluſio Unde dicit philoſophus primo poſteriorum. ꝙ maior antecedit concluſionem tempore. Sed minore poſita ſequitur ſtatim concluſio. Maior igitur ꝓpoſitio celat cōcluſionem ¶ Item logica dicit̄ penetratiua. nam ſicut lignū q̄ꝫcꝫ durū penetratur acutum ꝑ cultellum aut ſecurim. ita ⁊ ſi aliquid fuerit difficile ꝑ logicā penetrat̄ ¶ Item logica ſtabilit p̄ncipia aliarū ſciaꝝ. Sed hoc aliquis improbaret ſic. Subiecta ſcientiaꝝ ſunt p̄cognita primo poſteriorum. igitur non poſſunt ſtabiliri. Reſpondetur ꝙ ſubiecta ſcientiarum non poſſunt ſtabiliri per eam ſcientiam cuius ſūt ſubiecta. tamen bene per ſcientiam communem. qualis eſt logica ⁊ metaphiſica.

¶ Quid enim cognitione vniuerſalium lucidius. que triualium eſt magiſtra quadruuialium potentia. collateralium aūt virtutum plenitudo.

¶ Poſita recommēdatione logice ſubiungit Boetius cauſam hm̄ōi recōmendatōnis dicens ſic. Dictum eſt prius logicam prebere incremēta ꝟtutū ad p̄ncipia aliaꝝ ſciaꝝ. Cuius rō eſt ꝙ nihil ē clari⁹ cognitōe q̄ncꝫ vl'ium. q̄ eſt magiſtra ſciaꝝ triuialiū. ⁊ potētia q̄druuialiū. ⁊ plenitudo ꝟtutū collateraliū ¶ Notandū hic ꝙ vniuerſaliū cognitione id ē mō ſciēdi vniuerſali oīs ſcīe nihil eſt vtilius ⁊ lucidius. hmōi autē modum tradit nobis logica. Quāuis em̄ logica ſit per ſe ⁊ p̄mo ſciētia ſpecialis cōmunis em̄ vt ſic eſſe non poteſt. quia non eſt de omni ente. ſed ſolummodo de entibus rationis Qui tamē actus ratōis ad omnia entia ſunt applicabiles. Igitur logica ex conſequenti dicitur eſſe ſcientia communis. Dicitur autem logica magiſtra ſcientiarum triuialium. potentia quadruuialium. plenitudo virtutum collateralium. Quoniam in logica ē cōſiderare tria ſcꝫ ꝙ ipſa ē ſcientia iudicatiua operatiua ⁊ inuētiua. Qꝫ ipſa ſit iudicatiua pꝫ ꝑ quod nouit vnuſquiſqꝫ ſui ſciti aſſignare rōnem ꝑ hoc nouit ecōuerſo certus eē in ſuo ſcito Aliquē vero certum eſſe in ſuo ſcito eſt ip̄m iudicare ſuum ſcitū. Cū igitur poteſt quis dare rationeꝫ ſui ſciti per logicam. patet ꝙ logica ſit ſcientia iudicatiua. Qꝫ etiā ſit operatiua. patet quia ipſa docet actus rationis ſcꝫ diuidere. definire arguere. ⁊ ſic de alijs. Sed ſm actū rōnis oēs ſcientie procedunt. Igitur logica in omnibus ſcientijs eſt operatiua. Eſt etiam inuentiua. docet etiam qualiter per notum deueniatur ad ignoti noticiam. Procedere autem per notum ad ignoti noticiā ē ignoti noticiam inuenire. ergo logica eſt aliaꝝ ſciaꝝ inuentiua. ¶ Inſuꝑ ſciēdum ꝙ licet logica in ſingulis ſcientijs docet iudicare inuenire ⁊ opari. efficatius tamen ⁊ principalius ſe habet ad vnum q̄ꝫ ad aliud. Un̄ ſm iudiciū per prius ꝯparatur triuialibus. ſ. grāmatice ⁊ rhetorice q̄ꝫ alijs

ſcientijs. Patet hoc. quoniam per illud ſumitur iudicium per quod ac/
cipitur rei certitudo. ſed per logicam accipitur rei certitudo in rebꝫ grā/
maticalibus. quia per ipſam in grammatica ⁊ rhetorica reddere poſſu/
mus sciti noſtri cauſam. Ergo logica eſt triuialium grāmatice ſcȝ rhe/
torice ⁊ ſuijpſius indicatiua Ipſa autem eſt potentia id eſt principiuȝ
operatiuum quadruuialium. quia ſm potentiam operatiuam habet ſe
logica per prius ad quadruuiales. Loquitur autem hic de potentia ac
tiua que eſt principium operationis ⁊ tranſmutandi alterum inquantū
alterum. ⁊ non de potentia paſſiua que eſt principium trauſmutandi
ab altero. Eſt igitur logica quadruuialium ſcientiarum operatiua po/
tentia. nam potentia operatiua deſeruit ad duo ſcilicet ad formam ⁊ in
ſtrumentum. Secundum enim iſta duo dicimur operari. Sed cum ita
eſt ꝙ logica doceat in/
ſtrumentum ſcilicet ac
tus rationis per quos
redduntur omnes ſcien
tie quadruuiales. Igi/
tur cum inſtrumenta in
quadruuialibus ſcien/
tijs ſunt a logica ⁊ po
tentia operatiua redu/
ci habet ad inſtrumētū
ſequiť ꝙ logica eſt qua
druuialiū ſcientiarum
oꝑatiua. Eſt etiā col/
lateralium ſciētiarum
plenitudo q: eſt ſciētia
inuentiua docens ꝓce/
dere ꝑ notum ad notici
am ignoti. Et quia ſic
inuenit ignotuȝ. igitur
logica eſt inuentiua. vt
ſciētie ſubalternate in
ueniunť ſubalternanti/
bus inuentis. Subalternate em̄ poſteriores ſunt. Intelligamus autē
logicā nō ꝑ ſubalternanteȝ ſed ꝑ ſubalternatas ſciētias collaterales.

¶ Quod huiuſmodi autem im/
perialis domine apicem hoc ordine
ſcandendum eſt. In primis termino
rum intrinſeca cognitio Eorumqꝫ in
propoſitione non latens copulatio.
propoſitionumqꝫ non indigna conne
xio ſunt aptanda. Terminorum au/
tem determinationes. quas ſyncathe
gorematica appellamus memoriali/
ter ſunt menti imprimende. vtpote q̄
ſophiſtice non parum deſeruiunt fan
taſie. Horum autem noticiam memi
nimus. Crebratium virum prudētē
ſed nō in hoc peritū quaſi indignam

¶ Hic oſtēdit quo ordine ſit procedendū in logica dicēs ſic. In lo
gica procedendū eſt hoc modo. Primo acquirenda eſt intrinſeca cogni/
tio terminorum. vt ſcȝ ſciatur que poſſunt eſſe ſubiecta ⁊ predicata De
inde ſciendum eſt quomodo hmōi pñt ordinari in ꝓpōnes. ⁊ dñr quō ꝓ
pōnes ordinari poſſunt in ſyllogiſmos. Deinde diligens fiat inquiſitio
circa determinatōes terminoꝝ. cuiuſmōi ſunt ſyncathegoremata. hmōi
em̄ multū deſeruiūt ſcie logicali. ꝓut deducit autor exēplariter de Cre
bratio. q̄ licet in alijs ſciētijs fuerat peritus. nō tamē in ill' ſufficiētet fu

ſit imbutus. immo dixit artem ſophiſticam vix relatu dignam. Qua/
re vice quadam diſputationis a quodam ſuorum ſcholarium in ea con
fundebatur. ⁊ ergo a ſuorum ſociorum conſortio ſequeſtrabatur Quo
facto quod prius ſpreuit poſtea ſociatim mendicabat. ¶ Notandū hic
ꝙ determinatum proceſſum facere volens in logica p̄mo ſtudebit cog/
noſcere terminos logicales puta ſubiectum ⁊ p̄dicatum Nam ſicut lit
tera eſt primum in grammatica ſic ſubiectum ⁊ predicatum in logica
prima ſunt menſura. Deinde debet ſciri qualiter ſunt huiuſmodi ad in/
uicem componendi ad propoſitionum combinationes. Deinceps qua
liter propoſitiones in formam ſyllogiſticam poſſunt inuicem cōbina/
ri. Amplius diligenter ſtudebit habere noticiaz determinatam termi
norum vt ſunt ſyncathegoremata que in paruis logicalibus. videlicet
in ſuppoſitionibus ⁊ in alijs tractatibus Petri hyſpani habentur
Item autor congrue dicit noticiam terminorum ad diſcendum. notans
per hoc perfectam terminorum cognitionem. ne in primo logicalis pro
ceſſus occurſu contingat oberrare. quoniam modicus error in princi/
pio fit maximus in fine. Item dicit ꝙ terminorum copulatio in propo
ſitione non erit latens. immo manifeſta. quoniaz in logica diuerſa ſub
iecta ⁊ predicata inuicem copulantur. Item dicit debite componen/
das in formam ſyllogiſticam. non eñ quelibet ꝓpoſitio componi pōt
cū qualibet. Quinimmo ſcire oportet quid ſit vniuerſale. qd ſubalter
nans. quid ſubalterna
tum. quid accidens. qd
ſubſtantia. Itē opus
eſt ſcire ſyncathegore/
mata. vt ſunt omnis
nullus. ⁊ ſic de alijs.
Illorum enim ratione
multe fiūt deceptōnes
Ignorantes eñ virtu
tes vocabulorꝫ de faci
li paralogiſantur.

ſcire relatu ſub ſilentio preterijſſe. die
autem conflictus adueniente eundez
miſerrime ſophiſticatione ab his ve/
niente detentum. ⁊ a ſuorum collegio
ſequeſtratum. Quid vlterius pudo
ris anguſtia confuſus. id quod prius
indignum aſſerebat ſociatim mendi/
cabat.

¶ Huius autez imperialis hereſim
brijs dotata ſophiſtica petulanti ani
mo confuſa nugatorieqꝫ loquacita/
tis eulogio perfuſa fuco mulieris per/

¶ Hic oſtendit quō p
cedentiū ſit ad artē ſo
phiſticam. Et diuidit
in tres. nā primo facit
quod dcm̄ eſt. ſecundo
ponit notabile ibi Ad
iſtorum. Tercio remouet dubiū ibi. Si ſue bone ſcie. Primo dicit ſic.
Poſt p̄dictas ſciētias ꝓcedendū eſt ad ſciētiam ſophiſticā. qm̄ ipa ē lo
cata in extremitatibus logice. Et ipa ꝓcedit animo petulāti. ⁊ eſt fuco
mulieris perfuſa. reſpicitqꝫ alias nationes oblique. quā Alexander et
nos cōmentauimus. Unde Boetius dicit ſe iſtā ſciētiā de greco in la/
tinū tranſtuliſſe. Et eſt magna cū diligentia appetenda ¶ Notandū

hic ꝙ ſophiſtica in logice extremitate dicitur poſita. Ipſa em̄ ſedet in logice extremitatibus cum ſit ſcientia apparens ⁊ non exiſtens. ſophiſtica eniꝫ copioſa eſt ſcientia apparenti ⁊ non exiſtenti. propterea ſophiſtica comparatur ad argumentationem veram ſicut priuatio ad habitum. ⁊ ſicut obliquitas ad rectitudinem. Sicut ergo priuatio eſt poſterior habitu. ita ſophiſtica ſequitur logicam Igitur dicitur eſſe ſituata in fimbrijs logice. Eſt autem ſophiſtica confuſa animo inordinato ſeu petulanti ad modum meretricis petulantis. Unde petulari verbū deponentale ſignificat actum venereum exercere. Et ſm̄ hoc dicit Ariſtoteles quarto metaphiſice ꝙ logica ⁊ ſophiſtica verſantur circa idem. differunt tamen deſiderio vite. Dialecticus enim ordinat vitam ſuam ad veritatis inquiſitionem. ſophiſticus vero ad apparentiam.

¶ Item notandum ꝙ ſophiſtica dicitur peruſa eulogio nugatorie loquacitatis. Quoniam ſophiſte arguunt verbaliter ⁊ garrulant veram non curantes ſcientiam. Et dicitur eulogium ab eu quod eſt bonuꝫ ⁊ logos ſermo quaſi bonus ſermo ¶ Item ſophiſtica dicitur perfuſa fuco. id eſt colore deceptiuo. Quoniam ſophiſtica vtens nititur decipere reducendo ad metham propter vanam gloriam acquirendam. Unde fucus ē color artificialis ſuperadditus colori naturali quo mulieres deformes perungunt vultus vt videantur ſpecioſe. Eſt autem ſimilitudo quoniam ſicut talis color verum tegit colorem ⁊ naturalem. Sic ſophiſtica veritatem tegit. oſtendens eſſe quod non eſt. ¶ Item ſciendum ꝙ ſophiſtica ſumma cum diligentia eſt adipiſcenda. quoniā ſophiſtica docens vera eſt ſcientia. Diſcimus em̄ eā vt nobis cauere valeamus ꝑ ipſam ne decipiamur a ſophiſtice arguentibus.

fuſa barbaras nationes obliquo ſidere reſpiciebat. quam commentarijs Alexandri ⁊ noſtris nouimus decoratam ⁊ tranſlatione confectam ſummo opere curandum

¶ Ad iſtorum ⁊ ceterorum perfectionem triplici ſolemus vti recordatione. Quarum prima vocalis. ſecunda mentalis. tercia cõmunis. Uocalis ſophiſticum facit. mentalis iudicem. Communis ſi continuata fuerit

¶ Hic ponit quoddā notabile dicens. Quicunq̄ acquirere vult aliquam ſcientiam triplici vtetur recordatione. Quarum prima vocatur talis. que ſcilicet cognoſcere docet voces et dictiones in ſe. non autem vocum ſignificata docet intelligere. Sc̄da vocatur mētalis. q̄ ſcꝫ docet rē ꝯgnoſcere ſicut eſt. Siue que docet ꝯgnoſcere dictionū ſignificata. Notis em̄ vocibus addiſcere debet ſcholaris earum ſignificata. Tercia vocatur cõmu

nis. ſcilicet quando habita vocum ſignificatione ⁊ earum expoſitione fit ipſarum ad inuicem applicatio. Subdit conſequenter ꝙ vocalis recordatio tm̄modo facit ſcholarem apparentem. Multas enim proferē do voces fit ſcholaris apparenter ſciens licet non exiſtat Sed mentalis recordatio facit intelligentem. Et talis ſi continuata fuerit perfectum facit ſcholarem. Item vocalis recordatio quandam generat cecitatem. Per huiuſmodi enim homo non videt intelligendo. q̃uis aptitudinem habeat ad intelligendum. ſed mentalis veram generat ſcientiam. Et cõ

perfectum facit. Vocalis cecitatem. mentalis ſcientiam. cõmunis vſum. vſus autem magiſtrum parare feſtinat. Sicut enim prudentia ſine iuſticia parum vel nihil prodeſt Juſticia vero ſine prudentia multum. Sic ſcientia ſine vſu parum vel nihil prodeſt. Vſus autem ſine ſciētia multuꝫ

munis ſcilicet vocalis et mentalis ſimul vſuꝫ generat ⁊ promptitudinem. Et per huiuſmodi ſcholaris tandeꝫ redditur dignus magiſterio. Quoniaꝫ ſicut ſcientia virtutum ſine virtutum operatione parum prodeſt aut nihil. Eſt enim melius vnaꝫ agere virtutem vt iuſticiam ſeu aliam q̃ꝫ omnes ſcire virtutes ⁊ ſm nullam operari virtuoſe. ſm philoſophum primo ethicorum. Sic ſcientia pariformiter ſine eius applicatione ad vſum. vel ſaltem in prompto habitu. nihil prodeſt aut parum. Operari autem perfecte ⁊ indeſinenter quaſi non deficeret ſcientia prodeſt multum abſqꝫ ſcientia. ¶ Notandum hic primo ꝙ recordatio vocalis facit hominem apparenter ſcire. recordatio ſꝫ vocum ſignificationes facit in dictis certitudinem. recordatio autem ſm ſignificationes vocum earundemqꝫ vſitationem facit ꝑfectionem

¶ Item notandum ꝙ prudentia in preſenti textu non accipitur vt ē vna virtutum cardinalium. que eſt recta ratio rerum agibilium. Sic enim omnes virtutes morales prudentia dicuntur. Sed accipitur hic ꝓ rei iuſte ſcientia. Unde vult hic Boetius ſcientiam rei iuſte paruꝫ valere ſine iuſticia. Sicut em̄ medicina parum valet ſine corporis regimine bono. Corporis autem regimen bonum abſqꝫ medicina multū. Sic etiā ſcīa rei iuſte paꝝ valet ſine iuſticia. Juſticia aūt abſqꝫ ſcīa rei iuſte multū. Qm̄ ſm ph̄m. multi opant̄ iuſte. ſine tn̄ ſcīa iuſticie ¶ Itē in ꝓpoſito ꝑ vſum intelligit̄ actus multotiens iteratus. Unde em̄ ſcientia ſine vſu paꝝ ꝓdeſt. Verbi gratia. ſcire grāmaticam. non autem loq̄ grāmatice parū aut nihil valet. Loqui autem grāmatice vſualiter. et grāmaticā tamē ignorādo valet multū. Generaliter ergo ſcīa ſine vſu valet parum. vſus autem ſine ſcientia multum. Uſus etem̄ quēlibꝫ in ſua facultate efficit potentem. Quamobrem bene dixit Uictorinus. Natura facit habilem. ars facilem. vſus vero potentem.

¶ Poſito quidam documento remouet dubium dicens ſic. Dictuʒ eſt
ꝙ ad perfectionem ſcientiarum predictarum triplici oportet vti recor/
datione. Diceret ergo aliquis. quomodo hec omnia poterunt cognoſci
cum ſint difficillima ad cognoſcendum. Reſpondet autor dicens ſic Li
cet aliquis nequeat in principio omnia apprehendere. debet tamen gra
datim aſcendere. Ita videlicet ꝙ primo vocalem cognitionem acquire/
re debet. poſtea mentalem. ⁊ tunc vlterius communem . Et tandem ex
his vnum debet facere continuum ¶ Notandum hic ꝙ oratio in propo
ſito ſumitur pro ſcientia . ⁊ non vt eſt dictionum ordinatio . Et non
eſt hic aliud oratio niſi doctrina ſeu ſcientia. que eſt habitus firmus et
verus per demonſtrationem acquiſitus ¶ Item notandum ꝙ Boeti/
us in textu dicit (gradatim) ad denotandum ꝙ ſcientia ſucceſſiue acqui/
ſita non eſt tam labilis ſicut ſcientia cito acquiſita. Et cauſa huius
naturalis eſt hec. quia
facilis apprehenſio pro
uenit ex humiditate or
ganorum. vt puta cere
bri. impreſſio enim cito
fit in humido. vt notū
eſt talis tamen multuʒ
eſt labilis. Tarda aūt
alicuius rei apprehen/
ſior difficilis prouenit
ex organorum ſiccitate
Unde in ſubſtātia du/
ra ⁊ ſicca difficulter fit
impreſſio figure ſigilli
difficulter tamē huiuſ
modi remouetur. vt ꝟ
bi gratia in cera molli cito imprimitur figura ſigilli. etiam ⁊ cito po/
teſt remoueri. Pariformiter homines habentes cerebrum humiduʒ
organa humida. cuiuſmodi ſunt ſanguinei ⁊ flegmatici cito apprehen/
dunt ⁊ cito obliuiſcuntur . Hoīes vero ſicca habētes organa valde dif
ficulter apprehendunt. ſed non cito obliuiſcuntur. Et hec eſt cauſa qua
re melancolici vt in pluribus meliores fiunt clerici. Quoniaʒ licet reʒ
aliquam difficulter apprehendant. non tamen poſtꝙ̄ apprehenſa fuerit
de facili obliuiſcuntur

**¶ Si vero bone ſcientie tyruncu/
lus. ſeriatim totam nequeat comple
ctere orationem. ſaltem primam capi
at pronunciationem. donec gradatiʒ
aſcendendo continuū producere poſ
ſit effectum**

**Iſis autem ſententijs leuita
tum de ſpeculatione Porphi
riana ſcilicet quinqꝫ vniuerſaliū. que**

¶ Oſtenſo modo acquirendi grāmaticam. poetriam. rhetoricam vſua
lem ⁊ logicā in generali. ꝯſ̄ter oſtendit Boetius modū ⁊ ordinē acqui
rendi logicā in ſpeciali. Et diuiditur in duas. Nam primo facit quod di
ctū eſt. ſecūdo reſpōdet tacite queſtioni. ibi. Necdū hec geruntur. Adhuc
prima in duas. nam primo facit quod dictū eſt. ſecūdo in ſpeciali decla
rat cauſam ſui intēti ibi. O quantum vtilitatis Dicit igitur primo ſic
Poſtꝙ̄ ſufficienter viſum fuerit de acquiſitione grāmatice poetrie. eti
am ⁊ de modo acquirendi logicā in generali. videndū eſt de mō ⁊ ordi/

ne acquirendi logicã in ſpeciali Et eſt ordo iſte. poſtq̄ puer fuerit ſuffi cienter informatus in predictis documentis. vlterius informabit ſpecia liter in logica Et primo audiet librum Prophirij. in quo habetur mate ria quinq̄ vniuerſaliũ ⁊ eoꝝ noticia Deĩ audiet librum p̄dicamentoꝝ Ariſtotelis Et ratio eſt. quia liber quinq̄ vniuerſaliũ que ab Ariſto. vo cantur mõſtra. introductorius eſt ad cathegorias p̄dicamentoꝝ. q̄ Boe ti⁹ hic dicit ſe bis in ꝯ mentarijs patefeciſſe ¶ Notandũ hic ꝙ Ari ſtoteles p̄ma poſterioꝝ vocat vniuerſalia mon ſtra deriſorie ad Plato nẽ. ⁊ hoc congrue. qm̄ plato poſuit ip̄a eẽ yde as ſm rẽ ⁊ rõem ſepa tas a ſigl'aribꝫ Poſuit enĩ ſpẽm humanã in ae re l' in ſtella ſibi ꝯpari. Illud aũt monſtrũ vo catur qđ non generatur ad ſimilitudinẽ ſue ſpẽi ⁊ per ꝯſequens vniuer ſalia cũ ſint ꝑpetua o/ portet ipſa eſſe alterius ſpẽi a ſingl'aribꝫ. hm̄oi eñ ſunt corruptibilia. incorruptibile aũt ſimpliciter differt ſpecie a corruptibili Itẽ notandũ ꝙ monſtrum ſecũdo phiſicoꝝ đr illud quod indeterminate ſe habet ad ſue ſpẽi diſpoſitionẽ Ut ſi homo ſex habeat digitos in vna manu. vel ſi hõ ſit gibboſus ſeu biceps đr eſſe monſtrum

ab Ariſtotele monſtra vocantur. attẽ dendum eſt. ad ipſius cathegorias ne ceſſaria. que luce in cõmentarijs bis patefecimus. O quantum vtilitatis haberetur ſi in eis intrinſeca cognoſ/ catur noticia

¶ Non litteralis ſuffronici facul tas in vicio notanda eſt In quã noſtra quoq̄ volumina ſtili ſchemate deco/

¶ Hic in ſpeciali reſumit ſeu declarat cãm ſui intenti. Et diuiditur in duas partes. primo eñ facit quod dcĩ eſt. ſecundo remouet dubium ibi Nonne litteralis Dat ergo cãm quare liber Prophirij eſt audiendus ante librum predicamentoꝝ ⁊ alios libros logicales Unde ſine noticia quinq̄ vniuerſaliũ nulla ſcientia ꝑfecte ſcitur. quoniã ſcientia eſt habi/ tus ꝯcluſionis. in qua quidem ꝯcluſione ꝓpriũ ꝯcluditur de ſpecie ꝑ diffi nitionẽ ex genere ⁊ differentia integratã Cum ergo ꝑut habetur in ꝓhe mio quinq̄ vniuerſaliũ Porphirij ſcientia vniuerſaliũ ſit multũ vtilis ymmo neceſſaria ad diffinitionẽ diuiſiõẽ ⁊ demõſtrationẽ. ſequitur ꝙ ac quirenda eſt nedum ante predicamentoꝝ noticiã. quinymo etiã ⁊ ante alias quaſcũq̄ ſcientias ¶ Notandũ ꝙ autor ſignãter dicit (ſi intrin ſeca) ad excludendũ noticiam vocalem. qualem habuit Suffronicus de quinq̄ vniuerſalibꝫ. talis eñ non ſufficit Sed mentalis ⁊ cõmunis coꝝ noticia dumtaxat eſt ſufficiens

¶ Hic remouet vnum dubiũ. dcm̄ eſt eñ prius ꝙ poſtq̄ ſcholaris ſufficiẽter fuerit informatus in grãmatica. informãd⁹ eſt in logica Etiã dcm̄ eſt ꝙ ſcholaris primo audire debet Porphiriũ ⁊ deĩ librum p̄dica

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

mentoꝝ Ariſtotelis ¶ Quereret ergo aliquis. cum diuerſi ordināue-
rint diuerſa. ⁊ ꝯſcripſerint diuerſimode circa p̄dicabilia Porphirij ⁊ p̄di
camenta Ariſtotelis. cuiꝰ ꝙ illoꝝ opinioni ſtabit ſcholaris Hoc dubiuꝫ
remouens dicit. ꝙ ſcholaris informādus in logica non cōdeſcendet dic-
tis Suffronici. ſunt em̄ huiuſmodi inutilia ⁊ vicio notanda Cuius cau
ſa eſt. quia Suffronicus tm̄. vocalem habet noticiam p̄dicabilium Sꝫ
ſtabit ſcholarꝫ dictꝫ no
ſtris. ⁊ p̄cipue dictꝫ ip
ſius Ariſtotelis. licꝫ ei
illa voce ſint tedioſa
ſentētia tn̄ ſit vtiliſſiā

rata. non ſunt omittenda. Ariſtotelis
enim tota ſuccincta breuitas. voce li-
cet tedioſa ſit. non tn̄ eſt infructuoſa.

¶ Malui vero fideli ſeruire tranſ
lationi q̄ꝫ arrogantie deprehendi te-
meritate. Quid enim Ariſtotelis lu-
cida veritate ſerenius

¶ Nec dum hec geruntur grāma
tice fructuoſitas ē oblinq̄nda aliquo
modo Per eam enim cuiuſlibet ſcien
tie cōmendabilis redditur poſſeſſio.

¶ Hic reſpondet ta
cite queſtioni Et diui-
ditur iſta pars in duas
ptes. p̄mo fcit hoc qđ
dictū eſt. ſecūdo ponit
quoddam notabile. ibi
Nec dum hec geruntur
Primo dicit ſic. dcm̄ ē
doctrinā Ariſtotel' fore
obſcuraꝫ. diceret ergo
aliquis O boeti trāſla
tor fuiſti Ariſtotelis đ
greco in latinū. q̄re nō
feciſti doctrinā eius ſa
tis planam Reſpōdet dicens. ergo malui ſeruire trāſlationi q̄ꝫ aliq̄d no
ui ꝯ ꝓponēdo temeritate arrogantie forſan reprehendi Vn̄ boetius tran
ſtulit doctrinā Ariſtotelis ſicut eam inuenit. quare ⁊ ſub ꝯſimilibꝫ tran
ſtulit eandē Et huius ſignū eſt. q2 vbicū q̄ꝫ non poterat inuenire latinuꝫ
greco correſpōdens ibi poſuit dcōem grecam ¶ Et ſubdit. quid ve-
rius eſt ⁊ p̄clarius lucida veritate Ariſtotelis. quaſi di. nihil

¶ Hic ponit vnum notabile dicens ſic Scholaris tpe informatōis
ſue in logica oculum ſemꝑ habebit ad grāmaticam. ne ipſaꝫ obliuiſcat
quoniā ſcientie cuiuſlibet poſſeſſio per eam cōmendatur Etiā rhetorica
ad audienda predicta non eſt omittēda. ymmo continue acq̄renda. Et
omnibꝫ his acquiſitis inſudandū eſt ſcientijs quadruuialibꝫ. cuiuſmodi
ſunt muſica arithmetica geometria ⁊ aſtronomia Cauſa eſt. quia ſtudij
continuitas in eis generat florem. ⁊ flos ꝓducit fructuꝫ. ⁊ hoc ſi dubita
tio admixta fuerit tempeſtiua Dicit em̄ phs in predicamētis. Dubita
re de ſingulis non eſt inutile ¶ Notandū hic. ꝙ grammatice fructuo
ſitas ea de cauſa non eſt oblinquēda Quoniā grammatica vt Alanus di
cit in anticlaudiano docet tenellos infantes loqui. ⁊ ad loquendū inſtru
it. Itē dicit idem. ſicut logica dirigit intellectū ne aberret ratiocinādo.
ſic grāmatica dirigit intellectum ne aberret ſermocinando Item gram-

matica docet ſignificatā vocabuloꝝ exprimere. ⁊ ſermonē ꝓlatū intelli gere Igitur fructuoſitas eius non eſt oblinquēda Item Seneca dicit de grāmatica Hec eſt ſcientia. qua aperta omnes alie ſcientie aperiūtur qua clauſa omnes alie ſcientie claudūtur. Item dicit Euſebius de eadē Qui querit alias ſcientias ſine grāmatica querit terminū ſine via. ītroitum domus ſine ianua. puerū ſine matre. hmōi aūt ſūt impoſſibilia quare ⁊ impoſſibile eſt alias acq̄rere ſcientias ſine grāmatica. Unde ꝯcluditur. ꝙ eius fructuoſitas nullatenus eſt oblinq̄nda. Itē Alphorabiꝰ dicit in de ortu ſciētiaꝝ de grāmatica ſic. Grāmatica eſt ꝑfectiua veritatis ⁊ totius cognitiōis ianua omniūqꝫ linguaꝝ errātium ⁊ metroꝝ menſura ❡ Item notandū ꝙ quiqꝫ ſunt ab inquiſitione ſciētiaꝝ nos retrahētia Primū eſt vita voluptuoſa ꝯſiſtens in delectatione ſm̄ guſtum ⁊ tactum. dediti em̄ ſenſualibus non dantes operam intellectualibꝰ beſtijs ſunt conformes. Unde Hermes termegiſtus antiquos ydeotas vitam ſenſualem diligentes increpans ait Tales enim nulli humanoꝝ operam dederunt. ſꝫ more pecorum vitam ſuā expenderunt. Secundū eſt vita ciuilis. quidā enim intantū ſe negocijs ſecularibꝰ immiſcēt. ꝙ ad ſtudium penitus ſunt inepti Tercium eſt defectus neceſſarioꝝ. vnde phs decimo ethicoꝝ dicit. Licet philoſophari ſit melius q̄ ditari ſimpliciter. non tamē indigenti Preterea alibi dicit idem. ꝙ acquiſitis vite neceſſarijs antiqui ſacerdotes egypti propter ādmirari ceperunt philoſophari Paucis tamen phs indiget. paucis em̄ minimiſqꝫ natura contenta eſt Quartum eſt negociatio. que maxime deteſtanda eſt. cum bonum anime precedat bonum corporis Homines enim pro bonis corporalibꝰ maximos ſufferunt labores. potius tamē ꝓ bonis anime eſſet laborandū Sicut enim anima nobilior eſt corpore ſic ⁊ bona anime bonis corporalibꝰ ſunt meliora ⁊ nobiliora Quintum eſt deſperatio de ſcientia ꝯſequenda. cum em̄ intellectus noſter de ſui natura ſit imꝑfectus. eo ꝙ ſe habeat a principio ſue creatiōis tāqꝫ tabula raſa in qua nihil eſt depictū. depingibilis tamē ſcientijs ⁊ virtutibꝰ Cū ergo omne perfectibile naturaliter inclinetur ad ſuam ꝑfectionē. huiuſmodi autē inclinationē non fruſtrari firmiter tenendū eſt. nec quocūqꝫ modo deſperandum eſt de ea.

Rhetorice quidem lepos. quadruuialium quoqꝫ bonos. ſtudij acquiſita comparatione non habent obmitti ꝓ poſſe. In his autem ſtudij proteruitas florem generat. fructumqꝫ parturit. ſi permixta fuerit dubitatio ⁊ tempeſtiua

Iſis ſcholarium rudimentis ⁊ virtutum incremētis Nūc de eorum ſubiectiōe breuiter

eſt ordiendum. Quoniam qui ſe non nouit ſubijci ſe non noſcet magiſtrari. miſerum enim eſſet eum fieri magiſtrum qui nunq̃ ſe nouit eſſe diſcipulum. Debet autem diſcipuli ſubiectio in tribus conſiſtere. in attentione beniuolentia ⁊ docilitate. Ut ſit docilis ingenio. attentus in exercitio. beniuolus in animo. Attentus inquam ad audiendum. docilis ad intelligendum. beniuolus ad retinendum Iſta ꝓpo tria ad ꝑfectiõez ꝯcurrũt ꝑmutati

Abito modo acquirendi ſciam a diſcipulo hic ꝯſequẽter determinat Boetius de ſubiectione ⁊ obedientia diſcipuloꝝ erga magiſtros ſuos Et diuiditur hec pars in tres. in prima ponit intentuꝫ. in ſecũda dicit cauſam ſui intẽti ibi Quoniã qui ſe non nouit in tercia ponit impedimenta quibꝫ impeditur diſcipulus a ſtudio. ibi. Nõ ſit aũt diſcipulus Primo dicit ſic. Determinato de modo recipiendi ſciam a magiſtro ꝯſequenter determinãdũ eſt de obediẽtia ⁊ ſubiectõe ſcholariũ ad mgr̃os Et ponit cãm ſui intẽti quoniã quicũq̃ ſcholarꝫ ñ ſubiecerit ſe mgr̃o ſuo ille nũq̃ efficieť mgr̃. Miſerum eñ eſſet eũ fieri mgr̃m qui nũq̃ ſe nouit eſſe diſcipulũ Et ſubdit ꝙ ſcholariũ ſubiectio ꝯſiſtere debet in tribꝫ. put etꝫ vult Tullius ſecũdo rhetorice. videlicꝫ in attentiõe docilitate ⁊ beniuolẽtia vt ꝑ hec tria poſſit ſcholaris ad ſcientiaꝝ fructũ ꝑuenire Debꝫ igiť ſcholarꝫ eſſe attentꝰ in exercitio attendẽdo dcã magiſtri ſui cum diligẽtia Unde exercitiũ eſt actus multotiẽs iteratus vel exercitus habitũ inducens. Erit etiã ſcholaris docilis. vnde ille dr̃ docilis qui de facili recipe poteſt ſciam ſiue rei cognitionẽ. Et differt a docibili vnde illud dr̃ docibile quod cito poteſt doceri Unde docilitas cauſatur in diſcipulo quando ſibi lucida ⁊ leuia preponunť. vñ Lucida cũ breuibus dociles ſunt reddere nata. Erit ⁊ ſcholaris beniuolus. ſ. ad retinendum audita a ſuo magiſtro ⁊ intellecta Quoniã in maliuolã animan non introibit ſapientia Et pro tanto continue ſtudebit ⁊ attente. Sicut eñ teſte philoſopho primo ethicoꝝ vna hyrundo nõ facit ver. nec vna dies calida facit eſtateꝫ Ita nec vna operatio virtuoſa facit virtuoſum Sic etiã vnicum exercitiũ ſcholarem non perducit ad fructum ſcientiaꝝ Et ob hoc dicit phus alibi Scientia feſtinata marceſcit. madiocriter autẽ ſumpta augmentur ⁊ creſcit Inſiſtat ergo ſcholaris diligenter ſtudio ſuo ⁊ attente frequẽter laborando Erit etiã ſcholaris docilis ingenio Unde ingenium dicitur quedã virtus anime qua defert ſe aliquis ad intelligibilia. Per tria eñ premiſſa poteſt ſcholaris prouehi ad ſcientiarum culmina

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

Jc oſtendit quedā impedimenta debitam ſubiectionē ſcholariū erga magiſtros impedientia. ⁊ ſunt quatuor. ſ. diſcolia violētia luxuria ⁊ incōſtantia Primo docet de diſcolia. ſecūdo de violentia. ibi Non ſit aūt diſcipulus violētus. tercio de luxuria. ibi A luxurie feruore. quarto de incōſtantia. ibi Cū āt diſcipulus Primo ponit interpretationē diſcoli in greco. ſecūdo ponit ei⁹ deſcriptionē. ibi Diſcolus āt

On ſit autem ſcholaris diſcolus. Diſcolus autem dicitur quaſi a ſchola diuiſus. Scholon grece dicitur vocatio latine. inde dicitur diſcolus quaſi a vocatione diuiſus. Diſcolus autem eſt qui diſcurrit per vicos ⁊ plateas. per tabernas ⁊ meretricum cellulas. per publica ſpectacula. per pompas ⁊ coreas. per comeſationes ⁊ per publicas cenas. ⁊ hoc oculis vagantibus. effrenataq; lingua petulanti animo. vultu incompoſito Omnibus iſtis ſchola poſtponitur. Quodam vero tempore cum cauſa ſanitatis recuperande et ob aeris intemperiem. ritusq; gallorum facetos matronarumq; pios affatus nos ad galliam tranſtuliſſemus multos

eſt ⁊ tercio oſtendit ꝑ exemplū. ibi Quodā ꝟo tempore. Primo dicit ſic. Scholaris non ſit diſcolus. quia diſcol⁹ interpretatur quaſi ſeparatus a ſcholis. Et ſchola dicitur a ſcholon grece qđ eſt vacatio. i. intentio latine Dicitur ergo diſcolus q̄ſi diuiſus a vacatione ſcholaſtica. i. ſeparat⁹ a cōtinuo labore ⁊ ſcholaſtico exercitio Tunc ſubdens deſcriptionē diſcoli dicit. Diſcolus eſt qui diſcurrit per vicos ⁊ plateas. per tabernas. per domunculas meretricū. per publica ſpectacula. per ludos. per ſuperbas ſocietates. per coreas. per comeſationum frequētationes. per turpes ⁊ publicas ſocietates. ⁊ hoc vagabundis oculis. irrationabili appetitu. effrenata lingua. luxurioſo ⁊ inconſtanti animo. Ex quibus habitis ſchole poſtponuntur ¶ Tunc ibi Quodam. vero tempore Hic declarat quod dixit per exemplum. dicens ſic. Cum cauſa ſanitatis recuperande tranſtulerim me ad franciā propter aeris intemperiem. Etiam propter facetiam gallicorum et pios affatus dominarum. vt recolo videbam multos diſcolos in ciuitate pariſienſi. Etiam in in eadem ciuitate aliquos vidi ſcholares diligentes ſed paucos Etiam ꝙ non ꝓfecerunt ea de cauſa. quia non aderant fideliter eos inſtruentes in philoſophia. quia eorum magiſtri debiliter fuerūt fundati Uidi etiā aliq̄s flauos britones rhomā ꝑgentes cauſa meli⁹ ꝓficiendi ibidē. q̄ magnas incurrerūt expenſas ⁊ fruſtra q̄b⁹ grauiter

c̄ondolui. Sciebam enim q̄ rhome non tam valens erat ſtudium ſicut
pariſius licet ſtudium athenienſe excellebat ſtudiuz pariſienſe ad quod
tamen ſe non tranſtulerunt. ymmo ſi tales proprijs manſiſſent in parti/
bus. et meo vſi fuiſſent conſilio. ⁊ dimiſiſſent inutilia. Lucretij volu/
mina. cum non erant niſi fabule inutiles non tantum temporis perdi/
diſſent ⁊ expenſe. Etiam in eadem ciuitate vidi paucos almanos titulo
magiſterij intitulari Etiam vidi aliquos hybernos in ſcientijs prohibi
tis magiſtrari. ſcilicet in necromancia herimancia. ⁊ cetera. Etiam vide
bam ibidem in ciuita/
te rhomana poſtmo/
dum aliquos de ſchola
ribus lippientibus. ⁊
fluentes oculos haben
tibus. Sed que dicta
ſunt de predicto exem
plo dicta ſufficiant.

multos diſcolos vt meminimus vi/
ſu percepimus in ciuitate Julij ceſa
ris que pariſius nuncupatur multas
autem artes mendicare proſpeximus
nullis eis pocula philoſophie mini/
ſtrantibus. Flauos vero britannos
ſtudij precio rhomam commeantes
quibus grauiter condoluimus. athe
nienſium ſcintillulis minime paſce/
bantur. cum gallica facetia grecari in
ceperunt. Sed ſi aliud q̄z tortuoſa
Lucretij volumina in partibus ſuis
inueniſſent. conſilio noſtro non tan/
tum perdidiſſent temporis. Herma/
nici furoris paucos inſpeximus inti/
tulari. Magice autem illuſionis hy/
bernie magiſtrari multos vidimus.
De noſtris lippientibus patet ⁊ con/
uulſis. Sed hec hactenus ſufficiant

¶ Hic ponit ſecun
dum impedimentuz de
terminate ſubiectiōis
ſcholarium erga magi
ſtros ſuos. dicens ſic.
Scholaris non debet
inferre magiſtro ſuo ob
probrium. ſicut fecit
Albinus qui multuz
erat dilectus a paren/
tibus ſuis potius ta/
men erat precurſor ini
quitatis. Cum enim
magiſter ſuus Grilli/
us legeret balbutiendo
iniecit ipſi manus vio
lentas in caput eius ve
nerabilem maculando
canicem fedo pedum ſu
orum acceſſu. Subdit
cauſam huius. quia.
Albinus totum com/
prehendere non potuit
quod magiſter ſuus le
gebat. quia bonam nō
habebat facundiam.

Non ſit etiam diſcipulus vio
lentus. Violentia autē Albi
nus Albei filius in exemplis prodeat.
qui cum eſſet filius dilectiōis magis

Concludēdo dī. heu quātum dedecus quātuſq̄z malignitatis acceſſ⁹ di

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

ſcipuli in cuput ſui magiſtri Gaudeat igitur Nero de tanto herede ·ſcꝫ
Albino · ⁊ Auicus de tam coinquinato gaudeat ſucceſſore Brillius gau
deat a ꝓpetitu Senece cū ſocrate · Subdit ille non eſt dignus ſcientia ·
qui ſcientie offendit preceptorē ¶ Notandū hic · ꝙ violentia ꝗ hic po/
nitur ſcdm̄ impedimentū determinate ſubiectionis diffiniri nō poteſt
niſi per motū violentū Eſt autē motus violentus receſſus a ꝗete natura

tamen iniquitatis precurſor · magiſ/
tro ſuo · Brillio quandoqꝫ balbutien
ti manus iniecit violentas ⁊ ſcelera/
tas · canam ac venerabilem eius cani
ciem fedo pedum maculauit acceſſu ·
Que tanti ſceleris cauſa · ad primam
aeris impreſſionem totam nequiuit
comprehendere conſtitutionem
Proch dedecus · proch infelicis diſci
puli in caput felicitatis exceſſus ·
Tam ſcelerato · Nero gaudeat here/
de · Tam coinquinato ſuo · Auicus
ſucceſſore · Brillius cum ſocrate

li vt ſi lapis naturali/
ter moueret deſcēderet
dec⁊luꝫ Si ꝓ ſurſum
ꝓijciat recedit a quiete
naturali ⁊ dr̄ talis ꝓie
ctio motꝰ violentus · ⁊
ſm̄ hoc violētia hic in
tenta p̄t ſic deſcribi Vi
olentia ē receſſus a de/
terminata ꝗete · que q̄/
dem quies ꝯſiſtit in de
terminata diſcipulorū
ſubiectiōe erga mgr̄m ·
Et pōit boetius exem
plū violētie de Albino
ꝓut patꝫ in lrā Itē no
tandū ꝙ Albinꝰ fuit he
betis ingenij ⁊ mgr̄ ſuꝰ
Brilliꝰ erat balbutiēs
⁊ ſic Albinꝰ cū qn̄qꝫ nō
potuit intelligere in p̄
ma ꝓlatione · quare ipm̄ inuaſit venerabilē eius ꝯculcando caniciem Et
hoc poteſt exponi dupliciter · vno mō quia Brillius actu erat ſenex ⁊ ca/
nus in crinibus Alio mō quia fuit homo diſcretus ſicut cani eſſe ſolent

¶ Item notandū · ꝙ Nero vt recitat Boetius in tercio de ꝯſolatione
philoſophica fuit homo nephandus ⁊ crimino ſus · Unde quadam vice
magnū cupiens videre ignem ciuitatē rhomanā incendi fecit Item vide
re volebat locū in quo requieuerat in vtero matris · quare ⁊ matrē ſuam
fecerat interfici Item ſcire affectabat quantū doloris paterent mulieres
tempore partus · ideo fecit vocari medicos vt eoꝝ conſilio habere poſſet
illius experientiā · vnde medici amminiſtrabāt ipſi potionē ex qua gene
rabant rane Et ſic in ventre magnos patiebat dolores · a quibꝫ tempore
modico afflictus liberari voluit · quare medici miniſtrabāt ei potionē m
vnā ad vomitū ꝓuocabat · ⁊ ſic ranas euomuit Cui ſciſcitāti vnū ꝓueniſſꝫ
ipꝫ ranas euomuiſſe medici dixerūt ꝙ fetus nondū ad maturū tp̄s ꝓue
niſſet · ⁊ ſic natura ꝓduxit id qđ melius potuit Item occidit Senecā
mgr̄m ſuū eo ꝙ ſepe corripiebat eū de vicijs · quadā eīm vice dixit ſibi eli
ge tibi mortē quā ſubire malles Seneca vero ſciens ſe euadere non poſſe

Senececꝫ gaudeat appetitu Non eſt dignus ſcientia qui ſcientie inſurgit preceptori

a Luxurie feruore quiuis diſcipulus ſtudeat ſe alienare. quā triplici diuiſerunt ſatyrici partitione Quandam in ornatu veſtium dicentes conſiſtere. aliam in coitu. terciam

eligebat diſpōi in balneo. ⁊ ibi fecit ſe minui in medlanā. ⁊ ſic expirauit Et ergo dicitur ſeneca quaſi ſe necans ¶ Item notandū. ꝙ Auicus etiam erat homo malignus vnde ipſe erat diſcipulus Socratis viri criſtiani vnum verum deum colentis Ipſe autē cogere volebat eum ad ſacrificandū dijs. quod dum recuſabat. accuſabat eum coram rege. qui fecit eum vocari ad ſuam preſentiā. ⁊ fecit eum bibere venenū in nomie dei ſui. quod cuȝ feciſſet nihil ſibi nocebat Poſtea ꝓ(?)o fecit eū bibere venenū in nomine ydolorum Quo facto intoxicatus expirauit

¶ Hic ponit terciū impedimentū ſubiectionē ſcholariū erga magiſtros ſuos impediēs quod eſt luxuria Et diuiditur. nam ꝑmo diuidit luxuriā i tres ſpēs ſecūdo ꝓſequitur ponēdo exemplū. ibi Cōtumelioſo coitus appetitu. dicens. Diſcipulus volens ꝓficere in ſcientijs cauebit ſibi a feruore luxurie. quā diuiſerūt ſatyrici in tres ſpēs Prima conſiſtit in ornatu veſtiuȝ. ſecūda in coitu. ⁊ tercia in ſuperfluitatibꝫ cibi ⁊ potus Tunc reddit cauſam quare ſcholaris ſe abſtinebit a luxuria. dicens Videmꝰ eīm multos luxurie ſubiectos tādem incidere in rabiem ¶ Notandum hic. ꝙ ſcholares ea de cauſa cauebunt ſibi a luxuria. quia ꝓficere volentes in ſcientijs quietā habebūt mentē. ita ꝙ rōnem habeant cōſtantem Etiam erunt abſoluti a paſſionibus corporis. ſicut ſunt amor timor ⁊ odium Luxurie aūt inſiſtentes animum habent incōſtantem. ⁊ paſſionibꝰ corporis ſunt occupati. Huiuſmodi autē corporis paſſiones cum luxuria mentem faciunt inquietā ⁊ animum incōſtantem. quare ſcholaris ꝓficere volens abſtinebit ſe a luxuria ¶ Item notandum. ꝙ luxuria ſꝫm ſanctū Thomam eſt ex immundis deſiderijs ꝓueniens lubrica mentis ⁊ carnis ꝓſtitutio Vel aliter ſic diffinitur Luxuria eſt libidinoſe mētis appetitus. Appetitus quidem qui eſt ex conſenſu rōnis. talis eīm appetitꝰ eſt peccatū mortale. dū ratio non cohibet hmōi appetitum. cum tamē poſſit cohibere Sunt āt luxurie octo ſpēs ſiue differentie Prima eſt fornicatio. ⁊ iſt ſoluti cū ſoluta Secūda eſt meretricum. ⁊ illa fit dupliciter. ſ. aut per vanā libidinem cum diuerſis ſectando. aut cum publica ꝯcumbendo Tercia eſt adulterium. quo coniugalis thorus violatur Quarta eſt ſtuprum. quo virginalis integritas corrūpitur Quinta eſt ſacrilegium. quo ꝯtinētia deo ſacrata leditur Sexta eſt inceſtus. quo vinculuȝ cōſanguinitatis vel cōpaternitatis corrūpitur Septima eſt peccatū cōtra naturam ſiue zodo

mia quo naturalis vſus coeundi peruertitur. Eſt aūt omne peccatū cō
tra naturā ſpēi. ¶ Unde notandū ꝙ pcōꝝ aliō ē ꝯtra naturā gn̄is ali
ud ꝯtra naturā ſpēi. Scd̄o mō oē pctm̄ mortale ē ꝯ naturā. q: in rōna
li parte ſinderesis omni peccato remurmurat. ſꝫ p̄mo modo peccatū ſo
domie eſt contra naturam. Non ſolum em̄ in homine ſed etiam in beſti
is ſunt diuerſi ſexus qui in coitu conueniunt. Et ſi alio modo contin/

**gulositatis aſſiſtricē. Cuiuſlibet ra//
bie fetulenta frequenter nouimus la
borare ſubiectos.**

git contra naturam ge
neris eſt. Octaua ſpeci
es luxurie dicitur eſſe li
bidinoſus coitus con/
iugalis. hic autē mul
tipliciter accipit. Qui
dam em̄ eſt licitus. ali
us fragilis. alius impetuoſus. Licitus eſt triplex. vt quando fit cauſa
prolis ad cultum dei. Uel cauſa reddendi debitum. Uel cauſa fornica/
tionis vitande nō in ſe. ſed in cōiuge. Primus eſt pietatis. ſecundus iu/
ſticie. tercius vero cautele. Et is nullum dicitur eſſe peccatū. Fragilis
coitus ꝯiugalis eſt dum fit cauſa delectationis. Et eſt diſtinguendum
q: vl' amor ipſius delectationis proponitur deo. ꝛ ſic mortale peccatum
eſt. Aut poſtponit deo. ꝛ ſic veniale eſt Sed impetuoſus cōiugalis eſt.
qui ex ſola libidine prouenien̄s methas honeſtatis ꝛ rationis tranſcen/
dit. Et fit q̄nqꝫ modis. Primo modo cum fit cauſa ſatiandi libidinem
per meretricia blandimenta. Secundo cum fit contra naturalem mo/
dum. Tercio cum fit tempore prohibito. Quarto cum fit loco prohibi
to. Quinto cum accedit ad pregnantē vicinam partui. vl' que eſt in flu
xu menſtrui. Sed vt autor innuit in littera. ſatyrici hoc eſt reprehēſo/
res vitioꝝ diuiſerunt luxuriam in tres partes. Quandam in coitu de q̄
dictū eſt. Quandam in veſtiū ornatu. Et terciam in guloſitate dicētes
cōſiſtere. Unde ſatyricus d: a ſatyra. ꝛ eſt arbor q̄dā calida libidinis
excitatiua. Inde ſatyricus id ē libidinoſus aut libidinoſoꝝ rep̄henſor.
Hec aūt luxuria pro q̄libet eius ſpecie ſeu parte eſt determiāte ſubiec/
tionis ſcholariū erga ſuos magiſtros impeditiua. quare p̄cipue a ſcho
laribꝫ eſt vitanda. ¶ Itē luxuria nocet corpi ꝛ anime. Hoīem em̄ de
bilitat. vires eneruat. aīm impedit. corporis conſumit diſpoſitōem. bo
na exteriora annihilat. etiam nocet oculis. quoniam luxurioſi frequen/
ter habēt oculos rubicundos ꝛ lippiētes. Et tangūtur ꝓprietates pre/
dicte in his metris. Femina corpus. opes. aīam. vim. lumia. voces. De/
ſtruit. annihilat. necat. eripit. orbat. acerbat. Item Ingeniū. mores. a/
nimā. vim. ſenſus. honores. Tot pdit vere bona clericus in muliere.
Itē d: in textu (fetulēta rabie) ꝛ ꝯuenienter. quoniā ſm̄ medicos nimia
luxuria cauſat debilitatē cerebri. ꝛ ſic homo debilitatur in capite. ꝛ ſic
qui frequenter vtuntur luxuria fiunt dementes ꝛ furibundi. quare a lu/
xuria abſtinendū eſt. Unde philoſophus in quadam epiſtola ad Albi/
nū ſic inquit. O clemens imperator non inclina te ad coitum. quia eſt p/
prietas porcorum ꝛ actus brutorum. Scio enim ꝙ eſt corporis deſtruc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

tio. vite breuiatio. virtutum corruptio. legis tranſgreſſio. malorū morum generatio. Etiam per nimium coitum impeditur digeſtio nutrimē ti. Etiam conſequitur inhabilitatio ſiue organorum indiſpoſitio. et principaliter cerebri. Et luxuria bene dicitur proprietas porcorū eius immundiciam. quia ſi natura tantam non appoſuiſſet delectationem ad actum luxurie. nullus talem perficeret

¶ Item notādū ꝙ ornatus veſtium ſiue guloſitas non dicitur act⁹ luxurie formaliter vel eſſentialiter. ſ; cauſaliter ꝛ diſpoſitiue homo enim pulchra habens veſtimenta ꝛ ſingulis in membris diſpoſitus citius ad luxuriam inſtigat. Et mulieres in tali potius delectantur. quare ꝛ talez ſepius alliciunt. Etiā guloſitas diſpoīt ꝛ cauſat luxuriam. Juxta illud commune dictum. Luxuriat raro non bene paſta caro. Et ſic ꝑ oppoſitum homo crapuloſus ſepe committit luxuriam.

¶ Contumelioſo coitus appetitu ſanguineum Lucrecij filium zenonis diſcipulum omnis rhoma fleuit inuſitatum. Qui tam clariſſimis ortus natalibus. quantitatis procere. qualitatis ſanguinee. mire ſiquidem eloquentie. perſpicacis ingenij Sed quotidianis et vltra debitum nature nuptijs gaudebat. patre penam differente patrimonium parentumqꝫ cēſus illicite conſumebat. Cunctiſqꝫ zelotipijs imminebat. aleis autez ꝛ meretricum cellulis ſemper inhiabat. proprio non deſtitutus prurituu. a parentibus eiectus ab amicis et conſortibus deſtitutus. Creditoribus vndiqꝫ fatigatus. notis et ignotis furtim ſtuduit aſſiſtere. a crucis anguſtiis creberrime a patre redemptus eſt. Ultimo cum parentis penuria redemi non potuit. eundem ad eum lachrymis venire compellebat. oſculumqꝫ ab eo voce querula petebat.

¶ Hic per exemplum confirmat dictū ſuum. ꝙ ſcilicet nullus exerceat actum libidinis. dicens ſic Tota ciuitas rhomana defleuit filium Lucretij q̊ fuit ſanguineus ortus de parentibus nobilib⁹ et habuit corpus bene diſpoſitum. et erat facundus ꝛ ingenioſus. Nimis enim inſiſtebat luxurie conſumendo bona parentum ſuorum cum meretricibus ꝛ taxillis illicite. ſic ꝙ tandem a conſortio ſuo deſtituebatur. quando ſcilicet amplius expendere non valebat. ꝛ quotidie vexabatur a creditoribus ſuis. tandem vero non potens plura acquirere. fura

ri incepit. immo pater ſuus ipſum a patibulo redemit. Patre vero eius totaliter depauperato per ipſum. ⁊ ex conſequenti per illum amplius redimi non potuit. Adductus tandem ad patibulum. voce querula oſculum a patre ſuo petebat. Et patre ſuo ex pietate moto paterna. oſculumqꝫ prebente morſu acutiſſimo ſecuit eius naſuꝫ in hec prorumpens verba. Pater quare non correxiſti me tempore errorum meorum puerilium. quare me non permiſiſti documentis magiſtri mei obedire. ⁊ quare te non prohibente ſocios meos contempſi. quaſi dicat. hec omnia mihi prouenerunt ex quo non correxiſti me tempore determinato. Ad dandum igitur alijs exemplum vt corigant filios exceſſiuos amputaui vobis naſum veſtrum. Subdit autor. neceſſe eſt patrem intendere correctioni filiorum ſuorum. ⁊ magiſtrum ſuos diſcipulos moribus bonis informare. ¶ Notandum hic ꝙ vt patet in textu. neceſſe eſt patrem intendere correctioni filiorum ſuorum Ratio eſt quia teſte philoſopho non parum differt puerum ſic vel ſic aſſueſci. Pueri enim per correctionē a prauis moribus reuocati quendam ſibi aſſumunt habitum boni Incorrecti vero in vitia ſe declinantes habitum acquirunt vitij. Quod poeta attendēs hortatur patres ad correctiones filiorū hoc modo. Lucretij caſuꝫ pater horre. non ſine natum. Incaſtigatum ſi non vis perdere naſuꝫ.

Pietatis autem motione filij petitio patrem erexit. Erectiqꝫ filius naſum morſu acutiſſimo ſecuit dicens Quare a meis malis erroribus incaſtigatus euaſi. Ut quid magiſtri mei documentis non obediui. ſocioſqꝫ meos contempſi. Filij patrē caſtigatōni neceſſe eſt indulgere. magiſtrūqꝫ mores diſcipulum informare

¶ Ecce qꝫ meretricū deteſtabilis eſt incurſus. Eſt enī̄ meretrix nonaria inferni ianua. via iniq̄tatis. ſcorpionis

¶ Pri⁹ docuit autor fugā luxurie Hic ꝓſequēdo intētū docet fugā meretricum dicens ſic. Quāta mala ꝓueniūt meretricū acceſſib⁹ Et deſcribit meretricē ſic. Meretrix ē nonaria. ianua inferni. via iniq̄tatis ſcorpionis ꝑcuſſio. viſcarū ſceleris. ⁊ pute⁹ interit⁹. Addit autor ꝙ ſit aliq̄ alia ſpēs luxurie. q̄ ſcꝫ nō eſt in coitū cui vir cū muliere. ſꝫ ſoluꝫ in coitu viri cū viro. illa ē deterior q̄libꝫ pctō. quod ꝑ luxuriā fieri pt Subdit au. ꝙ nocumētū ꝓueniēs ſcholarib⁹ a luxuria q̄ in coitu ꝯſiſtit pꝫ de Jacictino ⁊ Jouino viris prudētiſſimis q̇ poti⁹ volebāt mori qꝫ vitio ꝑdcō ſuccūbere ¶ Notādū hic p̄mo ꝙ meretx ꝓ tāto dr nonaria. qꝛ āti q̇t⁹ meretrix ꝯparere n̄ potuit ī loco cōi an̄ nonā Jtē ꝯgrue meretrix dr ianua īferni qꝛ ꝯuerſās cū meretricib⁹ bōa negligit oꝑa Et iō tal' ad in

fernum habet inclinationem per ea ſdem. Quare meretrix congrue dicitur via ſiue ianua ducens ad infernum. Item dicitur via iniquitatis. ꝙ nunq̄ ſuadet ad bonum. ſed potius ad mala queuis peragenda. Itē dicitur ſcorpionis percuſſio. Unde ſcorpio dicitur quoddam animal ore lingens ⁊ cauda venefica pungens. pariformiter ⁊ meretrix lingit. id ē dulcia profert verba. quibus ſecum conuerſantes decipiuntur. Pungit autem cū cauda. quia ducit homines ad multa pericula. ſic ꝙ homo nedum deſtruit corpus. verumetiam ⁊ totam ſuam conſumit ſubſtantiam et cum hoc amittit honorem. Item congrue dicitur puteus interitus quia eſt fouea mortis. Unde cum meretricibus continue conuerſantes cadunt frequenter ad foueam mortis. nedum corporalis. verumetiam ⁊ perpetue ¶ Item notandum ꝙ Jacinctinus ⁊ Jouinus cogi non poterant ad actum luxurie. immo potius mori voluerūt. quod intelligi debet de actu luxurie zodomitice. Item ſm alios Jacinctinus ⁊ Jouinus moriebantur. q̄a non coierunt. Unde coitus quandoq̄ neceſſarius eſt vite. quia ſuperfluitates per ipſum remouentur.

percuſſus viſcarium ſceleris puteus interitus. Et ſi qua eſt alterius luxurie ignominia qualibet alia grauior ſcelere deterior. Interitus autem Jacinctinus cunctis patet et Jouinus.

¶ Hic proſequitur de ſecunda ſpecie luxurie Et diuiditur hec ps in tres. In prima oſtendit quomodo prima et ſecunda ſpecies luxurie habent ſe ad inuicē correlatiue. In ſecunda remouet quoddam dubium ibi. Uinum autem modice ſumptū In tercia facit exclamationē

Comeſationibus aūt ⁊ ebrietatib9 ſcđa ſpecies luxurie dotata permutatim cum predicta tanq̄ cauſa ad cauſatum gaudet ſuſtineri. Propter enim coitum fit ebrietas relatiue. necnon ceterorum viciorum

ad ebrietatem ibi. Que ꝯſorte vinoſo. Et dicit ſic. ſecunda ſpēs luxurie ꝯſiſtens in diuerſis crapule generibus gaudeat permutatim cum pͥma tanq̄ cauſa ad cauſatum quoniam ebrietas fit relatiue propter coitum. Et etiam propter variorum vitiorum genera ¶ Notandū hic ꝙ comeſatio đr vſus illicitus ⁊ īmoderatus ciboꝝ ⁊ potuum

¶ Item notandum ꝙ pͥma ⁊ ſecunda ſpēs luxurie pro tanto dicuntur ſe habere ſicut cauſa ⁊ cauſatum. quia ebrietas eſt propter coitum. et econtra Unde Symon expoſitor dicit. ꝙ comeſatio maximum inducit calorem. Ille autem calor diſſoluit materiam que eſt in iuueib9. ſeu diſſoluit materiā quam inuenit. Et illa materia ſic diſſoluta emittitur per coitū. ita ꝙ ebrietas eſt diſpoſitio ad coitū. vt cauſa ſe habēs ad coitū tanq̄ ad cauſatum ¶ Item notandū ꝙ duodecim ſunt ſpēs

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

ebrietatis. vn̄ꝰ Bis ſex credatis ſpecies ſunt ebrietatis. Eſt i vilis p̊mꝰ ſapiens eſt alter opimus Ternus multa vorat. Quartꝰ ſua crimina plorat Quintꝰ luxuriat Sextus ꝑ omnia iurat Septimꝰ attendit Octauꝰ ſingula vendit Nonus nil celat. qđ habet ſub corde reuelat Somnia denus amat Undenus turpia clamat Et cum plenus vomitū patrat duodenus Uel ſic ꝓdicte ſpēs alijs ↄtinentur metris Ebrius atqꝫ ſatur his ecce modis variatꝛ Hic canit. hic plorat. hic eſt blaſphemꝰ h orat Hic eſt pacificꝰ. hic eſt nullius amicꝰ. Hic ſaltat letus. hic eſt ſmone facetus Iſte loqui neſcit. hic ceſpitat ille pigeſcit Hic eſt clamoſus. h ē verbis vicioſus Diſputat hic. ille currit ꝑ cō/puta ville Nunc deciū iactat. ſociu3 feriēdoqꝫ mactat Nūc ſeruit ve/neri. ſomno vult ipſe teneri. Hic vomit. hicqꝫ vorat. ſic bacchi turba laborat Unde dicit ip/ſemet. Bacchꝰ loquēs đ ꝓprietate vini hec metra Sum deus atqꝫ color. nam du3 ꝑ guttura colōr Mutatur color. cedit a corde dolor Uinum dat feſtum. frigus cō/uertit in eſtum Letificat meſtum. miſerum q̄3 reddit honeſtum

genera ¶ Uinum autem modice ſumptum acuit ingenium. vel intel/lectui videtur conferre acumen Non autem modice ſumptum rationem ꝑturbat. intellectum habetat. memo/riam eneruat. obliuionem immittit. errorem infundit. ⁊ ignorantiam in/ducit. Ubi enim ebrietas ibi furor dominatur. vbi furor ibi nulla ſapientiā. ſed deſipientia preuagatur. De huiuſmodi vero cotidiaua nobis pa/tent exempla. ⁊ virtutum decrementa

¶ Tunc ibi (Uinum autē) Hic remouet quoddā dubium. diceret eīn aliquis. an ne ſcholaris poſſit ſumere aliquē potū inebriatiuū Hoc dubium remouens dicit. ꝙ ſcholaris bene poteſt ſumere vinum qđ ſolet inebriare Dicens ſic. vinum moderate ſumptū ſubtiliat ingenium: ⁊ intellectui confert acumen Si vero ſumatur immoderate. ↄfundit rōnem hebetat intellectū. eradicat memoriā. inducit obliuionē. dat errorē. ⁊ ā miniſtrat ignorantiā Et ſubdit cām dicens. vbi eīn ebrietas ibi cōmo/tio animi videtur habere dominiū Et vbi cōmotio animi ibi nulla diſ/cretio. ſ3 potius regnat ibi ſtulticia Et cōcludit ſic dicens. ꝙ cotidiana exēpla hm̄oi ebrietatis ⁊ ꝟtutū damna patent. per qđ excuſat ſe de exē/ploꝝ aſſignatione ¶ Notandū hic ꝙ ea que in textu dicunꝛ ſup recommendatione vini de bono vino ſunt interp̄tanda ⁊ ſubtili groſſu3 eī vinum ⁊ vile nocumentū inducit intellectui ⁊ rōni. quocūqꝫ tiā modo ſumatur. vn̄ꝰ Uinū ſubtile facit in ſene cor iuuenile Sed vinū vile dat cor iuuenile ſenile. Item notandū ꝙ vinum ea de cauſa đr acuere ingeniū

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

dummō modice ſumatur. q2 virtualiter eſt calidum. ⁊ exſiccat ſpūs ſub tiles ſeu vitales in homine aperiens venas ꝑ quas mouent̄ ſpūs ⁊ ſpēs intelligibiles ad intellcm̄ Unde vinum nō reqritur ꝓpter intellcm̄. intel lectus eīm in ſingulis hominib9 eſt eque ſubtilis. q2 nō eſt ꝑmixt9 ꝯmis qualitatib9. Sz tn̄ requirit̄ ꝓpter ſenſus ⁊ organa eiuſdē. q̄ pn̄t ſubtili ſari Itē notandū q̄ vinū immoderate ſumptū ea de cauſa dr̄ eneruare memoriā ⁊ intellcm̄ he betare. q2 groſſi vapo res ex vino īmoderate ſūpto replent venas ꝑ q̄s ſpēs itelligibiles de ferri deberēt ad memo riā Un̄ intellect9 in ſu a oꝑatiōe dependet a v tutib9 inferiorib9. cui9 modi ſt̄ fantaſia ⁊ v tus cogitatiua Et ille ꝑ im moderatā vini ſumpti onē impediunt̄. ⁊ ꝑ ꝯn̄s intellect9 in ſua oꝑatiōe Item notandū q̄ me moria reſidēs in vltīa capitis ꝑte ſicca eſt re ſeruās ſpēs rer̄ ſenſibi liu3 Unde quādo illa nimium humectatur per groſſos vapores cerebri humefactiuos ⁊ orga nor̄ ſenſitiuor̄ redditur homo obliuioſus. ¶ Itez notandū q̄ vinū immoderate ſumptū perturbat rōnem ⁊ memoriam hebetat. quod pa ter per ſimilitudinē platonicam Unde plato aſſimilat humanū intellec tum flamme viridium lignor̄. talis eīm eſt obſcura ⁊ lucēs minime Per rarefactionē vero viridium lignor̄ ⁊ deſiccationē eorundē flamma effici tur lucens ⁊ clara Pari modo intellectus humanus per nimiam potus reſumptionē confuſus efficitur ⁊ obſcurus Comparat etiā idem intel lectum hominis ſobrij flamme ſiccor̄ lignorum ⁊ rarefactor̄. ꝑut ex ꝑ miſſis ſufficienter poteſt colligi Tunc ibi (Que peſtis ꝛc.)

¶ Que peſtis conſorte vinoſo de terior eſt. qui ſi nequeat ſtudere. cete roſq3 ginnaſijs corrodit inhiare. vel horrorem litis conſonat. vel pugnis ceſus opem orat. O qualis ꝑmixtio ſtudentis ⁊ diſſolutio. Ejiciat ergo ta les ab integritate conſortij prudentū diſcretio ordine irregreſſibili ⁊ tem pore determinato. Hec aūt ſpecies ſe cunda prime quādoq3 preambula eſt poſterioris autē pediſſequa ⁊ appeti

¶ Hic. Boetius facit exclamationē contra ebrietatem dicens Que peſtis eſt deterior q̄3 ſocius ebrius Nam ſi ipſemet nō vult ſtudere alios a ſtudijs impedit ⁊ prouocat ad diſcordiā Et ſi quādoq3 ꝑcutiatur pug nis propter ſuam ebrietatem. rogat alios vt ſibi aſſiſtant ſuā vindican do leſionem. O quanta ſtulticia generatur etiā conſorte ebrio Quilibet igitur prudens ſcholaris abſtinebit ſe a conſortio vinoſor̄ āmouens ip ſos vinoſos ab integritate conſortij. ⁊ hoc ordine irregreſſibili ⁊ tēpore determinato Subdit q̄ hec ſecunda ſpecies luxurie quādoq3 precedit primā ſicut cauſa cauſatū. ⁊ quādoq3 ſequitur terciam ¶ Tunc excla

mãdo dicit. O quantũ erroris immittit ebrietas. niſi freno ſobrietatꝫ ad plenum corrigatur ❡ Notandum ꝙ ſobrietas maxime eſt diſide/randa. vñ' Sobrietas flos eſt. ſua merces optima dos eſt. Et per conſe/quens ebrietas eſt maxime fugienda. vñ'. Ebrietas frangit quicqđ ſa/pientia tangit Unde dicit Symon expoſitor in actibꝫ Alexandri regis magni ꝙ eius natura fuit de facili inebriari. Quodã enim tpe dum in/ebriat' fuiſſet incepit ludere cum quodã militũ ſuoꝝ in ludo ſcaco/rum. ⁊ miles eum ſuperauit. itaqꝫ multa lucratus fuerat Et tandẽ ad regem dixit. Dñe ego matto vos Vñ rex valde ꝯmotus fuit ⁊ dixit Quõ poſſes eum ſupare quẽ totus mũd' ne/quit ſupare Tũc dixit miles Domine rex ego appello. Tunc rex magis ꝯmotus dixit. Si tu appellas tunc maiorem ſcis iudicẽ. cum tamen nullus ſit ſup me Cũ aũt miles deberet ſuſpendi dixit iterũ Domine rex ego appello Cui rex dixit Ad quem appellas. Miles vero dixit Dñe rex ego appello ab alexandro ebrio ad alexandrũ non ebrium. Tunc rex motus fuit alia rõne. ⁊ ſibi inducias vſqꝫ ad craſtinũ diem dedit Tũc ſequenti die venit mi/les ad regem. Et quia paſſiones fuerunt tunc ſedate in rege. ipſe iſpexit militis ſapientiã. ⁊ dimiſit eum viuere Unde manifeſtum eſt ꝙ homo ſobrius nobilior eſt ebrio ❡ Item notandũ. ꝙ caſtigare ad vnguẽ eſt perfecte intrinſece ſeu vltimate caſtigare. ſicut faciũt lapicide volẽtes bene lapides planare iudicãt ꝑ vnguem. ⁊ per hoc vident vtrum ſit ibi ali/qua tortuoſitas vel non Et cõſimiliter in propoſito eſt faciendũ Item notandũ ꝙ ebrietas multipliciter poteſt remediari Primo per ſomnũ quoniã ſm naturales phos optimum eſt ebrijs remedium vt dormiant. Sic enim ſuperfluitates melius ꝯſumũtur. in ſomno eñ optima celebratur digeſtio. Secundo per comeſtionẽ. ſcꝫ modicum comedẽdo in quod agat potus. Tercio ponẽdo teſticulos ebrij ad aquã frigidam

tiua. O quantum erroris immittit ebrietas in mentem. niſi freno ſobrietatis caſtigetur ad vnguem

Ercia vero ſpecies luxurie eſt concupiſcentia. que ornatibus inhiat. potentumqꝫ progeniei maritata conſiſtit. Quibus paupertatis tuta facultas

Xpedito de duabꝫ ſpeciebus luxurie. hic pſequitur de tercia. Et diuiditur hec ps in tres ptes. primo eñ oſtendit q̃ ſit tercia ſpẽs luxurie. ſcđo ꝑ ſuas ꝓprietates eam notificat. ibi Hec ãt veſtiũ Tercio declarat eam ꝑ exẽpla. ibi Cum quondã Et dicit primo ſic. Ter/cia ſpẽs luxurie conſiſtit in cõcupiſcentia. que intendit ornatũ veſtium ⁊ eſt coniuncta ꝓgeniei potentũ ⁊ diuitibꝫ. paupibꝫ aũt eſt aliena. ſcꝫ pauperes ſunt inuiti. Unde non vult Boetius aliud in pñti lrã niſi ꝙ tercia

ſpecies luxurie conſiſtit in ornatu veſtimentoꝝ ¶ Notandū hic ꝙ tercia ſpēs luxurie magnū facit impedimentū ꝓficere volentib⁹ in ſciētijs quicunqȝ eñi affectant veſtium diuerſitatē ⁊ ornatuȝ ſemꝑ intendūt cauſam placendi populo Volentes aūt habere cognitionē veritatis deſtruere debent omnes delectatōes ſeculares. ſiue ſint in cibarijs ſiue in veſtiū ornatu. ſiue ī coitu. vt dicit phūs in libro de pomo

Tūc ibi (Hec autē) ¶ Hic notificat terciā ſpēm luxurie ꝑ ſuas ꝓprietates dicēs Qꝫ gaudet frequēti variatione veſtiuȝ ⁊ eaꝝ ſigillatione de membro ad mēbrum Gaudet etiā faciē ꝑfundere fuco. gaudet etiā florum diuerſitate gaudet etiā continua raſura. gaudet etꝫ diuerſis morib⁹ ⁊ cingulis parthoꝝ etiā gaudꝫ veſtiuȝ ꝑtes ſpeciebus odoriferis adiplere So let etiaȝ incedere collo monilib⁹ ornato. Gaudꝫ etiā incedere calceis roſtratꝫ ad moduȝ regine. ⁊ īcedere collo elato gutture inflato. ſuꝑcilio mutulato. oculo impudico Gaudet etiā incedere ſemicircularit͛. ⁊ ſolet ſeruientib⁹ loq̇ ꝓterue Solꝫ vexare vicinos verbis cōtumelioſis Et addit ꝙ hec ſpecies multuȝ nociua eſt acquirere volētib⁹ ſciētiaȝ ⁊ doctrinā Inhiātes eī iſti ſpeciei raro ſolent eſſe in ſcholis. ſed poti⁹ fugiūt a ſcholis ¶ Tunc Boetius fcīt exclamationē ꝯtra

cultas cedit licet inuita.

¶ Hec āt ſpecies gaudet veſtiū frequēti variatione. earumqȝ in ſigillatione membratim pectinis beneficio ceſariem polire. ⁊ calamiſtri tortuoſitate florumqȝ diuerſitate ſerratim laſciuire. faciem fuco perfundere. Nouaculeqȝ frequenti caſtigationi inhiare. ſinum aromatibus implere. gemmatiſqȝ colla monilibus ornare. parthorumqȝ cingulis ventrem caſtigatum plebi oſtendere. roſtratis tabulatiſqȝ calceis. vt regina incedere. collo elato gutture inflato. mutulato ſupercilio oculo impudico. faſtidioſoqȝ inceſſu ſemicircularis procedere gaudet Raris autem parumqȝ modeſtis ſermonibus ampullare. appoſitiſqȝ cibarijs omnia faſtidire. litibus ſeruiens probris: affines ignotoſqȝ cruciatib⁹ affligere. Ultimo raroqȝ ſcholis intereſſe parū ꝓdeſſe ꝑmo. eiſdemqȝ abeſſe feſtinat. O q̄lis ⁊ q̄nta vicioꝝ eſt ꝯmixtio ¶ Cū quondā me athenis diſcedi cā recepiſſem. Ganimedē

iſtam ſpeciem. O qualis ⁊ quāta eſt permixtio viciorum contingēs ex ornatu veſtium Tunc ibi. Cum quodam die.

¶ Hic declarat terciam ſpeciem luxurie per exemplum dicens ſic. Cum tempore quodam tranſtuliſſem me athenis cauſa ſtudij vidi quendam qui vocabatur Ganimedes laborantem omnibus conditionibus predictis tercie ſpeciei luxurie Ipſe em̄ quandoqꝫ inceſſit calceis limbatis. ⁊ quandoqꝫ caligis maculatis. ⁊ tibijs cedrinis. aliquando nudus ꝓpter veſtium breuitatem incedere videbatur. vt videretur longas habere tibias diuerſimode ornatas. ⁊ dum intrauit ariopagum habuit ſe tanqꝫ ſaturatus extenſo ⁊ irato animo procedendo notos ⁊ ignotos vilipendendo. Ego igiť quia eraȝ alienigena cauebam mihi a ſocietate ſua ne mihi inſurgeret ſic dicēs. Quid plura dicam de iſto ganimede. poſtqꝫ ip̄e continuauit ſic predicta per aliquod tempus. ad tā tam deuenit paupꝑtatē ꝓpter ſuas dilapidationes ꝙ ea que prius contempſit poſt ſociatim mēdicus rogitabat fortune meatu ꝑmutato. Conſequenter Boetius ſe excuſat dicēs has ſufficere conditiones ꝓ exemplis. cum in principio preſentis libri ꝓmiſerat ſe proceſſurum ſub breuiloquio

dictatoris filium in omnibus predictis laborantem inſpexi. qui quandoqꝫ pedulis limbatis. ⁊ quandoqꝫ caligis maculatis per horamqꝫ cedrinis tibijs elatus nudus proceſſit. Ariopagumqꝫ vt ſemper ſtomachatus impetijt. Cauteqꝫ ſepiſſime me prouidi ne mihi inſurgeret quia alienigena eram. Quid plura dicam. deuenit in tantam (licet inuitus) inopiam. ꝙ ea que prius faſtidiendo contempſit. mendicus corrogando cōpoſuit. fortune meatu permutato. Sed hec hactenus dicta ſufficiant.

Um autem diſcipulus ad ꝑfectionez tendere teneatur effectiuam perfectionis cauſam vtpote continuitatis conſtantiā prout facultas ſuppetit menti dinoſcatur im-

Xpeditis trib⁹ impedimentis determinate ſubiectionis diſcipulorum. videlicet diſcolia. violētia. et luxuria proſequitur Boetius de quarto ſcilicet inconſtantia. Et diuiditur hec pars in duas. In prima parte docet autor inconſtantiam a ſcholarib⁹ vitandam. In ſcd̄a ponit naturā īcōſtātie ibi Quid in dilectōis opuſculo. et tercio ponit exēplū de īcōſtātia. ibi. Cū in gimnaſijs. Dicēs p̄mo ſic. diſcipul⁹ ꝑfcm̄ facere volēs ꝓceſſum in ſcīa ⁊ clericus fie

ri pfectus debet eſſe conſtans.ſcȝ tam diu vnam diſcendo ſcientiam do nec funditus eam intellexerit. Tūc ibi. Quid in dilectionis.

¶ Hic oſtendit naturam inconſtantie dicens. clarius eſt ⁊ lucidius conſtantia in opere dilectionis.immo a ſcholare quolibet ſumme eſt at tendenda. ⁊ per oppoſitum inconſtantia eſt vitanda. Conſtantia enim facit ſcholarem intelligentem.inconſtantia vero facit eum prius ſcitorum obliuiſci. Item conſtantia facit proceſſum in ſcientia .inconſtantia autem retroceſſum facit ⁊ obliuionem in eadem. Iteȝ conſtantia colligit fructum ſcientie.inconſtantia vero diſpergit eundem.

primere. ¶ Quid in dilectionis opuſculo lucidius conſtantia. Quid inconſtantia nequius. prima parit. ſecunda parta diſſoluit .prima procedit. ſecunda retrocedit. prima colligit. ſecunda collecta diſpergit

¶ Cum gimnaſijs inſudare decreuiſſemus. magiſtratus quoqȝ vicem obtinere dignum duximus filium inconſtantie. vel vt verius dicam ipaȝ inconſtantiam fortuna noſtris aſſignabat preceptis imbuendum . Qui ſatyricis inhiabat atramentis menſurnus hiſtoriographis perſepe diurnus elegiacis animus . ratione vero diſſerendi Ariſtotelis lamentabatur nocturnus editionibus philoſophicis duodecim tabularum compilatōnibus quaſi inſtantaneus omnibus ſiquideȝ in breui extiterat faſtiditus.

¶ Notandum hic ꝙ autor congrue dicit. Cum diſcipulus teneatur ad perfectionem tēdere effectiuam. Dicit em̄ ppheta. ve vobis q̄ de numero beſtiarum eſtis computati hoc relinquentes diuinū qđ ē in vobis. ſcilicet ſcientiam ¶ Item notādum ꝙ inconſtantia cō grue ponitur impedim̄tum determinate ſubiectionis diſcipuli. quoniam vt ſupra patuit diſcipuli ſubiectio ꝯſiſtit in tribꝫ. videlicet attētione. beniuolētia ⁊ docilitate. Incōſtans auteȝ ſcholaris nec attentus eſt ad audiendū. nec docilis ad intelligendum nec beniuolus ad retinendum. Quare per inconſtantiam determiata diſcipuli ſubiectio impeditur. Unde conſtantia vt hic accipitur eſt ſtudij inchoati plena adeptio. ⁊ inconſtantia eſt ſtudij inchoati corruptio. ⁊ alterius proſecutio. Tunc ibi. Cum gymnaſijs inſudare.

¶ Hic ponit Boetius exemplū de incōſtantia dicens ſic. Cum decreuiſſemus inſudare ſtudijs cauſa acq̄rendi ſcientias. poſtq̄ȝ adeptus fue

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

ram magiſterium direxit ad me fortuna quendam ſcholarē imbuendū qui nimiam ꝓpter ſui incōſtantiam ꝓficere non valuit. Vñ ſcholaris il le ꝑ mēſem ſtuduit carmina ſatyrica. per diem hiſtorias. ꝑ annū libros elegiacos. ⁊ lamentabat᷑ de libris Ariſtotelis de modo arguendi tractā tibus per ſpacium vnius noctis ſcire nitebatur omnes libros logica/ les Ariſto. quaſi per tempus inſtātaneū ſtuduit compilatōes duodecī tabellarum. in quibus rhome ſcripte erant leges rhomanorum. de qui/ bus omnibus breuiter fuit attediatus. ⁊ ſi per horam ſe commendaſſet multos incepiſſet libros. nullum tamen (licet breuiſſimum) finiuiſſet. tandem voluit eſſe mercator. ⁊ inſiſtebat nauigio marino pro mercan/ tia exercenda. prima vero nocte ad nauſeam prouocatus propter im/ mundicies nauales Et poſtea timens ſubmer gi ortulanus fieri vole bat. legumine autē de ficiente tranſtulit ſe ad militiam. Viſis autē hoſtiū incurſib9 ꝑmo cepit fugam. ⁊ voluit ſe viceuerſa ſtudijs appli care. ⁊ applicuit ſe ſtu/ dijs cratonis. ibi enim erat magis tutus. vo/ luitqꝫ ſtudere queſtio/ nes difficiles ſcriptas in ſede Cratonis rotun da ad modum ſemicir/ culi multꝫ depicta que ſtionibus. Latitudo e nim ſuperioris ſemicir culi ad modum zodia/ ci diſpoſita continebat in ſua ſuperficie ſeptē queſtiones. Et in ſcđo circulo ſedis eiuſdē no uē ſcripte erāt q̄ſtiōes que ſm ordinē in textu omnes patebunt.

Si vero libellorum inſpectioni co/ rum ſcripture aliquando indulſiſſet q̄ꝫ plures per horam incepiſſet. nulli qꝫ licet breuiſſimo manus imponeret perficientes. Tandem mercatorum incepit inſtare nauigio. primo vero noctis ſpacio in nauſee hyatu ſentina cogente prouocatus. ⁊ deinde ponti inundantis inſultu perterritus. ortu lanus eſſe cupiebat. Deficiente vero legumine militie ſe tranſtulit exerci/ tui. Viſis autem hoſtium incurſib9 fuge primus terga commēdabat Cra toniſqꝫ ſtudijs tutius inhiabat. Cu/ ius ſemicirculi capacitas multis for midabatur queſtionibus. ſuperioris vero circuli latitudo formata zodiaci planicie dragmis arriſit ſeptemplici bus ❡ Prima vero lrālis ꝓtractio

Tunc ibi. Prima vero litteralis.

❡ Hic Boetius enūerat q̄ſtōes ſcp̄tas in ſede Cratōis. ⁊ ꝑmo ſep/ tē in ſupiori deſcriptas circulo. ſcđo nouē in medio circulo deſcriptas. ibi. Vltia ſemicirculi Prima igit᷑ q̄ſtio ē hec. an dñatio celi empyrei ter reitatis ꝑticipe natura poſſit offuſcari. Iſta q̄ſtio p̄t vno mō reſolui. an d̄s dñator celi empyrei terrenā naturā videlicet hūanā abſqꝫ diuine nature inhitatōe poſſit aſſumere Et ſꝫ hūc intellcm̄ rñdet cōmentator.

ꝙ naturalr neq̄ꝗ̃ poſſibilius em̄ eēt hoīez fieri aſinū.ꝗ̃ deū fieri hoīez
niſi miraculoſe. Sʒ ſm ꝟitatē ⁊ fidem dicendū eſt.ꝙ ex quo deus ē om
nipotens omnia ei ſunt poſſibilia.que ſue non derogant potentie. Sed
naturam diuinam ⁊ humanam vniri nullatenus derogauit ſue poten/
tie. Ratio qꝛ nihil aliud eſt diuinam naturam vniri humane nature in
vnitate ſuppoſiti ꝗ̃ diuinam ꝑſonam que ab eterno fuit hypoſtaſis re
ſpectu diuine nature.eſſe hypoſtaſim reſpectu diuine nature create in tē
pore. Hoc āt nō ē indecibile vl' impotens.quia ꝑ hoc circa diuinam ꝑſo
nam nulla ponitur ignobilitas.licet em̄ deus ſit ſumme bonus ⁊ fuit
ab eterno.in nullo derogatur bonitati eius.quoniam eſt cauſa bonita/
tis create in tꝑe.licet hec bonitas ſit longe inferior bonitate increata.
Sic cōformiter cū ꝑſona filij ſit hypoſtaſis increata ab eterno in nullo
derogatur.ſi ſit hypoſtaſis ir creata in tempore abſq; mutatōe Vl' ſi
cut ⁊ eus de nō create fit creās nulla mutatione facta in ſe.ſed in creatu/
ra.ſic ꝑſona que nō erat hypoſtaſis humane nature facta eſt hypoſta/
ſis eius nulla mutatione facta in ſe.ſed ſolummodo in natura aſſump/
ta.ſicut etiam deus eſt in oībus creaturis abſq; dependētia ad eas.q̄ni
mo creature dependēt ab ipō.ſic etiā cū deus eſt in natura rationali per
vnionem hypoſtaticam non dependet ⁊ habet ſubſtantificari in hypo/
ſtaſi diuina.ergo hoc modo theologice queſtionem primam intelligen/
do ex dictis patet rn̄ſio. Aliter poteſt intelligi ſeu ꝓponi hec eadem
queſtio prout eſt phiſice conſiderationis.vtrum ſcʒ intellectus diuinus
ex eo ꝙ intelligit iſta inferiora ignobilitetur. Queſtio em̄ rationabilez
habet cauſam.quia Ariſtoteles habet in de anima.ꝙ dum anima agit
circa vilia vileſcit.ſed ſm ꝙ operatur circa ſublimia extollitur. Quia
igit' actus aīe circa vilia facit eā vileſcere.⁊ actus anime circa ſublimia
que ſunt ſpeculatōis ſubtilis facit eā extolli. Ideo rationabiliter q̄rit'
an hoc circa actiones dei cōtingat.cuius actio ſuꝑ omnia extēditur. Ad
quod dicendum ꝙ diuinus intellectus ex ſpeciebus intelligibilibꝫ nec
nobilitatur nec ignobilitatur. Ratio eſt quia diuinus intellectus om/
nia tam nobilia ꝗ̃ ignobilia non ſm ſuas ſpecies ſed ſm ꝓpriam eſſen/
tiam intuetur. Videt em̄ diuinus intellectus omnia ⁊ ſe ⁊ alia a ſe per
propriam eſſentiam. Non ſic eſt de intellectu angelico ⁊ humano Intel
ligentia ſcit ſe per propriam eſſentiam.alia vero a ſe per ſpecies.nō q̄/
dem acq̄ſitas.ſed ſibi ꝯcreatas. Sʒ humanus intellectus ſcit ſe.⁊ alia
a ſe ꝑ ſpēs acq̄ſitas. Nō igit' offuſcat' intellectus diuinus actōnibus.vl'
cognitionibus.licet extendatur ꝑ omnia quadam ſpirituali extenſio/
ne.nulli tamen cōmiſcetur tanq̄ꝫ eſſentia vl' pars eſſentie rei

¶ Notandū circa hoc quod dicitur celi empyrei.ꝙ ſm theologos to/
ta corꝑalis machina conſiſtit in duobus videlicet in natura celeſti.⁊ in
natura elemētari. Celeſtis diſtinguit' in tres celos ꝑncipales.ſcʒ ī em
pyreum.criſtallinum.⁊ firmamentū. Infra firmamētum qđ eſt celum
ſtellatum cōtinētur ſeptē orbes ſeptem planetaꝝ.qui ſunt.ſaturnus.
iuppit r.mars.ſol.uenus.mercurius.⁊ luna Iſtorū orbiū natura eſt ꝙ
oēs mouent'.excepto celo empyreo.qđ ē quietū. Sʒ natura elemētaris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

in quattuor ſperas principales diuiditur. ſcꝫ ignis aeris aque ⁊ terre. Spera ignis habet tria interſticia. ſupremum vocatur igneum. medi/um ac infimum vocatur olimphus. Similiter aer tria habet interſti/cia. ſupremum vocatur ethereum. medium ac infimum vocatur aereū. In ſupremo eſt calor ⁊ lux propter ſolis propinquitatem. Et ſimili/ter in infimo propter radiorum de terra repercuſſionem. Sed in medio interſticio. ad quod re/percuſſio radiorum pertingere nō poteſt eſt fri/giditas ⁊ obſcuritas. in quo demones dicun/tur habitare detenti in hoc caliginoſo aere.

¶ Item notandū quo ad hoc quod dicitur pti/cipe. ꝙ ſummū bonū a nulla creatura forma/liter participari poteſt. ſed bene ſm aliquam ſimilitudinem. non tamen ſm ſimilitudinē generis vel ſpeciei propinque. quoniam ipm ſummum bonum eſt ſpeciei. ad quā nulla creatura poteſt attingere. ſed ſm ſilitu/dinē ꝓportionis creature poſſunt eſſe participes pmi boni. quia iſta bo/na ſecundaria leges habent innatas a natura in quibus ſunt precepta proportionalia. ⁊ ſm ſimilitudinem ꝓportionis ſimilia. Ex notatis pa/tet duplex intellectus queſtionis. Tunc ibi. Secundo vtrum.

queſiuit. vtrum empyrei celi domi/natio aliqua terreitatis natura parti/cipe poſſet obfuſcari

¶ Secundo vtrum ſpirituum vita/

¶ Secunda queſtio ſedi Crathonis in latitudine ſupioris circuli in/ſignita eſt. Utrū ſpirituū vitalis ſeruitus terrene fecis ambitu queat nature ſubſidio denigrari. Hec queſtio dupliciter poteſt intelligi. Uno modo ſic. an intelligentie ⁊ demones corpora poſſunt aſſumere. Scdo ſic intelligi poteſt. an anime humane ex coniunctione earum cū corpo/re obumbrētur. Penes primū intellectū queſtionis dicendū eſt ꝙ intel/ligentia ſeu angelus non poteſt ſibi aſſumere corpus. ſic ꝙ corpus ſit principium materiale. angelus ꝟo formale. Rō quia illud eſt impoſſi/bile quo poſito ſequit̄ impoſſibile. vt pꝫ ex pmo prioꝝ. ſed angelus ha/bet naturā ꝑfectā. etiam eſt plenus ſpēbus intelligibilibus. Si autem hoc modo corpus humanū acciperet. tunc ignorans impfectuſqꝫ ꝑficeret̄ ſicut ⁊ hō in pncipio natiuitatis. Sꝫ h ē fl̄m ⁊ ipoſſibile. ġ ⁊ illō ex ꝗ ſe quit̄. ¶ Scdo dōm ꝙ āgelus nō pt ſuſcipe corpus hūanū ſic ꝙ ex āgelo ⁊ corꝑe hūano fiat vnū ſuppoſitū. Rō eſt. qꝛ ea ꝗ dr̄n̄t plꝰ qꝫ gn̄e in vna ſpē ꝯueire ⁊ ꝯformari nō pn̄t. Sꝫ āgelꝰ ⁊ hō plꝰ qꝫ gn̄e dr̄n̄t qꝛ āgelus ē incorꝑalis ⁊ incorruptibil̄. Corruptibile ꝟo ⁊ incorruptibile plꝰ qꝫ ge/nere dr̄n̄t. ġ ⁊c. Sꝫ ſi itelligat̄ āgelū ſuſcipe corpus hūanū ad ſuū offici/um explendū. illo āt expleto corpꝰ derelinqndo. ſic qdē pt ſuſcipe corpꝰ. Ad hoc pt pmo aſſignari talis rō. finis ſupponit ea ꝗ ſunt ad finem or/dinata. Angelus aūt ē nomē officij. Unde Gabriel fuit miſſus ad vir/

ginem mariam ſalutandā dicens. Aue gratia plena. Et ſĩliter angel⁹
Thobiam viſitauit. eumq̄ in terrā medorū deportauit. qḋ facere non
potuiſſet. niſi corpus humanū aſſumpſiſſet. Imaginandū igitur eſt. q̄z
ſicut ſe habet chyrotheca ad manū ratione frigoris remouēdi. ſic angel⁹
ad corpus aliquod officiū exercendo. ſ3 manus ē habilis chyrothecā in
ducere in frigoris expul
ſionem frigoreq̄ remo
to chyrothecam exuere
Sic ⁊ angelus rōe offi
cij poteſt corpus indue
re. illo aūt expleto itera
to corpus exuere

lis ſeruitus. terrene fecis ambitu que
at nature ſubſidio denigrari

Quo ad ſcḋ3 q̄ſtionis intellectum diſſentio ē inter
phōs p̄cipue inter Platonē ⁊ Ariſtotelē. Uult em̄ Plato aīam huma
nā an̄ corporis ingreſſum eſſe diſpoſitā in cōparib⁹ ſtellis. ⁊ ſcire om̄ia
ínibiq̄ tanq̄ in ꝓprijs domicilijs reſidere. ⁊ ꝟtutibus relucere. huma/
no aūt corpi infuſa inclinata eſt crathere lacteo. videlicet dulcedine car
nis. ⁊ exinde oblita totius celeſtis armonie quaz viderat in cōparibus
ſtellis. ſc3 omniū ꝟtutum ⁊ ſcientiarum. Sed ꝑ ſtudiū ⁊ aſſuefactōem
oīa recolligere. ⁊ ad actū oīm pertingere. Uñ ſicut lapis p̄cioſus luto
ínuolutus nihil exercet naturalis bonitatis. S3 cū abſtergitur ab eo
ímpurum. tunc micat puritas naturalis. ſic vult aīa3 ꝑ ſtudiū neq̄ ex
ercitiū vel aſſuefactionē ꝟtutes aut ſcientias de nouo acquirere. ſed po
tius impedimenta remouere. Contra hoc dicit Ariſtoteles ter. ō ſ
anima. Anima in p̄ncipio ſue creatōis eſt quaſi tabula raſa non depic
ta. ſed virtutibus ⁊ ſcientijs depingibilis. hoc etiā videtur velle Augu/
ſtinus in libro ſuo de ſpiritu ⁊ anima dicens. q̄ anima increando corpo/
ri infunditur ⁊ infundendo creatur. Reſpondendū igitur eſt ⁊ tenen/
dum cum Ariſtotele. q̄ anima non habuit aliquod eſſe ante corporis
coniunctionem. indiget tamen corpore quo ad ſui inceptionem. licet nō
quo ad eius permanentiam. Exemplum volens tranſire mare indiget
naui. Sed poſtq̄ mare pertranſiuit in ſuo eſſe permanere ac ſubſiſtere
poteſt naui corrupta. Sic corpore corrupto non oportet q̄ anima cor/
rumpatur. Nec illud eſt intelligendum ſicut Pythagoras intellexit. vi
delicet q̄ ſicut nauta vnus multas poteſt intrare naues. q̄ ſic anima v/
na multa pōt intrare corpa migrādo de corpe in corpus. Sed corpe cui
aīa vnita fuit corrupto non quidem aliud corpus ingreditur. ſed in pro
prio eſſe ſubſiſtit incorrupta. Eſt em̄ anima in orizonte duoꝝ mūdorū
ſcilicet eternitatis ⁊ temporis. Eternitas quidem a parte poſt. quia in
corruptibilis finem non habens durationis. Ad hoc eſt Ariſtoteles ſe/
cundo de anima dicens. Separatur autem hoc ab hoc. ſcilicet anima a
corpore tanq̄ perpetuum a corruptibili. Anima igit̄ p̄mo corpi infu/
ſa eſt in potentia ad intelligibilia. Et ꝓpter nimiam corpis ruditatem
ſeu ineptitudinem ac impfectionem ſtatim intelligere non poteſt. Sed
quantomagis ⁊ magis corpus perficitur. tanto vis cognoſcendi anime
plus ⁊ plus maioratur. Tunc ibi. Tercio an iudaice ⁊c̄.

¶ Tercia queſtio. vtrum tm̄ vnū ſit celum ſicut vult Ariſtoteles an ſunt tres. ſicut iudei ⁊ egyptij volunt. Poſuit em̄ Ariſtoteles vnum celum videlicet ſtellatum. ſeptem ſperarum celeſtium ipſorum ſeptem planetarum contentiuum. Judei autem ⁊ egyptij triplex celum poſuere videlicet ſtellatum quod eſt ſtellarum contentiuum. Et criſtallinum. non quidem ab humiditate. ſed a perſpicuitate. Et empyreum. id eſt igneum. ⁊ non ignee ⁊ ardentis nature. ſed reſplēdentis ad modū ignis. Theologi vero diuiſioni iudaice conſentiūt Quartum celum ⁊ immobile addentes Jn q̄ thronus veri ſalomōis immobiliter continet. Nam ad thronū veri ſalomonis p q̄ndecim gradus aſcēditur. Primus ē terre. ſcd̄s aque. tercius aeris. q̄rtus ignis. q̄ntus lune. ſextus mercurij. ſeptimus veneris. octauus ſol. nonus martis decimus iouis. vndecimus ſaturni. duodecimus celū ſtellatū. tredecimus celū criſtallinū. decimuſquartus celū empyreū. ſup quo celeſtis curia

¶ Tercio an iudaice terne diuiſioni poloꝝ. an Ariſtotilice ſimplici acquieſcendum ſit partitioni

¶ Quarto ſi iudaice. an termi ex ipſis ſint. vel in ipſis. an q̄libet ſigillatim

¶ Notandū hic q celū a beato Thoma ſic deſcribitur. Celum eſt corpus primū natura ſimpliciſſimū. incorruptibilitate ſolidiſſimū. quātitate maximum. qualitate lucidum. dyaphoneitate perſpicuum materia puriſſimū. figura ſpericū. locali ſitu ſupmum. amplitudie gn̄a creaturaꝝ omnium in ſe continens. Jſte proprietates tam celo empyreo q̄ʒ primo mobili conueniunt. Sed pter hec celum empyreum eſt btōrum ſpirituum habitaculū. ⁊ ſpecialiter ſedes dei nūcupatur. Sed pmo mobili ſpecialiter conuenit q eſt motu velociſſimū. ⁊ in hec inferiora virtutis influxuum. Voluit igitur Ariſtoteles mundum ſenſibilem terminari ad firmamentum. ita q vltima ſperarum eſt ſpera ſtellarum fixarum Unde dici poteſt ſm eundem q nō eſt niſi vnū celum. q̄uis diuerſi ſunt orbes. Sunt autem octo orbes ſeu ſpere celeſtes ſm Ariſtotelē. vt patʒ in his verſibus. Octo ſunt ſpere quas ſic poteris repire. Celum ſtellatum. ſaturnus. iuppiter. ⁊ mars. Sol. venus hic. ſequitur mercurius. vltima luna. Tunc ibi. Quarto ſi iudaice ⁊c̄

¶ Quarta queſtio incidens ex tercia eſt. Dato q tres ſint celi ſicut iudaica vult opinio. an igitur ſunt continui aut contigui. Sunt enim cōtinua quorum vltima ſunt ſimul. id eſt non diſtant. Sed cōtigua ſunt quorū vltima ſunt ſimul. non tamen faciūt vnū ſicut cōtinua Exemplū primi ſicut cutis ⁊ caro. Exemplum ſecundi. ſicut cutis ⁊ camiſia Si vero cōſentiamus Areſto. ponēti vnū celū tūc alia emergit q̄ſtio. videlicet ex q̄ ptes celi mouent localr. ⁊ ipʒ totū celū localr moueat. tenēdo opinionē iudaicā dici pt. q illi celi ſunt cōtigui ⁊ nō cōtinui Dicit tamē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

cōmentator de hoc ponere ſolutionem fore ridiculoſum. Et cum ibidē
peruenerit celoſqꝫ inſpexerit. ſolutionem dubij ſeu queſtionis poſiturū
Sed quo ad ſecundam dubij partem. videlicet tenendo viam Ariſtote/
lis vnicum celum ponendo. Cum partes illius mouentur localiter vi/
detur totum celum eodem mouere motu. Ad hanc partem dubij dicūt
quidam ꝙ totum celum non mutat locum. eo ꝙ extra celum non eſt lo/
cus. partes tamen celi locuꝫ mutare poſſunt. ſicut videmus in motu lu
ne ⁊ aliarum planetarum. Diſtinguunt tamen hi duplicem motum lo/
calem. Nam quidam eſt motus ſm locum. vt ſi quis procedat de vno lo
co in alium locum contrarium. Alius eſt motus circa locum. vt ſi ro/
ta aliqua volueretur circa aliquod rotundum. Dicunt igitur ꝙ licet ce
lum non moueatur ſm locum. ſcilicet de vno loco ad alium locum con/
trarium. Mouetur tamen celum localiter motu circulari. quia circa
locum ſm quem motum locatum eſt ſibijpſi locus. Aliter reſponderi
poteſt ſm Auerroim. ꝙ primum celum eſt in loco per accidens. quia cen
trum eius eſt in loco per ſe. ⁊ tamen mouetur in loco per ſe. Eſt em̄ mo
tus primi mobilis ab intelligentia vel anima nobili ⁊ non a natura tā
ꝗ̄ ab aliqua re mobili motum illum producente. Conſequenter dicit
Auerrois. ꝙ omne quod ſic per accidens eſt in loco. ſicut primum celuꝫ
mouetur ſm ſitum ⁊ formam. ⁊ non ſm ſubiectum. Nam ſubiectuꝫ qđ
eſt ſubſtantia ſpere non exit a loco ſuo. Sed forma eius eſt diſpoſitio
ipſius quam ipſum habet circa conuexum centri quod eſt terra. Hec au
tem forma variatur omni hora de vno conuexo rotunditatis in aliud.
Nam aliud conuexum
rotūditatis habet ad
polum aqlonis. ⁊ aliđ
ad polū auſtri. Tūc
ibi Quinto cum elemē
torum. ⁊c.

Et ſi Ariſtotelice cum partes totius
localiter moueantur. quare non totū

Quinto cū elemētoꝝ continua fiat
trāſmutatio. an eadē que pͥmo an alia

Quinta litteralꝫ ꝑ/
tractio q̄ſiuit. cū elemē
toruꝫ continua fit trāſ
mutatio. an igitur eadem ſunt elemēta q̄ fuerūt pͥmo in eē ꝓducta.
Notandū pͥmo ꝙ Ariſto. in pͥmo de generatione ⁊ corruptōe dicit e/
lementa ad inuicē agere ⁊ pati. ⁊ inter ſe generari ⁊ corrumpi. generatio
em̄ vnius ē corruptio alterius. Eſt igiꝭ q̄ſtio an adhuc eadē ſunt elemē
ta que in pͥma mūdi fuerāt creatōe. Ubi conſiderandū ꝙ duplex eſt ac
tio. vna ſm quā totum agit in totū. alia ſm quā pars agit in partem.
Elementa igitur agunt inter ſe. ⁊ patiuntur non ſm actionē totius in
totum. ſed ſm actōem partis in partem. Ratio eſt. nam elemēta agunt
inter ſe ſm ꝙ ſe cōtingūt. Sꝫ nō contingūt ſe niſi ſm ſuas ſupꝼicies et
ſm eas ſe trāſmutāt. Et ideo eadē elemēta ſunt ſm ſubſtātiā. licet ali/
que ꝑtes eoꝝ ſint mutate ſm formas. ſm ſubſtantiā dico precipue na/
turalem. Huius opinionis eſt Boetius in tercio de conſolatione me/
tro pͥmo. O qui ꝑpetua mūdum ratione gubernas ⁊c. Eſt igiꝭ veꝝ ꝙ n

ſubtiliationẽ continue ex terra generatur aqua. Et econtra ꝑ cõdenſa
tionẽ ex aqua fit terra. Et ſicut eſt de terra ⁊ aqua. ita eſt de alijs ele/
mẽtis hoc dempto ꝙ in hñtib⁹ ſimbolũ facilioꝛ eſt trãſitus. Nã ꝑ rare
factionẽ ⁊ ſubtiliatõem trãſmutãdo ex vno pugillo terre fiunt decẽ aq̃
et ex vno aque decem aeris. ⁊ ex vno aeris decem ignis fiunt. Et ꝑ ꝯſe
quens ex vno pugillo terre mille ignis ⁊ centum aeris fiunt. Sed per
viã ꝯdenſatõis ex mil
le pugillis ignis fiunt
centum aeris decẽ aq̃ ⁊
vnus terre pugillus

elementa conſiſtant ¶ Sexto cum
vnum cõtrarioꝛũ elemẽtoꝝ. vt aqua
accidentalẽ accipiat qualitatẽ. vt ca
liditatem. Quare ignis non recipiat
accidentalem qualitate ʒ vt frigidita

¶ Tunc ibi Sexto
cum vnum ⁊c. Sexta
queſtio eſt. Cum vnũ
quodq̃ quattuoꝛ ele/
mẽtoꝝ duplicẽ habeat
qualitatẽ. vnã eẽntia/
lem aliã accidentalem Uerbi grã. frigiditas ē qualitas eſſentialꝭ aque
humiditas aũt eſt accidẽtalis qualitas ipſius. Silꝛ ignis duas habet
qualitates. caliditas eñ eſt qualitas eius eſſentialis. ſiccitas vero eſt
qualitas eius accidentalis. Eſt igiꝛ q̃ſtio. cũ aqua poſſet mutari a ſua
qualitate eẽntiali vt poſſet frigefieri. Uidetur eñ ꝙ q̇cq̇d conuenit v/
ni ſm qualitatẽ eẽntialẽ. ꝙ ⁊ alteri cõueniat Si vero aqua que frigida
eſt naturaliter poſſet calefieri. videtur ꝙ etiam ignis poſſit frigefieri ꝑ
naturam ¶ Circa quod notandũ eſt. ꝙ de caliditate reſpectu ignis
diuerſe ſunt opiniones. Uidetur eñ velle Petrus hyſpanus calidita
tem non eſſe in igne vt accidens in ſubiecto. immo ſm ipſum eſt in eo
vt ſubſtantiale. Dicit eñ ꝙ ignis non eſt ſubiectuʒ caliditatis ſed ma
teria ignis eſt ſubiectum ipſius. Eſt ergo caliditas in igne ſm ipſum
eſſentialiter. Sed mirum videtur. cum foꝛme ſubſtantiales coꝛpoꝝ nõ
habeant contraria. quare tunc ignis ⁊ aqua ſm caliditatẽ ⁊ frigiditatẽ
poſſunt contrariari Sed quidam doctoꝛ in quodã commento ioan
nitij. vbi querit an qualitates ſint foꝛme elementoꝝ ſubſtantiales ipo
rũ. ſic diſtinguit Dupliciter cõtingit loqui de elementis. vno mõ quã
tum ad ipoꝝ ſubſtantiã ⁊ abſolute. ⁊ ſic qualitates elementoꝝ nõ ſunt
foꝛme ſubſtãtiales ipſoꝝ. Sed Albertus magnus in poſtpꝛedicamen
tis dicit. ꝙ caliditas eſt accidens ignis. ⁊ eſt naturalis pꝛopꝛietas eẽn
tialis ignis. ⁊ per cõſeqnẽs nec eſt pars ignis. quia pars non poteſt eẽ
id quod eſt conſequens ꝑfectum ⁊ totum eſſe rei Ad dubium igitur
dicendum eſt ꝓut dicit Ariſtoteles quarto metheoꝛoꝝ. ꝙ inter elemen/
ta ſolus ignis eſt foꝛmalis. ⁊ omnia alia elemẽta ſunt alterius generis
Ideoq̃ quod radicatur in igne ꝓfundius radicatur alijs elementis Id
circo ab alijs elemẽtis p̄cipue ab aqua ⁊ terra ſeꝑantur ſue qualitates
ſm actum ipſis non manentib⁹ in ſubſtantia. Sed remanent ſm radi
ces videlicet in potẽtia redeũte ad actum quando alterans ceſſat ab alte

ratione Et ideo aqua calefacta ceſſante calefaciēte per ſeip ſam efficitur
frigida Sed exquo ignis ē rariſſimus. ⁊ vbiq̧ infrigidationē infrigidā
tis recipiēs in ꝓfundum ſui. ⁊ eſt valde formale. ſtatim cum infrigidat
inſpiſſatur a ſua ſubſtantia. ⁊ forma corrūpitur. Et ita ꝓporcionabilit
dicendum eſt de aere. Sed non eſt ita de terra ⁊ aqua. quia illa elemēta
ſpiſſa ſunt. ⁊ nō ita in ꝓfundum ſui ſuſcipiunt alterationē corum quib
mutantur. Et iō aqua
bene poteſt calefieri; ſꝫ
ignis nō poteſt infrigi
dari manēte eadē ſub/
ſtantia. Et per hoc fun
dari poteſt hanc eſſe in
materia naturali. ignis
eſt calidus. hāc vero in
materia cōtingenti. ma
teria aque e frigida

tem ¶ Septimo ſi alia zona a no/
ſtra ſit habitabilis que ſit habitātiū
primeua natiuitas. quis acceſſus. q̇s
quantuſq̧ receſſus ꝑmutatim
¶ Circuli vero mappa ſecundi no/

¶ Tunc ibi Septimo ſi alia ⁊c̄. Septima queſtio fuit An ſit ali/
qua plaga a noſtra habitalis Et ſi ſic. que ꝑmeua natiuitas habitātiū
ibidem fuit quis acceſſus receſſuſq̧ a noſtra ad illam. ⁊ econtra ¶ No/
tandum ꝙ in ſpera quinq̧ diſtinguunt circuli qui paralelli appellantur
quoꝝ vnus eſt paralellus arcticus. ⁊ eſt circa polum mundi ſuperiorem
Alius eſt paralellus antarcticus. qui eſt circa polum mūdi inferiorē Et
ſunt paralelli vocati tropici. quoꝝ vnus ē hyemalis. alius vero eſtiua/
lis Inter quos duos paralellos mediat paralell⁹ equinoctialis. ⁊ inſuꝑ
alius circulus zodiacus. quē ſol ſemꝑ ſuo motu deſcribit. ⁊ ille a citerio
ri parte ſcꝫ ſuperiori vltra equinoctialē eleuat. in parte vero inferiori de
primitur. Et ibi tāgit tropicum hyemalem. ſuperius vero eſtiualē tā
git tropicum Poli vero arcticus ⁊ antarcticus multum vltra zodiacū
eleuati ſunt. Plaga igitur terre circulo eq̄noctiali ſubiecta inhabitabi
lis eſt propter nimium calorem. eo ꝙ ſol cōtinue decurrat inter duos tro
picos circa equinoctialē circulum Plage etem̄ ſubiecte polis mūdi ſcꝫ
arctico ⁊ antarctico inhabitabiles ſunt propter nimiā frigidita. quo
niam ſicut zodiacus ab ipſis eſt remotus. ſic ⁊ ſol qui zodiacū deſcribit
ab ipſis maxime remouet. Sed iſte due plage quarū vna mediat inter
tropicum eſtiualem ⁊ circulū poli zodiaci arctici. reliq̄ vero mediat in/
ter tropicum hyemalā ⁊ circulū poli zodiaci antarctici habitales ſunt
quia ſunt temperate calide ⁊ frigide Zona vero torrida circulo eqnino
ctiali ſubiecta que inter duos tropicos mediat propter nimium calorē
ī habitabilis dicitur Hoc notato querit queſtio. An aliqua alia regio a
noſtra ſit habitabilis. Et patet reſponſio quātum eſt ex parte tempera
te caliditatis ⁊ frigitatis nō eſſe repugnantiā. quia ſicut plaga que eſt
inter tropicum eſtiualem ⁊ circulū poli zodiaci arctici eſt temperata ca
lore ⁊ frigore. ſic ⁊ plaga que eſt inter tropicum hyemalem ⁊ circulū po
li zodiaci antarctici etiā eſt temperata frigore ⁊ calore Unde quidā di/
cunt ibidem homines habitare vocantes eos antipedes. ab āti grece qđ

ſit contra latine. ⁊ pes pedis. quia pedes ſuos habent contra pedes no/
ſtros. Quod autē queritur de primeua natiuitate phiſice loquendo non
videtur habere locum Ponit eñ philoſophus rerum generationē ꝓcede
re in infinitum. nec aliquem aſſignat primũ generatorē. Quantitatem
etiam acceſſus ⁊ receſſus nullus dimenſus eſt. eo ꝙ nō poteſt eſſe tran/
ſitus ⁊ acceſſus a noſtra ad illã. nec ecōuerſo. eo ꝙ zona torrida mediat
que circulo eqnoctiali
ſubiecta ē. que propter
nimium calorē inhabi
tabilis eſt ⁊ intranſibi
lis. Tranſitus autem a
noſtra ad illã ⁊ ecōuer
ſo neceſſario fieri haberet
ret ꝑ regionē eqnoctia
li ſubiectam

nenaria oculos intuentiũ detinebat
ſuſpectione. Quarum prima zodiaci
latitudinem modificantē circulorum
qualitatem inſpectiōe colurorum ter
minos diffinitiue. totiuſqꝫ forme quã
titatem progreſſiue ¶ Secundo an
ſtelle fixe ſint in ſuo celo ſuperiori

¶ Tunc ibi Circu/
li vero mappa ⁊c. Pri/
ma queſtio ſecundi cir
culi. non quidem ꝑ mo
dum queſtionis ꝓponitur. ſed per modũ deſcriptionis. habet eñ ſibi in
ſcriptam latitudinem zodiaci ſeu obliqui circuli modificantē menſurã/
do. ⁊ diſtinguendo ipſum. qualificat autē diſpoſitionē caliditatis ⁊ fri/
giditatis ſm exceſſum ⁊ defectum aut temperamentũ reſpectu habita
tionum circulis ſuppoſitaꝝ. Vocatur eñ zodiacus circulus obliquus
quia in vna parte ſcꝫ ſuperiori eleuatur ad virtutem cancri ⁊ ibi ē mag
na caliditas. In alia vero parte ſcꝫ inferiori deprimit ad virtutē capri/
corni. ⁊ ibidem viget maxima frigiditas Circulus vero equinoctial' me
dius ē Unde in plaga equinoctiali circulo ſuppoſita maxima ⁊ excellēs
viget caliditas Iſtam igitur qualitatē circulorũ ſm exceſſum defectum
vel temperamentũ caliditatis ⁊ frigiditatis cōtinebat prima deſcriptio
conſpectiue Inſuper continebat terminos ſeu fines coluroꝝ diffinitiue
ſeu per diffinitionem. Coluri namqꝫ diffiniuntur per ea quibus deter
minantur Sunt autem duo coluri in celo. videlicet equinoctialis et ſol
ſticialis Equinoctialis terminatur in capitibus arietis ⁊ libre. Solſti
cialis vero terminatur in capitibꝫ cancri ⁊ capricorni Sic igitur diffini
tiones colurorũ per ſuos fines detinebat etiam prima queſtio. Ulte/
rius etiã continebat totum ambitum celeſtis ſpere progreſſiue videli/
cet progreſſionem ſolis a ſigno in ſignum. zodiacus eñ totam ſperã ob
lique circuit Diuiditur autē zodiacus in duodecim ſigna. qdlibet etiã
ſignum triginta continet gradus. quilibet gradus ſexaginta ɔtinet mi
nuta ⁊ quodlibet minutum ſexaginta ſecũda tenet. ⁊ ſic de alijs fractio
nibus Ergo iam ſcripta diffinitio continebat menſuram ⁊ quantitatē
totius ſpere quo ad progreſſum ſolis a ſigno in ſignum
¶ Tunc ibi Secundo an ſtelle fixe ⁊c. Secũda deſcriptio quere/

bat. An ſtelle fixe in octaua ſpera viſe ſunt illi infixe. ita ꝙ moueãtur motu octaue ſpere. An habeant proprios epicyclos ⁊ differentes quibꝫ moueantur motu ꝓprio ſicut ſtelle erratice Pro dubio notandum. ꝙ ſm Ariſtotelẽ duplices diſtinguuntur ſtelle Quedam dicuntur fixe. cuiuſmodi ſunt ille de quibus querit queſtio. Alie ſunt erratice. quia habẽt ꝓprios circulos in quibus mouentur. qui dicuntur epicycli. Dicendũ ad queſtionẽ. ꝙ ſtelle fixe in octaua ſpera viſe nõ ꝓprio motu ſꝫ motu orbis mouẽtur. Dicuntur eñ fixe. q̇a materiã hñt fixã. ⁊ iõ mouentur ſm motum octaue ſpere Huius ſignũ ẽ. qꝛ ſtelle fixe qñq; faciũt quãdã figuraꝫ videlicet figurã crucis vel hominis vel alterius imãginis. Figura aũt illa ſemꝑ manet incorrupta. quod deſignat ipſas per ſeipſas eſſe immotas. Si eñ quelibet illarum per ſe moueretur. in vno momento huiuſmodi corrumperentur figure. Sic autẽ non eſt de ſeptem planetis. naꝫ vnus eoꝝ velocius. alter vero tardius ſuũ perficit curſum. Verbi grã. ſaturnus in triginta annis. luna vero infra menſeꝫ. iuꝑiter in duodecĩ annis. ſol vero in vno anno. Quia igitur planete ꝑficiunt motum tempore inequali. ex hoc patet ꝙ ꝓpriis motibus mouentur ⁊ diuerſis

An ſuis circulis propriis cõmeantes planetaruꝫ ad inſtar peruagari diſcernantur ¶ Tercio. an comete prodigialiter rubentes. circulariter cũ ceteris ꝑcurrãt ſtell'. an deſtructiue create

¶ Tunc ibi. Tercio an comete ⁊c. Tercia queſtio eſt. an comete ꝓdigialiter rubeſcẽtes moueãtur circulariter cũ ceteris planetis. ita ꝙ ſint de natura celeſti. an ſint create deſtructiue ⁊ in ſuũ cahos reuertãtur. ita ꝙ ſint nature ſeꝑabilis generabilis ⁊ corruptibilis ¶ Pro dubio notandũ eſt. ꝙ de cometa varie fuerunt opiniones. Una fuit ꝙ cometa fieret ex ꝯiunctõe pluriũ ſtellaꝝ vacantiuꝫ in eodem arcu. licet nõ in eadẽ altitudine arcus. Sed hec opinio ẽ falſa. quia cometa bene aꝑparet ſine planetaꝝ ꝯiũctõe. Siłr etiã planete bene ſunt cõiuncti ſine cometaꝝ aꝑparitione. Preterea planete non tam diu manent cõiũcti ſicut comete aꝑparent Alii dixerunt. ꝙ cometa eſt q̇dam planeta raro aꝑparens. quia frequẽtius eſt in radiis ſolaribꝫ Et dum radios ſolares egreditur nobis appꝫet Iteꝝ hec opinio eſt falſa. quia tunc cometa appareret ſub figura ſperica. Preterea tunc eſſent plures planete ꝙ̃ ſeptem quod eſt contra aſtronomos Tercia opinio fuit. ꝙ cometa ſit q̇dam planeta comã ſeu caudã a vaporibꝫ ſurſum eleuatis accipiẽs aut ſaltem ab aere circũſtante. Sed hec opinio iteꝝ falſa eſt. qꝛ tũc cometa ſine cauda ⁊ coma appꝫeret quando nulli vapores eſſent eleuati. Preterea non videꝫ quõ hec materia ſic eleuata regulariter cũ planeta poſſit moueri ⁊ cõtinuari Nec poteſt dici planeta habere comaꝫ ex parte aeris inflãmati. eo ꝙ aer nimiũ diſtat a planeta. ⁊ ita cũ eo cõtinuari non poteſt Alii dicunt cometam eſſe ſtellaꝫ de nouo in celo impreſ

ſam ad futura mala ꝓnunciandū. vt vitam noſtram emendemus. Recitat em̄ Albertus magnus ſm̄ Johannē damaſcenū ⁊ Senecam ſoluꝫ modo ex parte dei ꝓuenire. ⁊ quedaꝫ futura deſignare preſagia. Sed qꝛ querimus cauſaꝫ naturalem ipſius comete. dicamus ſm̄ ſententiā Auicenne Arzachel Ptholomei ⁊ Alberti. ꝙ cometa nihil aliud ē ꝗ̄ vapoꝛ terreus groſſus ⁊ cōpactus. cuius partes multum cōiacent aſcendens ab inferioꝛi parte aeris ad ſuperioꝛē eiuſdeꝫ. vbi contingit ſperā ignis. ⁊ ibi diffuſus inflammatur. Eſt em̄ vapoꝛ terreſtris ⁊ groſſus. quia ſi eſſet ſubtilis cito euapoꝛaretur ⁊ diſſiparet. Partes etiā ipſius ſunt multuꝫ coadiacentes quia vapoꝛ iſte eſt bene cōmixtus ⁊ viſcoſus. Durat autē cometa per totum tempus quo durat ſuus thezaurus .ſ. materia exalationis ſue. Deſignat autē cometa precipue tria mala .ſ. cariſtiam peſtilē-

in ſuum cahos reuertātur nature per miſſione naturantis ¶ Quarto an inferioꝛis nature cōplexionata virtutem ſiue eclipbſim contrahāt ex planetis. an ex pꝛimis generantibꝰ. Si ex

tiam ⁊ guerrā. Cariſtiā quidem qꝛ magno calore qui tūc viget humores ex terra extrahunt. ⁊ ſic terra ſterilis efficitur. ⁊ per cōſequens cariſtia cauſatur. Peſtilētiam auteꝫ deſignat. qꝛ nimia caliditas tunc vigens ſanguinē comburit. ⁊ humorē radicalē ab animalibꝰ extrahit. ⁊ ſic mors ſubſeq̄tur. eo ꝙ vita oīm viuentiū conſiſtit in humoꝛe radicali ⁊ caloꝛe naturali. Deſignat etiam pꝛelia futura. qꝛ dū caliditas ⁊ ſiccitas multum durant. tunc colera accenditur ⁊ angmentat. Sed quia colera humoꝛ eſt ꝓuocans lites ⁊ diſcoꝛdias. hinc eſt ꝙ colerici ſunt magis litigioſi. ꝗ̄ qui alijs cōplexionibꝰ cōplexionant. Et ſic cometa plurium maloꝝ eſt deſigtiuus. Et de his comete ſignificationibꝰ ſic ait quidā metriſta. Flat ſiccat cometa necat. ⁊ tempoꝛa carat ¶ Tunc ibi. Quarto an inferioꝛis ⁊c̄.

Quarta queſtio eſt. Utrum ꝯplexionatum ſeu generatuꝫ nature inferioꝛis ſcꝫ ſpere actiuoꝝ ⁊ paſſiuoꝝū plus contrahat naturam vel ꝟtutem bene operandi. ⁊ eclipſim eiuſdē ex planetaꝝ influentijs. an ex generantibꝰ. Si quidē ex planetis. an igitur ſm̄ reſpectum planetaꝝ ad ipſius rei natiuitatē. an ſm̄ euentum natiuitatē ꝯſequentem. Si vero ex generantibꝰ .ſ. ex patre ⁊ matre. Cū igitur vnum generatiuū ſit album ⁊ reliquum nigruꝫ. quare igitur genitum non apparet nigrum ⁊ album. Quare igit generatum in extremitatibꝰ vt in manibꝰ ⁊ pedibus quandoqꝫ aſſimilatur patri. In ceteris vero membꝛis ſcꝫ quo ad cōplexioneꝫ ⁊ diſpoſitionē parturienti aſſimilatur. quādoqꝫ vero neutri generantiū ſcꝫ nec matri nec patri aſſimilat. quandoqꝫ vero vtriqꝫ aſſimilat. Ad queſtionē dicendū eſt. ꝙ generata contrahunt ſuā ꝯplexionem a planetis. ⁊ etiā ex ipſis generantibꝰ. Unde quidem phs nomine. Hermogenes voluit in veritateꝫ abſqꝫ dubio ſic eſſe. ꝙ inferioꝛa ſupioꝛibꝰ. ⁊ ſuperioꝛa inferioꝛibꝰ correſpōderent. ita ꝙ natura inferioꝛū eſſet ꝓpoꝛciona

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

ra ⁊ adequata nature ſuperioꝝ. Dixit eñ ꝙ ꝓpator miraculoꝝ vnus ſolus eſt. a quo deſcendit omnis bona operatio. ⁊ hoc ē quia natura ꝓducit mirabilia. cuius pater ē ſol. mater vero luna: que portāt ipſaȝ ꝑ auram hoc eſt in vtero Sol eñ ꝯfert caliditatē. luna vero humiditatē Et ſic ſolem dixit eſſe patrē. lunā vero matrē. Ex quib⁹ qualitatib⁹ omnia inferiora ꝓducunt. Et ſunt parentes nature. natura eñ omnia inferiora ꝓducens habet eſſe in ſuꝑiorib⁹ His ⁊ abſurdis hui⁹ philoſophi obmiſſis: dicendū eſt ꝙ hec inferiora ꝯplexionata ſuam ꝯplexionē ⁊ naturalem inclinationē ad bona vel ad mala oꝑa. ⁊ planetis ⁊ a parentib⁹ ſuſcipiunt Unde natura ꝓducens hec inferiora virtutē genaratiuā primo planetis ⁊ ſuperiorib⁹ corporib⁹ cōmendat Hec vero vlterius ꝟtutem formatiuā in hec inferiora tranſmittunt ſeu influunt. verbi grā. pri ⁊ matri. quib⁹ vtunt tanꝗ̄ inſtrumentis . Simile huiuſmodi eſt. ſi vellem de ferro ꝓducere cultellum. ad hoc vterer manu Ad hec autē ꝙ manus formam illam ab intellectu practico ſibi influxā ferro induceret. qȝ non immediate poſſet explere. vlterius virtutem operandi mallio commēdat Sic natura formatiuam ꝟtutem ⁊ generatiuā primo ſuꝑioribus corporib⁹ cōmendat. ſed ſuperiora vt ipſaȝ his inferiorib⁹ influant primo ī patrē ⁊ matreȝ tranfundūt. Jdeo ſecundo phiſicoꝝ ſcribi t. ꝙ homo generat hominē ⁊ ſol. Sol ꝗdem tanꝗ̄ agēs vniuerſale ⁊ formale. homo vero tanꝗ̄ agēs particulare et quodāmodo inſtrumentale. Concedendū igitur eſt. ꝙ generata ſm aſpectum planetaꝝ ad ipſorum natiuitatem accipiunt ꝯplexionē ⁊ ꝟtutem ac virtutis deſem mores formam figuram fortunā colorē. ⁊ ſic de alijs. A parentib⁹ etiā vel genitorib⁹ aliquātulum hec contrahūt. quia in ſemine a parentibus deciſo virtus formatiua derelinquit. ⁊ hoc modo eſt in ſemine ſicut forma in materia. vt opinabatur phs dicēs ſemen eſſe ꝑuum animal a parentibus deciſum Sed potius formatiua virtus eſt in ſemine. ſicut artifex in artificiato Si eñ virtus formatiua inuenerit diſpoſitiōeȝ in ſemine ad vnum ſexum videlicet maſculinū. tūc ex ipſo producit maſculum Et ſi inuenerit in ipſo diſpoſitionē ad ſexuȝ femininū. producit femellā Nam ſi in ſemine magis dominatur caliditas. ꝑ hoc diſponitur vt potius fiat maſculus ꝙ̄ femella Sed ſi ibi p̄dominetur frigiditas. tūc magis diſpoſitum eſt ad generationē femelle Maſculus eñ ⁊ femella non differunt ſm ſpeciem. ſȝ ſm materiaȝ. Nam ſi ſemen deciſum abundet

planetis. an ſecundum natiuitatem: an ſecundum euentum. Si ex generātibus. cum vnum generantium ſit album ⁊ reliquum nigrum. quare tunc generatum non album ⁊ nigrum. Et quare generatum quandoqȝ in extremitatibus aſſimilatur patri. in ceteris parturienti. quandoqȝ neutri generantium .

caloꝛe.tunc diſpoſitū eſt ad maſculi generationē Si vero frigoꝛe diſpoſitum eſt ad femelle generationē ergo calidū ⁊ frigidum diuerſitatē in materia faciunt Quod aūt fetus quādoqꝫ patri magis. quādoqꝫ matri magis aſſimilat. ad hoc diuerſitas ſpermatū viri ⁊ mulieris in modis ⁊ diſpoſitionibꝫ qualitatū multum operatur. Habet autem ſperma viri ſe ſm Conſtantinū ſicut operatio artifex ⁊ ſubſtātia radicaliū mēbroꝝ Sperma vero mulieris ſe habet tanqꝫ cibus aſſumptus in ſupplemētū Unde ſperma viri coagulo. mulieris vero ſperma lacti cōparatur Uiri eñ ſperma omnia facit ꝑ ꝟtutem formatiuam in eo exiſtentē Sed in mulieris ſpermate hec fiunt tanqꝫ in materia apta ad recipiēdū operationes naturales ſpermatis viri Unde hec duo ſpermata recte ſe habent ſicut ſigillum ⁊ cera Sperma namqꝫ viri calidum eſt ⁊ ſiccū. vt moueat ⁊ exſiccet. mulieris autē ſperma frigidū eſt ⁊ humidum. humidū quidem vt recipiat. frigidum vero vt retineat

¶ Tunc ibi Quinto que ꝓporcio Quinta queſtio queſiuit que ſit proporcio motus ad motum. ⁊ coniunctio ipſoꝝ planetaꝝ adinuicē

¶ Quinto que ꝓporcio motus ad motum per planetas. ⁊ connexio

¶ Ubi notandū q̄ ſaturnus ſuum complet curſum in triginta annis Iuppiter vero in duodecim annis Mars duobus vel circiter. Sol in vno anno. Uenus autē ⁊ Mercurius minus qꝫ in vno āno Luna in menſe Planetas namqꝫ ſic ſituauit Plato. nam infimū dixit eſſe lunā ſecundū dixit ſolē. Sed non ſunt ſic oꝛdinandi. ſecundus eñ poſt lunā eſt mercurius. ⁊ poſt mercuriū eſt venus. deinde ſol in medio. ſ. ſeptem planetaꝝ cōſiſtēs. tres habēs planetas ſupra ſe ⁊ ſub ſe. vñ Luna mercurius venus ⁊ ſol mars iuppiter ſaturnus Uel in hoc metro Poſt ſim ſum ſequitur. vltima luna ſubeſt Ubi per quamlibet litterā haꝝ duaꝝ dcōnum ſim ⁊ ſum vnus planetaꝝ intelligendus eſt. ſcꝫ ſ. i. ſaturnus. i. id eſt iuppiter. m. id eſt mars. ſ id eſt ſol. v id eſt venus. m id ē mercuriꝰ Ex quo patet oꝛdo ſeptem planetaꝝ Sed que ſit propoꝛcio motuū iam viſum eſt per tempus quo quilibet eoꝛum ꝓpꝛium perficit curſū Uñ planete ꝓpoꝛcionantur ad inuicem in ſuis motibus recte ſicut numerus ꝓpoꝛcionatur numero Uerbi gratia ſaturnus ⁊ iuppiter habēt ſe in ꝓpoꝛtione dupla ſeſquialtera Unde propoꝛcio ſeſquialtera eſt quādo maiꝰ ſemel ꝯtinet minus ⁊ eius medietatem. vt tria ⁊ duo ſex ⁊ quatuoꝛ Sꝫ dupla ſeſquialtera eſt quando maius bis cōtinet minus ⁊ eius medietatem Et ſic eſt in ꝓpoſito nam tempus motus ſaturni videlicꝫ triginta annoꝝ bis ꝯtinet tempus motus iouis ſcꝫ duodecim annoꝝ. ⁊ medietatem eius ſcꝫ ſex annoꝝ Iuppiter vero ad martem ſe habet in ꝓpoꝛtione ſeptupla Et ſic de alijs planetis ſuo modo dicendum eſt

Tunc ibi Sexto cum ſaturnus ⁊c. Sexta queſtio querebat. cum ſaturnus ſit planeta ſeuiſſimus. venꝰ aūt benigniſſimꝰ an malignitas ipſius ſaturni veneris benignitatē temperet. ⁊ ecōuerſo benignitas ve

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

neris malignitate ſaturni retardetur ¶ Notandum ꝙ nullus planetaꝝ malus eſt naturaliter quo ad ſuā naturā Sed bene dicūtur planete ma li quo ad influxū ⁊ effectū. Cum igitur ſaturnus ꝟtualiter ſit frigidus ⁊ ſiccus. ⁊ ꝑ cōſequens hoꝝ in hec inferiora influxiuus. Hec autem duo ↄtraria ſunt vite. que conſiſtit in calido ⁊ humido Sed venus eſt plane ta ꝟtualiter calidus ⁊ humidus caliditatis ⁊ humiditatꝫ influxiuus. q̄ ad vitam ſaluandā ſunt neceſſarie. ⁊ ideo benigniſſimus dicit̄ Concur ſus aūt duoꝝ planetaꝝ quorū vn⁹ ꝑ influentiaꝫ eſt beniuolus. alter ve ro maliuolus. ſe mutuo quo ad influentiā in hec inferiora temperant ⁊ mitigant Nam ſicut ex calidi ⁊ frigidi ↄcurſu ⁊ ↄmixitone fit medium temperatū vt puta tepidum. ſic ex ↄcurſu planetaꝝ beniuoli ⁊ maliuolī maliuoli q̄dem malicia per benignitatē beniuoli obtempat̄ Ecōtra be nigitas beniuoli ꝑ malignitatē maliuoli retardatur ¶ Tunc ibi Septimo cū corus ⁊c̄.

¶ Sexto cum ſaturnus inter planetas ſit ſeuiſſimus. venuſq; benigniſſimus. an malignitas vnius retardet benignitatē alterius ex oppoſito venientis ¶ Septimo cum corus naturaliter ſit frigidus ⁊ ſiccus. quare nobis contrarius appareat.

¶ Octauo que ſit elementorum

Septima queſtio eſt cū corus ventus ſeptētrionalis int̄ fauoniū ⁊ ſeptētriōeꝫ mediās ſeptentrioni ꝓpinq̄or naturaliter ſit frigidus ⁊ ſiccus. quare eſt dū ad nos ꝑuenerit ꝙ appareat calidus ⁊ humid⁹ Ad hoc dicendū eſt. ꝙ licet naturaliter ſit frigid⁹ ⁊ ſiccus. quia tamē ad noſtrā habitationē non peruenit niſi ꝑus zonam torridam ꝑtranſeat Nonne cuius frigus quod in ipſo erat depellitur. ⁊ caliditas a loco originis imp̄mitur Etiaꝫ anteq̄ȝ ad nos peuenit ꝑ maria inter locum ſue originis ⁊ noſtrā habitationē interpoſita oportet ꝙ pertraſeat. exinde humiditatē ſuſcipiēs Licet ergo corus naturaliter ſit frigidus ⁊ ſiccus a loco ſue originis ⁊ a ſua natura. tamē rōe locoꝝ per que flat humiditatem ⁊ caliditatem ſibi cōtrahit. quod exp̄mit̄ in ventis contrarie diſpōnis ſibi. q̄ ſunt humidi ⁊ calidi. Eo em̄ ꝙ pertranſeunt regiones ſiccas ſiccitas in eis regeneratur Et quia ꝑtranſeūt montes frigidos ꝑpetue frigidi apparent. ¶ Tunc ibi. Octauo que

Octaua queſtio eſt. q̄ ſit elementoꝝ ꝓporcionabilis ↄnectio Ubi notandū eſt. ꝙ elementū ſm Conſtantinū eſt ſimpla ⁊ minima ꝑs corporis cōpoſiti Minima q̄dem quo ad nos qui ſenſu non ꝑcipitur. Et enim ꝑticula minima ⁊ vltima in corporis reſolutione. ſicut fuit p̄ma in ↄpoſitione Dicit̄ autē ſimpla. non quia ſimplex ſit elementū ſine aliqua cōpoſitione. ſed quia non habet aliquas partes cōponentes ipſuꝫ ſpecie ⁊ numero differētes. ſicut habent corpora mixta. ſed eſt vnū totū homogeniū. cuius ꝑtes ideꝫ ſunt cū toto. q̄libet ꝑs aeris eſt aer. ⁊ ſic de

alijs. Et dicitur elementū quaſi ylimētū ſm Iſidorū ab yle grece qđ
eſt materia latine. eo ꝙ omniū corporum eſt materia ⁊ quaſi primiti-
uum fundamentū. Scđm alios dicitur quaſi eleuamentum ſiue alimē
tum. eo ꝙ omnia alia corpora aluntur qualitatibus elementaribus et
augmentantur. Sunt autem quattuor qualitates elementares. quaꝝ
due ſunt actiue ſcʒ caliditas ⁊ frigiditas ⁊ due paſſiue. ſcʒ humiditas ⁊
ſiccitas Vñ tal' eſt ele
mentorū cōnexio ꝙ ſꝫ
duo elementa immedi
ata in aliqua conueni
unt qualitate ⁊ ſimbo
la. que eſt vni elemēto-

connexio proportionalis
¶ Nono quis ſolis luneqꝫ meatus

rū eſſentialis ⁊ alteri accidentalis. Verbi gratia. ignis ⁊ aer conuertū
tur ⁊ conueniunt in caliditate que eſt igni eſſentialis ⁊ aeri accidenta-
lis. ſed differunt in duabus alijs qualitatibus ſcʒ humiditate ⁊ ſiccita
te. quia aer eſt humidus ignis vero ſiccus. Sil'r eſt de aere reſpectu aq̄.
Conuertūtur em̄ in humiditate que eſt aeri naturalis vl' eſſentialis. ⁊
aque accidentalis. Sed differūt ab inuicem frigiditate ⁊ caliditate. ſic
etiam ſe habet aqua reſpectu terre. Cōuertūtur em̄ in frigiditate. que ē
aque naturalis. terre vero accidētalis. ſed differūt in ſiccitate ⁊ humidi-
tate. Terra em̄ eſt ſicca. aqua vero frigida ⁊ humida. Elementū autē
primū ⁊ terciū. ſecundū ⁊ quartum. in nulla qualitate conueniunt. ſed
in ambabus habent contrarietatem. Vt ignis in ambabus qualitati-
bus contrariatur aque. ⁊ aer terre. Inter hec autem quattuor elementa
duo ſunt melioris ⁊ purioris ſubſtantie ac etiā leuioris. Et ideo natu
raliter mouentur ſurſum. ⁊ trahunt nobilitatē ſuā quo ad oꝑationem
et ſubſtantiā ſuā ex vicinitate orbis celeſtis. a quo recipiūt influentiaꝫ
nobilitatis ⁊ ꝟtutis Nā virtus celeſtis primo influit ſupra ſperā ignis
et poſt ignem ſuꝑ aerem. Et ideo hec duo elemēta ſunt ceteris ſublimi
ora quo ad ſituꝫ. habiliora q̄ ad motū ſubtiliora quo ad ſubiectū. cla
riora ⁊ magis ꝑſpicua quo ad formā vigoroſa quo ad actū. Sed reli-
qua duo elementa ſcʒ aqua ⁊ terra alijs ſunt grauiora motū a circūferē
tia ad centrū habētia ꝑ aggregatōem partiū. ⁊ cōpactionē ſpiſſa ⁊ ob-
tuſa. alijs duobus groſſiora ⁊ materialiora. plus habentia de materia
q̄ꝫ de forma. quodlibet autem horum habet ſuū ornatū. Verbi gratia
ignis. ſidera. aer volatilia. aqua natabilia ⁊ terra greſſibilia. Tūc
ibi. Nono quis ſolis lune ⁊c.

¶ Nona queſtio queſiuit meatū ⁊ effectum ſolis ⁊ lune ¶ Vbi no-
tandū quo ad motus planetarum. ꝙ quilibet planeta duplici motu mo
uetur. ſcʒ naturali ⁊ proprio. ab occidente in oriens cōtra motū firma-
menti. Et motu alieno. ſcʒ ab oriente in occidens ex raptu firmamēti.
Cuius violētia ſingulis dieb9 ab ortu ad occaſum rapiūtur In motu
aūt naturali quo nitūtur cōtra firmamētū. q̄dā tardius. q̄dā celerius.
curſum ſuū ꝑficiūt. Et hoc ꝓpter circuloꝝ ſuoꝝ diſpoſitionem ⁊ quan-
titatē. Nā iuppiter moratur in quolibet ſigno per annū vnum Et ſic in

duodecim ānis complet curſum ſuum Mars moꝛatur in quolibet ſi
gno quadꝛaginta diebus.⁊ perficit curſum ſuum in duobus annis.Sa
turnus moꝛatur in quolibet ſigno per triginta menſes.⁊ complet cur/
ſum ſuum in triginta annis.Sol aūt moꝛatur in quolibet ſigno trigin
ta diebus ⁊ decem hoꝛis ⁊ ſemiſſe.⁊ perficit curſum ſuum in tricentis
ſexagintaquinq̧ diebus ⁊ quadrante.Mercurius moꝛatur in quoli/
bet ſigno ſeptuagintaocto diebus ⁊ ſex hoꝛis.Et complet curſum ſuū
in tricentis ⁊ q̄dꝛagin
taocto diebꝫ Venꝰ mo
ratur in q̄libet ſigno
libet ſigno vigintino/
uē diebꝫ.Et cōplet cur

ſit ⁊ effectus

ſuum in tricentis ⁊ q̄dꝛagintaocto diebus.Luna moꝛatur in quolibet
ſigno duobus diebus ⁊ dimidio.⁊ ſex hoꝛis ⁊ biſſe vnius. Et complet
curſum ſuum a pūcto vſq̧ ad punctū in triginta duobus diebus ⁊ oc/
to hoꝛis ¶ Scd̄o notandū ꝙ ſol ſm̄ Yſidoꝝ dꝛ quaſi ſolus lucēs.eo ꝙ
ſit fons totius luīs.cuius radiatōe ſupioꝛa ⁊ inferioꝛa illuſtrant.Eſt
aūt ſol ſm̄ aſtrologos planeta foꝛtunatus ſm̄ ſe.ſed per cōiunctionem
aliquādo fit malus diurnus calidus ſiccus.⁊ ſic de alijs.Vn̄ ſol oīa
viuificat.⁊ rebus omnibus vitam ſpeciē ⁊ foꝛmā ammiuiſtrat.Sol āt
omnibus luminaribus celi maioꝛ eſt quātitate dignitate ⁊ claritate.
Et magis calcati ⁊ expꝛeſſi eſt luminis.⁊ etiā maioꝛ eſt poteſtate ⁊ of
ficij multiplicitate.ac motus vniformitate.Nam mouetur ſꝑ directo
motu in circulo ꝓꝛio ſub zodiaco.medium ſemꝑ tenens locum tranſit
eīn recte circulis ſuis per mediam lineam zodiaci cuius methas ⁊ ter
minos non tranſcendit.Et ideo motus ſolis in circulo ſuo ꝓꝛio ē vni
foꝛmis.q̄uis in reſpectu alioꝛum diſſimiliter mouere videatur Circu/
lus vero ſolis ſicut etiam zodiacus deſcribitur per duodecim ſpacia ſi/
ue ſigna.quoꝝ quodlibet continet triginta gradus.⁊ quilibet graduū
ſexaginta minuta.Vn̄ ſol recedendo ab vno puncto circuli ſui ⁊ reuer
tendo ad eundē trāſit ꝑ duodecim ſigna.Et tranſitus illius circuli an/
nus vocatur.Nec in die naturali ꝑfecte tranſit gradū vnū.ſed trāſit ſex
agintanouem minuta ⁊ octo.ita ꝙ de illo ſexageſimo minuto rema/
nent duo ſigna impertrāſita.Intantū igit̄ deficit ꝙ in vno die natura/
li nō ꝑficit gradū vnum.Sol igit̄ motu ſuo oꝛdinato ⁊ imperturbato
curſu oꝛdiat ⁊ ꝑficit vniuerſa.Vn̄ Ambꝛoſiꝰ ſic ꝟtutes ſolis deſcribit
Sol eſt oculus mundi.iocunditas diei.pulchꝛitudo celi.menſura tem
poꝛum virtus ⁊ vigoꝛ omniū naſcentiū.dominus planetarū.decoꝛ ⁊ ꝑ
fectio omniū ſtellarum.Preterea ſol eſt fons mētis.i.memoꝛie.ratio/
nis ꝑncipiū.lucis oꝛigo.rex nature.medius mūdi.fulgur olimphi.mo
deratoꝛ fundamēti.Ideo eīn mouetur contra motū firmamēti.vt mo
deret ⁊ temperet motū ſuū.Ideo dꝛ ſplendoꝛ olimphi.qꝛ dicit Ma/
crobius in libꝛo Ciceronis.Definitio fuit Platonis.oīm ſperaꝝ lu/
mē eē a ſole.Dicit eīn Plato in thymeo.Ingeniauit deus rerū condi/
toꝛ lucem clariſſimam.quam ſolem vocamus cuius ſplendoꝛe celū ſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

omnia illuſtrantur. vt numerus exiſtat omnium animantium. Et Ariſtoteles in libro de elementis ait. Sol habet lumen proprium. ſtelle vero ⁊ luna lumen a ſole acquiſitum. Sicut quando a candela ſpeculū ei oppoſitum illuminatur. ¶ Item notandum de luna ꝙ luna dicit̄ q̄ſi luis vna. i. ꝑncipalis ⁊ maxima. Eſt em̄ corpi ſolari in magnitudine ⁊ pulcritudie ſimilima vt dt Iſidorus Luna vt dꝛ i hexameron. eſt mater totiꝰ humoris ⁊ miniſtra. dominatrix maris. lumē a ſe nō habēs. ſed a plenitudie ſolis mutuans. Luna em̄ ſm appropinquatōem vł elōgationē a ſole formā ſuſcipit ⁊ figurā. Carēs igitur ꝓprio lumine a punctuali plenitudine ſolis lumen recipit. Ut em̄ dicit Ariſtoteles in libro elementoꝝ. luna ſemper medietate ſui a ſole illuminatur. ⁊ lumen receptū reflectit in terrā Habet em̄ luna naturam ſikem ſpeculo. qꝛ ꝓprio colore caret. ⁊ recipit calorem ab alio. Et quāto plus ſoli appropinquat tanto plus de luīe ſuo ꝑdit ex parte terre. Sed claritatem quā ꝑdit ex parte inferiori. nullatenus ꝑdit ex parte celi. immo tanto plus ex parte ſuperiori illumiatur. Unde quando ſoli cōiungitur nihil luminis ad terram dirigit Sz ex parte celi implens illuminatio ꝑmanet. ⁊ econuerſo quando ſoli opponitur tota ad terrā ⁊ non ad celū illuminat̄. vt dicit Beda ⁊ Macrobius. Et eſt luna inter planetas breuiſſimo tempore ſui temporis impletiua breuiſſimū em̄ habet circulum. ⁊ ideo inter ſpacium viginti octo dierū per omnia ſigna zodiaci vagatur. vt dicit Ptholomeus. Eſt autem luna planeta frigidus cum exceſſu. femineus ⁊ nocturnus ⁊c. Moratur aūt in quolibet ſigno duobus diebus ⁊ ſex horis ⁊ biſſe Inter omnes em̄ ſtellas erraticas luna eſt magis incerti ⁊ vagi motꝰ Nā ꝓpter breuitatez ſui curſus. nūc ſub ſole nunc ſupra. nunc ante nūc retro euagatur. Nā cum ſol circuit ꝑ circulos auſtrales inferiores. ⁊ luna peragrat circulos boreales ſuꝑiores. tūc luna ſuꝑma eſt. velut nauicula habens cornua. Et quādo eſt ſub ſole tūc habet cornua verſus terram declinata. quando vero decreſcit tunc eſt erecta: vt dicit ipē venerabilis Beda Tunc ibi. Ultima ſemiciculi

[U]Ltima ſemicirculi planicies ꝓponebat. Cur tremor eſt in t'ris

¶ Prima queſtio vltimi ſemicirculi eſt. que ſit cauſa terremotus. Ad dubiū dicendū breuiter ꝙ terremotus ex eo cauſatur ꝙ in terra vapores calidi ſunt incluſi Sol igit̄ ꝑ radioꝝ ſuoꝝ reuerberatōez ad terram ſuꝑficiē terre calefacit. Vapores incluſi agitātes viſcera terre cōcutiētes ⁊ petentes exitū. cum terra in ſuꝑficie ſit conſtricta reſiſtit diuiſioni vapores exire nō ꝑmittēs. vapor ergo incluſus calore tandē inceuſus fortiter terrā agitat. ⁊ ex terre reſiſtētia tremor q̇dā cauſat̄ q̇ tremor quādoq̈ maior eſt. q̈nq̈ minor eſt ſm ꝙ vapores incluſi aſcēdētes

et exire volentes ſunt plures aut pauciores. Et ƀm etiã ꝙ terra in ſua ſupficie eſt magis vel minus contracta   Tunc ibi. Cur cõcrepat .

¶ Secũda queſtio eſt. que ſit cauſa tonitrui ¶ Notandum ꝙ tonitruũ eſt impreſſio generata in nube aquea propter vaporis calidi ⁊ ſicci agitationẽ. huc ⁊ illuc fugientis cõtrariũ ab omni parte coartati. et ex hoc inflãmati. ſed tandẽ in nube extinguens ⁊ ipam rũpens Vel gñatur tonitrus ex collectõne nubiũ qñ a vẽtis cõtrarijs nubes agitate ad inuicẽ colliduntur ex mutua colliſiõe ad inuicẽ fit ꝯcuſſio in aere ⁊ ſtrepitus. q̇ ab antiquis tonitrus noĩatur.

¶ Cur concrepat aera fulgur
¶ Cur maris exundet rabies
¶ Guſtuſq; malignus

Dicitur aũt tonitrus vł tonitruũ a terrore. eo ꝙ ſonus terreat audientes. Vñ interdũ tam grauiter ꝑcutit vt oĩa diſcerpſiſſe videat᷑. Nec mirari ſuper hoc q̇s debet. cũ veſica q̄uis ſit ꝑua tã magnũ ſonũ efficit ſi vẽto ſit repleta ⁊ violẽter fracta. Cũ tonitruo frequẽter ſimul fulgur emittit᷑. ſed fulgur celerius videt᷑ q̄ȝ tonitruũ auditur. Rõ qꝛ ſenſus viſus ſubtilior eſt q̄ȝ auditus. Vñ prius hõ videt ictum hominis arborem incidentis q̄ȝ ipſum ſonum audiat. Vñ philoſophus dicit. tonitrus ẽ ſtrepitus ventoꝝ in ſinu nubiũ receptus. q̇ virtute mobilitatis ſue q̄ſlibet ꝑtes nubis interrũpit. ⁊ fragorẽ tonitrui introducit. Vñ ƀm Ariſtotelẽ in libro metheoroꝝ. tonitruũ nihil aliud eſt q̄ȝ extinctus ignis in nube. Vapor eniȝ ſiccus eleuatus ⁊ calore aeris inflãmatus. quando a nube aquoſa intercipitur ſubito extinguit᷑ ex qua extinctione ſtrepitus tonitrui gñatur. Sicut quãdo extinguit᷑ ferꝝ ignitũ fit ſonitus ⁊ ſtridor   Tunc ibi. Cur maris ⁊c.

¶ Tercia queſtio eſt. cur rabies maris exũdat. Vbi ſciendũ ꝙ luna aquaꝝ maris ẽ attractiua. ſicut adamas attrahit ferꝝ ſic luna mouet ⁊ attrahit poſt ſe oceanum. Unde in ortu lune intumeſcit mare ⁊ creſcit ex ꝑte orientali. ſed decreſcit ex parte occidentali. Et ideo quando luna eſt in occaſu tũc mare ex parte occidentis creſcit. ſed decreſcit ex parte orientis. Scdm igitur ꝙ luna plus vel minus proficit in ſuo lumine. ſic plus vel minus in ſuo flumine mare ſe extẽdit. vel ipȝ mare retrahit. vt Macrobius refert in libro ciceronis. Oceanus eñ in decremento lune retinet iſtũ modũ. Nam primo die creſcentis lune fit copioſior ſolito. ⁊ abũdat in ſummo. ſed ſecundo die minuit᷑. ⁊ ſic deſcendit vſq; ad ſeptimũ diem. Deiñ iteꝝ creſcit per ſeptẽ dies. ita ꝙ in quarto decimo die eſt iterũ plenus in ſummo. Unde in nouilunio ſemꝑ mare eſt pleniſſimũ. ⁊ etiam in plenilunio   Tũc ibi. Guſtuſq;.

¶ Quarta queſtio eſt. cur guſtus malignus. hoc ẽ q̄ eſt cauſa ſalſedinis maris. Ad hoc dõm ꝙ duplex huius ẽ cauſa Una quia tranſit per loca calida. Calidi aũt ſunt due operationes quantũ ad propoſitũ ſufficit ſcȝ adurere ⁊ atterere Calidũ igit᷑ hũores adurit. ex q̄ aduſtione

in ipſis amaritudo requitur. hoc modo mare per diuerſa loca tranſiens
amaritudinē recipere poteſt Preterea cum mare ſit valde latum ⁊ diffu/
ſum virtute caloꝛis ſolis dulcioꝛ ⁊ ſubtilioꝛ pars aquaꝝ marinaꝝ ab ip
ſis attrahi poteſt Et ſic groſſioꝛes relinquunt. que cum faciliter euapo/
rari non poſſunt caloꝛe ſolis aduruntur. quam aduſtionē amaritudo ſe
quitur ¶ Tunc ibi Que natura pennatoꝝ ⁊c̄.

¶ Que natura pennatoꝝ eſtiua/
liū in hyeme deficientiū ⁊ conuerſim.
¶ Quid grandinis rotunditas
¶ Quid niuis pꝛolixitas ¶ Ne

Quinta queſtio queſi
uit de natura auium.
Cur. ſ. q̄daꝫ aues tēpo
re hyemali a nobis ali
enant. tp̄e vero eſtiua/
li redeunt Ad quod di/
ci poteſt. ꝙ hoc contin
git ꝓpter diuerſitatē tē
poꝝ. quia nō omne tē/
pus ad eaꝝ ꝯſeruatōeꝫ
eſt habile. ⁊ ideo recedendo ⁊ redeundo motu illo ſe nituntur conſeruare
Sunt enim quedā pennata tam modici caloꝛis naturalis ꝙ pꝛopter fri
gus bꝛumale in locis frigidis ſuſtentari non poſſunt Et ideo hyeme ad
ueniente quedam eoꝛum ad calidas regiones mundi tranſuolāt. vt vide
mus in cyconijs Quedam loca paludinoſa petunt. vt hyꝛundines Que
dam etiā plumis cadentibꝫ in aliqua cauernula terre vel in arboꝛe conca
ua in ſuis plumis ſe recipiunt vſqꝫ ad tempus vernale Et tunc caloꝛe ve
ris redeunte foꝛtificatur eoꝛū caloꝛ naturalis. q̄ pꝛocreat in coꝛpoꝛe plu
mas iterato. ⁊ ſic reuiuiſcunt ad nos redeuntes. vt cuculus
¶ Tunc ibi Quid grādinis rotunditas Sexta queſtio queſiuit
quid eſt grādinis rotunditas Ubi notandum eſt. ꝙ vt dicit Ariſtote/
les grando eſt impꝛeſſio generata ex vapoꝛe humido ⁊ frigido a frigoꝛe
fugato. ⁊ ab interioꝛibꝫ nubis pꝛopter dominiū calidi circumſtātis Ge/
neratur autē in nubibus a terra longinquis. Et ideo cauſa generatiōis
eius eſt vapoꝛ frigidus ⁊ humidꝰ in concauitate nubis receptus. qui ex
frigiditate aeris condenſatur. Nam partes humide ⁊ frigide fugientes
caloꝛem aeris ſe recipiunt in interioꝛibꝫ nubis. ⁊ ibi inuenientes vapo/
res ꝑtes eius aggregant. ⁊ in ſubſtantiā grandinis congelant Uñ vehe
mens caloꝛ eſtiualis grādinis generationē impedit. quia diſſoluēdo va
poꝛem eius ꝑtes aggregatas pariter non admittit. Similiter nimium
frigus in hyeme. quia tunc non eſt caliditas in aere. quā fugiens frigus
ſe recipit intra nubem Grando autē parua ⁊ rotunda deſcendit ex ſupꝛe
mis locis. vt dicit Ariſtoteles Cauſatur autē paruitas ⁊ rotunditas ex
moꝛa eius in aere ex longo tempoꝛe Unde ex cōuolutione diuturna ro/
tundatur. ⁊ caloꝛe aeris partes eius aquee reſoluuntur ⁊ minoꝛant Sꝫ
in grandine in locis vicinis terre generata accidit contrariū ex cauſa ꝯ
traria ¶ Tunc ibi Quid niuis ꝓlixitas Septima queſtio querebat
pꝛopter quid eſt niuis pꝛolixitas. Ubi notandū eſt. ꝙ nix eſt impꝛeſſio
ex vapoꝛe frigido ⁊ humido generata. ⁊ in infima ꝑte medij interſtitij

aeris congelate a mediocri frigido reſpectu pruine propter admixtionē
caliditatis. que quidē caliditas incluſa in eius ſubſtātia. ꝛ nō ſtatim de
uicta a frigore circūſtante rarefacit eius ſubſtantiā ꝛ qualificat ipſaȝ. re
cipiens albedinem in colore propter victoriā frigoris in fine. atqꝫ propt̄
expanſionē ꝛ diſperſionē ꝑtium nubis. ſeu propter frigus debilitatum
a calore frangitur in partes tantas admodum lane carpte. Nix enim ge
neratur in nube minꝰ fri
gida q̄ꝫ eſt illa in q̄ grā
do congelatur quod vt te
ſtatur mollicies calidi
tatiȝ nimis admixta nu
bibꝫ prohibet ꝑtes eiꝰ
ꝯprimi ad inuicē ꝛ ve/
hementius aggregari Nix ergo aqua eſt durior ꝛ ſiccior ex frigore circū
ſtante. grandine tamē mollior eſt ex mixtione caloris in nube. Dealbatur
aūt ex frigore in eius ſuperficie dominā te ꝛ modico calore nix in aquaȝ
reſoluta tam a duricie q̄ꝫ ab albedine de facili immutatur

bule potentia ¶ An virtus lapidū
ex cōplexione. an ex natura ¶ An
adamātina attractio ex componētibꝫ

¶ Tunc ibi Nebule potētia Octaua queſtio eſt propter quid ne
bule potentia eſt. Ubi notandū ꝙ nebula eſt impreſſio facta ex reſolu/
tione nubium in aquā pluuialē reſolutoriā. vt dicit Ariſto. Vapores eī
ſic reſoluti ꝑ ſingulas ꝑticulas aeris diffuſi nebulā gignunt ꝛ inducunt
Que quanto terre eſt vicinior tanto eſt obſcurior ſpiſſior ꝛ frigidior. A
terra vero magis eleuata magis eſt pura minus frigida ꝛ obſcura Quā
do aūt nebula a ſole trahitur ſurſum totaliter mouetur ꝛ in materiā nu
bis redit. ꝛ ideo future pluuie eſt ſignificatiua. Quādo vero totaliter a
radijs ſolis repcuſſa deorſum cadit. ꝛ in ſuam redit originē deficit ꝛ eua
neſcit Unde purgato aere futuram preſtat ſerenitatē. Aliquādo corrūpi
tur in vapores ex quibꝫ generatur. ꝛ tunc eſt multū nociua florum Etiā
eſt germinantiū vineaꝝ corruptiua. ꝛ diuerſaꝝ infirmitatū animalibꝰ
inductiua latronibꝫ ꝛ maleficis eſt ꝯueniens. qꝛ inſidiaꝝ ipſoꝝ eſt oc/
cultatiua. itinerantiū ꝛ peregrinantiū impeditiua Quia magna nebula
ꝛ obſcura q̄ eſt incognita ꝛ incerta radioꝝ ſolis ꝛ aliaꝝ ſtellaꝝ eſt inter
ceptiua ꝛ ideo nauigantibꝫ eſt ꝑiculoſa ꝛ grauis. vt dꝛ Beda q̄ dū ne/
bule obſcuritas maris ſupficiem occupat. vbi debeat nauis recte verti
ignorat gubernator ¶ Tunc ibi An ꝟtus lapidum Nona queſtio
eſt an virtus lapidum procedat ex cōplexione forme cum materia. Uel
ex forma vel ex materia tm̄. Pro quo notandū. ꝙ lapis eſt ens mixtū
ex quattuor elementis in quo eſt tria ꝯſiderare. ſ. materiaȝ lapidis. ꝛ hec
eſt groſſa viſcoſitas ſeu humidū terreſtre. ita ꝙ materia lapidis ꝑticipat
iſta duo elementa. ſ. aquā terram ꝛ precipue terrā Huius ſignū eſt cum
ꝓprium ſit terre ſubſtare aque. ꝛ omne genus lapidis ꝓiectuȝ ad ſupfi/
ciem aque tendit ad fundum. Ex quo apparet cum lignum ad ſupficiem
aque poſitum non cadat ad fundum. ſed remanet in ſuperficie. quod. non
ꝑticipat preciſe illud elementū quod ſubſtat aque. ſed illud quod ſupeſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

aqua. videlicet aerem. Querit aūt queſtio, an diuerſe virtutes lapidū ꝯſequantur ipſos lapides rōne materie. vt dcm̄ eſt. an rōne forme. an ratione cōpoſitionis forme cum materia Dicendū cum Auicenna. ꝙ virtus eſt ſequela forme. ex ꝑte em̄ materie progredi non poteſt. quia cum omnes lapides eandem habeāt naturam ſeq̄retur ꝙ omnes hab rēt eandem ꝟtutem. Verbi gratia. ꝙ omnes fugarent venena. cōcordarent diſcordes. attraherēt ferruȝ. ⁊ ſic de alijs virtutibus lapiduȝ De quibus Albertꝰ magnus in ſuis tractat minera lib. Forma igitur que eſt natura principalis ⁊ ꝑ cōſequens ꝑncipium motus ⁊ quietis eſt quā virtus lapidum cōſequiꝛ. Vn̄ forma ſubſtātialis lapidū eſt natura mouens ⁊ inclinans eos ad ꝓprias ꝟtutes ad ſuas oꝑationes exercēdas Vn̄ ſicut forma hominis mouet ipm̄ ad ꝟtutem oꝑatiuam coꝝ que nō oꝑatur aſinus. Sic forma magnetis ⁊ adamantis mouet ipos ad virtuteȝ oꝑatiuam eoꝝ que nō oꝑatur criſtallum vel margarita Hec āt queſtio in generali propoſita poteſt ſpecificari hoc modo An ꝟtus adamātina procedat ex ꝑte materie tm̄. vel ex ꝑte forme tm̄ vel ex ꝑte ꝯpoſitionis forme cū materia Patet reſponſio. q: attractio ſequiꝛ virtutē adamantis. virtus aūt ꝯſequitur formam ⁊ nō materiam

ſimł. an ex vnius tm̄ incurſu ❡ Quid pluuie dulcedo ❡ Putei hyemalis

❡ Tūc ibi Quid pluuie dulcedo Decima queſtio ꝓponebat. que ſit pluuie dulcedinis cauſa Pro quo notandū ꝙ calidum adueniēs humido duo facit Vel ipm̄ adurit. vt caliditas ſolis ꝑ continuā actionem in aquas maris ipſas aduri. ⁊ ex hoc cauſaꝛ amaritudo ipſiꝰ maris. vł nō adurit. ſȝ digerit ⁊ decoquit attrahēs ⁊ alleuans humiditates ſubtiliores ex aq̄s ad aerē ipās calefacit. ex q̄ digeſtiōe ⁊ decoctiōe dulcedo relinquiꝛ Et hoc mō aque pluuiales efficiunꝛ dulces Hinc eſt ꝙ modica ꝑs pluuialis aque humectās ſegetes plus recreat ſulcitat ⁊ fructificat. q̄ȝ ſi multū aque fontalis aut fluuialis ſuꝑ ipſas ſꝑgeretur aut funderetur.

❡ Tunc ibi Putei hyemalis Undecima queſtio ꝓponebat propter quid fontes in hyeme ſunt calidi. in eſtate vero frigidi Videmus em̄ fontes in hyeme fumare. talis autem fumatio atteſtatur fontium calorem Huius ratio eſt. quia frigus vehemēs ⁊ excellens tangens terre ſuperficiem inuenit in ipſa caliditatem in eſtate per poros terre receptam Agendo autem in ipſam caliditatem depellit eam ad interiora ⁊ ad terre viſcera. in quibus eſt reſeruata ipſa aqua ex qua fontes ⁊ fluuij generantur Hec autem caliditas reſiſtit actioni ſui contrarij. ſcȝ frigiditati. Ex qua quidē reſiſtentia ipſa caliditas fortificatur. nam ꝯtrariū agens in ſuum contrarium ſi inueniat reſiſtentiam in ipſo ſua virtus minoraꝛ ⁊ virtus alterius contrarij fortificatur Et hoc modo relinquitur caliditas in aquis fontium tꝑe hyemali. Huius ſimile eſt. q: in hyeme dum

manus vehementer eſt in frigidata. ſi apponat̄ igni vehemēs calor agit
in vehemens frigus quod eſt ī manib⁹. Frigus autē calido reſiſtit. ⁊ per
hoc ꝙ magis reſiſtit magis fortificatur. ⁊ hoc modo cōtingit manum
pati maiorem punctionē. ſꝫ tamē per continuā ignis applicationē tandē
frigus expellitur Sed frigus in hyeme circūſtans toti terre calidūꝫ ſu/
ſceptum in terra depellit ad eius inferiora Et ſic calidum reſiſtens forti
ficatur Preterea huius
alia ratio eē poteſt. qa
tpe brumali pori terre
ꝯſtringuntur. ita ꝙ ca
lor terre tm̄modo ꝑ fon
tes valꝫ euaporare Sꝫ
tempore eſtiuali pori terre calore ſolis apiuntur. quib⁹ aptis caliditas
terre incluſa valet exalare Et q̄ terra naturaliter eſt frigida. abſente ca/
lido frigefacit venas ⁊ fontium meatus. Hinc etiam trahit̄ cauſa cur
homines in hyeme ſunt celerioris digeſtionis q̄ꝫ in eſtate

caliditas. eſtiualis frigiditas ¶ Viſus triplex emiſſio ¶ Coloꝝ ꝯcretio

Tunc ibi Viſus triplex emiſſio Duodecima queſtio q̄rebat Cur
ſit triplex viſus emiſſio. qḋ eſt intelligendū. Cur q̄dam aīalia acute q̄/
dam acutius. ⁊ quedā debilit̄ vident. Sed potius intelligendū eſt de di/
uerſis diſpoſitionib⁹ linee ducētis viſum ſuꝑ rem viſibilē. Nam oīs vi
ſio fit ſm̄ triplicē lineam ad modū trianguli vel pyramidis ꝯſtitutam.
quaꝝ due procedunt ab oculo. ⁊ extendunt̄ ſuꝑ duas extremitates viſi/
biles Et tcia eſt ꝑ modum baſis hymaginande protenſe ab vna extremi
tate viſibilis ad aliam extremitatē eiuſdeꝫ Conus em̄ illius figure hy
maginari debet in oculo. baſis āt in re viſa. Et ſi contra radios viſua/
les ꝯtingeret concurrere anteq̄ꝫ ad oculū poſſet ꝑtingere. propt̄ nimiaꝫ
viſibilis a viſu diſtantiā contingeret viſibile non videri Et ad ꝑfectam
viſionem tria exigunt̄. ſ. organum. verbi gratia. pupillus oculi vt ſit de
terminate diſpoſitus. ⁊ ꝙ mediū ſit illuminatū. ⁊ etiā ꝙ obiectuꝫ ſit in
determinata diſtantia ſituatum Alias em̄ viſum circa viſibile iudicādo
cōtingeret errare Nā quanto obiectum viſibilis plus diſtat ab oculo tā
to concurſus radioꝝ ſiue lineaꝝ viſualiū conſtituit anguluꝫ acutiorē. ⁊
ꝑ cōſequens tāto res viſa apparet minor Hinc eſt ꝙ ſol apparet ꝑue quā
titatis cū tamē ſit maior tota terra E conuerſo ꝓ quanto viſibile ē ꝓ/
pinquus oculo tanto concurſus radioꝝ viſualium cōſtituit angulū obtu
ſiorē Et ꝑ conſequēs tunc viſibile maius apparet.

¶ Tunc ibi Colorum concretio Vltima queſtio ꝓponebat. ꝓp/
ter quid ſit colorum diſcretio Vbi notandū eſt. ꝙ color ſm̄ Ariſtotelē
in de ſenſu ⁊ ſenſato ē extremitas pſpicui in corporee terminato. Non
em̄ dicit ꝙ ſit extremitas corporis ſimpliciter. ſꝫ potius extremitas ꝑ/
ſpicui hoc autem dicit quandam corporis qualitatem. Dicitur autem
extremitas perſpicui quia color appart in extremitate Et dicit in corpo
re terminato vel determinato. ad differentiā corporuꝫ indeterminatoꝝ

licet eñ in corporibus indeterminatis aliquis eſt color. ille tamen non eſt in eius ratione ꝑſpicuitatis. aut ratione pure tranſparẽtie. ſed ratione alicuius terminationis. Fit aũt in corporib' indeterminatis. Verbi gratia. in aqua vel in aere lumen dr̄ actus corporum indeterminatoꝝ. tenebre vero dicunt̃ ꝓuationes eius. ſic quodammõ nigꝝ dicit priuatõez reſpectu albi. q2 eſt minoris ꝑfectionis. minuſqꝫ de natura luc' ꝑticipat Generant̃ aũt colores medij ꝑ extremoꝝ coloꝝ ꝯmixtiões. ita ꝙ ꝗ̃libet ꝑs extremoꝝ cõmiſceat̃ partib' alterius De his aũt ad libꝝ de ſenſu ⁊ ſenſato tractare relinquit̃ Tũc ibi Cum igitur.

❡ Cum igitur iſtarum queſtionum difficilis ſolutio animum mutationis non poſſet adimplere. vxori ſtuduit predictis poſtpoſitis ſubiugari. Viſis vndiqꝫ virginibus in tedium ductus parentibus ſic reſpondit. Improbo corruptas. lectos deteſtor aniles Nil mihi cum feda virgine ſolus ero. Spretiſqꝫ predictis. vt pote ſolutionibus difficilibus Ptholomei preceptis inquit de cetero inſiſtam. Sed ſignorum gradus planetarumqꝫ diſcurſus ſine turris eleuatione facili viſu comprehendi non poſſunt. Quid inquit de cetero faciam: miſerum eſt me eſſe hominem. vtinã humanitatem poſſem exuere. aſineitatemqꝫ induere: ſpecie permutata.

❡ Hic Boetius enumeratis queſtionib' ꝗ̃ deſcripte erãt ĩ ſede cratonis. oſtendit quomodo fecit fili' incõſtãtie Et primo facit hoc. ſecũdo ꝯcludit ibi Quid de cetero faciã dicẽs ſic Cum filius inconſtantie in queſtionib' enumeratis proficere ñ poterat propter eoꝝ difficultates ſtuduit vxorari Et cũ viderat multitudinẽ virginuꝫ ductus in tediũ parentib' ſic reſpondit Improbo corruptas ⁊c. vt patet in tex. Et concludit ſe mag' ſolari velle ꝙ̃ ducere vxorẽ Et tandẽ ꝓpoſuit ſtudere difficiles queſtiões Ptholomei dicẽs ſe ꝑceptis ſuis velle inſiſtere Cũ aũt vidit ꝙ gradus ſignoꝝ ⁊ curſus planetarũ de facili nõ poterãt ꝑpendi ſine turris eleuatiõe: Dixit concludẽdo. quid faciã de cetero. miſerũ eſt me eſſe hominẽ Vtinã poſſem exuere humanitatem. ⁊ induere aſineitatem ſpecie ꝑmutata Tunc ibi. Sit ergo

❡ Sit ergo diſcipuli ſumma magiſtratui ſubiectio. exercitij attentio. animi beniuolentia. ingenij docilitas. ſpecierum luxurie euitatio. feliciſqꝫ conſtantie debita profeſſio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

¶ Hic recapitulat' ſeu epilogat recolligendo prius dicta dicens ſic
Sit igitur ſumma diſcipuli ſubiectio erga magiſtrum. exercitij attētio
animi beniuolentia. ingenij docilitas. ſpecierū luxurie euitatio. ꝛ felicis
conſtantie debita profeſſio

Explicit liber primus.
Incipit liber ſecundus

Ic incipit ſecun
dus liber ꝛ quar
tū capitulū. in
quo ſm ordinē in pro
hemio promiſſū deter
minat Boetius de ſa-
graci ſcholariū ꝓuiſio
ne cum ſint in partibꝫ
alienis. Et diuidit in
tres ꝑtes ꝑncipales In
prima premittit intentū cum hoc declarando diuerſitatem ꝯplexionū
humane nature In ſecūdo oſtendit que requirunt ad prouidentiā ſchola
riū ſagacē ibi. Felicis autē diſcipuli In tercia declarat reqſita ad ſcho-
lariū ꝓuidentiā reſpectu corꝑis ibi. Cum aūt indiſcrepans. Prima ad
huc in duas Primo eñ premittit intentū. ſecūdo exſequit illud ibi. Cū
humani corporis ꝯdicio dicens ſic Omnia in precedenti libro expedita
pro ſcholariū informatione ſunt compoſita. ſcʒ in quibꝫ debent informa
ri Et quomodo ſe habebunt erga magiſtros ſuos Nunc aūt in preſenti
ſecūdo libro de ſagaci prouiſione coꝝ eſt breuiter tractandum.

Omnia ſiquidē ſuꝑius ex-
pedita ad ſcholarium in
formationē ſunt affixa
Nunc de coꝝ ſagaci pro

¶ Notandū hic ꝙ ex quo dicebat in precedētis libri ꝑncipio ꝙ eiꝰ ſubiec
tū eſt aptitudo diſcipuli cognitionē veritatis recipiendi a docente Ideo
ad hanc aptitudinē omīa que in hoc libro determinant applicanda ſunt
ꝛ reducenda. quod in hac parte determinate ſic reducendum eſt. Oſten-
ſo in parte precedenti in quibus debita aptitudo diſcipuli doctrinam re
cipientis conſiſtit. qꝛ in ꝓceſſu ad ſcientias ordinato Et in debita ſub-
iectione reſpectu docentis. que in tribus cōſiſtit. videlicet docilitate be
niuolētia ꝛ attentione Nūc autor ꝯtractat de prouiſione aptitudini ꝑ-
dicte neceſſaria. que ad eam amminiculatur. ipſamq; inducit Quoniam
ſm Ariſtotelem natura humana eſt multipliciter ancilla. Propter eiꝰ
eñ nobilitatem ꝛ aptitudinē multis indiget Recte ſicut miles ad actū
militie exercendū indiget pluribus. videlicet armatura. ſeruis. equis. et
alijs huiuſmodi ſibi neceſſarijs Sic etiam homo pro vite ſuſtentatione
indiget victu ꝛ veſtitu ſibi congruis loco connaturali Homines autē
diuerſarum ſunt complexionum. ꝛ quidam minus quidam vero magis
ad ſcientiam ſunt apti. quoniam anima corporis ꝯplexionē ꝯcomitat
vt dicit autor ſex principiorum Et qꝛ hic agitur de aptitudine cognitio-
num veritatis recipiendi. etiam determinandum eſt de complexiōe que
ad ipſam amminiculatur. Complexio autem indiget nutrimento. Et

ſi ſtudium exercere debeāt. indiget loco. quia ſtudium ſapiētie eſt ꝑuile/giatum vt loco ſolitario magis ſit aptum Alia vero ſtudia ſicut militaris ⁊ architectonice ⁊c̄. quia in publico conuenientius exercentur Nutrimentum igitur ⁊ locus complexioni ⁊ ſtudio organice obſeruiūt Naz ſicut viſus obſeruatur in oculo. ſic cōplexio in nutrimento. Unde ſimile eſt in medicinis Ipſa enim ex quo tractat de ſanitate Primo oſtendit in quibus ſanitas ꝯſiſtit quia in humorū ade/quatione. poſtea detminat de his q̄ ad. ſanitatez amminiculātur. eā ꝗ inducunt ⁊ ꝯſeruant ſicut ſunt humoꝝ euacuatio ſuperfluoꝝ. dieta congrua. ⁊ alia hui⁹ mōi Sic recte procedit Boetius. poſtq̄ determinauit de his in q̄bꝫ aptitudo conſiſtit. iam tractat de illis que ad talem amminiculātur Et hec ſunt conuenientia loci. ſtudij ⁊ menſura alimenti cuilibet apta.

uiſione breuiter eſt tranſcurrendum.

¶ Cum corporis humani conditio flegmate. ſanguine. colera. ⁊ melanco/lia conſiſtat ſuffulta. ab aliquo predictorum quemlibet neceſſe eſt elicere preeminentiam ¶ Melancolico

Tunc ibi. Cum corporis humani

¶ Hic Boetius exequitur intentū oſtendendo diuerſitatem complex/ionum. Et diuidiẗ in duas Primo facit hoc in generali Scd̄o in ſpeciali ibi Melancolico ꝟo. dicens ꝑmo ſic Cū natura humana ꝯpoſita ſit ex q̄ttuor humoribꝫ. ſcꝫ flegmate. ſanguine. colera. ⁊ melancolica neceſſe eſt quēlibet hominē habere preeminentiā in vno predictoꝝ

¶ Notandum hic ꝙ complexio humani corporis quattuor hūoribus melancolia ſcꝫ flegmate ſanguine ⁊ colera fulta eſt. Vñ neceſſe eſt quēlibet hominē ab aliquo predictorū accipere preeminentiā. ſcꝫ vel in ſanguine vel flegmate ſeu alijs duobꝫ Et eſt humor vt hic ſumiẗ corpus humidū in corpore animalis generatū aptum natū nutrire corpus. ⁊ eſt quadruplex vt dictū eſt Et qꝛ ſm Ariſtotelem ſecūdo de generatiōe ex eiſdem ſumus ⁊ nutrimur. Ideo ceſſante humore in corpore animalis ſequitur eius deſiccatio

¶ Secūdo notandum. ꝙ complexio poteſt ſic deſcribi Complexio eſt ꝯtexio ſeu ꝯmixtio ſm magis ⁊ min⁹ deminās abccdēs ⁊ r̄cedēs ab extremis ad mediū non ſimpl'r. ſed quo ad nos. Vel ſic. Complexio eſt diſpoſitio extrinſeca vel ſufficietenus apparens ſignificans cauſas in/trinſecas ꝯſimiliẗ ſe habere Vel ſic Complexio eſt diſpoſitio alicuius de quatuor humoribꝫ reſultantibꝫ ex quatuor elementis adinuicē ſm ꝓportionē inequalitatis Tūc ibi. Melancolico vero

¶ Hic inſpeciali determinat de complexionibꝫ Et diuiditur in q̄ttuor ſm ꝙ quatuor ſunt complexiones. ꝑtes patebunt Et primo determinat de melancolica complexione. dicens ſic. Melancolico timori et tardi/

tati ſubiectio Neceſſariū eſt ſtudere in loco ſecreto ⁊ angulo ſo. vbi nō fi
unt magni ſtrepitus. vbi etiam non eſt lux intenſa. Et gaudebit modica
ſaturitate. cauendo ſibi de ſerotiua comeſtione. gaudebitꝗ potibꝫ me/
diocribꝫꝗ ad nature ſue ſubſidiū. prout labor ſtudij requirit poteſt reci
pere potum plenarie ⁊ alia. ⁊ foueri ad menſuram ne nimia ſtudij pro/
teruitas generet in ipſo thyſim ⁊ pectoris ſtrictitudinē ⁊ anhelitus

vero timor pigriciei ꝗ ſubiecto ſub
locis ſecretis ⁊ anguloſis. ſtrepituꝗ
carentibꝫ. luciſꝗ parū recipiētibꝫ ſtu
dere eſt oportunū. Saturitatēꝗ de/
cliuam. ſerāꝗ precauere cenā. potibꝫ
ꝗ mediocribꝫ gaudere ad nature ſub
ſidiuꝫ. ⁊ prout ſtudij deſiccatio exigit

¶ Notandum hic ꝙ complexio melancolica eſt quando mixtuꝫ
ex quattuor elementis
componitur ſen humo
ribus vbi humor terre
predominatur alijs hu
moribus in mixto exiſ
tentibus. Et ideo ſi il
le humor eſt frigidus
⁊ ſiccus ſic talis com/
plexio eſt frigida ⁊ ſic/
ca ⁊ terre aſſimilatur
Sunt autem melanco
lici inferius groſſi. ſu/
periꝰ autem apparēt
macelenti. eo ꝙ melan
colicus ſecundum humorem melancolicum eſt complexionatus. Melan
colia vero eſt humor terreus ⁊ groſſus naturam hominis deprimens in
naturam terream. Unde melancolici ſunt terre comparabiles. Terra
autem inter omnia elementa eſt plus materialis propter quod etiam di
citur fex omnium elementorum. Ideo etiam melancolici maxime ſunt
groſſi ⁊ minime agiles. Et propterea dicunt etiaꝫ ſubiecti pigriciei. Sūt
etiam timoroſi. timor eīn opponit audacie. Audacia vero eſt ira quedā
accenſa principaliter propter bonum. Ira eīn eſt accenſio ſanguinis cir
ca cor. Cum igitur melancolici ſunt humoris groſſi. eo ꝙ ſunt naturali
ter frigidi ⁊ ſicci. ideo calor eorum non habet virtutem accendendi ſan/
guinem. propter quod ſunt timidi. Decet etiam eos ſtudere in locis ſecre
tis ⁊ anguloſis. quia ſm Auicennam immunitas a materia reddit nos
intelligētes. Sed melancolici ſunt maxime materia onerati. vnde impe
ditur circa ſenſus omnis virtus intelligendi. eo ꝙ neceſſe eſt quēcunꝗ in
telligentem fantaſmata ſpeculari. ideo debent eſſe in locis ſecretis. Ut
etiam quia timidi ſunt. ideo ad loca ſecreta fugiunt. Uel etiam quia
valde ſunt materiales difficulter recipiunt impreſſionem alicuius cog/
noſcibilis. propter quod faciliter poſſunt impediri. ideo nullatenꝰ circa
ſe ſtrepitum pati poſſunt. Debet etiam melancolicus precauere nimiaꝫ
ſaturitatem. quia cum ſit groſſus ex ſaturitate nimia groſſi humores ⁊
peſſimi poſſunt generari. ⁊ ſic fieret omnino inhabilis. Cuꝫ etiaꝫ natura
liter ſit frigidus ne ex defectu caloris naturalis nimiꝰ cibus maneat in
digeſtus vt ſic corpus reſeruet. Debet etiaꝫ pcauere cenam tardam ꝙ p
ſomnū fit digeſtio. ⁊ humorum congregatio. Ne igitur humor genera/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

tus ex cibo abundanter exceſſiue ſiue in ſomnum ad cerebꝛuꝫ aſcendat ipſum deſtruendo ¶ Conſequenter notandum ꝙ melancolice com plexionis ſunt Nam melancolicus eſt inuidus infidelis fallax inconſtā tis animi. tardus in omnibus factis. inoꝛdinatum habens appetitum. diligit enim eſſe ſolus. eſt timidus duꝫ homines debet inſpicere. hebes eſt ingenio. plures habens carnes. multum bibit. quia eſt ſiccus natu-raliter. Parum come-dit quia non poteſt di-gerere ratione frigidi-tatis. parum appetit coitus. Nihilqꝫ vel pa-rum poteſt. quia frigi-dus eſt ⁊ ſiccus. Si ve-re vult appetere ciba-ria calida ⁊ hūida pul-uerola. ſeu bene pipera-ta ſumat. bonumqꝫ vi-num aut potum calidū potet. aut eſſet breuio-ris vite. Sic enim rati-one caloꝛis in cibis et potibus exiſtentis ca-loꝛ naturalis augmentatur. Et ratione humiditatis nutrimentalis hu midum radicale incipit augmentari. Et ſic plus appetit ⁊ plus poteſt q̄ ſine his. Et ſunt hec ſigna in his metris contenta Inuidus ⁊ triſtis cupidus dextreqꝫ tenacis. Non expers fraudis. timidus. luteiqꝫ coloꝛis

plenaria potus receptione ad menſu ram confoueri. Ne nimiū ſtudiū pro-teruitas thyſim generet. anhelanſqꝫ thoꝛacis ſtrictitudinem

¶ Flegmaticus vero licet ſtrepitu ru giētibus edibus luciſqꝫ capaciſſimꝰ ſtudiū pꝛeceptis poteſt infoꝛmari. po culiſqꝫ plenioꝛibus pt̄ ſuſtētari. ciba

¶ Nota thyſis eſt conſumptio coꝛpoꝛis naturaliter humectantis ex al teratione coꝛꝑis pꝛoueniens. Unde thyſici ꝑ flegmatis emiſſionem con ſumunť. ſic ꝙ vix cutem ſuꝑ oſſa obtinent. Unde lauto cibo poſſunt vi tam ꝓlōgare. Thoꝛax eſt pectus vel loꝛica. Tunc ibi. Flegmati-cus vero. ⁊c̄.

¶ Hic oſtendit ꝓꝛietates flegmatici. Et vult ꝙ flegmaticus poteſt infoꝛmari doctrinis in locis clamoꝛoſis ⁊ capaciſſimis lucis. Poteſt-qꝫ foueri multis potibus ⁊ nutriri diuerſis variiſqꝫ cibariis. Et ſi lice-at dicere poteſt ſemel in menſe actū venereum exercere ¶ Notandum hic ꝙ flegmaticus poteſt infoꝛmari documentis ſtudiū in locis clamoꝛo ſis. qꝛ frigidus ē ⁊ humidus. Motus aūt ē caloꝛis ⁊ ſiccitatis inducti uus. Si em̄ cōfricet̄ ad coꝛpus caloꝛ gñat̄ Quia igit̄ frigidus ē motus qui ē actus ſtudēdi difficilioꝛ ē in maioꝛi ſtrepitu. q̄ ſenſuꝫ mouet. ⁊ ita caloꝛ in eo intēdit̄. ⁊ q̄dammō humoꝛ ſuꝑfluus digerit̄. Hꝫ em̄ flegma ticus ſanguīeꝫ nō ita nobilē ſicut colericꝰ Et iō nō facil'r ꝑ ſtrepituꝫ in actu ſtudiū ipedit̄. Strepitꝰ tū nō ꝓmouꝫ. ſꝫ impedit ſpeculatōeꝫ itelle ctualē. Eſt āt flegmatica ꝯplexio qn̄ aliqđ mixtū ꝯponit̄ ex q̄ttuoꝛ ele mētis ſiue q̄ttuoꝛ hūoꝛibꝰ naturā elemētoꝝ ꝯñtibꝰ. ita ꝙ humoꝛ aq̄us aliis ꝑdñatur humoꝛibus. Uñ flegmaticus eſt frigidus ⁊ hūidus ſicut

aquā. Et naturaliter omnes mulieres flegmatice ſunt complexionis.
Signa autem per que cognoſcitur flegmaticus ſunt hec Eſt albi colo
ris. carnoſus parua oſſa reſpectu ſue carnis habens facie pinguis. non
cito iraſcitur timidus. ⁊ non letus ratione frigidi conſtringentis. mul/
tum comedit. minus bibit. tardus eſt in factis ſuis. capillos habꝫ mol
les ⁊ rectos. multum continuare poteſt coitum. quia humidus. parum
tamen appetit quia fri
gidus. Si vero multū
appetere velit bibat for
tia vina. comedat ciba
ria calefactiua. ſic con/
fortabitur in eo calor
naturalis. De ſignis ⁊
proprietatibꝰ flegma/
tici dantur hec metra.
Hic ſomnolentus pi/
ger in ſputamine multꝰ
Eſt huic ſenſus hebes
pinguis facie color al/
bus. Et ratione humi
ditatis cito addiſcunt
ſed male retinent. ⁊ ra/
tione frigiditatis tarde
loquunt. Etiā rōne fri
giditatis parꝫ appetūt
coire. rōne aūt humidi
tatis multū poſſunt Tunc ibi. Sanguineus vero. ⁊c.

riiſqꝫ omnigenis confoueri. venereo
qꝫ acceſſu ſi fas eſt dicere menſurnus
permoliri

Sanguineus vero cuius comple/
xionis fauorabilior propago eſt. om
nibus ſitibus ac cibariis poteſt ad/
aptari. quem ludendo ſepius grauiſ/
ſima queſtione nouimus confoueri
ꝙ̄ ſi obliquantibus hyrcis parietes
ſolus ocillaret: non tamen in hoc ſem
per eſt confidendum. Hunc autem ci
bariis omnigenis gratiſſimis. poti/
buſqꝫ lenientibꝰ decet hylarari

Hic ponit ꝓprietates ſanguinei dicens ſic. Sanguineus cuius com
plexio eſt nobilior inter ceteras ſtudere poteſt in omni loco. ⁊ ſepe ludē
do queſtiones incorporare grauiſſimas. nō tamē in hoc eſt ſꝑ cōfidēduꝫ
Scientia eñ melius a quocūqꝫ acquiri pt ſtudendo ꝙ̄ ludendo. ⁊ de/
bet delectabilibus vti cibariis ⁊ potibꝰ ſubtilioribꝰ Notanduꝫ
hic. ꝙ ſanguinei ſunt naturaliter calidi ⁊ humidi qꝛ faciliter recipiunt ⁊
recepta retinēt. ꝗpropter aptiſſimi ſunt ad diſciplinā Vñ ſanguinea cō
plexio eſt quādo mixtū aliqd ex ꝗttuor cōponit elemētis. vbi aer ⁊ vtꝰ
eius ꝑdominat aliis elemētis Vel vbi ſanguis nature aeree aliis humo
ribus ab aliis diſcuſſis elementis in mixto ꝑdominat aliis elemētis. iō
hec complexio eſt calida ⁊ humida aeri comparabilis. Signa huius
complexionis ſunt ſcꝫ ꝙ eſt letus cantans. largus ſeu liberalis. amabi
lis. mediocriter rubeiqꝫ coloris. pius. conſtās. moderatus. ad virtutes
naturaliter inclinatus. non multum loquens. nec nimis tacens. ſed facū
dus non precipitans facta. non habens appetitum inordinatum. vult
conuiuere ſodalibus bonis. faciei non rugoſe. multum appetit propter
caliditatem ⁊ multum poteſt propter humiditatem. vndeuerſus. Lar
gus amans hylaris ridens rubeiqꝫ coloris. Cantans carnoſus ſatis au
dax atqꝫ benignus. Tunc ibi. Colericus vero.

¶ Colericus vero pallidule effigiei plerumqꝫ ſubiectus ſolitudini ſemper ſupponatur. ne nimij ſtrepitus auditu bilem in totam effundat cohortem. ſicqꝫ magiſtratus venerabilem ne fedat maieſtatem O quã magiſtratus leſio eſt vitanda. Hunc cena grandiori nouimus ſuſtentari. potuqꝫ fortiori deliniri. Cauendũ ãt eſt ne litis horror amminiſtratõne potus iſtius rabidũ mentibꝫ extrahatur. Si autẽ

¶ Hic oſtendit conditiones colerici. Et primo facit hoc. ſecundo ſubiungit quandam cautelam ibi. Cauendum autem eſt. tercio remouet dubium ibi. Si autem qualitatis. Primo dicit ſic Colericus qui ẽ pallide faciei ſtudebit in loco ſolitario ne bilem infundit propter nimium ſtrepitum in ſuam ſocietatem Hec etiam venerabilem magiſtratus ledat maieſtatem. Et ſubdit dicens O quantum vitanda eſt leſio magiſtratus Poteſt colericus etiam vti cena grandi. etiam ⁊ potu forti. Subiungit quãdam cautelam dicens. maxime eſt cauendum ne litis horror in potꝰ amminiſtratione extrahatur Et vltimo remouet dubium ſic incidẽs. Cum ſit dictum de q̃ttuor complexionibus poſſet aliquis dicere. q̃ modo nos habere poterimus dictarum complexionum cognitionẽ. Remouendo dubium hoc dicit Boetius. ſi ignorauerís aſſignare qualitates conſule philoſophos ſpeculatiuos ſeu medicos. ⁊ ſic fit mentibus intimatum. gnotoſolitos. id eſt noſce teipſum.

¶ Notandum hic ꝙ complexio colerica eſt quando mixtum componitur ex quattuor elementis ſiue humoribus. ſic tamen ꝙ humor igneus alijs humoribus in eo predominatur. Signa autem per que cognoſcitur hec complexio ſunt iſta. ipm̃ eſſe pallidum ſicut eſt cinericeus. quod actionem calidi ſuper humidum conſumptum ſignificat. etiam fortiter bibit ⁊ plus ꝙ̃ comedit. gracilis non carnoſus. facies eius macra ⁊ gracilis. cito iraſcitur. iraqꝫ eius cito tranſit. audax eſt preceps in omnibꝫ factis. in tremore immoderatus. quaſi nullum timens loquendo. capillos habens duros ⁊ nigros. ſuperiora eius ſunt groſſa. oſſa magna neruos ⁊ muſculos habens duros. Nobilis ⁊ velox eſt ⁊ non piger. quia caloris eſt faciliter mouere omnia membra. prodigus eſt ſemper dans. circũſtantias non attendens. multum appetens. quia calidus. paruꝫ potens quia ſiccus. Unde ſi vtatur humidis cibarijs et calidis. vtpote pullis iuuenibus in recenti aqua decoctis. hec nature eius poſſunt ſuffragari. Signa hec iam dicta habentur in his verſibus. Hyrſutus fallax iraſcens prodigus audax. Aſtutus gracilis ſiccus croceiqꝫ coloris.

¶ Si quis dicat. Auerrois ſuper de celo et mundo habet ꝙ omnia mixta habent predominium a terra. Et licet ideo mouentur

ad centrū ratione grauitatis. Uidetur ideo ꝙ omnia mixta ſunt melā
colica. Dicitur ad hoc duplex eſt predominiū elementoꝝ in mixto Qū
dam eñ ſumitur ſꝫm qualitatem tm̄. aliud vero ſꝫm q̄ntitatem mol. Di
ctum igit̄ Auerrois intelligit̄ de quantitate molis. quia in omni mix /
to terra hoc modo p̄dominatur. Mixtum eñ debet eſſe firmum ꝛ non
cito frangibile. cuius cauſa eſt terra. Sed dictum autoris intelligit̄ de
qualitatum predomi /
nio. Unde aliquando
quantitas terre predo /
minatur alijs. aliquan
do qualitas ꝛ operatio
ignis. ꝛ ſic de alijs com
plexionibus. Hoc igi
tur modo complexiões
ſortiunt̄ ſpeciem ꝛ nu /
merum ❡ Conſe /
quenter notādum ꝙ nū

qualitatis aſſignate ignorās ſit ſocie
tas theoricos conſulat. ſecꝫ ſic ꝯgno
ſcat: pluribus vero mētibꝫ intimatū
eſt gnotoſolitos Felicis ſꝫo diſcipuli

q̄ꝫ due complexiones in ambabus proprietatibus oppoſite ſimul eſſe
poſſunt in eodē. vt flegma cū colera. ꝛ melācolia cū ſanguie. niſi in gra /
du cōfracto. Eo ꝙ cōtraria ſit̄ eidē ineſſe nō poſſunt. ſꝫm tamē eſſe re /
miſſum iſti quattuor humores bene in vno cōgregant̄. Et q̄ habēt ſim
bolum ad inuicem facilius inuicem componi poſſunt. vt flegma cum
melancolia. quia communicant Sed melancolia ꝛ ſanguis ad inuicem
componi non poſſunt quia in ambabꝫ q̄litatibꝫ ſeu proprietatibus dif
ferunt. Et ſimilit̄ colera cū flegmate facilius componi non poteſt. cū eti
am in ambabus qualitatibus repugnent Quia i;itur quattuor com /
plexiones p̄tacte raro ſꝫe ꝛ ſimplices reperiunt̄. ſed ſepius ꝑmixte. iō di
noſcere eius cōplexiones nō eſt puerile Que tamē complexio in vnoq̄ /
qꝫ genere predominet̄ capi p̄t aliquo mō ꝑ ſigna antedicta.

❡ Nota ꝙ ꝯplexio ſanguinea q̄ calida ē ꝛ hūida aſſimilat̄ aeri. vere
vento auſtrali. ꝛ inter planetas ioui. ac inter etates hoīs iuuētuti Hec
oīa calida ſunt ꝛ humida. Flegmatica ſꝫo ꝯplexio aſſimilat̄ aque īter
elemēta. hyemi īter ꝑtes anni. fauonio inter vētos. lune īter planetas.
et etiā ſexui muliebri. Hec eñ oīa frigida ſunt ꝛ hūida. Colerica com
plexio aſſilat̄ igni. ſubſolano. eſtati. ꝛ etati virili. ꝛ inter planetas ſoli.
Hec eñ omnia calida ſunt ꝛ ſicca. Sed melancolica aſſimilatur terre
autumno. boree ſeu vento ſeptemtrionali. ſaturno. ꝛ decrepitui. quoni
am hec frigida ſunt ꝛ ſicca ❡ Notandum ꝙ triplex eſt colera. ſcili /
cet combuſta temperata ꝛ melancolica Combuſta viget in hominibꝫ
nigram habentibus faciem. quaſi ſolaribus radijs combuſtam Et ta
les ſunt multum rebelles de facili ad iram commouentur. ꝛ cum inebri
antur furibundi. Temperata autem colera viget in hominibus palli /
dam ꝛ aliqualiter rubeam habentibus faciem. Et ſunt tales diſ;retio /
res in mente. ꝛ frequenter furioſi non multum ſegnes Colera aūt me /
lācolica vigꝫ in hoībus lutulētā faciē habentibꝫ ꝛ ſunt hmōi ſꝑ triſtes

diſcretio magiſtratui ſubijci gaudeat
Eumq̄ʒ metuendo diligat. fidelis ex/
iſtat ne ſub picturate dilectionis ob/
tentu albinus exiſtat detrahendo
Quid enim detractore nequius. ve
magiſtratus detractori etiam ſi mille
fuerint Venienti autem magiſtro
aſſurgat pro loco ꝛ tempore ipſum ſa
lutādo inclinet. eumq̄ʒ ſi iubeat aſſe/
quatur Manſioni quoq̄ʒ eius ſi pt
ſe inſerat cohabitando. vt ſic caſtiga/
tuꝫ non ſolū ſe remordeat: verū etiaꝫ
ſi locus affuerit. ad eū confluat dili/
genter inquirēdo. Si aūt diſcipulus

ſemp habentes varias ymaginatiōes phātaſticas Et de tali intelligit
lrā Tūc ibi Felicis aūt diſcipuli. ꝛc̄. Hic ponit quoddam p̄ceptū gene/
rale Et p̄mo facit hoc. ſcd̄o dictū ſuū magis reſtringit ibi. Si aūt diſci
pulꝰ Adhuc p̄ma diuidit in duas. p̄mo pōit doctrinā. Scd̄o ꝯtra detra
ctorē exclamat. ibi. Quid ei detractore nequiꝰ. Primo dr̄ ſic. Diſcretio
felicis diſcipuli gaudeat ſe ſubijci mgr̄atui. ꝛ metuēdo eū diligat. ꝛ in ok
bꝫ ei fidelis exiſtat Nō
ſub dilectōe picturata q̄
lis albinꝰ extiterat de/
trahēdo. Et tūc excla/
mat detractionē dicēs
Quid eſt nequius de/
tractiōe. dato ꝙ mille
cēnt Fidelis etiā diſci/
puli diſcretio aſſurgat
inclinādo loco ꝛ tp̄e cō
gruis magiſtro ſuo veiē
ente. ꝛ ſi iuſſerit. ipſum
ſequat Et ſi fieri pōt in
ſerat ſe māſioni eiꝰ co/
habitādo. vt ſic caſti/
gatꝰ non ſolū remorde/
at ſe. ſꝫ cū locus fuerit
ꝯfluat ad mgr̄m dubi
a inquirendo Et illud
magis ſpecificat dicēs
Si diſcipulꝰ ꝑm ꝙ ne
ceſſariū eſt nequeat ſemper magiſtro ſuo exhibere p̄ſentiā. interdū ꝓpter
habitationis diſtantiā. ꝛ qn̄q̄ʒ ꝓpter alterius rei cām. tūc habeat dicti
cas lateri ſuo promptas. quibus diligenter imprimat qđ ſibi expreſſum
fuerat a magiſtro ¶ Notandum hic ꝙ felix diſcipulus gaudenter
ſe magiſtro ſuo ſubijcere ipſumq̄ʒ timere debet Nam qui non timet. non
obedit. ꝛ ſi nō obedit non eſt ſubiectus. Non aūt ſic debet timere ipſum
ſicut fur patibulum. ſed vt debitos honores ſibi impendat. ꝛ eius man
dato ſe ſubijciat. ipſum in nullo commouendo Ipſum etiam diligere de
bet. quia ſi non diligat ipſum: precepta ſua non cuſtodit ſed contemnit.
Talis aūt ꝯtemptus ſubiectionē impedit Debet aūt diſcipulus debi/
tam exhibendo magiſtro reuerentiam tempore ꝛ loco aſſurgere Nō qui
dem omni tempore. qꝛ non dum ſtudio eſt impeditus. nec omni loco. qꝛ
non in ſcholis vel locis ſtudij Et ſi poteſt diſcipulus commorabitur ma
giſtro ſuo. ne ſolus in ſtudio ſe remordeat Tunc autem quis ſe remorde
re dicitur in ſtudio quando ꝓprio intellectu ad aliquid acquirendum la/
borat. quod p̄ ſe inueſtigare non ſufficit. Diſcipulus em̄ qn̄q̄ʒ magnos
circa materiam aliquam facit labores ſuper qua faciliter poſſet a magi
ſtro ſuo expediri Si aūt cum ſuo magiſtro moram habere nō poſſet ha

beat dicticas in quibus dubia emergentia conſcribat. tempore vt oportuno corum ſolutionem ſuo a magiſtro inquirat

¶ Nota dictica dicitur a dictamen ꝛ ycos cuſtodia. vnde. Clerice dictica lateri ſit ſemper amica. Nam ſine dictica vix retinebis ita Jtez vox audita perit littera ſcripta manet. Sed obijceret quis hoc eſt contra commune prouerbium ſcilicet cordi non carte. ꝛc. Dicitur ad hoc ꝙ iſta non opponuntur poteſt enim primo dubium notificari ꝛ dicticis inſcribi ꝛ poſtmodum intellectui. Et ſic non ſolum dicticis eſt commendanduz Tunc ibi Cum autez

magiſtro ſuo ſemper vt neceſſarium eſt nequeat exhibere preſentiam. tum propter manſionis ſue diſtantiam. tum propter alterius rei cauſam. dicticas lateri ſuo ſemper promptiores habeat cedulas ve quibus diligenter imprimat quod conſcientie proprie nouerit intimatum. eiusqꝫ explicite inquirat dubitatum. Cum autem in diſcrepans conueniensqꝫ affuerit ꝯmenſalium connexio annua vel citerior ſecundum propoſitum commorandi voluntas. Salis autem lignoruz qꝫ in eſtate fragmenta Antumni copiam vindemie trituram capricorni cō

Poſtqꝫ Boetius oſtendebat preceptum quoddam obſeruandum in diſcipulis propter aptitudinē recipiendi cognitionem veritatis a docente

Hic ostendit quedam alia preceptā Et diuiꝫ hec ps in duas. nam pᵐo ponit illa p̄cepta. ſcđo declarat eoꝝ cās. ibi Ne artocopi mucor Primo dt ſic Cū igiꝫ ꝯnexio ſtudētiū ſeu ſcholariū fuerit concors. ita ꝙ habeat ꝓpoſitū inſimul morādi per tēpus vnius anni aut circiter. tunc ꝯueniēs eſt ꝙ iuxta eoꝝ facultatem feſtinent ſibi ꝓcurare copiam ſalis frumēti lignorum ꝛ copiam vindemie Sal quidem ꝛ ligna in eſtate. frumenta ꝛ vina in autūno. ꝛ in capricorno congeriem carniū Hoc eꝫ maxime conſentaneū eſt ſanitati Et aſſignat cauſam Ne mucor artocopi inficiat anhelitum. ꝛ ne etiā vinū inſipidū cordis ſecreta ꝯfundat. ꝛ ne etiā ſequatur rancor carniū. Et ne fetor triture incluſus corrumpat inteſtina. ꝛ ne lignoꝝ defectus ꝯtrahat membra. ꝛ etiam quod peius eſt ne cōtinua infirmitas ſequatur

¶ Notandum hic ꝙ ſm philoſophū in politicis. homo viuens ſolitarie aut eſt deus aut beſtia. Nō eſt qꝛ eſt adeo rudis ꝙ de nullo curam gerit Et hic beſtia noiatur. Non eꝫ viuit vt hō. eo ꝙ vite intellectuali non inſudat. aut eſt adeo perfectꝰ felicitate mellicita cozia ꝙ nullo indiget. Et ſic deus id eſt diuinus eſſe dicitur. vnde homo naturaliter eſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

animal politicum ꝛ ciuile habitans inter alios homines .vt ſic homi/nes ſibi mutuo ſuppleant defectus Docet autē hic autor qualiter ſcholares ſibi prouidebunt in diuerſis varios eorum defectus ſupplentibus nam contracta ſocietate congrua ſcholares prouiſionem facient in nu/trimentis ꝛ alijs ad vſum vite neceſſarijs .vt in ſale. lignis .carbonibus vino. frumento . ꝛ alijs hm̄oi corpus ꝯſuantib⁹ ꝯplexionē iuuantib⁹ ꝛ ad aptitudinem inten/tam amminiculantib⁹

geriem carnium O q̄ꝫ proficiens ſanitatiſcꝫ conſentaneum ſecundum fa/cultatem in vnum componere . Nec arthocopi mucor anxionarius anhe/litum infirmet . Et ne vini inſipidi acor cordis ſecreta confundat . carni/um laniſte rancor ſaliſcꝫ tritura fetor incluſus inteſtina corrumpat . ligno/rumqꝫ defectus membra contrahat . ꝛ quod deterius eſt quotidianis in/curſibus ingroſſetur anxionarius . Magna v̄o diſcipuli ꝯmoditas ē, p̄ut facultas ſuppetit neccāria mgr̄atui ex bibere ne dū ei⁹ inhiat executiōi rerū

❡ Item notandum ꝙ vnuſquiſcꝫ menſis ſua propria habet exercitia .vt patet in his verſibus a ianuario conſe/quenter enumerando . Poto ligna cremo .de vite ſuperflua demo. Do gramen gratū mihi ſeruit flos mihi pratum. Meſſes inclino. ſegetes tego .vina propino Semen humi iacto .mihi paſco ſues mihi macto

❡ Item pro vocabulis textus notetur p̄mo ꝙ arthocopus dr̄ ab arthos grece qđ eſt panis latine ꝛ copos labor quaſi panis cum labore factus Unde Eſt arthos panis quod p̄bat arthocopus

❡ Item rancor dicitur carnis ꝓprietas Acor vini . ꝛ mucor panis vn̄ Carnis rancor .acor vini. mucor quocꝫ panis. Item Non miſer hic fert in cuius ſepe popina Muſcidus eſt panis caro rancida pendula vina .

Tunc ibi. Magna vero diſcipuli ꝛc. Hic boetius ꝯtinuando p̄/poſitum ſuum oſtendit quid expediat magiſtro ꝛ diſcipulo commodi/tas vt ſuam iuxta facultatem magiſtro ſuo prouideat de vite neceſſa/rijs .ne tempore quo ſibi intendere deberet inſtruendo circa rerum venalium curas ſe habeat occupare. Subdit exclamationem dicens. O q̄ꝫ abſurda eſt egeſtas magiſtratus

❡ Notandum hic ꝙ magna in hoc conſiſtit diſcipuli commoditas vt iuxta ſue faculatis exigentiā ſuo prouideat magiſtro de vite neceſſarijs .Sic enim tanto poteſt fidelius per eum informari ymmo nun/q̄ꝫ ſibi facere poterit condignam laborum recōpenſam Unde ſicut filius propter ſubſtantiam quam aſſumpſit a parentibus nō ſufficit eis red/

dere equiualens Sic nec diſcipulus magiſtro ꝓ ſcia ab eo ſibi miniſtrã ta In ſignum cuius dicit philoſophus in ethicis. dijs parentibus ⁊ magiſtris non poteſt reddi equiualens. Faciat igitur diſcipulus magiſtro ſuo iuxta facultatis exigentiã laborum recompenſam. ſcꝫ in vite neceſſarijs ſubueniendo Nec (vt dicit autor in textu) tempore inſtructionis ſcholarium victualiũ procurationi habeat intendere. vnde fructus ſcholaſtici proueniat menoramentum. Nam pluribus intẽtus minor eſt ad ſingula ſenſus ⁊c̃. Tunc ibi Lotricũ autem vetu

venalium indulgeat comparationi.
Q q̄ꝫ abſurda eſt magiſtratus egeſtas
lotricum autem vetularumqꝫ remo-
tio q̄ꝫ ſummo opere appreciãda eſt.
earumqꝫ acceſſus quanto rarior tan-
to ſalubrior. Nec dum venerit ali-
quid ſuggerat inquinatum. vel a mã-
cipio extrahat quid permollitũ. quo-
niam mancipiorum raro reperitur
clementia. rarior in agone conſtan-
tia. Ve ſeducenti mancipio
in quo confidit plenaria dominantis

¶ Hic agit de prouiſionibꝫ adhibendis in ferioribꝫ dicẽs ſic. felix diſcipulꝰ abſtinebit ſe a frequenti lotricum ⁊ vetularũ acceſſu. immo quanto talis rarior tãto ſalubrior Subiũgit cãm dicens. Ne vetule ⁊ lotrices ꝑmiſſe domũ eius accedere ſuggerãt famulan tibꝫ ſeu cõſulant aliqua quibꝫ fieret eiꝰ depaupatio ſeu diffamatio quoniã raro reperiẗ fidelitas ſeruiẽtium ⁊ in ꝑiculo ꝯſtantia Subdit exclamationem dicens Ve ſeducenti mancipio cui delectio domini plenarie confidit. immo tali nihil fedius ſeu ingratius valet inueniri

¶ Notandum hic ꝙ ſtudentes ſibi prouidebunt congrua de familia tam quo ad ſexum muliebrem q̄ꝫ etiam maſculinum Ut per eam de cura domeſtica ſubleuati ſcholaſticis actionibus tanto efficatius valeant inhiare. licet eñ ipſi indigeant mulieribus. non tamen eas debẽt attrahere. qꝛ cum mulier naturaliter ſit meretrix ne lotrix ad ſuũ veniẽs mancipium ipſum alliciendo mala ſibi perſuadeat quibus bõa ſua forſan dilapidarenẗ ¶ Notandum circa vocabula textus ꝙ agon agonis vel ago onis diciẗ locus belli. ab a quod eſt ſine ⁊ gonus angulus quaſi ſine angulo. qꝛ fieri ſolet ſine angulo Sꝫ ſm Hugutionẽ venit a verbo ango gis ere Jñ agonizare. i. certare Jñ agoniſta i. pugil

¶ Item mancipium idem eſt quod famulus. ⁊ diciẗ a manus ⁊ capio quia ſeruus debet eſſe captus manibus. i. poteſtatibꝫ ſui domini. ita ꝙ ſuis preceptis obediat. quod ſi non fecerit verus non exiſtit ſeruus

¶ Tunc ibi Hoſpitium mundum. ⁊c̃.

¶ Hic declarat Boetius ſeruitiũ fideliũ ſeruoꝝ declarando cũ hoc exẽplariter maliciam ſerui infidelis dicens ſic Seruus fidelis. hoſpitiũ do

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

mini ſui ſeruabit mundum ꝛ thoꝛal dealbatum. Hec enim ſunt ſigna fidelis ſerui. Oppoſitum autem eſt de mancipio detrahenti. Tunc ibi Cunctos terreat

dilectio. quid tali fedius eſt quid tanto grauius. Hoſpitium mundum. ſuppellex mundatum. thoꝛal dealbatum. mancipij prudentia rerum exitꝰ conſiderantis ſedulitati dominice ſemper aſſiſtentis decenti vultu ſunt cōponenda. Quid mancipio detrahenti crudelius eſt Cunctos terreat infelix elimas ab elimando dictus. nomen ex re contrahens. que cum nycoſtrati munera ſuſcepiſſet. p̄mo ei vultu ſeruiuit blandioꝛi omnia ad nutuꝫ amminiſtrans. fideliſqꝫ per omnia exiſtens. fideliorem ſe eſſe promittens. Quicquid vero nycoſtrati poſſidebat fidelitas ipſius commiſſum eſt infidelitati. quid plura. cum nequiſſimi elimatis infelix prouidentia cuncta prouidiſſet ſibi ſuppeditari. carnium alimenta. piſcium fomenta. ceterarumqꝫ rerum venaliuꝫ commertia omnia in duplo quam eſſent appꝛeciata dominicis auribus intimabat. Sicqꝫ touius ſubſtātie hauſit incrementa nycoſtratūqꝫ in ſummā traxit

¶ Hic declarat exemplariter predicta de quodam ſeruo qui vocabatur elimas qui habebat dominuꝫ qui vocabatur nycoſtratus. Iſte autem elimas primo intrans hoſpitium domini ſui exhibuit ſe fidelem. ꝛ p̄miſit ſe in poſt adhuc fideliorem. Et ſic dominus ſuus omnia ſua bona cōmiſit ſibi diſponēda. Q̄ѕ vidēs dictus elimas dixit ſe in duplo plus expendiſſe in rebus vſui humano neceſſarijs q̄ꝫ rei veritas habebat. Quo dominum ſuū in ſummam traxerat paupertatem creditoꝛum. qꝫ in exclamationeꝫ diurnam. Nihilqꝫ menti amarius imprimi pōt. Maxima auten penuria domini ſui ſerui in cognitionē cum ꝑduxerat. Tandemqꝫ euꝫ ſuper ſuo erroꝛe increpabat. quod dictus elimas dū audiuerat in verba proꝛumpens contumelioſa dominum ſuum interfecit. Coꝛpuſqꝫ ſuum domini ſui nycoſtrati canibus dimiſit deuoꝛandum. Tunc Boetius exclamando dixit. O q̄ꝫ deteſtabile factum pꝛoditoꝛis impietas perpetrabat.

¶ Nota q̄ tria ſunt genera ſeruoꝛum fuglendoꝝ ſcꝫ ſubtrahentiū. Unde hic Boetius nos edocuit. Sc̄d̄m ē bilinuiū. Vñ Boetius ſatis recitat in textu ꝓxime ſequēti. ibi. Seruus aūt bilinguis. Terciū eſt ſeruoꝝ crudeliū. vñ in textu immediate ſequēti iam allegatū tertiū ibi. Seruoꝝ ſiquidē crudelitate Tunc ibi. Seruus aūt bilinguis ꝛc̄

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

¶ Hic Boetius reprobat ſecundum genus ſeruorum vitandorum dicens ſic. Seruus bilinguis procul expellatur ⁊ ſi conſanguinitatis linea fuerit coniunctus. Tunc ibi. Seruorum ſiquidem ⁊c. Tangendo ſecundum genus ſeruorum fugiendorum. quo innuitur cauſa vitationis ſecundi generis premiſſi ſeruorum fugiendorum. Dicit ſic. Multos incidere vidimus pericula per ſeruorum crudelitates

egeſtatem. ⁊ in creditorum diurnam exclamationem. Qua nihil amarius imprimitur ve creditoris inſanie: maxima vero nycoſtrati penuria eum in mancipij erroris cognitionem perduxit. Tandem tarde cum climatem ſuper errore ſuo conuenit. Quo audito ſtatim in contumelioſa verba prorupit. dominiq; in viſceribus mocronē ſepeliuit. ⁊ quod prius omiſerat ſecū aſportauit. dominicumq; corpus canibus ad deuorandum reliquit. Ecce ꝙ̄ deteſtabile proditoris impietas ſcelus perpetrauit. Seruus bilinguis procul expellatur. ⁊ ipſius imminente nequicia ſtatim deponatur. licet conſanguinitatis proximitate cōiunctus exiſtat. Seruorum ſiquidez crudelitate multos ſociorum vidim⁹ incurrere iacturam. Creditorib⁹ autem ſumma adhibeatur dicti commēdatio dieq; prefixo debiti ſemper proposſe ſolutio. Scholari vero cui pleno cornu copia non arriſit. O ꝙ̄ dulcis eſt creditoris tranſactio affinium

Tunc ibi. Creditoribus autez ſumma adhibeatur dicti ⁊c.

¶ Hic oſtendit vtilitatem acquirendi creditores. Et primo facit hoc. ſecundo oſtendit modum acquirendi ſocios. ibi. Prudentis ꝓ ſcholaris. Dicens primo ſic. Summa dicti cōmendatio eſt creditoribus exhibenda Et tēpore ꝑfixo mutuatū reſtituendū ꝓ poſſe. Declarat hoc dicēs. multū dulcis ē trāſactio creditoris. Et vicinoruz ſuffragilis exhibitio ſcholari nō multum in neceſſarijs abundanti.

¶ Notandū hic ꝙ ſcholares ſuo ꝓ poſſe creditoribus ſe exhibebunt veraces ꝑ eos em̄ actio diſcentis crebro adiuuatur. Niſi em̄ ſcholaribus longinquis ſtudentibus in partib⁹ per creditores aliquotiens fieret ſubuentio. multum occuparēt tp̄is repatriādo. ⁊ ꝑ ꝯſeq̄ns ſuis a ſtudijs impedirent. quare cōgruum eſt. immo ſumme ꝯueniens ſeruare fidem. Tunc ibi. Prudentis ꝓ ſcholaris. ⁊c.

¶ Hic oſtendit modum acquirendi ſocios fideles ⁊ eligendi. Et primo facit hoc. Secundo oſtendit eius vtilitatem ibi. Quid dul

cius. dicēs sic Quilibʒ ſcholarʒ prudēs ſp aliq̄ ſocio gaudebit cui ꝓpriā detegere poſſet ꝯſciam Et ſi fortuna fuerit nubila inde poſſet ꝯſolari Et ſi morbo ꝑueniat ab eo in ſibi neccāriis pōt iuuari ꝛ ſi viā carnis vniuerſe ingrediatꝛ ꝑ euʒ faculiates ſupermanētes fideliter diſponantur. Sicqꝫ ad corporis peruenerit valitudineʒ poſſet ab eo nutriri cōſolari ꝛ cubatum duci. Si vero vigeat ſanitate priſtina gaudeat cuʒ eo permutatim queſtionibus diſputatiue Etiam ſi opus fuerit ī moribus ab eo dirigatur. Ac etiam tempore ꝛ loco congruis iocorū generibus ab eo recreari. quo mutua dilectōnis integritas inter eos videbitur manere. Hoc etiam modo ꝙ primo erit inſtillans. ſecūdo inundans ꝛ vltio inebrians Tūc ibi Quid dulcius quid p̄clarius.

¶ Hic oſtendit vtilitatem predictoruʒ dicens. Quid eſt dulcius quid preclarius. quid ve melius ꝙ̄ talis amicorum conſtantia. nulla immo fauoris adeptio tali poteſt eſſe melior. Subdit ſi inter eos venerit inuidia. ſm quid videlicet in diſcendo. talis eſt gratuita ꝛ bona. ſi vero ſimpliciter inter eos venerit. hoc ē nulla rationabili de cauſa tūc proprii corporis eſt conſumptiua ꝛ mortale peccatum.

ꝙ ſuffragii exhibitio. prudentis vero ſcholaris conſtantia ſemꝑ aliquo cō ſorte gaudeat ſpeciali cui poſſit propriam detegere conſcientiam. qui nubila exiſtente fortuna diligenter ſubueniat. Morboqꝫ ingruente ſe ſeduluʒ exhibeat. Et ſi tetra mortis caligo affuerit ſuperſtes facultas diſponat. ſi vero viuus euadat. ab eo poſſet ſuſtē tari paſci. liniri conſolari cubatuʒ duci diuerſis etiam partibus procurari Vigente vero valitudiē libellis gaudeant permutatim queſtiunculis certatim commendabili etiam recordatione gradatim caſtigationis felicitate conuerſim diuerſis ac variis iocoruʒ generibus dulciter obſequendo Sicqꝫ inter eos mutue dilectionis maneat integritas. vt primeui temporis ros inſtillans. in medio inundans in fine vero inebrians exiſtat Quid dulcius. quid preclarius. quid certe melius. Preſtantis enim amoris nulla fauoris eſt adeptio. Inuidia vero ſi ſecundum quid euenerit ſcilicet in diſcendo gratiſſima eſt Simpliciter au

¶ Notandum hic ꝙ prudens ſcholaris conſortium inibit cum ſocio ſuo ſibi fideli cui propriam poſſet detegere conſcientiam. Hoc enim tā ad corpus videlicet quam etiam ad ſcientiam. Ad corpus quidem vt ſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

foꝛtuna fuerit nimis pꝛoſpera ſubueniat ei in tempoꝛalibus Si pre
ueniatur egritudine manum ſibi poꝛrigat adiutricem. Sicꝫ tetra moꝛ
tis affuerit caligo. vt ſuperſtites diſponāt facultates. Si vero conua/
leſcat vt eum ſuſtentet. paſcat. liniat ⁊ conſoletur. Quo ad ſcientiam q̄
dem. videlicet vt permutatim gaudeant libellis repetitione dubioꝛum
et erroꝛum caſtigatione tam in moꝛibus q̄ꝫ in ſcientijs. ſolatio ſiſcꝫ eti
am iocis ad honeſtatez
ſpectantibus ſibijnui/
cem obſequantur. De/
bent eniꝫ ſolacioſis io
coꝛum generibus hone
ſte mutuo obſequi. q̄a
tranquilla requies vite
humane eſt neceſſaria.
Per ipſam enim ſpiri/
tus qui vitam homi/
nis ducunt ⁊ vegetant
recreantur. Hec autem
requies in iocis quodammodo conſiſtere videtur. eo ꝙ iocus quieti aſſi
milatur. vt ait ypocras. Demus licentiam iocis ſicut damus licenciaꝫ
quieti. Quies autem eſt neceſſaria curis que ſtudium virtutis ⁊ ſcien/
tie impediunt. Per iocum igitur cure depelluntur. Subdit Boetius
in textu ꝙ integritas ſocialis dilectionis manebit ad modum roꝛis ge
nerata. vt ros pꝛimo noctis tempoꝛe inſtillat in medio inundat ſeu creſ
cit. in fine vero inebꝛiat. Sic ſcholaris cum ſocio amiciciaꝫ contrahēs
paulatim eam augeat. ⁊ vltimate inter eos perfecte amicicie integritas
conſiſtat. non enim cito debet generari ⁊ cito coꝛrumpi. ſicut de ſtipu/
la incenſa cito ignis generatur ⁊ cito deficit. Sed paulatim debet ge/
nerari. vt ſic permaneat incoꝛrupta. Amicus enim ſummo querendus
eſt opere. Nullus enim ſine amicis viuere eligeret reliqua bona omnia
habens. pꝛout habetur octauo ethicoꝛum. Nihil enim tam aptuꝫ tam
q̄ꝫ conueniens ad res ſecundas ⁊ aduerſas. Ideo dixit philoſophus
quidam Amicicia eſt deſiderabile nomen refugium felicitatis miſerie
releuatio. que eſt indeficiens ⁊c̄.

tem pꝛopꝛij auctoꝛis cōſumptiua eſt

CUm me parentis pꝛuidentia
eius colloquio vt aſſolet die/
bus paucis pmittens cōſolari athe/

¶ Item notandum hic ꝙ duplex eſt inuidia. ſcilicet ſꝫ quid ⁊ ſim
plex. Inuidia ſm quid eſt que venit legitimam pꝛopter rationem. vt ſi
quis ſcholaris plura ſciret. ⁊ alius inuideret. cogitans ſe etiam velle tā
tum addiſcere ſicut ⁊ ille. talis inuidia gratuita eſſet ⁊ meritoꝛia. Sim
plex autem inuidia eſt que non venit rationabilem pꝛopter cauſaꝫ Ut
verbi gratia ſi quis alteri inuideret pꝛopter bona eius opera ſeu famā
laudabileꝫ. talis inuidia pꝛopꝛiū conſumit auctoꝛē. ⁊ eſt pctm̄ moꝛtale
Ic Boetius oſtendit exēplariter quō ſcholaris q̄libet fidelem
habebit ſociū dicēs ſic. Cum diſcretio parentū meoꝛuꝫ miſerat
me athenas cauſa ſtudij pmittens cōſolari eius colloquio pau/
culis dieb⁹ put fieri eſt cōſuetū. tūc inueniebam ibi ſociū vnū noīe fauo
nium. non quidem a vento denominatum. ſed a fauoꝛe q2 multuꝫ erat

fauorabilis Qui cū me primo inſpexiſſet itinere fatigatū diuerſa con
ſiderantem ⁊ crebro ſuſpirantē queſiuit de qua gente ⁊ patria eſſez Du
xitq me ſecum cauſa conſolandi. ⁊ q̄ſiuit a me an ibi ꝓpter ſtudium ve
niſſem. queſiuit etiam cuius rōis ⁊ artis eſſem Poſt tres vero dies oſtē
dit mihi nomina vicorum dicens ſic. hic florent diuinatōes chaldeoruz
hic manifeſta viget gloria Tholomei. hic clara veritas Ariſtotelis.
hic ꝓbata platonis diuinitas. hic zenonis diſcretō. ⁊ cēis. vt pz in textu

nas ob cauſam ſtudij me miſiſſet. vni
cum vite mee inueni cuſtodem nomi
ne Fauoneum. non a vēto ſed a fauo
re denominatum. Hic cum me pri//
mo inſpexiſſet itinere fatigatū. diuer
ſa conſiderantem. creberrime ſuſpirā
tem queſiuit. cuias eſſez. ſecumq me
adduxit curialiter cōſolans breuiter
inquirēdo. ſi ob ſtudij cauſaz illic ve

Notandū hic q fa/
uoneus Boetiū diuer
ſis inuolutū curis cre/
bro ſuſpirantē cuius eſ
ſet ꝓfeſſionis vel ſecte
curialiter interrogauit
Tunc em̄ tp̄is ſicz ad/
huc ſunt tres erant ſec/
te ṗncipales. ſcz ſtoico
rū quoꝝ ṗnceps erat ſo
crates Sed q̄ ſocrates
ō ſcripſit niſi de mori
bus. iō platonis volu/
it ſuſcipe tractatū. Alia erat ſecta paripatheticoꝝ quorū ṗnceps erat
Ariſto. Tercia fuit epicureoꝝ quoꝝ ṗnceps erat Leucipp⁹ Queſiuit
igiꝭ fauoneus cuius ſecte erat Boetius. Et poniꝭ ibi augi ꝓporto rium.
Et venit a nomine auguſtus ⁊ portus. Preſagia aūt dicūtur futuroꝝ
diuinatōes. que ex cōiunctōe ſeu concurſu aſtroꝝ cognoſcunꝭ. in quibus
chaldei ſtuduerūt. erant aūt apud eos inuente Tholomeus aūt multū
viguit in aſtronomia. ideo dr̄ gl'a hoc eſt gl'oſa ſcientia aſtronomica ip
ſius Tholomei. Ariſtotilica vero ſcientia vocatur ſincera veritas eo
q falſitati eſt impermixta. Unde commentator ait qui recedit ab Ari
ſtotele recedit a veritate Platoni aūt attribuiꝭ cōprobata diuinitas.
Plato em̄ pre ceteris philoſophantib⁹ ṗmo oīm in celeſtiū intelligantī
am ⁊ ṗme cauſe cognitōem videtur ſe erexiſſe. Erat em̄ plato ſocratis
diſcipulus q̄ morib⁹ inſu aīt. Sed plato in celeſtium cognitionem in
tellectum erexit. Unde ⁊ ſocrates ſupprimendo ſe cignum album in ſi/
nu habere conſpexit. q̄ de ſinu ſuo euolando volatu celū penetrauit. ſe ꝑ
volatū erigendo. Socrates experiens nouit ſomniū illud alicuius fore
preſagiū. Certo igiꝭ tempore tranſacto quia philoſophie intēdēs aſſi/
duis cōſiderationibus ſubtilior extiterat ṗmo naturas rerum genera/
biliū inq̄rendo. Deinceps in cognitōem corporum celeſtium ingenium
ſubleuauit. nec ibi ſiſtebat. ſed naturā celi penetrādo de ṗma cauſa ac
intelligentijs altiſſimas habebat cōtemplatōes Notandū ibi Zeno
nis concretio. q zeno geometer erat qui voluit ꝓbare circulū poſſe qua
drari. ſicut recitat commentator. Arguebat enim ſic. in quocunq gene
re contingit reperire magis ⁊ minus in eodem eſt reperire equale. illud
eſt commune principium ad omnes ſcientias Sicut etiam illud in quo

cuncꝫ genere contingit reperire extrema. in eodem contingit ꝛ medium reperire. Hoc autem principium commune ſpecialiter ad geometriam zeno applicabat per ipſum probando ſpeciales concluſiones quod non eſt faciendum. Nam per principia communia concluſiones communes probari debent. Communis em̄ effectus communem requirit cauſam Et ſpeciales alicuius ſcientie concluſiones debent probari per ſpecialia principia. Proceſſit enim zeno ſic minorem ſubſumendo. Sed contingit reperire circuluz quadrato maiorem et etiam minorem. ergo contingit reperire circulum quadrato equalem Dicitur ergo in littera zenonis concretō hoc eſt principiorum communium ad concluſiones proprias cō/iunctio vel copulatio. Unde concretio poteſt hic dici premiſſarum ad concluſionem intellectualis coniunctio vel copulatio.

niſſem. cuiuſcꝫ profeſſionis eſſem. cuiuſcꝫ facultatis. poſt triduum vicorum nomina oſtendendo. Augiportorum confragia dicens. Hic vigent chaldeorum preſagia. Ptholomei non latens gloria Ariſtotelis ſincera veritas. Platonis probata deitas. Zenonis concretio. Peribonij dilec/

Ulterius dicitur hic in textu. Peribonij dilectio. quia Peribonius de amicicia ꝛ dilectione librum quendam conſcripſit. Aliqui tamen textus habent deletio. ꝙ eſt intelligendum ꝙ peribonius omnia principia deleuit. dixit enim ꝙ non contingeret contradicere. Et quia ſupra contradictionem aut affirmationem ꝛ negationem fundantur omnia principia. ideo delendo contradictionem omnia principia deleuit. Ulterius dicitur. Pictagore promiſſio. Unde promiſſio eius fuit homines bene ꝛ virtuoſe viuentes poſt exutum corpus corpora nobilia debere ingredi. Et per talem transformationem depurari vt ad ſedes celeſtes fierent habiles. Sed hominibꝫ male agentibus quandam promiſit penam ſcilicet poſt mortem coruz tranſcorporari. corpora ignobilium ſcilicet pecudum ingrediendo. vt ꝑ continuam tranſcorporationem ad penitentiam reducerentur. ꝛ ad ſedes ſidereas habilitarentur. Dixit enim animam comparari ad corpus ſicut nautam ad nauim. Nauta enim poteſt ingredi diuerſas naues. ergo anima etiam poteſt ingredi diuerſa corpora. Hoc autem reprobatum ē ab Ariſtotele non em̄ eſt omnino ſimile de nauta ꝛ naui. ꝛ de anima ꝛ corpore. Eſt autem bene ſimile quo ad hoc ꝙ ſicut nauta regit nauem. ſic aīa regit corpus. Diſſimile tamen eſt in hoc quia ſicut domificatio non poteſt fieri per q̄cuncꝫ inſtrumēta. nec etiam ars aliqua alia. Verbi gratia. non per fiſtulas ꝛ huiuſmodi. Sic nec anima poteſt migrare de corpore in corpus. Comparatur namcꝫ anima ad corpus velut artes ad inſtrumenta. ſicut igitur non contingit vnamquāꝗ operari per vnumquodcꝫ inſtrumētum. Sic etiā nō contingit animam que

Et corporis inſtrumentum quodlibet corpus intrare. Deinceps per ylios homeri troiana hyſtoria ab homero deſcripta intelligitur. Per anxiomata vero mychali regulas ⁊ propoſitiones difficiles quas Mychalus ſuper muſica compilauit intelligamus. Has enim cum moreretur in capſa eburnea depingi fecit. ⁊ eaſdem ſepulchro ſuo imponi iuſſit. que poſt longa tempora fuerunt inuente. ⁊ anxiomata fuerunt appellate. ab ango angis angere. eo ꝙ intellectum anxiauerunt ſeu impediuerunt ſtudentium. Per ypocratis ſcrutinia intelliguntur principia que perſcrutando ſm viam ſenſus et experientie ab ypocrate fuerunt inuenta. Unde Ipocras fuit medicus peritiſſimus. Perſcrutabatur enim omnes venas hominum. Ipſe enim fuit primus medicus qui corpus hominis fecit membratim dilaniari ſeparando corpus a venis vt ꝑciperet meatus omnium venarum. Cum autem dicitur ypodromij confuſa gloria. intelligendum eſt ꝙ ypodromium erat locus in quo exercitabantur curſus equorum. Unde ex velocitate curſus vnius equi prelio equitans confuſam gloriam conſequebatur. Dicitur etiam Daretis aporiſmata. Unde dares faciles propoſitiones ⁊ communes faciliter intelligibiles compilauit. Unde vocantur huiuſmodi aporiſmata: hoc eſt apertiones. eo ꝙ animum auditorum per eorum claritatem aperiunt. ¶ Item ariopagus dicitur ab ares quod eſt virtus ⁊ peragos villa vel locus aut campus. quaſi locus vel campus virtutis. Et ſic vicus athenienſis vocabatur vbi philoſophi ſtudebant. Inde ariopagita magiſter illius vici. Item paleſtra paleſtre. dicitur ludus vel locus luctandi. Et dicitur a palin quod eſt motus vel mobilitas. Item miſſile media correpta dicitur ſagitta a mitto tis tere. quia mittitur in hoſtes

tio: Pictagore promiſſio. Homeri hylias. ⁊ labor theſeos Euclidis theoreumata. Et michali anxiomata. Daretis aporiſmata. ypocratis ſcrutinia. Ariopagi efficatia. legũ peritia ypodromij cõfuſa gloria Circi victoria Paleſtre potẽtia Ceſtus fulmiatõ Miſſiliũ telaio Nautaꝝ exclamatio

¶ Nota ibi. Euclidis theoreumata. ꝙ eſt theos grece ẽ a timor vł deus latine. Inde theoro theoras theorare. id eſt videre. quia deus omnia videt. vel eſt conſiderare diuina. Inde hoc theoreuma theoreumatis. id eſt elegans vel aperta verborum deſcriptio vel regula. Unde regule geometrice dicuntur theoreumata quaſi apertiones. quia mentez lectoris aperiunt. Et hoc theoriſma theoriſmatis pro eodem. Scd̃m alios tamen theoreumata dicuntur ꝓpoſitiones per ſe note.
Ubi notãdũ ꝙ Euclidis primo ſcientiã geometricã adinueit Et pmiſit ꝓpõnes ꝑ ſe notas. ex qb̾ ſpeculãt ꝯcluſioẽs poſteriores. Primo eĩn

oſtendit quid punctus ꝗd linea .⁊ tales terminos notificauit . Et ex il
lis colligit ꝓprias ꝓpõnes illius ſciẽ.⁊ hmõi theoreumata vocantur.
Item circa hunc textũ Coree cõuentio. ¶ Notandũ ꝙ corea dr circulꝰ
cuius centrum eſt dyabolus . Et ethimologiſat quaſi cor iens ad eter/
nam damnationem. Vñ btũs Auguſtinus ſic inquit. Melius eſt fo/
dere vel arare dominicis dieb ꝙ͂ coreas ducere. Unde dicit chriſtus ad
hominem . tu habes in
capite ſertum de flori/
bus.ego aũt coronam
ſpineã. tu chyrothecas
habes in manibus ⁊ e/
go clauos defixos tu in
albis veſtibus tripudi
as.⁊ ego deriſus ꝑ te
ab Herode ad pilatuz
miſſus fui indutus al/
ba veſte . tu tripudias
ſaltãdo cũ pedib ⁊ ego
pedib laboraui . Ego
ꝑ te extẽſa habui bra/
chia in cruce tu in core
is brachia extendis ad
modũ crucis in obꝓbri
um meũ Ego in cruce
dolui. tu in cruce exul/
tas . tu hẽs latus ⁊ pe
ctus in ſignũ ĩanis glo
rie ⁊ luxurie ⁊ ego latus ꝑ te habui ꝑforatũ

ſuuente preuagotio. Corce conuen/
tio. Cum ergo hec et alia multa
fauonei intimaſſet liberalitas . que
nam mihi eſſet facultas queſiuit. quã
teqꝫ expenſe loculi mihi poſſet ſuffice
re nummoſitas . Cuiuſqꝫ diſcipline
promptior eſſet mentis intentio . om
nibus ſibi per ordinem reſponſis qꝺ
dam memorie dignum amicis auri/
bus inſtillauit ꝙ ſcꝫ parcitati pecu/
nie inſiſterem diligenter. quoniaz pu
dori cõſentaneũ eſt ſtulte cõmiſſa di/
lapidare. Cogenteqꝫ pecunie neceſſi
tate pudore confuſum me repatriare

Tũc ibi. Cum ergo hec ⁊ alia Hic oſtendit Boetius documẽ/
ta q̃ dederat ſibi fauoneus dicens ſic. poſtq̃ iſta ⁊ plura alia fauoneus
mihi intimaſſet interrogauit que eſſet facultas mihi ⁊ quantis ſuffice
rem expenſis. Et cuius diſcipline mentis intentio eſſꝫ promptior Qui
bus omnibus per ordinem reſponſis inſtillauit auribus meis documẽ
tum memoria dignum. ſcꝫ ꝙ diligenter inſiſterem parcitati pecunie. ne
inutiliter ipſa dilapidata cõfuſus pudore cogerer repatriare. Adhuc ali
ud mihi inſtillauit documentum. ſcilicet ꝙ ſi me inſerere vellem doctri
nis alicuius magiſtri diligenter inſpicere deberem ſi eſſet bene morige/
ratus. Et ſi artium liberalium vbertate polleret . Et remota negligen
tia ſuorum ſcholarium promotioni intenderet. qꝺqꝫ viderem cuius eſſꝫ
profeſſionis . Et ſic eum diligenter audirem . Et poſito ꝙ eſſet bonus
licet balbutiens non ab eo recederem. vel ſi a ꝓparentia tantum in ipſo
fuerit que mentes ſtultorum aſſolet retinere. ſicqꝫ retrogradus efficerer.
Subiungit cauſam. Melius eſt enim informari fructu balbutientis
ſcilicet tedioſo. ꝙ͂ ſeducentis dulcore cecitatis gloriari. Subdit dicens

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

ꝙ fideliter ꝑ dictū fauonecū plurimis inſtructus in ſecretis. manſi in ſtudio athenenſi octo decim annis ſemꝑ anhelans ad ſuꝑiora q̄tacūꝫ etiā mala exꝑtus. Subiungit cauſam ſic dicens. Non eſt dignus dulcoris acumine qui amaritudinis grauamine nequit inuiſcari. Subiungit ſe ſemꝑ diſcipline Ariſtotelis ⁊ herodiani inſudaſſe. aliorūꝫ ſcintillas philoſophorum menti diligenter cōmendaſſe

Aliud etiā nō a via rōnis exorbitans ꝓpalauit. vt ſi alicuius deſcipline inſererē. me ꝑus diligēter inſpicerē. ſi bonis moribꝫ obediret. liƀaliūꝫ artiū vbertate tutius polleret. Remotaꝫ oīm negligētia ſuorꝝ ꝓmotioni indulgeret Cuiuſꝫ ꝓfeſſionis eſſet vt ꝑ triduū eū diligenter audirē cūcta etiam ꝯſiderarē. vt ſi bonus licet balbutiēs nō tñ ab eo recederē. vel ſi nouerca cecitas ſubtilitatis ſimulachro ſtultorꝝ aures detinuiſſet retrogradus efficerer Malo ſiquidē balbutiētis licet tedioſo fructu deliniri. q̄ꝫ dulcore ſeducentis cecitatis gloriari Fideliter āt his ⁊ aliīs ſecretis inſtructis duobꝫ annis de viginti dēptis athenis ꝯualui Quicq̄d mali exꝑtus erā ad bonifaſtigia ſemꝑ anhelans. Non eſt aūt

¶ Notandum hic ꝙ ſcientia eſt arbor altiſſima. cuius radix amariſſima. fructuſꝫ dulciſſimus. cuius amaritudinem qui abhorret dulcedinem non guſtabit Jdō dr̄ in textu. Nō eſt dignus dulcoris acumine qui amaritudinis nequit iniſcari grauamine. Cui ꝯſonat illd̄ me triſte. Dulcia non meruit qui non guſtauit amara. Et qui non ſtudēt ſunt illis gaudia rara ¶ Scd̄o notandum m. pudoriꝫ conſentaneū eſt commiſſa ſtulte delapidare vicio prodigalitatis inſiſtendo. Unde prodigalitas eſt habitus inclinās ad ſuperexcedendum ſeu ſuperabundandum in latioribus expenſis ⁊ pecuniarum ꝯſumptibus vel in defectu exceptionis. vt cuſtodes ⁊ tentiones Unū prodigalitas nōīm liberalitati oppoñit ſm ſuꝑabundantiaꝫ. immo etiā ⁊ ſm defectū. q2 ſiſicut ē poſſibilitas exceſus datiōis et in ꝯſumptibus pecuniarum. ita poteſt eſſe defectus in retentionibus ⁊ cuſtodia earum. Uerum tñ prodigalitas magis reſpicit ſuperabundantiā in donando q̄ꝫ defectum in retinendo. Recte ſicut liberalitas principalis et magis reſpicit dationē pecuniarum q̄ꝫ defectum retentionis earum Et ſm Euſtatiū triplex eſt modus ꝓdigorum. quidā eſt prodigus qui debite accipit ⁊ recipit. indebite tamen ⁊ abūdanter ꝯſumit Alius eſt pro

digus qui non dat niſi quod oportet. ita ꝙ nō deficit niſi in retentioībꝫ Et quilibet iſtorū poteſt dici ſimul prodigus. Sed alius eſt modus ꝓdigorum qui ꝓpter aliud honorabile vel etiam delectabile ꝓſequendum ſua bona ꝯſumit Et talis ꝓdigus dr̄ in textu

¶ Notandum inſuꝑ ꝙ ꝓdigalitas eſt viciū ꝛ malicia. qꝛ eſt habitus inclinans ad exceſſum ꝛ ſuperabundantiam in ſumptibus pecuniarū In hāc eīn̄ acceptionem ꝓdigalitatis ꝯſentiūt cōiter morales vn̄ qꝛ ipſa ad vicia diſponit vicium ꝛ malicia dici poteſt

¶ Oſtenſa ſuperius ſagaci prouiſiōe ſcholariū. oſtendit Boetiꝰ impedimenta que talem ꝓuiſionez impediunt Et cū hoc dat remedia contra hmōi impedimēta Et diuidit̄ pn̄s pars in tres. Nam primo facit hoc ſecundo enumerat illa īpedimēta ibi. Cū ſcholaris egeſtas. ꝛ tercio dat cautelas ꝯtra talia īpedimenta. ibi Parentū deteſtabilis. Primo dicit ſic. Ne ſimplicitas p̄ſentꝫ libri obſit facultati paupertatis ꝛ ne ſua cōfundat deſperatio ꝛ ne ſolacij ꝑuarō affligat dignū duximus examini ꝯmittēduz q̇d nature cūctoꝝ cōmune ſequit̄ Tunc ibi Cū ſcholaris egeſtas ꝛc̄.

¶ Hic enumerat impedimenta ꝛ poteſt preſens ꝑs diuidi in tot ꝑtes quod ponit impedimenta. partes patebūt. Dicit igit̄ ꝑmo ſic Cum pauꝑtas ſcholariū multis ꝓueniat modis. aliqn̄ ꝓpter parētū tenacitatem. aliqn̄ ex pauꝑtate. aliqn̄ ex eoꝝ morte. aliqn̄ ꝓpter eoꝝ abſentiā aliqn̄ ꝓpter vitrici ꝛ nouerce inſtantiā. qn̄qꝫ ex militari incuria nubilitate fratris primogeniti. qn̄qꝫ ex inſtantia ſororis deſponſande. qn̄qꝫ ex ſimi

dignus dulcoris acumine qui amaritudinis nequit inuiſcari grauamine. Herodiani ariſtoteliſqꝫ dicipline ſꝑ adherens. aliorumqꝫ ſcintillulas diligenter menti commendaui

E paupertatis facultate p̄ſentis operis deroget ſimplicitas. confundat deſperatio. affligat deſolatio. Quid cunctorum nature cōmune dignū duximus examini committendū Cum ſcholaris egeſtas diuerſo procedat intuitu. Tum propter affinium tenacitatem. Tum propter eorum inundantis procelle penuriam. Tum propter eorum mortem vel preſentie carentiaz. Tum propter alterius vitrici vel nouerce iuuaminis obſtantiam. Tum propter primogeniti fratris militie incuriam. Tum propter germane nubilitantis inſtantiam. Tū propter familiaris verſutiam ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

ſtra ſuformatione familie. preterea dignum duximus dare ꝯſiliū ⁊ reme
dium contra talem paupertatem. Tunc ibi Parentum deteſtabilis
¶ Hic ponit remedia contra predicta impedimenta. Et poteſt preſens
pars diuidi in tot partes quot ponit remedia. ptes patebūt p̄mo dicit
ſic Si parentes fuerit nimis tenaces tunc filius inſiſtat tedioſis allocu
tionibus Si āt hoc non ſufficiat tunc fletibus tempeſtiuis aut falſis p
miſſioibꝫ vt acceptabi
libus munuſcul' debet
eos delinire Si āt iſta
tenacitas adhuc nimis
fuerit ſolidata aliorum
debet precibus deliniri
Tunc ibi. Inundantis
¶ Hic ponit remediū
cōtra paupertatem que p
uenit ex penuria paren
tum. Et diuiditur hec
pars in tres. primo eni
facit hoc. ſcdo remouet
dubiū. tcio adducit ſci
entiam ptes patebūt ⁊
legantur partes ſimul
Dicit ſic. Si parentes
nimis fuerint depaupa
ti. tunc ſcholarꝫ propo
ꝟtetur labore ſcribēdo.
laborando. domos mū
dando. mendicando. ad
tempus ſeruiendo Sed
iſte modus ſcribendi nō
fiat nimis dlicioſe ne lu
crum ſyreno ſuꝫ eneruet
⁊ ſic ſcribens nō debet
eſſe prodigus. quia ſcri
ptores raro inueniūtur
fideles ita ꝙ nō ſit etiā
adulator ſic ꝙ debet per
ſcripturā dilapidare ac
quiſita. Subdit exem
plum ꝗ declarat ꝙ ni
mia ſcriptorū adulatio
ſocios defraudat. dicēs
ſic Nequit glebionis
multa mihi intulit incōmoda ꝟtutis decremēta ſub herodiano dū ſtu
duerā. qm̄ deficiētē auxilio paterno conabar ego Boeti⁹ mitigare pau

uſtionis generali ſcemate peruſi dig//
nū duximus ꝯſulendum Parentū de
teſtabilis ⁊ adunca tenacitas precum
inſtantia pmollitur. tedioſiſqꝫ affati//
bus plerumqꝫ diſſoluitur. fletibus tē
peſtiuis delinitur. promiſſis fallacibꝫ
execatur Munuſculis affectuoſis diſ
ſoluitur adulatione ſi tempeſtiua fue
rit perforatur ſi nimis ſolidatur ada//
mantina licet tenacitas fuerit exem//
plari cum monitu diſcutitur. Aliorū
qꝫ rogatibus excitatur. Inundantis
procelle penuriam per laboris in cre//
menta proprij obtemperandum eſt.
Scriptitando trituras colendo. are//
as mundando. ad tempus ſeruiendo
Si ingenioſo ſcribendi facultas per
lucrum coegerit voluptarium neceſſi
tatis ſtimulum inbibere. Cauendum
eſt autem ne delicious mentem exer//
ceat appetitus lucrum eneruet ſyreno
ſum communiter ſcribentium prodi//
ga raroqꝫ fidelis defraudet adulatiōe

pertātē. Tutius eī̄m noui onus ſubire paupertatis ꝙ̄ repatriando lon gi itineris arripe labores Tumqꝫ glebiouis nequicia magis parentibꝫ meis intimauit me peſtiferis ſcriptorum ſedibus inbui. lucroqꝫ ſeducē ti diurnus gloriari Cū igitur parē̄tis intentio ad malum pronior ſit ꝙ̄ ad bonū paterno priuabar ſubſidio conſueto Donec exitus acta pro baſſet Nec etiā ceſſauit amentia Nec in vllo ꝓ fecit precū inſtātia. im mo traditoris nequicia vſqꝫ poſt bienniū dura uit. nō tn̄ remāſit inul ta Tūc ibi Obſequio interea Hic remouet dubiū dicens ſic. ſi pau ꝑ ſcholaris nequeat ſi bi obtinere fauorē pa rentum per verba ioco ſa. poteſt qn̄qꝫ ꝑ verba minoratoria ſuam deli nire paupꝑtatē vt fert io cunda poculi trāſactio Tūc ibi. Germanici ¶ Subdit remediū cō tra paupꝑtatē q̄ ꝓuenit ex parte fratris militā tis incuria di. ſic Frīs militātis incuria delini etur bono mediante ſer mone vł corrigatꝛ ꝑ ami coꝝ ſuoꝝ ammonitionē Tunc ibi. Germanice nubilibus ¶ Hic do cet remediū cōtra pau pertatem ex parte ſoro ris nubilis dicens ſic. Succurrendum eſt ſo rori dummodo apta eſt ad deſponſandū ne eiꝰ virginitas polluatꝛ in digno pollice. Subdit faciendo exclamationē O ꝙ̄ ſororis profeſſio eſt laudanda ꝓpudoriſ qꝫ eiꝰ cōtrarij ꝯmiſſio dolenda. ymmo velut

familiraris ſiniſtraqꝫ viſu vel auditu ebibebat quicquid ſcribentis dextera ꝑmolitur. Glebionis nequicia nō ob ſtante parē̄tele gratia O quantū diſcē di incōmodum vritutiſqꝫ detrimentū mihi ꝯtulit ſub herodiano militanti. deficiētequꝫ plexꝝ qꝫ paterni cē̄ſus cingu lo more p̄taxato. merorem paupꝑtatis cautius duxi mitigandū Aliquid im primendo tutius ē degere ꝙ̄ longi la boris itinera repatriā̄do inuitus arri pere affinibꝫ intimauit nequitia glebi onis me peſtiferis ſcriptorum ſedibꝫ imbui. lucroqꝫ ſeducenti diurnus glo riari. Ad malū quippe plerumqꝫ pa rentum intentio ꝓnior igne intrinſeco euaporauit. ſolitoqꝫ ꝓ̇uauit ſubſidio priuſꝙ̄ exitus acta ꝓbaſſet nū decli nauit amētia p̄cū aūt in nullo ꝓfecit inſtātia. Poſt bimatū delatoris noto ria traditio remāſit. ſed non inulta re ceſſit Obſeq̇o interea ſi nequit ꝯſola ri facultas nimis derogetur tractuqꝫ tempeſtino cōminatꝛ tenacitas. vt io coſa proculi tranſactio. Germanici fe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

pulpe amputatio pudore plena totam deturpat faciem. Declarat hoc exemplariter de quodam dicto ſymachus. qui fuit filius ſecundus theophraſti. qui ſue ſubuenit ſorori quod ſub ſilentio non eſt obmittendum qui quidem ſymachus parentibus ſuis mortuis dedit ſorori ſue omnem ſubſtantiam hereditariam cauſa repellendi inconſtantiam eminentis infamie eiuſdem. ſeqꝫ commendauit fortune meatibus. Poſtq̄ autem ſoror ſua Elyzia per naufragium ſuo priuabatur marito reddidit fratri ſuo parem vicez Deditqꝫ ſibi bona pl'ima in multis ſibi obſequendo immo dum in poſt incidebat in ſymacho fratre ſuo ĩ paupertatem propria deficiente facultate carnis illecebris ſecrete florez exponebat. Maluit enim vicio incurie clam ſuccumbere q̄ ſe vita fraterne conſtantie fedus diſrumpere. Nec ab inceptis retrograda permanſit. donec inchoata fine terminauerat idoneo. Tunc ibi. Tena citas ¶ Hic oſtendit documentum contra egeſtatez que prouenit ex conceſſa pecunia. et primo facit hoc. ſecundo declarat per exemplum ibi. Quid de caluo milite. dicens ſic ¶ Subueniendum eſt, domeſtice dilectioni documento ſapienti. ne diligentia conceſſe pecunie iram generet. et ne poſtea alterius conflictus caſum conferat. Et quicquid fiat ſub his caute conferendum eſt

ſtinantis in curia exemplari debrietur eulogio ipſiuſqꝫ propinquitatis ammonitu corrigatur verſutia vel reprimatur amentie: Germanice nubilibus annis affini quãtotius obtemperandum eſt. ne per incurie vicium roſa premula pollice carpatur indigno. O q̄ ſororis commendanda ē pudoris profeſſio. dolendaqꝫ contrarũ commiſſio. velut vultum deturpãtis pudore plena pulpe refectio. Obtemperande germanitatis inſignia ſecundi theofraſti ſymachum filium ycomicum non ſub ſilentio obmittendum eſt. Qui vtroqꝫ parentum vniuerſe carnis viam ingreſſo imminentis infamie germane conſtantiam dotis beneficio maritauit. Seqꝫ meatibus fortune obnixe commendauit. Elyzie marito naufragio ſurrepto ſymachum fratrem ſuum ſoror inſequitur. elyzia in multis ſeruiendo ſimulachra cuncta meritorum ſymacho miſtrabat. nã ꝓprie carnis illecebris cũ deeſſet facultas florẽ ſecretius ex-

ne modica rerꝫ tenacitas vultū post obstipet rubore. Declarat ꝑ simi/
le Nā magna dinoscunt̄ edificia ex scintillule vni⁹ lesione sustiere ruinā

ponebat. Maluit enim incurie vicio
clam elyzia succumbere q̄ꝫ fraterne fe
dus constantie se viua derūpere. nec
ab inceptis retrograda permansit q̄ /
usqꝫ inchoata fine termiauit idoneo.
Tenacitatis industrie rudimento
adustioni domestice succurrendū est
ne mutuate pecunie diligentia bilem
infundat. Alterius vero rei conflictus
casum conferat. quicquid sub his fi/
at caute conferendum est. ne pusilla
rerum tenacitas vultū ruboris in po
sterum obstipet. Tabulata plerum/
qꝫ fortia vnius sintillule lesione ruere
dinoscuntur Quid de caluo milite
luce sapientie predito senserit caluiti/
es cognoscitur. qui primeuo militie
flore transitum faciendo amphoram
quandam sub birre latentem secuꝫ de
tulit. mancipijqꝫ gratie commenda/
uit statuqꝫ leui permutato alterius
vicem elegit cohortis. Olla quoqꝫ fi/
ctili cocum conuenit rixe rancorisqꝫ
freno dissoluto indigne cocus ranco
rem proferēs caluiciei fictile incussit
que licet postmodū hedera decorat.
nullius de cetero succi cōnexio in pri

Tunc ibi. Quid de
caluo milite Sub/
dit declarando per exē
plum quomodo cōtin
gebat cuidam qui alte
ri concessit pecuniam
dicēs Quid calua frōs
senserit in viro lumine
sapientie coronato co/
gnoscitur ꝑ sequentia.
Ipse eīm faciendo adi/
tum sue malicie sump
sit secum amphorā pe
cunia plenā quā sub ve
ste secū portabat. Eā/
qꝫ fidelitati fui sui cō/
miserat. ipo āt animo
mutante dictā ampho
ram ab eo cui ipam cō
misit postulabat. Co
cus ꝟo siue seruus cui
fuerat cōmissa indigne
hoc sustinens percutie
bat caput dn̄i sui cum
amphora adeo ꝙ ipm
leserat ꝙ nullo mō po/
tuit sanari. postea ꝟo
cū idē dn̄s hedera de/
bebat coronari inueni
ebat in capite suo lesu
ra ꝑ amphorā sibi fcā
Unde tunc sibi totiqꝫ
ꝓgeniei eius confusio
generabatur

Tunc ibi. Sit igit̄
Hic Boetius conso/
lat̄ paupertatem dicens
sic. paupertas erit tuta
modicis ꝯtēta sustinēs audacter imputatōes. Affectās sp ad altiora
Obediens omnibus. tarda ad obloquendum ꝓmpta ad famulandū fi
delis in seruicio. fauorabil̄ in ꝟbis. cordis tumositate. Oppositū eniꝫ
eius scꝫ supbia in ea vituperatur. Subdit cautelā circa prius dcā. quia

dixit prius q̄ pauptas erit prompta in famulatu. ergo ſubdit hic cau/telam dicēs. licet a multis retributio laboris deſtituatur. ab aliquo tñ vtiqȝ fauoris adeptio impetrabitur Unde ſepe vnico die acq̄ritur. qđ anni totius ꝑcurſu ꝑduci nequiuit. Et hoc adulatoris officio cõſortio ꝗ detractoris pro loco ⁊ tempore exterminatis

ſtinum potuit reuocare leſionem ex incuſſa fictilis ſibi ſtirpiqȝ probra cõtrahendo Sit igitur tuta paupertatis facultas munda paruoqȝ contēta incurſus viriliter perferēs ad ſumma ſemper anhelans: omnibus obediens ⁊ prompta famulatu. ad obſequendum tarda. fidelis obſequio integra dulciſqȝ in colloquio. cordis tumoſitate carens quoniam eius oppoſitum cum ea morari ſemper appreciatur Licet em̄ a multis deſtituatur la

Unde notandum circa textum expeditum. q̄ adunca tenaci/tas ſeu illiberalitas ſummopere ē vitanda Qm̄ ſicut in diuitijs et pecunijs q̄tū ad ex/poſitōem datōem ⁊ cõſumptōem cõtingit deficere. Sic etiam quā/tū ad retentōem acceptionē ⁊ earum cuſtodiam contingit excedere Habitus vero ad hoc inclinans dicitur illiberalitas. ⁊ huiuſmodi habitus eſt vicioſus. Quadruplex em̄ aſſignari poteſt modus cir/ca iſtam materiā. Primo contingit errare in dando minus q̄ o/portet. ⁊ indeficiendo in donationibus Ex quo defectu ſequitur deſtructio amicicie. tales em̄ illiberales a cunctis odiuntur. liberales vero ꝑ contrarium maxime amantur. Ideo dicit Boetius. q̄ liberalitas red/dit homines maxime honoratos. Patet ergo q̄ maximus defectus et vicioſus eſt in donationibus ꝑ quas amicicia corrūpitur. Secūdo il/liberalitas quodammō videtur eſſe deformis nature. ⁊ eius documētis cõtrariari. Nam in aīalis nutritōe cū natura habeat ſufficientiam alimēti ꝓ ſuijpius cõſeruatōe ipa ordīat ſupfluū ad gñatōem ſibi ſimilis Illiberalis vero ꝑ contrariū facit. q2 ſupflua que nõ ſunt neceſſaria ꝓ ſui conſeruatione retinet ⁊ cuſtodit indigenti nõ communicando. Ideo illiberalitas nõ inſeq̄tur regulas ⁊ documēta nature. ꝑterea ꝑ defectuȝ in donatione efficitur homo inciuilis ⁊ incommunicatiuus. Hoc aūt ē cõtra naturā eius. q2 hõ naturaliter ē aīal politicū ⁊ ciuile ſicut habet primo politice. Inciuilis aūt ſm̄ materiā ⁊ formā. aut prauus eſt. aut melior hoīe. Pȝ q2 ad ciuiliter cõmunicandum oportet habere aliquaȝ cõgruentiā beniuolentiā ⁊ amiciciā ad ipos ciues vl' alios. Iſta āt nõ pñt cõtinuari vl' cõſeruari niſi ꝑ aliqualē bonoꝝ ſuoꝝ largitōeȝ ⁊ cõicatione. Errat etiā in defectu expenſaꝝ. ⁊ expoſitōe circa ſuā ꝓpriā ſuſtētationē. Nam hõ naturaliter tenet ad ſuijpius dilectionē decentem ⁊ cõuerſatōem honeſtā Sȝ aliq̄ liberales deficiūt in expēſis circa ſeipos nõ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

andentes sibi de ꝓprijs pecunijs necessaria ꝓcurare. vel ſm necessitatē nature. vel ſm decentiã status. Et in isto videt̃ maximus defectus ⁊ error. Est etiam error in defectu expositõis in hoc ꝙ hõ frustrat̃ ꝓprio fine quē desiderat ⁊ intendit. ⁊ ita seipm̃ decipit. Nã ꝑ hmõi retentõnem seu tenacitatē maxime ⁊ feruēter hõ desiderat ditari. Sꝫ ꝑ talē defectũ efficit̃ pauꝑ. Nã diues est ille q̃ suꝑ pecunias dominat̃. ⁊ eis vtitur ad finem in quē sunt ordinate. Nã esse diuitem magis ꝯsistit in vti q̃ȝ in possessione. vt dicit Aristoteles ⁊ Seneca. Nõ q̃ paꝝ hꝫ sꝫ q̃ plura cupit pauꝑ est. Sed homines in expēsis deficiētes pecunijs subijciunt̃. nec habent diuitias. sꝫ magis diuitie hñt eos. qꝛ habere vno mõ dr̃ qđ est ducere alteꝝ ſm suũ impetũ ⁊ naturã. sicut febris febricitãtē. Sic ⁊ diuitie ducũt illiberalē ſm ꝓpriũ impetũ. Ideo illiberalis ē seruilis cõditõis. ⁊ etiã inuirilis. Nõ qꝛ virilis hõ dꝫ suꝑ oĩa bona dñare que sunt ordinata ad sibi subseruiendum. Sed ꝑ illiberalitatē hõ seipm̃ subijcit pecunijs. ideo tenax ⁊ illiberalis est vilissime cõditõis. Error etiam contingit in excessu acceptõis ⁊ acq̃sitõis sciaꝝ. Sũt eñ aliq̃ qui ita acceptiui ꝙ nõ curãt vndecũq; venirent diuitie. Sumerent eñ a paupib; ⁊ indigētib; quib; deberēt de ꝓprijs subuenire. Immo aliq̃ sꝫ ita acceptiui ꝙ vilissimis officijs ꝓ pecuniaꝝ acq̃sitõe se exponũt. sicut tortores ⁊ latrinaꝝ mũdatores. Immo aliq̃ sunt ita acceptiui vt etiã cõtra iusticiã aliena bona rapiũt ⁊ subripiũt etiã mõ quocũq;. Huiusmodi sunt raptores homicide fures symoniaci. ⁊c̃ij s. Error etiã cõtingit in nimis custodiēdo. qꝛ ꝑ hoc ꝓprio fine pecunie ꝑuãtur. s. vsu suo. Preterea custodia pecuniaꝝ est multipliciter ꝑiculosa ꝓpt̃ fures. ꝓpter tyrannos. ꝓpter reges temporales. q̃ sepe manus apponũt. Ideo dr̃ primo ethicoꝝ ꝙ pecunie cum labore acquiruntur ⁊ cũ metu custodiũtur. Illiberales vero etiam ꝓpter illiberalitatē tendunt ad impossibile. scꝫ ad satiandũ appetitũ diuitiarum qui insatiabilis est. Sicut patet per doctrinam Salomonis dicentis. Diuitiarum appetitus nullo est termino prefinitus. sed crescit in infinitum. Et qꝛ illiberalitas est vt adamantina tenacitas adeo est detestabilis ⁊ nociua. ideo summopere est vitanda. Secundo notandum ꝙ idēptificando tenacitatem cum illiberalitate queri possit an illiberalitas etiam auaricie posset idemptificari. Ad quod dicendum cum sancto Thoma. ꝙ auaricia dupl'r considerari potest. Uno modo vt est habitus inclinans animam ⁊ affectuꝫ ad multas diuitias possidendas. Uoluit tamen aliqui de alieno surripere vel detinere. Licet etiam non velint aliquid dare. nec etiam audeant circa se aliquid expendere. Et sic illo modo auaricia est eadem

boris retributio tamē ab aliquo promerebitur fauoris adeptio. Unde e merito plerumq; temporis elapsa contingit quod animo nequiuit produci curriculo adulationis officio

cium illiberalitate. ⁊ ſic auaricia non eſt peccatū mortale. Secūdo mo
do poteſt capi auaricia pro habitu inclinante animū ⁊ effectū homis
ad abundantiã vtiliū ⁊ bonoꝝ exterioꝝ non curando vndecūqȝ habeat
immo volendo aliena rapere vel detinere. Cuiuſmodi eſt vſurarius et
ſymoniacus. Et hoc modo auaricia oppoñitur iuſticie. ⁊ eſt peccatuȝ
mortale. Et licet ipſa hoc modo preſupponat ⁊ comitetur illiberalita
tē nō tamē adeq̄te con
trariatur illiberalitati
que etiam ꝟſatur circa
bona aliena. Iſto ergo
modo nō eſt eadeȝ cuȝ
illiberalitate. Vñ in

delatoriſqȝ conſortio ꝓ loco negocioꝝ
qȝ temporis extremitatis

textu ponitur nubo quod olim erat actiuū. Unde in euangelio. Ne/
qȝ nubent neqȝ nubentur. Mathei. xx. ſed mō eſt neutrapaſſiuū ꝓprie ꝑ
tinens ad mulieres. Inde nubilis. Scema tis dr̄ nobilitas honor dig/
nitas corona ornamentū ordo imaginū nobiliū. Uncus a um. dr̄ cur/
uus ab vnco cas care. Sed hic vncus ci. eſt inſtrumentū curuū ad ali/
q̄d rapiendū aptū. Tritura a tero dicitur meſſis. Unde triturare gra
na de palea conterendo ſegregare. Syren id ē tractus. a quo ſyren q̄dã
monſtrū marinū. quod ſui cantus dulcedine nautas ad ſe trahit ⁊ ſub/
mergi facit. Iñ ſyrenoſus id ē plenus attractu ⁊ ꝑiculo Saucio as are
dicitur vulnerare ꝑcutere. Inde dicit̄ ſaucius a um ꝑ ſyncopam id eſt
ſauciatus vel etate conſumptus. Bimatus us ui. id eſt duoꝝ annoruȝ
ſpaciū. Bimo as are dr̄ duplicare. Bimus a um id eſt duoꝝ annorum
Hederare poteſt deriuari ab hereo es ere. q2 arboribꝫ adheret ⁊ ſic dȝ
aſpirari. Ul̄ dr̄ ab hedus di. q2 hedera ꝓpter lactis abūdantiã in eſcaȝ
a veteribꝫ prebebat̄ Eulogium ab eu q̄d eſt bonū. ⁊ logos ſermo dr̄

His viſis conſequēter de tenacitate ſeu illiberalitate ꝑ compatōem
ad prodigalitatem, conſiderandū eſt. ꝙ illiberalitas ſimplex ē peior ꝓ/
digalitate. q2 prodigalitas tribꝫ modis faciliter curabilis ⁊ ſanabilis
eſt magis ipſa illiberalitate. Primus ſumitur ex ꝑte egeſtatis. q2 diffi
cile eſt ex nulla parte recipientem. ⁊ ſuperabūdanter expendentem ſuam
temporalem ſubſtantiam ditari vel diuitem remanere. Statim enim
ſubſtantia temporalis ipm̄ derelinquit. ⁊ ſic inſtigabit̄ aut inſtigabat̄
a natura ad magis ⁊ magis retinendū. eo ꝙ ipm̄ de aliquo viuere opor
tet. Et vrgens neceſſitas ipm̄ punget ⁊ commouebit ad deſiſtendū a ſu
perfluis donationibꝫ. ⁊ etiã ad aliq̄d detinendū ⁊ pro ſe retinendū Pre
terea cū ipſe totū dederat non habebit q̄d dare vl̄ expēdere. ideo ceſſa/
bit a tali datione. ſȝ cōtrariū eſt de illiberali. Illiberalem vero impoſ/
ſibile eſt quoddammodo depauperari cū continue accipiat ⁊ cuſtodiat
Ideo ab egeſtate illiberal̄ nullo mō eſt curabilis. Patet etiã hoc ſc̄do
ex ꝑte ſenectutis. quia etas ſenectutis eſt pluribus icōmodis ſubiecta
Ideo natura pungit ⁊ inducit hominem ad ſibi prouidendum ne ſub/
ſtantia temporalis ſibi deficiat. q2 videt ſe impotentem. Hinc eſt ꝙ de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

quanto plus ſeneſcit de tanto plus cupit ⁊ inclinatur ad deſiſtendum
a ſuperfluis dationibus. Ideo illiberalitas augetur per iſta motiua.
Prodigalitas vero de facili curatur. Cõmuniter enĩ dicitur q̛ alijs vi
cijs ſeneſcentibus ſola auaricia iuueneſcit. Tercio modo hoc idem pa/
tet ex parte dictaminis rationis Nam prodigus directe appetit hone/
ſtum. ſaltem verum vel apparens. Sed appetitus illiberalis magis tẽ
dit ad bonũ vtile. modo facilius ſanaꝛ appetitus tendẽs ad honeſtatem
inordinate q̃ tendens ad vtile. Quia appetitus vtilis non eſt termina/
tus. ſed creſcit in habitum. Patet hoc idem ſecundo principaliter. quo
niam illud vicium eſt peius quod habet ortũ ex affectu vtilis q̃ quod
procedit ex affectu honeſtatis. Sed prodigalitas oritur ex affectu ho/
neſtatis. Illiberalitas vero ex affectu vtilis. ergo illiberalitas ẽ peior
prodigalitate Alio modo patet qꝛ vicium peius eſt quod oritur ex ma
iori nociuo. Sed honeſtum eſt magis appetibile ⁊ facilius allicit q̃ v
tile qḋ non habet rationem appetibilis ẜm ſe. Honeſtum vero ſua vi
nos trahit. ⁊ ſua dignitate nos allicit. vt vult Tullius. Preterea vici/
um illud peius eſt quod magis contrariaꝛ medio ꝟtutis. ſed illiberali
tas magis contrariaꝛ benignitati ⁊ liberalitati q̃ prodigalitas. quia
illiberalitas contrariatur libertati in ſimpliciter non dando. Sed ꝓ/
digalitas in non dando ſicut oportet. ergo ⁊c. Amplius illiberalitas ꝓ
ducit hominem ad peiorem vitã q̃ prodigalitas. ergo eſt peior ea. Te
net cõſequentia. qꝛ ex habitudine ad conſequẽtiam poſſumus arguere
alicuius actus malicia. Antecedẽs patet. quia illiberalitas ducit ad
omnes filias auaricie ⁊ iniuſticie. ſcilicet ad ſymoniam furtum ⁊ homi
cidium. condemnationem innocentum. Et partim ad idolatriam ⁊ ad
mechandum propter lucrum. Sicut ergo illiberalitas eſt peior prodi
galitate. ſic etiam actus illiberalitatis eſt peior actu prodigalitatis.
Nam dare cui non oportet eſt minus malum vel melior operatio q̃ nõ
dare quibus oportet. Probat hoc Gerardus odonis primo quia nõ da
re quibus oportet oritur ex appetitu inordinato pecunie ſeu boni vtil.
quo aliquis appetit pecuniam propter ſe non audendo eam dare vel ex
pendere. Iſte autem appetitus eſt inordinatiſſimus ⁊ contra naturam
vtilis. ⁊ vtile non debet appeti propter ſe ſed propter vſum. Sed dare
cui non oportet oritur ex appetitu honeſtatis ſaltem apparẽtis. Et iõ
illa apparentia honeſtatis excuſat ⁊ minuit peccatum. licet non tota/
liter auferat. Preterea illiberalis peccat in bonos. qꝛ non dat bonis q/
bus dare oportet. Sed prodigus peccat in malos. dando ſcʒ quibꝫ nõ
oportet. modo primũ eſt grauius q̃ ſecundum

Notandũ vltimo q̛ multis occaſionibꝫ quis moueri poteſt ad dan
dum. tenacitatẽ vel illiberalitatem extirpando. Primo propter datio/
nis honeſtatem. nam per dationem diuine honeſtatis ⁊ bonitatis noti
cia ineſt nobis. maxime per hoc ſcilicet quod deus dedit omnibus eſſe
et viuere. licet his clarius. illis vero obſcurius. vt habetur primo celi.
Nec diuine bonitati per dationem aliquid accreſcit Ideo nõ dat ꝓpter

incrementum bonitatis. ſed propter honeſtatem operis. Preterea dare videtur potiſſima operatio inter operationes nature. Sed natura nullum inutile opus operatur. quia dirigitur ab agente infallibili. ergo

&c. Maior patȝ. quia generare ſibi ſimile et communicare ſe ē quo/dammodo dare. quod tamen eſt principaliſſima operatō nature. vt patet ſecundo de aīa per hoc eniȝ generans maxime aſſimilatur ꝓmo enti. Poteſt etiam ꝗs occaſionari ad dā/dum propter aliquod delectabile acquirendū ſicut aliqui dant meretricibus. Uel propter complacentiam ⁊ delectationem in turpibus operibus in illis quibꝫ dant. Sicut quis dat hyſtrionibꝰ adulatoribꝰ cātoribꝫ ⁊ ſic de alijs Et finaliter ꝓpt quācū ꝗ aliā voluptatē ⁊ ꝓpt honorē ꝓpt vanā glaȝ vl' ꝓpt alteri nocere.

Um ad magiſtratus excellentiam bone indolis iuuenis velit accedere neceſſa/rium eſt. vt tria genera ſtatuuȝ quos innuit Ariſtoteles in aſſignatione ꝓbabilitatis diligenter intelligat Sūt autem quidam vehementer obtuſi. Alij mediocriter. Tercij excellenter acuti. Nullū vero vehementer obtuſorum vidimus vnꝗ̄ philoſophico nectare inebriari. Iſtis vero ars me/chanica gaudeat maritati. Medio/cribus autem politica. Excellēter vero acutorum tres inuenimus ꝑtitōes Quorum primi excellēter acuti. Alij

N hāc partē oſtendit Boetius qualiter ſit procedendum ad a/picem magiſterij. Et anteꝗ̄ oſtendit talem modum ponit quaſ/dam diuiſiones valentes ſibi ad propoſitum. Secundo exequitur de propoſito ſuo ibi. Iſtis ſiquidem. Prima in duas diuiditur. nā primo facit quod dictum eſt. ſecundo oſtendit qui ſunt ſcientijs appli/candi. ibi. Nullum vero. Primo dicit ſic quando iuuenis bone inquiſitionis ⁊ conuenientis diſpoſitionis proponit acquirere apicem magi/ſterij. tūc neceſſariū ſibi eſt vt conſideret tria ſtatuum genera qui innuūtur ab Ariſtotele in aſſignatione probabilitatis Illa eñ debent principaliter conſiderari. Et ſubdit ponens diuiſionem. ꝗ quidam ſunt homines vehementer obtuſi. ꝗdā mediocriter. ⁊ tercij excellēter acuti. Et tūc applicat illos ad ſcīas ſpēales dicēs ſic. De numero vehemēter ob/tuſoꝝ nūꝗ̄ vidimꝰ aliquē īebriari nectare philoſophico Sȝ iſtis gaudeat ars mechāica maritari Et mediocribꝫ politica &c ibi Quoꝝ ꝑmi.

Hic ponit ſubdiuiſionem vltimi membri Et diuiditur hec pars in
duas. Nam p̄mo ponit talem diuiſionē. Secūdo remouet dubiuꝫ. ibi
Mediocrib⁹ aūt. Adhuc prima in duas. nam primo facit quod dictū
eſt. ſecundo oſtendit quibus ſcientijs ſunt applicandi. ibi. Paulo poſt.
Excellenter acutorū. dicens ſic. De numero excellenter acutorum tri/
plex inuenitur gradus. q̇dam eñ dicuntur excellēter acuti q̇dā medio
cres ꝛ alij excellentiſſi
me acuti Tūc ſubdit
quib⁹ ſcientijs iſti ſunt
applicādi dicēs. ꝙ excel
lēter acutis arridet y/
conomica medi ocrib⁹
cōuenit phiſica ꝛ p̄cti
ca apothecarioꝝ Et ex
cellētiſſime acutis ꝯue
nit ipſa philoſophia q̄
facit noticiā vniuerſa
lium ꝛ cognitōem ſin/
gulariū. Iſta enim eſt
domina triuialiū. ꝛ po
tentia quadruuialiuꝫ
Subdēdo dicit ꝙ̄ fe/
lix eſt exhibitio illius
Et tunc vltimo remo
uet dubiuꝫ Poſſet eñ
aliquis q̄rere. Si me
diocriter acuti acquirere poſſent ꝑfectionem in philoſophia. Et reſpō
det Boetius ꝙ ſic. ꝛ hoc conſumpto flore iuuentutis

mediocriter Tercij excellētiſſime acu
ti excellenter acutis arridet yconomi/
ca. Mediocrib⁹ ſub lunari globo phi
ſica apothecariorūq̧ practica. Excel
lētiſſime acutis q̊s maxime notos ſm̄
philoſophiam vocat Ariſtoteles vni/
uerſalium per experimenta ſingulari/
um arridet cognitio. Hec triuialium
domina: quadruuialium potentia. O
q̄ꝫ felix eſt exhibitio Mediocritatis
autem extrema partitio bonoſq̧ per

Notandū hic ꝙ ꝓbabile ſic definitur ſm̄ Ariſtotelē primo thopico
rum. Probabile eſt qḋ videtur omnib⁹ aut plurib⁹ vel ſapientib⁹. ꝛ his
vel omnib⁹ ꝛc̄. Et tanguntur obtuſi per hoc qḋ dr̄ omnibus. nā quod
omnib⁹ ptꝫ bñ capiūt rudes Mediocres tangūtur per hoc q̇d dicitur
pluribus. Et maxime acuti per hoc tangunt̄ qḋ dicit̄ ſapientibus Vl̄
ſic definit̄ ſm̄ Boetiū in thopicis ſuis. Probabile eſt qḋ videt̄ omni/
bus vel pluribus vl̄ maxīe notis. atq̧ p̄cipuis. vl̄ vnicuiq̧ artifici ſm̄
eius facultatem. vt medico de medicina. naute de nauibus

Item notandū ꝙ ſtatus hic appellatur gradus. habet aūt gradus fi
eri in certo ordine. Et ideo in ſtatibus quendā oportet ponere ordinem.
Sunt enim quidam vehementer acuti ſm̄ aptitudinem ingenij ꝛ inge/
nioſi. alij mediocres. ꝛ alij vehementer obtuſi. Acuties eſt diſpoſitio
alicuius ad ꝟtutem penetrandā. ꝛ eſt accōmodata ad intellectū vel in/
geniū. Quantū eñ ſufficit ad pn̄s talis eſt differētia inter ſenſum ꝛ in
tellectū. q: ſenſus ſtat in ſupꝑficie reꝝ ſenſibiliū ꝛ reflectitur. nec pōt ꝑ
tingere interiora reꝝ. Intellectus aūt nō ſic ſtat. ſed recognoſcit interi
ora. ꝛ nō ſolū exteriora ſeu ſupꝑficialia. Propter hoc dr̄ hr̄e ꝟtutē pene

eratiuã qua occulta nature penetrat Unde actio acuti eſt penetrare Et
qꝛ excellẽter ingenioſi ſufficiũt penetrare ea q̃ latitãt in ꝓfunditate re/
rum ex hoc dicuntur vehementer acuti. Qui aũt non poſſunt penetrare
naturas reꝝ ꝛ occulta indagare. ſꝫ ſolummodo ſupficialia ꝛ ſenſibilia
cognoſcere dicuntur vehementer obtuſi Mediocriter ãt acuti dicuntur
qui in quibuſdam pñt penetrare rerũ naturas ſpeculando In quibuſdã
ꝓo deficiũt ita ꝙ ad ſpe
culatioñe pcipue entiũ
diuinorum ꝑtingere nõ
poſſunt Conſequẽter
notandum ꝙ. Albert⁹
magnus capitulo vltio
primi libri de intellectu
ꝛ intelligibili ſm facul/
tatem nature intellectu
alis que eſt in hominibꝫ quandã cauſat intellectus diuiſionẽ. de q̃ etiaꝫ
precipue Ariſtoteles ꝛ Auicenna ac eoꝝ ſequaces faciunt mentionem.
Sunt eñ quidam intellectus plus continuo tempori ꝯiũcti. Et hi in
formis ymaginandis ꝛ ſenſui ſunt immixti Quidã vero ſunt plus ſepa
ti. ꝛ quidam medio modo ſe habent. Quidam etiam vires ymaginan/
di vel aliquid per ſenſus percipiendi non habent. Et primi quidem in/
tellectus ſunt obſcuri. nil acipientes niſi cũ magno labore. Et oportet
vt doceãtur per exempla ſenſibilia Et tales aut ſunt impoſſibiles aut
difficiles ad intellectum diuinorum ꝛ per ſe manifeſtorum. que in ꝑma
philoſophia tradunt Et vocãtur mali ingeniȷ̃ a vulgo ſeu obtuſi. Se/
cundi aũt aut per ſe aut ex qua doctrina nati ſunt intelligere aut omnia
qui intellectum agentem non habent quaſi efficientem per abſtractionẽ
intellectiuam ſed habent eum quaſi pro forma per quã animus intelli
gibilis cuncta operatur Et hic vocatur ab Auicenna intellect⁹ ſanct⁹
ſiue mundus Ab Ariſtotele aũt diuinus intellectus appellatur hic eñ
leui ſtudio ad prophetias accipit illuminationẽ. ꝛ ad ſupernorum ve/
ram interpretationeꝫ. Medius aũt intellectus eſt qui faciliter iuuatur
ſtudio ꝛ doctrina ad intelligenduꝫ tam prophetica ꝙ diuina. Sed ter/
cius iuuari non poteſt aliqua ratiõe eo ꝙ neqꝫ ſeparatus eſt. neqꝫ habꝫ
inſtrumenta quibus iuuetur operibus anime ſenſibilis Et hoc aliquan
do contingit ex vicio complexionis. aliquando ex conſuetudine non ex/
tollendo ſe vltra ſenſibilium acceptioneꝫ

fectos ſibi comparauit quandoqꝫ li/
cet cũ honore magiſtratus ꝛ ſudore
ditati ſunt flore ꝯſumpto iuuentutis

¶ Notandum conſequẽter ꝙ moralis ſcientia aut eſt de bono ho/
minis ſm ſe. aut eſt bono eius reſpectu multitudinis. Si primũ ſic eſt
monaſtica. que eſt pars ſcientie moralis tractãs de modo viuendi vni/
us ſm ſe. Et dicitur a monos quod eſt vnum ꝛ ycos cuſtodia vel ſcien/
tia. quaſi ſcientia tractans de cuſtodia vel regimini vnius pro ſe Per an
thonomoſiam. i. excellentiam monaſtica dicta eſt ethica. Ethicus eñ
idem eſt quod moralis. ꝛ ethica idem eſt quod moralitas. Si eſt de bo

no hominis reſpectu multitudinis.hoc.ē dupliciť.vel eſt reſpectu mul/
titudinis domeſtice.ꝛ ſic eſt yconomica Unde yconomus vel econom⁹
penultima correpta dicitur tam pecuniarū ꝗ̄ frugum ꝛ generaliter om
nium que poſſidētur diſpenſator Inde dicitur yconomica Dicitur autē
yconomica ſm quoſdā ab ycos quod eſt cuſtos vel ſcientia ꝛ onos fa/
milia .quaſi ſcientia tractās de regimine familie Eſt eīn yconomica diſ
penſatiua de familia.ꝛ de his que ad domum ptinent Si vero eſt de bo
no hominis reſpectu multitudinis ciuilis.ſic eſt politica Dicitur āt po
litica a polis quod eſt ciuitas.vel a polis quod eſt pluralitas.ꝛ ycos cu
ſtodia vel ſcientia quaſi ſcientia tractans de regimine vel cuſtodia ciui
tatum ꝛ regionū Eſt aūt differentia vt polis vrbs ꝛ pluralitas dicitur
vnde Urbs eſt dicta polis.dico ad plurima polis. Quo ad ipſam yco/
nomicam ꝛ politicam. ¶ Hic eſt ſciendum ꝙ naturale eſt homini viue
re in ſocietate.qꝛ homo naturaliter eſt animal politicū ꝛ ciuile Primū
patet quadruplici via.prima ſumitur ex victu quo homo indiget.ſecū/
da ex veſtitu quo tegitur.tercia ex remotione phibentium.per quā ab
hoſtib⁹ liberatur.quarta ex diſciplina ꝛ ſermone per quem inſtruiť. Cū
eīn viuere homini ſit naturale.omnia illa que faciunt bene viuere.ꝛ ſine
quibus non poteſt ſibi in vita ſufficere.ſunt homini naturalia. Inter
omnia aūt que faciunt ad ſufficientiam vite humane eſt ſocietas Natu
raliter ergo homo eſt animal ſociale Patet hoc primo ex victu quo ho/
mo indiget Homo enim inter cetera animalia meliorem habet tactum
ꝛ ꝯplexionem.ideo inter omnia animalia indiget cibo diligentius ꝛ ar
tificialius preparato Natura eīn alijs animalibus quaſi ſufficienter nu
trimentum amminiſtrat Verbi gratia.animalibus non ex rapina viuē
tibus.cuiuſmodi ſunt oues boues ꝛc.amminiſtrat herbas.quibus abſ
ꝗ̄ alia preparatione ſufficiunt ad nutrimentū Animalibus vero ex ra
pina viuentibus vt lupis leonib⁹ ꝛ ceteris talib⁹ ex alijs beſtijs ſuffici
enter alimentū amminiſtrat Natura igitur in omnibus alijs animali
bus ſufficienter nutrimentum amminiſtrat.qꝛ nō habent complexionē
ita puram ꝛ ad medium reductā ſicut homo.ideo non indigent cibo ita
depurato ſicut homo Alijs ergo animalibus ſufficienter cibaria prout
ſunt a natura preparata abſ ꝗ̄ artificio ſ decoctione ꝛ preparatiōe ammi
niſtrantur Et qꝛ homo ꝯplexionem habet puriorem.indiget alimento
preparato ſeu depurato. Unde frumentum quod a natura producitur
ꝛ ſi animalibus eſſet ſufficiens nutrimentum homini tamen non ſuffi/
ceret in cibum niſi preparetur ꝛ depuretur. Ideo ex eo panis efficitur
ꝛ coquitur vt congruus cibus efficiatur Ad hec autem vna ſola parua
non ſufficit ſocietas Ideo vt homo victus ratione ſibi ſufficiat in vita
indiget ſocietate.vt vnuſquiſ ꝗ̄ ſuppleat defectum. Et ſicut dictū eſt de
frumento ſic de alijs cibarijs eſt intelligendum. Secunda via ad idem
ſumitur ex parte indumentorum.quibus homo tegitur Sicut enim na
tura alijs aīalibus prouidet in victu.ſic ꝛ in veſtitu. Beſtie eīn ꝛ aues
naturaliter videntur habere induentum lanam videlicet ꝛ pennas.ho/
mini aūt natura non ſufficienter prouidet in veſtitu Ex quo eīn homo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

eſt nobilioꝛis complexionis q̄ alia animalia a frigiditate ⁊ intēperie
magis habet offendi q̄ alia Cum igitur nullus ſufficit ſibi ad victum
⁊ veſtitum congruum ſine alterius ſocietate. ſequitur ꝙ homo natura
lem impetum habet ad hoc ꝙ ſit animal ſociale Tercia via ad idem ſu
mitur ex remotione pꝛohibentium pꝛout ab hoſtibus ⁊ inimicis defen
duntur Natura enim aliquibus animalibus ad ſui tuitionem dedit coꝛ
nua. vt bobus. quibuſdam dentes. vt lupis canibus. aliquibus vngues
vt vrſis ⁊ leonibus. aliquibus coꝛpoꝛis agilitatem. vt lepoꝛibus ⁊ hu
iuſmodi Sed natura non dedit homini tanq̄ excellentioꝛi animali coꝛ
nua vel vngues ad ſui tuitionem. Sed dedit ei manum que (ſecundum
philoſophum inde moꝛibus animalium) eſt oꝛganum oꝛganoꝛum
Nam per manum oꝛgana ⁊ quicquid facit ad defenſionem valemus fa
bꝛicare. Ergo ſi naturale eſt homini deſiderare ꝯſeruationē vite. cum
homo ſolitarius non ſufficiet ſibi ad habendum victū ⁊ veſtitum ad fa
bꝛicandum arma ſibi ⁊ oꝛgana per que a contrarijs defendat Natura-
le eſt ei vt deſideret viuere in ſocietate Quarta via ſumitur ex diſci-
plina per quam inſtruimur. nam alia animalia ſufficiēter inclinant ad
opera ſibi debita ex inſtinctu nature abſq̄ inſtinctione p̄cedēte Sicut
aranea debite telam facit ex inſtinctu nature. dato ꝙ nūq̄ alias arenas
vidiſſet texuiſſe Et ſic eſt de yrundine reſpectu nidificationis Non autē
ſic eſt de homine. ille em̄ non ſufficienter eſt inſtructus a natura ad opa
ſibi debita. ob id natura homini dedit loquelam ſiue ſermonez. vt ꝑ ſer
monem homines ſeinuicem doceant. vt vnus ab alio diſciplinaz recipi
at Et qꝛ hoc fieri non poteſt niſi cū alijs viuamus. ideo naturale eſt ho
mini cum alijs viuere ⁊ eſſe animal ſociale Quod āt ſit aīal ciuilez po
liticum. duplici via inueſtigari poteſt Pꝛima ſumitur ex ꝑte ſermōis ⁊
eſt iam tacta. Alia ad hoc idem ſumitur via ex ꝑte impetus naturalis
nam omnia animalia naturalem habēt impetuz ad ſeruandū ea que in
ſunt ſibi a natura. quare natura etiam dedit homini naturalez impetū
ad ſeruandum ea ꝑ que poſſet ſibi in vita ſufficere Hoc aūt ꝯtingit per
ꝯmunitatem ciuelem. eo ꝙ ciuitas debet eē ꝯtentiua omniuz que ad vi
tam ſufficiunt Licet aūt homo ē animal naturaliter ſociale ⁊ ciuile. eo
ꝙ quendā habet impetum ⁊ aptitudinem vt ciuiliter ⁊ ſocialiter viuat
tamen philoſophus p̄mo politicoꝝ triplicem tangit cauſaz cur quoſdā
contingit non ciuiliter viuere. Pꝛima eſt foꝛtuna. ſcd̄a nimia pꝛauitas
tercia nimia bonitas Ex foꝛtuna quidem qꝛ nimiū ſunt pauperes. non
potentes ciuiliter viuere. ſed coguntur ciuitatē exire ⁊ agros colere Se
cundū ꝓpter quod aliquis efficit inciuilis nimia pꝛauitas eē poteſt. eo
ꝙ pꝛaui appetitū hn̄t coꝛruptū. ⁊ voluntatē ꝑuerſam. q̄re nequeūt ciui
liter viuere Et ſm legem ideo exeūt ciuitatē vel expellunt. Tercio aliq̄
non ciuiliter viuunt ꝓpter nimiā bonitatē Vita em̄ ciuilis ⁊ ꝯiugalis ē
bona ⁊ ꝯueniēs homini. vt hō Sunt aūt q̄dam tāte ꝑfectōis vt eis non
ſufficit viuere vt hō. ſed ꝯiugiū ⁊ ciuilitatē renuentes. ꝑfectioꝛē eligūt
vitā Licet em̄ nubere ⁊ ciuiliter viuere bonū ſit. tn̄ nō nubere ⁊ inciuili
ter viuere cauſa liberius vacādi ꝯtēplationi melius eſt Sic ḡ hō natu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

raliter eſt animal ciuile ⁊ ſociale. non obſtante ꝙ contingit aliquos nō
ciuiliter viuere Quod em̄ non ciuiliter viuit aliquis. aut ex paupertate
vel fortuna ſibi hoc accidit Quod niſi ſic fiat. vel eſt talis beſtia ⁊ ſcele
ratus ſine iugo nolens legem. nec potens ſocietatem ſuſtentare Uel eſt
quaſi deus id eſt diuinus vitam eligens altiorem Propter quod primo
politicorum ſcribitur Nō potens alijs communicari. nulla eſt pars ci/
uitatis Sed vel eſt beſtia vel eſt deus Inter homines aūt viris diuinis
ingenio acutiſſimis cognitio ſingularium per experimentalez acceptio
nem vniuerſalium arridet Et hic modus in ſyllogiſando contingit ibi
em̄ vniuerſalia accipiuntur tanꝗ̃ nota. Et procedit ad concludendum
aliquod ignotum. vel etiam econuerſo cognitio vniuerſaliuz arridet ꝑ
experimentalem cognitionem particularium Modus aūt iſte contin/
git ex premiſſis Nam concluſiones notificātur per premiſſas. premiſſe
aūt per principia ⁊ maximas. principia aūt ⁊ maxime ꝑ ſe note accipiū
tur per ſenſum. ⁊ per experimēta ſenſibilia Uñ per exꝑimenta ammira
tiones ⁊ memoriā primo acceſſerunt homines ad indagandum phiſicaz
veritatem Ideo dicit philoſophus ꝙ propter ammirari ceperunt phi/
loſophantes philoſophari. hos acutiſſimos quib; hec arridet cognitio
vocat Ariſtoteles maxime notos ſm philoſophiam. eo ꝙ maxime ſunt
habiles ad acquirendam phiſicam cognitionem. mediocres tamen exel
lenter acuti ſtudere habent in phiſica. ⁊ ad altiores etiā pertingere pñt
ſcientias. ſed ſcientie complementuz non tam cito attingunt ſicut excel
lentiſſime acuti. ymmo oportet eos continuis laborib; ſtudijs inſudare.
Et conſumpto tempore iuuentutis ad perfectionem illorum poſſunt ꝑ
tingere Unde plato docuit ꝙ poſt quinquaginta annos virtutes ſenſi
tiue deficiunt. virtutes vero intellectuales vigorem ⁊ incrementum re
cipiunt. Unde Ariſtoteles primo de anima dicit. Si ſenex acciperet
oculos iuuenis. videret vtiq; vt iuuenis Anima igitur ſm ſe non anti/
quatur vel ſeneſcit. aut in viribus naturalibus deficit. niſi pro quāto ex
ineptitudine ⁊ imbecillitate organorum procedit. Accedente autem ſe/
nectute virtutes intellectuales depurantur ⁊ illuſtrantur Huius exem
plum ponit Algazel dicens Dum ſapiēter conſilia inquirere volumus
ſenes ſapientes ⁊ in multis expertos accedimus. Et in hoc quodāmo/
do dinoſci poteſt virtutes intellectuales ⁊ ſenſuales eſſe diuerſas Nam
ſi eſſent eedem. creſcente vna creſceret ⁊ alia. Cuius oppoſitum dictum
eſt. Ergo bene dicitur in textu. mediocres poſſe extolli ad magiſterium
altioris ſcientie ꝗ̃ phiſice. flore iuuentutis conſumpto ⁊ alias nō. quia
tunc virtutes intellectuales fortificate ſpeculando ſunt vigorioſiores
Ita etiam mediocribus practica apothecariorum Practica autem di
citur a praxis grece quod ē opus latine. ⁊ practici iſti chyrurgici appellā
tur a chyros quod ē manus ⁊ ycos ſcientia. quaſi manualis ſcientia eo
ꝙ vulnerum curatio ⁊ alia huiuſmodi de quibus tractat chyrurgia cuz
manu exercentur Sed excellenter acutis arridet yconomica. que eſt do/
mus ac famile gubernatiua Proporcionabiliter em̄ ſic phiſica gaudet
mediocribus Et etiam apothecariorum practica Sic yconomica gau/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

det excellenter acutis. Vehementer ãt obtuſi vt dictũ eſt ad oēm p̱tem philoſophice veritatꝫ ſunt inepti Ideo mechanica ſeu manũalis ſcia his gaudꝫat maritari Tunc ibi Iſtis ſi quidem ꝛc. ❡ Hic Boetius ponit quedã documenta. preparamentũ ad decorē ſtatus magiſterij fa/cientia Et diuiditur hec pars in tot partes quot autor ponit documenta. partes patebũt Adhuc p̄ma in duas. Nã p̄mo ponit quoddã docu/mentũ. ſcd̄o declarat p̱ exemplũ ibi. Vt Lucretius. Primo dicit ſic.

Iſtis ſiquidem hoc modo oriendum eſt primo vt ſciat quiſqꝫ ad tanti que nominis pertinent reuerentiam vt q̄ſita exprimere noſcat ꝛ ne ſcriptorum commiſſioni ſe totaliter committat. vt Lucretius qui cuiuſlibet queſtio/nis propoſite ſibi nodum inquirendo dimiſſo comitatu ſedulus ad libros confluebat ❡ Secundo vt librorũ copiam ſue acquirat exercitationi vt cum opus fuerit eos conſulat. nec omnino eis credat vt nigro qui montani ſui magiſtri dictis in tantum cōfiſus eſt ꝙ omne verbulum ab ore ipſius p̱greſſum quaternis exarabat. ꝛ tanꝙ̄ ſacrum eſtimabat. Nilqꝫ aliud magiſterij vicem obtinens in ſcholis pre/dicabat. Unde multotiens pudore confuſus abibat. quippe miſerrimi eſt ingenij ſemper vti inuentis ꝛ nunquam inueniendis. Stultiuſqꝫ eſt

volēs ſublimari ad decorem magiſtratus primo ſcire debet que ꝛ q̄t p̱tineant tanti noīs ad reuerentiã ꝛ vt exprimere ſciat ea q̄ noſcit. ꝛ ne ſe totaliter cōmittat librorum inſpectioni Et hoc declarat p̱ exemplũ de Lucrecio dicens ꝙ ille inquirendo modũ cuiuſlibet queſtionis p̄poſite obmiſſa ſocietate ad libros ſuos currebat Tunc ibi Secundo vt librorum Hic ponit ſecundũ documentũ valens ad dignitatē magiſterij Et diuiditur hec pars Nam primo facit quod dictũ eſt. ſecundo ponit exemplũ. ꝛ tercio adducit cōmune p̱uerbium Par/tes patebũt Dicit ergo ſic Volens promoueri ad dignitatē magiſterij acq̄rat ſibi copiã librorum ad quos recurſum habere poſſit dũ poteſt nō tñ totam intentiōez ꝯmittat libris Et hoc declarat exemplo dicēs. ꝙ hoc accidit nigrio qui monitis ſui magiſtri in tantũ ꝯfidebat ꝙ oē verbũ ab ore ſuo p̱greſſuz libro inſcribebat. ꝛ tanꝙ̄ ſacrum exiſtimabat Et cũ idem magiſterij acceperit dignitatem. nihil aliud in ſcholis predicabat q̄ꝫ v̄ba ſui magiſtri Et ſic multotiens ꝯfuſus pudore abibat. Et tunc exclamat dicens ſic

Diſerrimi quippe eſt ingenij ſemꝑ vti inuentis. nūq̄ƺ āt inueniēdis Et
adhuc ſtultius eſt oīno ꝯfidentiā habere in dictis magiſtrorum. Et pꝛ
diſcipulus credere donec rōnabiliter, melius ſentiat Tunc ibi. Tercio
vero ¶ Hic ponit terciū documentū circa ſtatuƺ magiſterij dicens ſic.
Volens magiſtraleƺ acquirere dignitatē habebit in ſecreto aliquos ſo
cios quos edocebit. ⁊ libꝛos eis leget ⁊ ꝑ ꝯñs alios documentis infoꝛ/
met. vt illo mō ſciat intellecta exꝑmere ⁊ vſu ꝯpare Vſus ꝟo parat ma
giſteriū Naƺ docere ali
os eſt facultas ꝓꝓrie in
duſtrie Tunc ibi Quar
to vt hos alioſqƺ ⁊c̄.
¶ Hic ponit quartuƺ
documentū Et ꝑmo fa
cit hoc. ſecūdo declarat
ꝑ exemplū ibi Vt flaui
us Et dicit. volens ac/
quirere dignitatē magi
ſtratus ⁊ qui futurus ē
rectoꝛ alliciet ſibi ſoci/
os vt cū fuerit optuni/
tas mgr̄andi gaudere
poſſit de intrīſeco illoꝝ
aſpectu. Subdēs cām
dicit ſic. Quid turpius
eſt q̄ƺ poſt temp⁹ incep
tionis ſolus permanere
ſm̄ q̄ flauius. Nam iꝑe
ob generis ſui imperiū
⁊ gaze dominātis opu
lentiā eſtimauit ſibi cū
cta ſubiugari Sed tem
poꝛe primeui cōcurſus
elapſo raro aliqueƺ rep
perit ſodalem Et ſic mi
nis eos conſtringere ꝑ/
ponebat Tunc ibi.
Quīto vt quorum ⁊c̄.
¶ Hic ponit q̄ntum
documentum ⁊ eſt tale
Volēs magiſtrari pā/
bulabit ꝑipatetice ſcho
las illoꝛū a quib⁹ ꝓmo
ueri poteſt Curialiſqƺ
debet oppͦnere ⁊ remoꝛ
dere proteruientes. Et

magiſtratus oꝛationibuns omnino
confidere. Sed primo eſt credendum
donec videatur quid magiſter ſentiat
poſtea fingendum eſt eundem in do/
cendo erraſſe vt ſic foꝛte reperire que/
at quod commiſſe obijciat ſedulitati
Tercio vt quoſdam habeat quos ſe/
crete edoceat. libꝛoſqƺ legat. alijſqƺ ru
dimentis infoꝛmet. vt ſic intellecta ſci
at: ſcitaqƺ exprimere diſcat. in expreſ/
ſione vſum comparet. vſus autez ma
giſterium pꝛopinet. Alioꝛ namqƺ do
cere ꝓpꝛie facultas eſt induſtrie Quar
to vt hos alioſqƺ ſibi alliciat. vt cum
magiſtrandi opoꝛtunitas affuerit. co
ruƺ intrinſeco gaudeat aſpectu Quid
turpius eſt q̄ƺ pꝛimo inceptionis tem
poꝛe ſolus deſtitui. Vt flauius qui
ob ſui generis imperium. gazeqƺ do/
minātis opulentiaƺ cūctos ſibi credi
dit ſubiugari. Tꝑe vero ꝯcurſus elap
ſo raro repperit ſodalē qui legi ꝓductio
nis adheſit. licet inuitus minas omni
genas regaliter addendo generoſita/

etiam ẜm temporis exigentiaꝫ reſpondere debet Ne ſi nimia affuerit taciturnitas ſue imputetur ignorantie vel arrogantie. Subdit autor ſe multos vidiſſe ꝯfuſos ꝓpter proteruitatem reſponſionum. Vñ non eſt diſcentis incitare regentem affatibus contumelioſis.

ti conſentaneum eſt propter duplicē affinitatis pertitionem magiſtrantis ſaltem ad tempus fouere preſentiam Quinto vt quorum gratia coronandus eſt ⁊ fauore illorum ſcholas peripatetice obambulet. curialiterq̃ opponat proteruienteſq̃ acriter remordeat. diligentiusq̃ pro tempore reſpondeat. ne ſi muta fuerit voluntas ignorantie imputetur cecitati vel arrogantie temeritati. Multos ſiquidem ob rñſionis proteruitatem ſpeculantium licet inuite audiuimus frui precipicio. Non enim diſcentis eſt probris contumelioſiſq̃ affatibus regentem incitare. Nec licet ſumma familiaritate coniunctus fuerit docēti

¶ Notandum hic ꝙ diuerſis de cauſis magiſter non ſe totaliter cōmittere debet libris. videlicet propter librorū amiſſionem. ne. ſ. libris amiſſis. ſciētia totaliť amittať. Ne ergo cōtingat hoc. neceſſariū eſt ſcientiā imprimere cordi. Unde. Cordi non carte tradas que noueris arte. Ut ſi carta cadit tecum ſapientia vadit Secūdo propter cōfuſionem tollendā. Nō em̄ magiſter qualibꝫ in argumentatione ſeu reſponſiōe libros accedere poteſt. Etiam ex libris ſtatim non poteſt debite ad ſēſibilia reſpōdere Tercio ꝓpter opinionum nouitatem ⁊ diuerſitatem non eſt libris penitus confidendum

¶ Item notandum ꝙ volens ad magiſtralem promoueri dignitatem prouidebit ſibi de libris ſue exercitatiōi neceſſarijs. ea de cauſa quia non omnia poſſunt imprimi. hoc eſt memorie viuaciter commendari. Opus eſt ergo librorum habere copiam vt tempus cū affuerit eos valeat conſulere. non etiam proprio eſt ſemper confidendum ingenio Dicit em̄ Auerroys tercio de celo. ꝙ nimia ingenij confidentia frequenter fecit Auicennam errare. imaginationi etiam non eſt credendum quoniam impoſſibilium ē. vt dicit phs tercio de anima Communiť tñ ſciētia primo acquiriť a libris ſtudendo vł doctrinā auditu ꝑcipiēdo a magiſtro Omnis em̄ doctrina intellectiua fit ex ꝓexiſtēti cognitione ſenſitiua. vt habetur in primo poſteriorum Sapiētia enim ſine experimēto haberi non poteſt Unde quia iuuenes carent experientia. ideo prudentes eſſe non poſſunt Dicit tñ Albertus magnus ꝙ anteq̃ aīa fuerit in cognitionibus profundata. non accipit niſi ꝑ ſenſum ⁊ imaginationē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

Cum ꝓo ꝓfundata fuerit redit ad habendū ſuiꝑ ſiūs ⁊ aliarū rerū diuinarū ſciaꝝ nobiliſſimā ¶ Item notandū ꝙ magiſtrādus quoſdam habebit clam ab eo inſtruendos. ꝑmo ꝓpter habitus ſcientifici acq̄ſitionem ſcꝫ ꝑmo ad ſciam ꝓcedendo. deiñ ꝓpter habitus acq̄ſiti radicationē. ⁊ ſic ſemꝑ ſtudebit. Alioꝝ etem̄ informatio ꝓprij eſt intellect⁹ eruditio Prouerbialiter em̄ ōr Qui docet aliū inſtruit ſeipſum Ad magiſteriū em̄ ꝓcedēdo ꝑmittendū eſt ſtudiū. hoc eſt vehemēs aīmi applicatio ad ſciam acquirendā. ꝑmo vſus ſtudij. ſcd̄o alioꝝ iformatio Vñ ſicut diſcipulus ſtudet ꝓpter ſciam adeptā ratificandā. ac diſciplinam informandā. ideo exercitiū magiſtratui eſt neccāriū Exercitiū em̄ facit itellectū ꝑpatū ſeu ꝓnūciare ꝓmpte. ſ. itelligēdo arguēdo ⁊ reſpondēdo Et generaliter in omni actu ſtudioſe potentem iuxta illō victorini Natura facit habilē ars facilē. vſus vero potentē ¶ Item notandū ꝙ magiſtrād⁹ allicere ſtudebit notos ⁊ ignotos vt dū magiſtrādi tēpus affuerit eorū intrinſeco gaudeat aſpectu Regimen em̄ ciuitati erit ꝯparabile. vñ ciuitas ſm philoſophū in yconomicis eſt domorum pluralitas ꝑdijs ⁊ poſſeſſionibus abundans ad conuiuēdum ordinata Sicut igitur ciuitas hec requirit. ſic regimen ſociorum multitudinem neceſſaria magiſtro procurando expoſtulat. Debet aūt ad gradū magiſterij ꝓcedens ſocijs vti triplici de cauſa. videlicet cā legēdi. cauſa oꝑponēdi. ⁊ cauſa diſputandi ſeu reſpondēdi.

¶ Item debet magiſtrandus frequentare ſcholas ⁊ obambulare peripatetice. quorum gratia ⁊ fauore ſperat cōmēdari obſeruando etiam ſingula que in littera tāguntur. oꝑponat enim ⁊ reſpondebit modo peripatetico Unde ꝑipatetici ad vtramqꝫ partem contradictionis arguere ꝯſueuerunt Sic em̄ de facili veritas inuenitur Unde Ariſtoteles peripateticorum princeps ait. ponentes vtramqꝫ contradictionis partē de facili ſpeculabimur quid verum quid falſum vñ peripateticus dicitˀ a peri qd̄ ē circum ⁊ potos quod ē calcans vl' ambulans

Ic boeti⁹ ponit ſpeciale documentū. Et diuidit hec ꝑs in tres. ꝑmo

ipſius ſecretis niſi iuſſus debet inhiare. iuſſus vero inuite. Nonne Fotini proteruitas zenocratis ſcrinea aperuit ⁊ prius edocta publice inſpexerit. ſeqꝫ magiſtrari credidit ſi omnem zenocratis abſtuliſſet mineruam Qua ablata zenocrates deſijt a magiſterio. Fotinus ablatis vti neſciens freneſi laborauit grandiori. proprioqꝫ diſcipulus confiſus labori alieno nūqꝫ inuidebat honori

Um aūt dies ſūme ꝓmotionis affuerit breui ſcemate cōpendioſoqꝫ affatu veneranda

em̄ ponit documentū Secūdo addit quandā cautelā ibi. Caute tām̄
Tercio declarat ꝑ exemplum. ibi. Turpe em̄ eſt. Sed legantur ꝑtes
ſimul. Et dicit ſic. cum fuerit dies ꝓmotōnis maxime vt magiſtrādus
compendioſo gaudebit ſermone in collatione ſocioꝝ. Et ꝓcedat ad in/
crementa magiſtralis
honoris decenti orna/
tu feſtiuo apꝑatu. Et
ſi facultas ſuppeta t ſo
cijs procurabit conui/
uium ſolemne. Et po/
nit cautelā circa conui
uium dicens ꝙ caute ꝓ
ſpiciendū eſt. vt bona
primi anni ſufficiant.
Turpe eſt em̄ mendi/
care prima fronte ſʒ ꝙ
accidit Scrutinio. q̇
tercio die incepit men/
dicare peractis venera
biliter ſingulis ad ma
giſterium pertinentib9
vnde nūꝙ̄ de cetero tā
ti nominis excellentiā
audebat confiteri. Sb
dit ergo Boetius fina
liter ſic dicēs O ꝙ̄ ve
neranda eſt felicis exi/
tus commendatio
¶ Notandum hic
ꝙ magiſtrandus tante
promotionis ad gradū
magiſterij ſcemate bre
ui. verboꝝ́ꝙ ornatu
vti debet. Dicit enim
philoſophus in politi
ca ſua ꝙ talis debet eſſe ſermo magiſtri ad diſcipulos qualis erit diſtā
tia inter viſum ꝛ viſibile. Unde ſi viſibile ſuperponatur viſui non vi/
debitur. generaliter em̄ ſenſibile poſitum ſupra ſenſum non facit ſenſa
tionem. Preterea ſi nimis remoueretur a viſu iterum non videretur. eo
ꝙ contingeret radios viſuales concurrere ante oculi contactum imagi
nationem perſpectiuoꝝ imitando. imaginando viſionem fieri. ſicut
figura piramidalis. cuius baſis eſt res viſa. conus vero in oculo. Relin
quitur ergo viſibile vt debite videatur. nec debet nimis elongatum eſſe
neꝙ viſui nimis ꝯiūctū. ſʒ mediū ē ſuandū Sic ꝛ ſmo mgr̄i nec dʒ eē
nimis plix9 ne tedio ꝑturbʒ aures audiētiū Nec etiā nimis breuis ne

commendetur ſocioꝝ collectio. Sic
ꝙ ad honoris initialis incrementa in
trepide procedendum eſt decēti orna/
tu. feſtiuo apparatu. ſi facultas ſuppe
tit cunctis ad libitum ꝓfeſſionis eiuſ
dem ſplendide procuratis. Caute em̄
conſiderandum cautius inueſtigan/
dum eſt ante magiſterij elationem: vt
primi anni diſcurſus propria ſi opus
fuerit poſſit ſuſtentari facultate. Tur
pe vero eſt tanti nominis reuerentiaʒ
prima fronte mendicare vt ſcrutini/
us. qui omnibus ad magiſteriuʒ per
tinentibus venerabiliter executis lu/
ce tercia cepit mendicare. tanti vero
nominis auſus mox eum penituit.
Quid enim mirum quaſi inſtanta/
nee deluſus abceſſit. tanti honoris fa
ſtigia de cetero nunquā confeſſus. O
ꝙ̄ felicis exitus veneranda eſt com/
mendatio.

obſcuritatem ſecū cōtrahat. Breuitas ergo ſermonis eſt ſeruanda que
audientem delectat atq̨ audientium intellectum illuminat

Xpeditis autem que ad
ſcholarium eruditionem
ſunt digeſta dilucidādi
moderatione obſeruata:
nec augere lectorem breuitate cura/
mus. nec dilatione confundere nun/
quam lucidiori leuiorîq̨ ſcemate per
uſi. Quoniam non ſolum diſcretis.
verum etiam rudibus enigmatiſe/
rie poſtpoſita commendatur. Nunc
ad magiſtrorum venerandam maie/
ſtatem properandum eſt. Magi
ſtrorum talis habetur diuiſio trina.
Quidaꝫ tantorum duabus vrbibus
ceteris fulgentioribus: rhome ſcilicꝫ
et athenis morantes vlterius nequa
quam procedentes inquantuꝫ fortu
na ſuccedit altius venerātur. Aliȷ̈ ob
mittentes predictarum faſtigia. opi/
dorum adiacentium querunt emoli/
menta. Tum propter nouercam diſ/
cipline egeſtatem Tum propter nata
lis patrie dulcorem renitentem. Tuꝫ
iſtorum quoq̨ aliorum quidam ratō
ne pulchre denominationis imperiū
aſſumunt vt honorificentur. Aliȷ̈ rōe
intelligentie. ne ignorantia eorum cō

Oſtq̨ oſtēdit
Boetius que
ad magiſteriū
ſunt neceſſaria: hic pro
ſequitur de his q̄ conue
niunt alicui iaꝫ ad gra
duꝫ magiſterȷ̈ promo
to. ⁊ primo premitti
intentum. ſecūdo illud
exequitur. ibi. Magi/
ſtrorum talis habere/
tur diuiſio. Et primo
dicit ſic. poſtq̨ expedi/
ta ſunt que pertinēt ad
ſcholarium informati
onem. ⁊ hoc debito do
cendi modo obſeruato
Non enim curauimus
rectorē confundere bre
uiloquio. nec aliquem
confundere curabamꝰ
ſermone prolixo. Nun
quam enī ſermone faci
liori ſumus perusi Sb
iungit cauſam. quoni/
am liber iſte nedum di
ſcretis ſed etiam igna
ris eſt copulatus Sūt
igitur obſcuritates hic
poſtponende. nunc ve/
ro in preſenti capitulo
ad venerabilem magi
ſtrorum dignitatem ē
accedenduꝫ quomodo
ſcilicet ſe regant cum
iā fuerint ꝓmoti. ⁊ de
facto alios regerent.

¶ Tunc ibi. Magiſtrorum talis. Hic exequitur intentum
ponendo triplicem magiſtrorum diuiſionem. Et primo facit hoc. ſecū
do ponit quaſdam doctrinas a quolibet rectore obſeruandas. ibi. Ta
lium namq̨. dicens ſic. Triplex eſt magiſtrorum diuiſio. quidam enīꝫ
habitant in duabus ciuitatibus magis excellentibus. vt ſunt rhoma

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

et athene. nuncꝙ vlterius procedentes. ſed ꝙ̄diu vixerint ibi perſeuerā-
tes inꝙ̄tum fortuna ſaltem eis ſuccedit. ⁊ ibidem multum commendā-
tur. Sunt etiaȝ ⁊ alij
predictarum ciuitatuȝ
homines dimittentes.
qui poſt gradus magi
ſterij adeptionem in ci
uitatibus circū iacenti
bus lucra querūt Tuȝ
propter egeſtatem ſcié
tie contrariam. tum ꝓ
pter dulcoré patrie na
talis. Item quidā ma
giſtrorum graduȝ aſſu
munt magiſtralem. ꝓ
pter denominationem
vt ſcȝ magiſtri vocent.
Alij ratione intelligen
tie. ne ſcȝ ignorātia cō
fundantur. ⁊ alij ratio
ne vtriuſcꝙ dictorum.
vt videlicet altius no
minentur. ⁊ vt ſcientiā
acquirant.
Tunc ibi. Taliuȝ nā
cꝙ quicuncꝙ Hic po
nit quaſdam doctrīas
pertinentes ad ſtatum
magiſterij. Et diuidit
naȝ primo facit hoc in
generali. ſecūdo in ſpe
ciali. ibi Quicūcꝙ ma
giſter adipiſci velit aſ-
ſumpte honorabilita-
tis incrementa. ſcȝ ma
giſterij ⁊ debiti officij
oportet ꝙ varijs luceat in moribus. Nō ſit ſcȝ mēdax. ⁊ ꝙ ſit rectus in
iudicio. circūſpectꝰ in cōſilio. fidelꝭ i ꝯmiſſis cōſtās facie. piꝰ ī allocutōe
virtutibꝫ inſignis. ⁊ laudabilis in bonitate exiſtat. Et ſi oꝓpoſitū eue
niat. hoc humane accidere ſolet fragilitati. Etiam bonus erit in cōuer
ſatione. Rō qm̄ nulla res diſcipulo eſt tā nociua. ſicut ꝑuerſa magiſtri
vita. Unde res infuſa fetido vaſi ſtatim corrumpit ex tali vaſe. Pari-
formiter ſcīa in vita mgrī viciosa corrūpitur ⁊ vileſcit Tūc ibi Hec
aūt Hic in ſpēali ponit doctrinas ad rcōrem ꝑtinētes. Et diuiditur
nā ꝑmo ꝑmittit intentū. ſcd̄o illud exeq̄tur dicēs ſic. Jam ſcripta ſunt

fundatur. Tercij ſubtilius ſpeculan
tes propter vtriuſcꝙ partis incremen-
ta magiſtralia contrahūt paludimen
ta. Taliū namcꝙ quicūcꝙ venuſtatis
aſſumpte dabiticꝙ officij velit emoli-
menta proſequi in honeſtate morum
vniuerſa oportet. vt polleat ꝑclarus
vt ſcȝ in ſermone ſit verax. in iudicio
iuſtus. in conſilio prouidus. in cōmiſ
ſo fidelis. cōſtans in vultu. pius in af
fatu ꝟtutibus inſignis. bonitate lau
dabilis exiſtat. Si q̄d vero contrarij
accidat humane fragilitatis appeti-
tui ſolet accidere conuerſatione etiaȝ
ſit bonus. Nulla ſiquideȝ res magis
pernicioſa diſcipulo ꝙ̄ vita magiſtri
contumelioſa. Infuſa eniȝ ſepiſſime
corrumpi videmus ex fetido vaſe. q̊-
niam vas fetidum corrumpit aquas
Sic ſcientia in vita magiſtri vicioſa
corrumpitur ⁊ vileſcit. Hec autē
predicta ad anime docentis informa
tionem digeſta ſunt. Nunc de cete-
ris primarijs videamus. Non dico

poſita ad docentis informationē quo ad ſeipm̄. Nūc aūt dicere volu/
mus de alijs ṗmarijs. non primo primis ſecundo primis

Tunc ibi. Tenetur
quocꝫ. Hic exequi/
tur intentum ponen/
do proprietates quas
rector reſpectu ſuorum
ſcholarium habere te/
netur dicens ſic. Doc/
tor primo tenetur eſſe
peritus rigidus nō ne/
gligens non ſuperbus
Declarat illas propri
etates dicens. Rector e
rit eruditus. oportet eī
vt prius diſcat q̄ꝫ alios
doceat. Etiam tenetur
eſſe expertus in arte tri
uiali. Quoniam eſt ab
ſurdum indoctos p̄fer
ri doctis. Et nouellos
in doctrinis preferri an
tiquis ⁊ ignaros p̄fer/
ri litteratis. Declarat
ſecundū dicēs. Rector
debet eſſe mitis. quoni
am ſuperbiam diſcipu
lorum aliquotiens ſu/
ſtinere oportunum eſt.
Declarat exemplarit
de quodam magiſtro
qui nominabatur fran
co. qui non vtebatur
manſuetudine. immo
ipſe ſuſpēdit ſe laqueo
propter irrefrenabilem
ſuorum ſcholarium ſu
perbiaꝫ. qui ſua vti no
lebant nobilitate Me
lius tamen ei fuiſſꝫ. ꝙ
manſuetudine vſus fuiſſet. Declarat tercium dicēns. ꝙ magiſter de/
bet eſſe rigidus in ſcholariū aſpectu. qꝛ rigore vti inter ſcholares ē cō/
modiſſimū. ſ. ꝙ rcōr imponat errātibꝫ vindictā. ⁊ ꝙ ſoluat lites ſophi/
ſtaꝝ. repmateꝫ oblatrātes ⁊ īſurgētes in eū Et ꝙ ꝓteruiētes atqꝫ rebel
les caſtigꝫ Et totā faciat determiatōeꝫ dialecticā Declarat q̄rtū dicēs

primo quidem primis. ſed de ſecūdo
primis diſſerendum eſt Tenetur ꝗ
qꝫ doctor quiſqꝫ eruditus eſſe. man/
ſuetus. rigidus. antiquus. nō negli/
gens. non arrogans. Sit inquā eru
ditus Prius enim oportet ꝙ diſcat q̄ꝫ
doceat. Triuij enim cōparatione no
uimus aſſiſtentem doctrine. Valde e
nim abſurdum eſt ⁊ iniquum vt im/
periti peritis nouelli antiquis. rudes
preferentur emeritis. Manſuetus ꝗ
niam diſcipulorum elationem pati
quandoqꝫ oportunum eſt Magiſter
franco immanſuetudinis prodeat in
exemplum. Qui ob diſcipulorum ſu
orum nobilitate ſua vtentium irrefre
nabilem arrogantiam laqueo ſe ſuſ/
pendit. Sapientius enim egiſſet ſi
manſuetudine vſus fuiſſet. Rigidus
ſimiliter ſit doctor. In ſcholarium e/
nim amplexu rigore vti commodiſſi
mum eſt. vt ſcilicet errantibus vindi
ctam imponat. Sophiſtarum lites
diſſoluat. oblatrantes remordeat. ob
loquentes reprimat. proteruientes
caſtiget. totamqꝫ determinationē di
alecticam faciat. Antiquus em̄ non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

ꝙ magiſter erit ſenex. non quidem in annis. ſed perpetuã in ſciẽtia. ſi tñ vtrūqꝫ affuerit. ſ. ꝙ tam in annis ſit antiquus ⁊ etiã in ſcientia tanto ſanior erit ꝯditio Tūc ibi. Non ſit doctor ❡ Hic declarat quintū dicens. ꝙ doctor non erit negligens. qm̄ ꝯſtantia magiſtri eſt in omni oꝑe Negligentia vero nouerca eſt cuiuſlibet doctrine ⁊ diſcipline Oportunius em̄ eſſet ſcholari mechanicis artibus deſeruire q̄ȝ negligentis magiſtri iugo onerari. Deinde ponit ſextū. ſ. ꝙ magiſter nō erit ſuꝑbꝰ. q᷑ igeniū pauꝑis ſcholarꝫ licet ſubtile extiguit̃ ꝑ ſuꝑbiã magiſtri regẽtꝫ voluntaſqꝫ dicẽdi a diuitibꝰ ſequeſtrat̃. Qm̄ arrogãtis magiſtri ſedulitas nūqꝫ viſa ẽ aliquem inſtruere fidelit̃ Subdit declarando ꝓprietates ſuꝑbiẽtiū dicens ſic Hij ſunt ſuꝑbi qui ſpernunt docere humiliter quod prius didicerunt Oõs qꝫ recte ſapiunt non pñt recte miniſtrare In altitudine em̄ poſiti diſcentiū mẽtes deſpiciūt. nec cãm ſciẽtie ipſoꝝ referūt in deū ſed ꝓpriã in ſe reſpiciūt excellentiam Hij etiã fimbrias dilatant habituſqꝫ magnificãt magiſtrales In publicis ſpectaculis eminentiora querūt ſedilia. ab oĩbꝰ nomine magiſtri querentes ſalutari Tales ſiquidem a bonorū ſcholariū collegio relegari debent ❡ Nota duplex aſſignatur cã in textu quare quidam magiſtrorum in ſtudijs generalibus non perſeuerant. Una eſt paupertas. indigentibꝰ em̄ melius eſt ditari q̄ȝ philoſophari Alia eſt dulcor natalis patrie Item triplici fine magiſtri regunt ſcholas. quidã vt pulchrū nomen ſcȝ magiſterij adipiſcantur Alij vt per ꝯtinuū ſtudiū ⁊ exercitiū ꝓprium perficiãt intellectū Tercij ꝓpter vtrūqꝫ. videlicet ob magiſterij dignitatem ⁊ intelligentie ꝑfectionem Magiſtrãdi ergo honorem magiſterij ⁊ fructum conſequi volentes. ſicut ſciẽtijs ſic ⁊ honeſtis moribus debent efflorere. Unde ſocrates dixit prius eſſe inſudandum moribus. in quibus docetur qualiter enormes paſſiones refrenari poſſunt ⁊ ſedari. ne regulam recte rationis impediant. ⁊ ꝯſequẽter in

annis. ſed perpetua ſcientia. ſi vtrūqꝫ affuerit ſanior erit condicio regendi. Non negligens exiſtat doctor. qm̄ ſicut in vno quoqꝫ opere mater inuenitur conſtantia Ita vniuerſe doctrine ⁊ diſcipline nouerca eſt inconſtantia vel negligentia Oportunius em̄ eſſet arti mechanice deſeruire q̄ȝ negligentis iugo onerari. Non arrogans quoniã viuax pauperum ſcintilla extinguitur arrogantia magiſtrantis voluntaſqꝫ dicendi a diuitibus ſequeſtrat̃. Quoniam arrogantis magiſtri ſedulitas vnq̄ȝ fideliter neminen inſtruxit Hij ſunt. qui id quod ſciūt docere humiliter contemnunt. ⁊ quod recte

tellectum alijs ſcientijs poſſe iuuari Quorum em̄ ratio abſorpta eſt in inferno horum intellectus non em̄ clari luminis receptiuus Sedantur igitur primo paſſiones. vt ipſis ſedatis ſcientiarū ↄtemplatiōi inſiſte/re valeamus Magiſter conſtans in vultu ⁊ volūtate eſſe debet. Nam quicquid volūtas appe tit ſeu intellect⁹ ↄcipit ſup hoc vult⁹ quandā facit atteſtationē Ideo vultus quoddā eſt ſig/num anime Unde phi ſonomi dicūt omnē phi ſonomiam principalit̄ in vultu eſſe ↄſiderādā Unde mōſtrum in cor pore frequenter eſt mon ſtrum in anima. Unde eudroys Omnis diuer ſitas que eſt in corpore eſt propter diuerſitatez potentiaruz anime Po nitur āt in littera palu dimentum. ⁊ eſt veſtis purpurea ⁊ ponitur pro indumento magiſtratꝰ quo vtuntur regentes. Quicunqꝫ autem ma/giſtrorum debite vult proſequi fructus magi ſterij in honeſtate morū vniuerſa debet relucere

ſapiunt recte miniſtrare nequeunt. Quoniam in faſtigio poſiti merenti/um. mentes deſpiciunt. Nec in dato rem ſcientie cauſam referunt. Sed p̄. priam in ſe reſpiciunt excellentiam Hij ſunt qui fimbrias dilatant. phi/lateria magnificant In publicis ſpec taculis eminentiora querunt ſibi ſe/dilia ab omnibus rabbi nomine ſalu tari deſiderantes. Tales ſiquidem ō nium bonorum collectio iure ſolida/tis ablato a ſe relegauit.

Mores aūt hominum ſunt varij. quidām laudabiles ⁊ quidam vitupā biles exiſtunt. Unde p̄mo de moribus iuuenum tam laudabilibus q̄ꝫ vituperabilibus eſt videndum. Deinceps de moribus ſenum tam lau/dabilibus q̄ꝫ vituperabilibus tractandum eſt compendioſe. Iuuenes autem primo ſunt moris laudabilis. quia ſunt liberales. ſecūdo q2 ani moſi ⁊ bone ſpei. tercio quia ſunt magnanimi. quarto quia nō maligni moris. quinto ſunt miſericordes. ſexto quia ſunt verecundi Sunt autez iuuenes liberales. eo ꝙ non ſunt experti indigentie. ⁊ bona que poſſidēt proprio labore non acquiſiuerant Quilibet cum maiori diligentia reti net ſuas facultates. quando propter indigentiam mala aliqua paſſus ē vel quando illas facultates propria induſtria vel labore acquiſiuit. q2 quod cum labore acquiritur diligentius retinetur Sunt etiam iuuenes bone ſpei. quod philoſophus ſecundo rethorice triplici probat ratione Primo quia paucorum experti ſunt. non in multis paſſi ſunt repulſam ideo omnia credunt obtinere Sunt etiam bone ſpei. quia in eis multuz

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

abundat calor. Corde igitur ⁊ alijs membris inflammatis ex calore in
membris eorum exiſtenti fiunt bone ſpei ⁊ animoſi. Rurſuȝ iuuenes pa
rum vixerunt in preterito. ⁊ ſcḋm curſum naturalē debent multuȝ viuere
in futuro. Cum igit̃ memoria ſit reſpectu preteritorum. ⁊ ſpes reſpectu
futurorum. parum viuunt memoria. multum autem viuunt ſpe. Tercio ꝯ
tingit eos eſſe magnanimos. nam ex hoc aliquis eſt magnanimus quia
dignificat ſe magis. ⁊ ingerit ſe ad faciendum magna. Juuenes ergo
cum ſint liberales animoſi ⁊ bone ſpei non habent vnde retrahant̃ quī
fiant magnanimi. Specialis ad hoc ratio eſt. q2 iuuenes ſunt calidi. ſȝ
calidi eſt ſuperferri. ergo iuuenes ſemper volunt ſuperferri ⁊ excellere. Jn
ter cetera autem per que homo alijs videtur ſuperferri ⁊ excellere eſt ho
nor ⁊ gloria. Juuenes ergo quia ſunt calidi cupiunt excellere. ⁊ maxi/
me deſiderant honorem ⁊ gloriam. ⁊ per conſequens ſunt magnanimi
cuius proprie natura boni eſſe videtur. Quarto iuuenes ſunt laudabi/
les. q2 non ſunt maligni moris. Dicuntur enim eſſe non maligni moris
quia non credunt alios eſſe malos. ymmo vt in plurimum credunt om/
nes homines eſſe bonos. Cuius ratio eſt quia inexperti de operibus a
liorum iudicant de factis hominum ea que vident in ſeipſis. Jdeo dicit̃
ſecundo rethorice. ꝙ pueri ſua innocentia alios menſurant. Sicut enim
ipſi ſunt innocentes ſic ⁊ alios innocentes eſſe credunt. Quinto quia
iuuenes ſunt miſericordes. Ex hoc eñ maxime conſurgit miſericordia
cum credimus aliquos indigne pati. quare ſi iuuenes ſua innocentia a
lios menſurāt credentes eos indigne pati de facili ad miſericordiam cō
mouētur. Sexto iuuenes ſunt erubeſcitiui ⁊ verecundi quilibet enim
timet perdere quod nimis affectat. Erubeſcentia autem ⁊ verecundia
eſt timor ingloriatiōis. cum ergo iuuenes quia calidi ſunt nimis affec
tant excellere. timent etiam ingloriari quare etiam de facili erubeſcunt
Et ſicut iam numerauimus ſex mores iuuenum laudabiles. ſic nume/
rare poſſum⁹ ſex vituperabiles quos etiam tangit philoſophus ſecun/
do rethorice. Primo eñ iuuenes ſunt paſſionum inſecutores. ſecundo
de facili ſunt vertibiles. tercio ſunt nimis creditiui. quarto ſunt nimis
contumelioſi. quinto ſunt mendaces omnia quodāmodo pertinaciter
aſſerentes. ſexto in actionibus non habent modum ſed faciūt oīa valde
immoderate. Sūt eñ iuuenes p̄mo paſſionū inſecutores. ⁊ maxime in
ſequunt̃ ꝯcupiſcētias circa corpus. ſunt eñ incontinētes ⁊ venereorum
inſecutores. Quod duplici de cauſa ꝯtingit. nam cū iuuenes ſunt ꝑcali/
di. corpore aūt calefacto naturaliter fit venereorum appetitus. ideo cor/
poris diſpoſitio iuuenes incitat ad venereorum ꝯcupiſcētias. Rurſus
hoc idē contingit. q2 quaſi in omnibus noſtris actionibus vl' ſequimur
paſſionē vl' rationē. Et quanto nimis ratio vigeat in nobis tanto ma/
gis paſſio vigoratur. Juuenes ergo quia ſunt inexperti. non vigētes in/
tellectu ⁊ prudētia magis reguntur paſſione q̄ȝ rōne. quare vt in pluri/
mū paſſionū ſunt inſecutores. Scḋo de facili ſunt vertibiles. nam aīa
ſequitur corporis complexionē. ſicut ergo in corporibus iuuenuȝ humo
res ſunt in magno motu. ſic iuuenes habent voluntates ⁊ ꝯcupiſcētias

valde vertibiles. Jdeo ſecundo rethorice dicitur. ꝙ iuuenes acute con/
cupiſcūt ſed cito ſaturant̃. vehementer volūt. ſ3 de facili ꝑmutant̃. Ter
cio iuuenes ſunt nimis creditiui quod duplici rōne poteſt ꝯtingere. pri
mo qꝛ non ſunt maligni moris Nam nō putant alios eſſe malos. ſ3 ſua
innocentia alios menſurāt Cū ergo naturale ſit vt quis de facili credat
quem nouit eſſe bonum Juuenes credentes homines innocentes eſſe de
facili omnibus credunt Rurſus hoc idem ex inexperientia ꝯtingit. na3
iuuenes exiſtentes inexperti ad pauca reſpicientes de facili iudicāt. Vn̄
prouerbialiter dicit̃. ꝙ qui modica nouit cito iudicat. ergo iuuenes qꝛ
non ſunt multorum experti ſtatim cum eis aliquod negocium exponit̃
ad multa reſpicere non volunt. eo ꝙ ſunt multoru3 ignari. ſtatim de illo
negocio iudicant. ⁊ ſic eſſe credunt vt eis preponitur. Quarto ſunt con
tumelioſi. appetunt eñ maxime excellere. quia ergo videtur eis ꝙ excel
lant contumelias inferunt. ⁊ de facili contumelioſi fiunt Quinto ſunt
mendaces. ⁊ quodammodo omnia pertinaciter aſſerunt. quia eñ ſunt
inexperti ſeipſos ignorant. ⁊ ſe omnia ſcire putant De omnibus reſpō/
dent. volunt videri ſcire. ideo de facili mentiuntur Poſtq̄ȝ mentiti ſunt
appetentes gloriam in mendacio ſunt mendaces Cogitant eñ ſe eſſe in
glorioſos ſi appareat ſic non eſſe vt aſſerūt Sexto in ſuis actionibus nō
hn̄t modū. ſed oīa faciūt valde. odiūt valde ⁊ general̃r oīa faciūt valde
Vn̄ p̄cipue irā ⁊ ꝯcupiſcentiā hn̄t vehementes Nā ira ⁊ ꝯcupiſcētia ſꝑ
vehementes ſunt niſi ꝑ rationē moderent̃. ergo quia iuuenes magis vi/
uunt paſſione q̄ȝ ratione non habent concupiſcētias moderatas. ſ3 om
nia faciunt valde Senum etiam mores quidam ſunt laudabiles ⁊ qui/
dam vituperabiles. Quattuor laudabiles numerare poſſumus. Pri/
mus eſt. ſenes habent concupiſcentias remiſſas ⁊ moderatas Secūdus
eſt. ſunt miſeratiui. Tercius. dubia non ꝑtinaciter aſſerunt. Quartus
nihil agunt valde. Concupiſcentia eñ ſenum maxime circa venerea eſt
moderata ⁊ temperata. Nam corpore exiſtente calido ſeu calefacto fit
incitatio venereorum. ergo per locum ab oppoſitis. corpore infrigidato
fit remiſſio concupiſcentiarum Conſtat eñ ꝙ concupiſcens venerea per
appetitum extendit ſe in alia. ſed appetitus ſenis magis conſtringit̃ in
ſeipſo. ergo ſenes ratione frigiditatis conſtringunt̃ in ſeipſis. vt habe/
ant concupiſcentias remiſſas ⁊ moderatas. Ex hoc etiā patet. quomo
do ſenes ſunt illiberales Nam per illiberalitatem dupliciter peccari po
teſt Primo ſi vltra q̄ȝ dictat ratio teneat quod habet. ſecundo ſi preter
rationem concupiſcit habere que non habet Senes aūt magis peccant
per illiberalitatem in retinendo ea q̄ habent. q̄ȝ in concupiſcēdo indebi
te ea que habent. quia per frigiditatem magis cōſtringuntur in ſeipſis
q̄ȝ extendunt ſe ad alia. Cum igitur nulla ſit actio anime in qua anima
non vtatur aliquo organo corporeo. ſicut in opere artificiali variato or
gano variatio fit operis Sicut autē in actionibus anime corpore trāſ
mutato anime ſequuntur corporis complexionem Jnfrigidato autem
copore anima per appetitum inclinatur. vt ſequatur modum frigidi.
Et qꝛ frigidum ꝯſtringitur ⁊ ꝯdenſatur. ⁊ remittit̃ in ſemetipſo Jdeo

ſentes rãtione frigiditatis concupiſcentias habent remiſſas. Scđo ſe
nes ſunt miſericordes. Sed vt ait philoſophus non propter eandē cau
ſam ſenes ⁊ iuuenes ſunt miſeratiui. Quia iuuenes propter amiciciā
ſenes autem propter imbecillitatem. Quilibet enim miſeretur ſuper a
mico ſuo ⁊ ſuper eum quem indigne putat pati. Ergo iuuenes ſunt a-
miciciarum amatores ſua innocentia menſurantes Eſtimant em̄ oēs
eſſe bonos. vl' quia amatiui amiciciarū. Preterea quilibet exiſtēs in im
becillitate vel in defectu deſiderat vt alij ſibi compatiant̄ ⁊ ei miſerean
tur. propter hoc de facili inclinatur vt illi miſereatur. Et ita ſenes pro
pter imbecillitatē qꝛ vellent alios compati ⁊ eis miſereri. de facili mi
ſerentur alijs. Tercio ſenes nihil dubium ꝑtinaciter affirmant. vt ait
philoſophus ſecūdo rhetorice. Senes em̄ vixerunt multis annis. ⁊ vi-
derunt ſe multotiens decipi. ideo non audent aliquid pertinaciter aſſere
re timētes ſe decipi. Ideo ait philoſophus ꝙ ſenes omnes dubij ſenten
tiā apponētes quaſi nihil forte nihil fixe pronunciantes. Iō ſenes ni-
hil agūt valde. Sꝫ in opibus ſuis videntur eſſe temperati. Sicut enī
iuuenes qꝛ in eis abūdant cōcupiſcentie ⁊ paſſiones tendūt in extremū
et agunt valde. Sic ſenes qui habent paſſiones ⁊ concupiſcētias remiſ
ſas. vt plurimum agunt moderate. Poſſunt etiam numerari ſex mores
ſenum vitupabiles. Primo ſunt nimis increduli. Secundo ſunt valde
ſuſpicioſi. Tercio ſunt timidi ⁊ puſillanimes. Quarto ſunt illiberales
Quinto ſunt difficilis ſpei. Sexto non verecundantur. ſed ſunt ineru-
beſcitiui. Sunt enim ſenes primo increduli. quod ob experientiam cō
tingit. In multis namq̄ experti ſunt cognoſcentes homīes in multis
mentiri. ideo non de facili credunt eſtimantes alios eſſe deceptores. Iō
ſecundo rhetorice dicitur. ꝙ ſenes multis annis vixerūt ⁊ in pluribus
ſunt decepti. ergo propter hanc experientiā contingit eos incredulos eē
Secundo ſenes ſunt ſuſpicioſi. Quecunq̄ em̄ vident vt in plurimū ſuſ
picantur mala. ⁊ in deteriorem partem inferunt. Videtur em̄ ſenes con
trario diſpoſiti iuuenibus. quia pueri ſua innocentia alios menſurāt.
et omnia in meliorem partem referunt. credentes omnes homines eſſe
bonos Senes vero econuerſo quia multis annis vixerunt. ⁊ in multis
peccauerunt. facta aliorum ſm̄ ea que fecerunt in ſeipſis mēſurant pro
pter quod vt in plurimū credunt alios eſſe malos. in peiorem ꝑtem eo
rum referentes opera. Unde ſecundo rhetorice dicitur. ꝙ ſenes quia vi-
xerunt multis annis. eſſe non poteſt quin in multis peccauerunt. ideo
ſunt mali ⁊ ſuſpicioſi. ſcꝫ omnia in deterius referentes. Tercio ſenes
ſunt puſillanimes ⁊ timidi. Sicut em̄ in eis deficit humor ⁊ calor. ita
deficit in eis cor ⁊ vita. Ideo ſunt timidi ⁊ puſillanimes. Timidi. q̄a
in eis calor natural' deficit. Quicūq̄ em̄ ē naturaliter frigidus oportꝫ
ꝙ ſit natul'r formidinoſus. Quarto ſenes ſunt illiberales. quod tripli-
citer contingit. ṗmo ex defectu vite. ſecūdo ob experientiam temporis
tercio quia non viuunt ſpe ſed memoria. Unde anima vt in plurimum
ſeq̄tur corporum complexionem. Sicut ergo ſenes in proprijs corpori-
bus deficiunt in humoribꝫ ⁊ in vita. ſic videtur ipſis ꝙ cura etiā defici-

unt. Timentes ergo defectū pati illiberales ſunt. Rurſus ſunt illibe/
rales propter exꝑientiam temporis. Quia eṁ multis vixerunt annis
credebile eſt eos paſſos fuiſſe multas indigentias. Timentes igitur in
digentiam pati illiberales fiunt. Contingit etiam eos illiberales eſſe.
qꝛ magis viuūt memoria q̄ ſpe. cogitant eṁ ſe multum vixiſſe in pre
terito. ⁊ parum victuros in futuro. Et qꝛ memoria eſt preteritoꝝ ſpes
vero futuroꝝ. ideo nō viuūt ſpe. nec confidunt de his que debent acqui
rere in futuro. ſed viuunt memoria confidentes de his que acquiſierunt
in preterito. Fiunt igitur illiberales acquiſita non de facili tribuen/
tes Quinto ſunt male ſpei. nihil eṁ bene ſperant. ſed circa omnia ſe
credunt deficere. Nam ſpes eſt futuroꝝ. memoria preteritoꝝ. Ex quo
ergo ſenes multum vixerunt in preterito ⁊ parum ſe credunt victuros
in futuro. ideo in ſperando deficiunt. ⁊ modica ſe cogitāt facturos Nō
eṁ viuūt ac delectantur in ſperando. ſed magis memorando. ergo ſūt
difficilis ſpei Sexto ſunt inuerecūdi ⁊ inerubeſcitiui. Nam quia ſe/
nes ſunt illiberales. magis curant de vtili q̄ de honeſto Et ita magis
ſtudent ea que importat vtilitatem q̄ ea que requirit ſtatus honoris
Cum ergo verecundia ſit timor inhonorationis. non competit ſenibꝫ.
quia ipſi magis cogitant de vtili q̄ de honore. Unde cauſa quare quis
eſt verecundus. vt dicit phūs eſt hec. quia petit haberi in honore ⁊ ho
neſtus reputari. Senes aūt ſicut deficiūt in vita ⁊ in humoribus ac ca
lore naturali ſic deficiunt animo non curantes reputari. quare contin/
git eos eſſe inuerecūdos. Poſſet etiā vna aſſignari cauſa que eſt cōmu/
nis ad omnia tacta. Senes eṁ ſunt frigidi. Frigidi eṁ eſt conſtipare
et cōſtringere. ergo ſenes ex frigiditate conſtipātur ⁊ retrahuntur in ſe/
ipis. ⁊ redduntur quaſi immobiles vt nihil audeant. nihil credant. ni/
hil ſperent. nō curent excellere neqꝫ reputari Uiſis tā moribus iuue
num q̄ ſenum. tam laudabilibꝫ q̄ deteſtabilibus. de facili patent mo/
res eorum qui ſunt in ſtatu Sunt eṁ illi in ſtatu qui mediant inter ſe
nes ⁊ iuuenes. Unde quicquid laudabilitatis in iuuenibus vel ſenibꝫ
reperitur in eis qui in ſtatu ſunt eſſe poteſt. Nam non ſunt nimis calidi
vt iuuenes. nec nimis frigidi vt ſenes. ſed tenent medium inter vtroſqꝫ
Ideo ſunt timidi vbi timendum eſt. ⁊ audaces vbi audendum eſt. Si
militer quia non omniū inexperti vt iuuenes. nec in tot decepti vt ſenes
Ideo nec omnibus credunt. vt faciunt iuuenes propter inexperientiam
nec omnino diſcredunt vt faciunt ſenes. eo ꝙ in multis ſenes ſunt dece
pti. ſed medio modo ſe habent. Idō ſcdō rhetorice dr̄ ꝙ qui ſunt in ſta
tu. nec ſunt omnibꝫ credentes. nec omnibꝫ diſcredētes. ſed magis ſm ve
ritatem iudicant. Amplius non ſunt intemperati vt iuuenes. nec formi
doloſi ⁊ inutiles vt ſenes. Sed vt dicitur ſecūdo rhetorice. ſunt viri/
les in temperātia. ⁊ temperati in veritate Uniuerſaliter ergo dicamꝰ
ꝙ quicqd laudabilitatis in ſenibus vl̄ iuuenibus reperit̄. in his q̄ ſunt
in ſtatu pt̄ repiri. Et quicquid vituperabilitatis in ſenibus vel iuueni/
bus reperitur. ab his qui ſunt in ſtatu poteſt excludi Sic igitur loquē
dum eſt de moribus hominum. nō tamen hec omino habēt neceſſitatē

quia ſenes poſſunt eſſe liberales ⁊ magnanimi. Juuenes etiam pn̄t eē
temperati ⁊ ſtabiles. Sed hec intelligenda ſunt ſm̄ quandam proni/
tatem ⁊ inclinationem quo ad curſum ⁊ ordinem naturalem. Conſe/
quenter notandum ꝙ magiſter in ſermone verax eſſe debet. Unde veri/
tas cõſiſtit in quadam adequatõe. dicẽs ergo plus q̃ ſit in re. a verita/
te ratione ſuperabũdantie diſcedit. Si vero ea que ſunt neget ⁊ miora
cõfitetur a ꝟitate recedit ratione defectus. Cum igiꝛ mẽdacium ſit fu/
giẽdum qui nõ ſunt ꝟaces nec oſtẽdũt ſe tales quales ſunt. reprehẽſibi/
les ſunt. Nec magiſter ergo reprehẽſibilis exiſtat. Verax aũt debet eſſe
A veritate aũt aliqui deuiãt ꝑ ſuꝑabũdantiam. oſtendẽtes ſe verbis
et factis maiores q̃ ſunt. Et tales iactores appellantur. Aliqui ab ea
declinãt ꝑ defectum fingẽtes de ſeipſis aliqua vilia. que ipſis non inſũt
vel negantes de ſeipſis aliqua. que tamen eis inſunt Et hi deſpectores
vel irriſores poſſunt appellari. Veritas igitur mediat inter ironiam ⁊
deſpectionem ⁊ iactantias moderans deſpectiones ⁊ reprimens iactã
tias. Magiſter igitur debet eſſe verax. non enim debet fingere ſe beni/
gnitatem habere vel ſcientiam quam non habet. nec debet concedere ſi
bi ineſſe maliciam quam ſibi ineſſe non credit. Veritas tamen princi/
palius eſt circa repreſſionem iactantiarum. ⁊ ex conſequenti circa mo/
derationem ⁊ deſpectionem. Ideo philoſophus ſecundo ethicorum ca/
pitulo de veritate ait. Declinare in aliquod minus. ⁊ dicere de ſeipſo
minora q̃ ſunt non eſt prudentis.

¶ Notandum ibi Manſuetus. ꝙ quia in paſſionibus ire et in
appetẽdo punitiones ⁊ vindictas cõtingit ſuꝑabundare ⁊ deficere. opor
tet ſibi aſſignare veritatem aliquam reprimentem ſuperabundantias
et moderantem defectus. Et hec eſt manſuetudo. Sicut enim fortitu/
do mediat inter timores ⁊ audacias. ſic mãſuetudo mediat inter iram
per quam cupimus vindictam. ⁊ inter iraſcibilitatem ꝑ quam condo/
namus mala nobis illata. Unde ſicut fortitudo reprimit timores et
moderat audacias. ſic manſuetudo reprimit iram ⁊ moderat iraſcibili
tates. licet autẽ manſuetudo eſſe habeat circa iras ⁊ iraſcibilitates pn
cipalius tamen eſt circa iras. Nam primo ⁊ principaliter intendit rep
mere iras. Ex conſequẽti autẽ intẽdit moderare paſſiones oppoſitas
ire. Eſt eñ nobis naturale vt ex malis nobis illatis vindictam appe/
tamus. Et quia ꝓprium malum vix poteſt eſſe ita modicum quin vi/
deatur nobis multum ratione affectionis ad noſmetipſos. Ideo non
ſolum naturaliter inclinamur vt velimus punire mala nobis inferẽtes
ſꝫ etiam quodammodo naturale ẽ nobis appetere vindictam vltra cõ/
dignum. Videtur eñ nobis ꝙ malum illatum ſit maius q̃ ẽ in rei ꝟi
tate. ⁊ ita iniuriatores noſtros plus puniri volumus. q̃ ſm̄ iuſticiã pu
niẽdi ſunt. Difficile ẽ igitur reprimere iras nõ appetere punitões iu/
riarum vltra q̃ ratio dictat. Plures igiꝛ peccãt in appetẽdo plus Pau
ci ꝟo in appetẽdo minus. Propꝛ quod ſi virtus ẽ principaliꝛ circa ma/
gis difficile. ſeq̃tur ꝙ manſuetudo principaliter opponatur ire. ⁊ inten/
dit iras repmere. Ex ꝯñti aũt opponiꝛ iraſcibilitati ⁊ intẽdit eã mode

tate. Quod patet ex vi nominis. Nam nomen manſuetudinis ire tem/
peramentum nominat   Tunc ibi. Cum aũt bone inquiſitionis

Poſitis quibuſdam documentis generalibus circa actus ꝛ con/
ditiones magiſtrorum. hic ponit quedam documenta magis
ſpecialia. Et diuiditur hec pars in tot partes quot ponit docu
menta ſpecialia. Partes patebunt. Adhuc prima diuiditur in tres Nã
primo ponit primum
documentum. ſecundo
reddit cauſaz ibi Quo
niam ſi magiſtrantis.
Tercio declarat dictũ
ſuum per exemplum.
ibi. Sed non vt aſſu e/
rus poeta. Et primo
dicit ſic. Quando ali/
quis de nouo intrat ſcho/
las cauſa legendi. pri/
mo apparebit matur⁹
facie. ꝛ primam incipi
et lectionem tempore
matutino incipiẽs ſub
miſſa voce et expreſſa
declaratione aſcenden/
do paulatim. neminẽ/
qꝫ expectabit magna
niſi vrgeat oportuni/
tas   Tunc ibi Quo
niam ſi magiſtratus.
Reddit cauſam ſui di
cti. ſcz ꝙ magiſter ne/
minem debet expecta/
re tempore legendi di/
cens ſic. Si diligentia
magiſtri aliquos expectare velit diſcipulos vltra debitam legendi ho/
ram. tunc preſentes perturbabit diſcipulos rancore pigricie. Et ſemet
ipm̃ deſtruit rancore iracũdie Cũ aũt diſcipulus dormitõis artifex no
uerit diligẽtiã magiſtri ſui. aut tũc de cetero maius cõparebit. aut pu/
dore cõfuſus ſui magiſtri. in eius obꝓbriũ dormitabit   Tũc ibi Sz
nõ vt aſſuerus poeta.   Hic declarat qđ ꝓus dixit ꝑ exẽplũ dicẽs Nõ
eſt faciendũ ꝑut dicit aſſuerus poeta. de quodã dromone. quẽ nequit ex
citare in riſum pigricia dromonis ſui diſcipuli⁹ Illi ꝓ dormiẽte con/
ſueto more vſqꝫ ad ꝑmã vnguibus ſcabris dulce faciendo canticũ per
membra. ꝛ oculis lippientib⁹ lucem explorantibus queſiuit ne peragerẽ
tur res matutini laboris in ſcholis. Item queſiuit etiam vt rubor lu/

Um autem bone inquiſi/
tionis tyro legendi cauſa
ſcholas intrauit rigore ex/
trinſecus aſſumpto. Conſiderandũ
eſt vt aurore tempore continuo ſub/
miſſa voce incipiat. ore rotundo me/
diocriter aſcendendo neminẽ niſi ma
xima vrgeat neceſſitas expectando. quo
niam ſi magiſtratus diligentia aliquos
vltra debiti temporis ſpacium expe
ctare preſumpſerit. hos ſiquidem pi/
gricie rancore confundet neqꝫ ranco
re ſe comminuet. Cum autem pigri/
ciei diſcipulus dormitationis artifex
magiſtri nouerit ſedulitatem aut ma
turius feſtinabit. aut pudore confu/
ſus in eius obprobrium dormitabit.
Sed non vt Aſſuerus poeta fece/

cis diei cõfunderetur rubore frigore. hoc eſt verum nec eſſet dies. Soci
is aũt ſuis dicentibus ꝙ nondum eſſet dies expleuit mediam partem
diei continue per ſomnum agendo gratias deo. quia maluit ſanum ha/
bere caput fatuum q̄ꝫ
inſanum ⁊ ꝑitum. Et
ſi meridianis quando
ꝗꝫ contingebat eum in
tereſſe diſputationibꝰ
natiuum neſciens exe/
dere morem naſo vigi/
lante ſtertebat. Soci
is ꝗꝫ ſuis ob importu
ne coactionis ſonuꝫ te
dia faciebat. Dum au
tem aliquando ſua ac/
ciperet olera ore aper/
to oculos ſomno com
miſit. manus vero eiꝰ
licet immunda in ſcu/
tella aliquid capiebat.
ſed ſomnus ei multuꝫ
erat nociuus. dum ci/
baria queſiuit incarce
rare quia dũ euigilauit
nihil in ſcutella inueit
qꝛ per ſocios ſuos om
nia fuerunt exhauſta.

rat. quem dromonis coſtoris diſcipu
li pigricies in riſum nequiuit excita/
re. Eo vero more quotidiano vſqꝫ ad
primam ſtertentem vnguibuſqꝫ ſca/
bris membratim muſicum melos a/
gentibus. oculiſqꝫ lippientibus luceꝫ
explorantibus. An matutini exerci/
tij laboris in ſcholis res ꝑagitur. Cõ
ſortibus aduenientibus ſic aiebat: lu
cis diei rubore aurore rubor adhuc
ne confunditur. Iſtis itaqꝫ neganti/
bus mediam partem diei creberrime
ſomnolentus expleuit gratiãs deo a/
gendo Maluit cm̄ ſani capitis habe
re pigriciem vel duriciem q̄ꝫ inſani pe
ritiam. Si vero meridiane adeēt ple
rumqꝫ diſputationi natiuuꝫ morem
excedere neſciens Naſo vigilante ſter
tebat. Affinibus ſocijſqꝫ importune
coactõis ob ſtrepitum faſtidia prebe
bat. Dũ aliqñ olera ſecũdas eius de
licias hauriret ore hyulco ſomno lu/
mina cõmiſit. Manus vero licet tur

¶ Concludendo dicit
Boetius. O martia/
ne ſociorum cariſſime
ad quaꝫ creditis hunc
perueniſſe. veſtra hoc
nouit dilectio. qua ſi di
cat ad nullum peruene
rat fructum.

¶ Notandum hic pri/
mo ꝙ tyro onis dicitur nouus miles. ⁊ vſus iam inoleuit quemlibet
dignitatem adeptum ſeu artem tyronem aꝑpellare. Et ſumitur in pro
poſito pro nouo magiſtro Tyro igitur bone inquiſitionis tempore au
rore ſubmiſſa voce. rotundo ore mediocriter aſcendendo neminem niſi
vrgeat neceſſitas expectando. ſuam inchoabit lectionem. Dicitur no/
tanter tempore aurore. quia tunc virtutes ſenſitiue legentium ⁊ audiē
tium magis ſunt diſpoſite. ac minus occupate exterioribus. ergo illa
hora tyro ſuam inchoabit lectionem. Unde tempus matutinum cum

ſol oritur aurora nominatur Sol em̄ ſuꝰ calore multos attraxit humores inconſumptos quandocunq́ʒ autem ſplendidum aliquod videt per humidum groſſum ip̄m apparet rubeum ſicut flamma viridium lignorum. Ergo ſole oriente. qꝛ humores mediant inter viſum ⁊ ſolē apparet ſol rubicundus. Debet etiam tyro incipere rotundo ore vt melius poſſit conceptuʒ ſuum diſcipulis explicare. rotunda nāq́ʒ figura īter ceteras capaciſſima eſt ⁊ ꝑfectiſſima. vox em̄ a magiſtro prolata ore rotundo in aerem circulariter accipitur ab auditu Nam ſonus ſuas ſpēs multiplicat ꝑ inundationes circulares recte ſicut lapis proiectus in aquā Ut ergo ꝑfectius conceptō magiſtri habeat rotundo ore ac remiſſa voce. ne ꝑ nimiū ſtrepitū diſcipulus impediatur. tyro ſuam inchoabit lectionem. Non debet etiam quenq́ʒ ſine cauſa neceſſaria expectare. quia diſcipuli preſentes per longa expectantes tempora attediarentur. ⁊ quodammodo ad iram commouerentur. ne ꝓpter diuturnam expectationem ipſemet tyro poſſet perturbari nec legendo duci in merorem. Etiam quia diſcipuli ſomnolenti pudore ſunt confundendi deridēdi. ac a ſuis ſociјs ſubſannādi. Et per conſequens aut maturius feſtinabunt. aut ſaltem pudore confuſi ꝓprium dormitabunt in ſcandalum.

pida aliquid in vaſe prendebat. Sʒ ſopor eius corpori nociuus erat dum cibaria incarcerare queſiuit. Ad quē fructum maturitatis martiane ſociorum cariſſime creditis hunc euenire veſtra ſiquidem nouit diſcretio

Jſſerendi cauſa cum doctor meridianus adierit ſtudium: precauendum eſt ne ſophiſtico polleat apparatu. nec tetrī moueatur difficultatibus. ſed ſtudioſa p̄meditatione omnibꝫ armatus intrepidus ineat lites. Easq́ʒ facili mēte componat Etiam quod quiſq́ʒ ob

¶ Notandum inſuper ꝙ ſcholares proponētes multum diſcere nō debent multum dormire. quia ex continuo ſomno multa oriuntur vicia. Per ſomnum em̄ nullus redditur bonus vł malus. vt habetur ex libro ethicorum. Felix enim nihil differt a miſero per dimidium vite. videlicet per tempus ſomni. Somnus autē ordinatur in refectionem ſpirituum ſenſitiuorum ꝑ continuos labores fatigatorum. Unde ſomnꝰ eſt ligamentum ſenſuum exteriorum. Senſibus enim exterioribus ſpiritibus ſenſitiuis depaupatis ſomnus adeſt in eorum recreationem

Jtem notandum ꝙ dromo elegit ſibi ignorantiam ſani capitis potius q̄ ſapientiā capitis inſani. Scd̄m aūt v̄itatē virtus ⁊ ſapiētia cuolibet bono corpis eſt p̄ferēda. Uā melius eſt habere animā fulcitā

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

ſcientia q̄ȝ corpus ornatum indumento. Corpis eñi ornamenta aufer-
ri poſſunt, aīe v̄o ornamēta cuiuſmodi ſunt virtutes ⁊ ſcientie difficul-
ter auferri poſſunt. Hinc eſt ꝙ Ariſtoteles vitam contemplatiuam p̄-
tulit vite oꝑatiue. Dromo ꝓprium nomē eſt, vſus autē iam inoluit ꝙ
quilibet tardus ⁊ ſom-
nolētus taliter poteſt
appellari Tunc ibi
Differendi cauſa. ⁊c̄

ſecerit. ita memorie diſponat. vt dete-
gendi tempore a via rationis non re-
cedat. Sed ordine competenti enu-
merato dilucidandi moderatione aſ-
ſumpta explicite diſſoluat. Si vero
maxima diſcretorum mentibus vt aſ-
ſolet dubitatio differendo contigerit.
ſtudijs vtendum eſt deliberando. Et
quod naturalibus motibus mens ex-
agitata dictauerit conſcientie. in cra-
ſtinum differenduȝ eſt. Eodemqȝ mo-
do ſi difficilimum quid premeditatꝰ
quis fuerit. diſſertationi commendā-
dum eſt. Facilius eñi differendo ple-
rumqȝ difficultatis ſcintillula reperi-
tur. q̄ȝ ſi ſtudijobſeruationi commit-
teretur. Quoniam non in altero tan-
tum. vt dicit Ariſtoteles. inquiſitio
eſt veritatis. Animaduertendum eſt
etiam ꝙ tribus modis vti ſolet diſſer-
tationibus diſcretorum cognitio.
Nouis ſiquidem et inuſitatis edi-
tionibus gloriari veteribus certiſqȝ

Oſito priꝰ mo-
do obſernando ī
legēdo. hic poīt
modum magiſtro ob-
ſeruandum tempore di-
ſputandi. Et primo fa-
cit hoc. ſecundo ponit
quoddaȝ incidens. ibi
Animaduertēdum eſt
Et dicit primo ſic. ſi
quis doctor ſtudiū ini-
erit cauſa diſputatōis
meridiane. cauebit ſibi
ne ipſe ſophiſtice argu-
at. nec obſcuras diffi-
cultates moueat diſ-
putando. ſed bene p̄me-
dita bit quid velit ar-
guere. ita ꝙ ſit promp-
tus in ſoluendo. Et ſi
quis aliquaȝ mouerit
inſtantiam commēda-
bit eam taliter memo-
rie. ne ſoluendi tempo-
re a via veritatis rece-
dat. Sicqȝ difficilis in-
tricatio diſputādo ad-
uenerit. ad quam pro
tunc reſpondere non ſufficeret. dicat ſuper hoc dubio deliberationē vſ-
qȝ in craſtinum habere volumus. vt tanto melius decidi valeat. Simi-
liter ſi dubium aliquod difficilimum diſputando incideret propoſitaȝ
non tangens queſtionem dicat. Hec difficultas ſpecialem tangit ma-
teriam. Super illa igitur ſpecialem habeamus diſputationem. diſcre-
tiores conuocando quoſcunqȝ. vt ipſa adeo melius delucidaret̄. Facili-
us eñi differendo difficultatis ſcintilla plerumqȝ reperitur q̄ȝ ſi ſtudij
obſeruationi committeretur. Non eñi teſte philoſopho in altero tm̄
veritatis ē inq̄ſitio Tūc ibi. Animaduertēdum eſt. Hic ponit quod

dam incidens ſeu notabile. Et diuiditur in plures partes ſm ꝙ plu-
ponit notabilia. Et dicit ſic. magiſtri diſcreti tribus ſolent vti modis
diſputandi. Aliquando eñ ſolent proponere noua aliqua ⁊ inaudita
quibus gloriãtur. Se
cundo antiqua ⁊ com/
munia ſolent eis reno
uare. Et tercio antiq̃/
rum dicta que ab vſu
receſſerunt ſolent reno
uare. ⁊ diſcipulos in il
lis informare Solent
ꝙ vti talibus quaſi ꝑ
ſeipſos fuerint inuen/
ta. Et ſi hos obſeruan
do modos notauerint
rectores ſcholares in
illis delectari. inſtruãt
eos in illis adeo diligẽ
tius committendo ea
archiſcholari. hoc eſt
magis intelligenti in/
ter ſuos ſcholares. vt
ipſe iuxta ſeriem ſue re
cordationis fideliter e
os informet. Et ſi ta/
lis ſcholaris non ſuffi
ciat totaliter commen
dare memorie. tunc in
ſcribentur talia cedul'
vel cartis.
¶ Tunc ibi Ut ad
horum. Hic ponit
doctrinam que ſpectat
ad ſcholares ad magi/
ſtratus apicem ſperan
tes peruenire. dicẽs ſic
vt ſcholaris ad ſum/
mitatem huiuſmodi magiſterij perueniat. qui in diſputationibus que
conſuetus eſt exercitare ſedulus. immorabitur ſtudio. ſitqꝫ ſollicitus ꝓ
uidere ſibi ſtudij ſui tempe de loco ſolitario. Dato etiaꝫ ꝙ ſanguinee
eſſet complexionis. ne circumuenientiũ clamore cõfundat. vl' ſtrepitu
obambulãtiũ impediat. nec etꝫ ſpũs ſui vitales vll' videant vincul' ꝓpe/
diri Tũc ibi. Honeſtati ꝯo. Hic poït aliḋ documẽtũ ꝯcernẽs modũ
mgrãntis dicẽs ſic Multũ ẽ hõri ꝯſentaneũ. vt mgr volẽs ſecreta ſtu
dere ſolitarius tpe ſtudij exiſtat. ne filius nequicie magiſtri vidẽs con

diſcipulorum mentes palliare vetu/
ſtiſſimis etiam et innouatis tanquaꝫ
a proprijs riuis manantibus creden
tium intelligentias exercitare. ⁊ ſi q̇d
horum trium dictorum diſcipulorũ
ſagacitatem oblectauerit archiſchola
ri iniungendum eſt. vt eis recordatio
nis ſerie fideliter imprimat. vel exarã
di diligentia commendet. Magnuꝫ
ſiquidem vtilitatis fomentum in his
colligetur. Ut ad horum magi/
ſtratus apicem proueniat diſcipulus
ſtudio continuitatis immorandum
eſt. receſſuiqꝫ ſecretiori licet ſangui/
neus inſiſtendum eſt. ne ſtrepitus aſ
ſiſtentium eum hebetet. vel emigran
tium euꝫ confundat. vinculis nullis
vitales ſpiritus impedientibus. Ho
neſtati conſentaneum eſt. vt ſecreta ri
mando ſolitarius magiſter exiſtat ꝗꝫ
libellos extrahẽdo pñtiã ſuã cunctis
exhibeat Nõne detractõis filius ma
giſtri ſedulitatẽ libellos extrahẽtẽ aſ/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

tinuitatem ſtudendo aliquod meditaret nephas Sic videlicet forte de/
trahendo dicens Ecce qualis eſt magiſter noſter nullã ꝑt expmere ꝑti/
culam niſi ꝯtinue ſuos cõſulat libros ¶ Tunc ibi Si vero primeuo, ⁊c̃
¶ Hic ponit alia quedam documenta a rectore ſeruanda dicẽs ſic

piciens. quid inquinatum meditare/
tur vtiqꝫ. Si vero primeuo tempore
magiſtrantis diligentia copiam diſcẽ
tium non habuerit. idcirco non tepeſ
cat. ne ſpe depoſita euaneſcat. ſed tan
to acrius ſtudijs inſiſtat. Seqꝫ in con
flictu ſtrennue probet. vt ſic licet cum
paucis honorem contingat. Pauco/
rum enim conſortio multos delinitos
profunditatis ſtudio vigente frequẽ/
ter ſtrennue vidimus intitulari. Non
ne Theofraſtus ſubtilitatis artifex
paucorum ſuffultus ornatu ſpe de/
fraudatus. regendi curam abiecit q̃d
tamen inconſulte egit. conſultius ſub
egit ſeqꝫ ſtudij obſeruationi commẽ/
dabilem exhibuit. Muneribus cuꝫ
leontini diſcretio multorum audito/
rum ſibi acquiſiuit conſortium. Pul
chrius enim ſic degere ſenſuit ꝙ diſ/
centium cetu deſtitui. Pietatis ve/
ro ambitu ſcholariuꝫ rector dilinitus
diſcipulorum corda paupertate degẽ
tium ſtudioſeqꝫ diſcentium mulcere
tenet. Libarijs videlicet calceis veſti
bus ſaltẽ tritis ſi facultas ſuppetit Ce
teriſqꝫ ſubueniat donatiõib⁹ ꝯſilioqꝫ

Si magiſter primo ſui
magiſterij tꝑe diſcẽtiũ
copiã non habuerit. nõ
debꝫ ob id tepeſcere nec
ſpe depoſita deſperare.
Sꝫ tãto diligẽtius ſtu
dio inhiabit. ſeqꝫ ſtrẽnu
um in ꝯflictu exhibebit
vt. ſ. cũ paucis honoreꝫ
ꝯtingere valeat Multi
eĩ ſtudio paucorũ ꝯſor
tio ꝓfunditatis deliniti
viſi ſunt intitulare De
clarat exemplariter de
Theofraſto. qui arti/
fex ſubtilitatis paucoꝝ
ornatu ſuffultus. ſpeqꝫ
defraudatus regẽdi cu
raꝫ abiecerit inconſulte
tñ imo ꝯſultius egiſſꝫ
ſi ſtudio ĩheſiſſet Seqꝫ
ꝯmendabilem ſic exhi/
buiſſet Item aliud po/
nit exemplũ de eodẽ di
cens ꝙ magiſter Leon/
tinus iuuenũ multorũ
acquiſiuit ꝯſortiũ dicẽs
pulchri⁹ eẽ degere mul/
torũ ꝯſortio ꝙ diſcenti
um cetu deſtitui. Tunc
ibi. Pietatis vero
Hic ponit ſcdaꝫ doctri
nam ſeu aliud documẽ
tum dicens ꝙ magiſtri
debẽt ſuis ſcholaribus
pauperib⁹ diligẽter ſub
eis militantibus quan
doqꝫ munera largiri. ci
baria. ſ. calceos veſtimẽ
ta ⁊ huiuſmodi ſi facul
tas ſuppetit Et ne duꝫ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

eis ſubuenient auxilio. ſed etiaz ꝯſilio Subdit᷑ cām qm̄ nulla donatio
dulcioꝛ eſt ꝛ honeſtioꝛ q̄ꝫ veris que fit ſcholaribꝫ Eſt enī honeſti⁹ pau/
perem ꝯfouere ſcholarem q̄ꝫ rerū p̄dictarum largitionē lenonibus poꝛ/
rigere aut meritricibus Tūc ibi. Nubila licet ¶ Ponit aliam doctri
nam dicēs ſic Licet foꝛ
tūa rectoꝛis in p̄ncipio
ſui regiminis ſit obſcu
ra. nō tn̄ ob hoc deſpe/
rabit. ſꝫ viriliter ſuffice
re debet incurſus infoꝛ
tunij finē expectādo dul
cioꝛē. nec faciat ſicut Co
rian dr⁹ qui p̄mo infoꝛ/
tunatus ſuū deſperādo
regimen penitus dimi/
ſit Nunc depoſt regimi
ni ſcholariū ſe inuolue
re intendēs. ſicq̄ꝫ mḡnā
paſſus eſt paupertatez
Tūc ibi Si āt ob feſti
ui tempoꝛis. ꝛc̄.
¶ Hic ponit aliaz doc
trinaz oſtendens quali
ter ſe habebit magiſter
in ſocietate dicens. ꝙ re
ctoꝛ ſcholariū ob feſtiui
tp̄is inſtantiā ſi loca d
liciarum viſitare volue
rit tunc ſecū habere de
bet nobilioꝛes ſue ſocie
tatis formaq̄ꝫ eminētio
res ne quaſi deſtitutus
reputet᷑ ſeu vilis Ne ſi
bi ꝯtingat ſimiliter ſicut
maroni bone ꝯuerſatio
nis magiſtro. Cui tp̄e
quodam dū ſpaciare in
tendebat ruſtici quidā
ſupuenerāt. vn̄ ſoliua/
gus. q2 tūc fuerat. inde
center multuz tractaba
tur Tunc ibi. Licet
inq̄ꝫ in ſcholis. ꝛc̄.
¶ Hic remouet bo/
etius quoddam dubiū Dicto enī prius ꝙ magiſter in ſcholis vtetur ri

vt decet concitatoq̄ꝫ preclarioꝛ natu/
re erogatioq̄ꝫ ſuauioꝛ q̄ꝫ veris ſchola
ribus erogatio. preclarius enim eſt
ſcholarem confoueri in quibus mini
ma eſt donantis exhibitio Maxima
vero recipientis pꝛomotio q̄ꝫ hiſtrio/
num meretricumq̄ꝫ incurſibus delini
ri deteſtabilibus. Nubila licet quan
doq̄ꝫ foꝛtuna exiſtat. non tamen ma/
giſtrantis cura deſperet. Sed ſemp
perſonaliter ſe gerendo ꝛ regendo. In
curſus viriliter perferat. dulcius ex/
pectando Proch Coꝛiandꝛi penden/
da trāſactio. Si autem ob eſtiui tē/
poꝛis impulſum deliciarum loca vi/
ſitare placuerit ſemper ſui cetus no/
bilioꝛes ſpecieq̄ꝫ eminentioꝛes docen
tis ſecum habeat diſcretio. Ne qua/
ſi deſtitutus ſolatio nullus videatur
aut vilis. ne in periculum excitetur.
Maronis ſaltus felicioꝛum ſuoꝛum
cetu priuari indoluit. Licet inquam
in ſcholis rigidus exiſtere debeat. in
greſſu tamen ſalutando deuotus per
maneat. Sermone iocundus tranſ/
migrantibus comes. alludentibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

gore dubitaret quis vtrũ ⁊ etiã extra ſcholas rigoroſum ſe exhibebit re
mouens hoc dubium dicit Licet magiſter in ſcholis rigidus eē debeat.
extra tñ ſcholas humilis erit ⁊ deuotus. quemlibet ſcȝ ſalutando tranſ
migrantiũ Eritqȝ fidelis ſermone ſecũ ꝯmorantibus. Erit etiã cautus
circa caſtitatem vicinis ſuis ne per ipſos diffametur.

**fidelis ammonitu ꝯmorantibus. ca/
ſtitate cautus. ne ſupinantis na ſi fe/
torem ſi quis affuerit amicabilis cbi
bat affinitas.**

¶ Notandum hic ꝓ
mo. ꝙ licet magiſter pri
mo magiſtrat⁹ tpe. ſcho
lariũ copiã nõ habuerit
id circo nõ debet tepeſce
re. nec ſpe depoſita cua
neſcere. ſed tanto diligẽ
tius ſtudijs debet inhia
re Vñ ſtudiũ ſm Tulliũ eſt vehemẽs animi applicatio ad aliqd ꝑficien
dũ Scdm Macrobiũ aũt ſtudiũ eſt cura ⁊ ſollicitudo vnã quãqȝ rē ad
ſui finem deducens optimũ. nec ſpe depoſita cadere debet in deſperatio
nem Eſt autē ſpes certa expectatio future beatitudinis ex dei gratia ⁊
meritis ꝓprijs proueniens Unde in hac diffinitione non ſumitur certitu
do ꝓ demonſtrationis certitudinē Spes eīn viatoris eſt cũ certitudine
opinionis ⁊ non demonſtrationis Cauſa vero ꝑncipalis hmoi expecta
tionis eſt dei gratia. ſine meritis tñ proprijs aliqua ſperare ſpes non eſt
vt ait Gregorius. ſed ꝑſumptio In hac quidē diffinitiōe non deſcribitur
ſpes vt eſt ꝟtus. ſed potius ꝓut eſt motus ſpei ⁊ non virtus Spes ꝓ
vt eſt virtus eſt audacia mentis de largitate cōcepta habendi vitã eter/
nã per bona merita. Inter fidem aũt ⁊ ſpem talis eſt differentia. Fides
eſt de bonis ⁊ malis. ſpes vero de bonis tm̃ Conueniũt inſuper qꝛ tam
fides ꝗ̃ ſpes de inuiſibilibus ſunt Fides aũt eſt de bonis ſibi ⁊ ꝗbuſcũ
qȝ alijs. ſpes vero eſt de bonis ſibi tm̃ ¶ Secũdo natandum ꝙ in ſpe vt
cōiter ponitur quattuor ſunt ꝯſideranda. ex quibus arguere poſſumus
magiſtros ſcholarium rectores ⁊ generaliter reipublice gubernatores
debere eſſe bone ſpei. Primum eſt. ſpes eſt de bono ⁊ non de malo. de
malis namqȝ timor eſt. non autem ſpes. Secundum eſt. ſpes eſt de ar/
duo. nam licet circa quodcunqȝ bonum poſſit eſſe amor. vel gaudium
aut deſiderium. ſpes tñ non eſt niſi circa bonum arduum. Nullus enim
ſperare dicitur aliquid niſi videatur ſibi bonum arduum ⁊ difficile Ter
cium eſt. ſpes eſt circa bonum futurum. de preſentibus eīn bonis nõ eſt
ſpes. ſed gaudiũ ⁊ delectatio eſſe poſſit. Quartum eſt. ſpes habet eſſe
circa bonum poſſibile. quoniam nullus ſperare habet circa bonum im/
poſſibile ſed magis deſperare Hec aũt quatuor videlicet bonũ arduuȝ
futurũ ⁊ poſſibile ꝯpetũt magiſtris ſcholas regētib⁹. ac vniuerſalr̃ rei
publice rectoribus Debent eīn magiſtri bonũ ſcire ⁊ ꝟtutes ſuoꝝ diſci
puloꝝ. ꝗ̃ ⁊ bonũ ſperare debēt Rurſus bonũ quãto cōius tãto diuinius
Cũ igr̃ bonũ ſcholas regētiũ ſit cōe diuinũ circa bõa excellētia ⁊ ardua
ideo nõ ſolũ ſpectat ad mgr̃os ſcholas regētes tendere in bonũ. ſȝ etiaȝ

quodãmõ tendere debent in bonũ arduũ. Quanto eñi maior eſt chari/tas. tanto plura ei ↄtingere pñt. ğ maiori indigẽt pru͂ etiã ac maiori ↄ/ſilio. Cum ğ ↄſilium non ſit niſi de rebus futuris. nõ quidẽ impoſſibi/libus. q2 de his nullus ↄſiliatur. ſed de poſſibilibus. ğ decet magiſtros ⁊ vniuerſaliter reipublice rectores ↄſiderare bona. etiã illa non ſolũ vt ſunt ardua. ſed etiam vt futura ⁊ vt ſunt poſſibilia

¶ Iſtud ẽ vltimũ capitulũ pñtꝫ libri. in q̃ ponit boeti⁹ quedã do/cumẽta ad ſtat⁹ mgr̃oꝝ ꝑtinẽtia Et diuidiẗ hec ꝑs in duas. ṗmo eñi po nit modũ ꝓcedendi ma giſtroꝝ ꝓpter egeſtatez repellendã Scd̃o oſten dit ſtatũ mgr̃i regentis in patria ꝓpria ibi. Cũ ob dulcoris. Adhuc ṗ/ma in quattuor. primo oſtendit de quib⁹ vult docere. ſcd̃o exequiẗ in tentũ ibi Si ob egeſta tis Tercio poĩt qd̃daz documentũ mgr̃i addiſ cipulos. ibi. Cũ magi ſtrantis Quarto ponit quandã doctrinaz. ibi. Animaduertendũ eſt. primo dicit ſic Finalis ↄpilatio pñtꝫ libri ẽ, de magiſtris quos egeſtas liberaliũ diſciplinaruz nouerca finez inuadere ↄpellit alienos Et etiã de illis quos patria na talis dulcedo reuocaue rit. de ipĩs ei aliq̇d ſub ↄpendio eſt dicendum. Tũc ibi Si ob egeſta tis ¶ Hic ſubdit inten tũ ſuũ dicens ſic. Cum quis ordinem regendi acquiſiuerit cã egeſtatis repellende. ſeruabit ſibi precepta que ſequuntur Debet eñi parcitati inſiſtere quantum valuerit magiſtratus ſaltẽ honore ſaluo Veſtibus etiam inhiabit mediocribus Scholariũ regimini precipuus indulgebit Scholaribus ṗmo vultum

Xtrema preſentis voluminis extat compilatio vt de magi/ſtrantibus quos liberalibus nouerca diſciplinis egeſtas compulit inuadere fines aliẽos Et ď illis quos natalis patrie dulcedo reuocauerit a/liquid ſub compendio dicamus.

Si ob egeſtatis repellende cauſam lucri querat quis odorem dulciſſimũ conſiderandum eſt vt ſaluo magiſtratus honore parcitati quantum que/at inſiſtat. veſtibuſq; mediocribus inhiet ſcholarium regimini precipu⁹ indulgeat. Puerisq; primo vultum prebeat benignum: parentibusq; eorum benigniorez affatum docendiq; aditum ſpondeat benigniſſimum vt ſic non ſolum corda puerorum per/molliat verum etiam parentum pecu/niam extrahat famamq; efferat popu/larem . Schole vero iura regaliter defendat ordine docendi prius edoc/to perutatur. Eiſdem etiam

oſtendet benignū. Parentib⁹ ipſorum affatū benigniorem. Docendiqꝫ aditū docebit benigniſſimū. vt ſic corda nedū permolleat diſcipulorum verū etiam parentum acquirat pecuniā. famāqꝫ ſic dilatet Schole etiā iura regaliter defendat. ordineqꝫ docendi poſt edoctū inſequatur. ſuiſqꝫ ſcholarib⁹ aliquantulū adultis ſe rigidū exhibeat. Oraqꝫ ipoꝝ ad ꝓus

aliquantulum adultis ſe rigidum ex hibeat. Ipſorum ora ad recte loqnen dum componat. Digitos ad ſcriben dum conſtringat. Ad legendum om nino informet rigore iuſticie concomi tante. Ut ſic non ſolum in doctrina. verum etiaꝫ in faceccia conueniat Lu dendiqꝫ ſpacium tempeſtiue cōcedat Docendiqꝫ beneficiuꝫ nullo caſu ſub trahat. Si vero contumacem. ſuper bumqꝫ inueniat dulciter eum caſtiget exemplaqꝫ morum proponat quibus reprimatur. Alioquin parentum aſ ſenſu virgis affligatur. vt ſic ad vng uem caſtigatus euadat. vel deſpera tus in ignominiam cadat. Cum au tem magiſtrantis dilectio etate infri gidatos. ſtatuales ve planetiſtaſqꝫ ſcholaſtici introitus habuerit parti cipes ſi correctionis linea vti nequi uerit. ſenio confectus arridendum eſt Statualibus in gemiſcendum pla netiſtis fauoris ſimulachro congau dendum eſt. Calamiſtratos cirris hir ſutis perurat Fucoqꝫ perfuſos lachry

recte loquendū ꝯponat digitoſqꝫ coꝝ diſponat ad ſcribendū ⁊ ad mo dū docēdi totaliter eos informet rigore iuſticie ſemꝑ ꝯcomitante vt ſic ne dū in doctrinis verū etiā ⁊ in facecia erudiā tur Concedatqꝫ eis tpe ſaltē ꝯgruo ſpaciū ludē di. nullo etiam caſu do cendi ſubtrahat benefi ciū Siqꝫ ꝯtumacē ſuꝑ bumqꝫ aliqueꝫ inter ſu os habuerit dulciter eū corripiet exēpluꝫ morū ei ꝓponendo Quib⁹ niſi ſit repmendus parentū aſſenſu virgis ꝑcutiat vt ſic ad vnguem caſti gatus euadat. vel ſaltē deſperatus ꝯfuſionē in cidat in perennē. Tunc ibi Cū āt magiſtrantꝫ ❡ Hic ponit aliā do ctrinā quā obſeruabit mgr̄ circa ſcholares ſe nio induratos. vagabū dos ſuperbos ⁊ luxurio ſos. dicens ſic Si magi ſter ſcholariū rector ha buerit ſcholares ſenes duros ⁊ inſtabiles in ſu is ſcholis. ſic ꝙ correcti one ſcolaſtica vti neq̄ uerit. tūc ſenib⁹ arride bit. duris condolebit. ⁊ vagabundis dilectio nis a pparentia ꝯgaude bit ❡ Item corriget calamiſtratos fuco ꝑfuſos lachrymis irrigare

faciat. luxurioſoſq; caute a ſcholis expellat. ne alij ſcholares reatus e/
iuſdem participes efficiant. Tunc ibi Animaduertendū eſt aūt. ꝙ ⁊c.

¶ Hic ponit aliā do
ctrinā per moduz nota
bilis dicens ſic Rector
ſcholariū erit fidelis cir
ca illos vnde capit emo
lumenta. hoc eſt a quib⁹
condignā accipit labo
rum recompenſam. Et
ſi queratur quomō ſciri
poterit ꝙ ipſe circa tales
fidelis exiſtat. Reſpon
det Boetius ꝙ per ope
ris exhibitionez hoc po
terit diſcerni Et ſi dicat
quō fit iſta opis exhibi
tio Reſpondet ꝙ in hoc
fit vt magiſter cōuocet
ſuos ſubiectos loco et
tempore ꝯgruis vidēs
an ſublectores eis fideli
ter intenderūt. Subdit
in littera ꝙ nō ſp eſt ꝯfi
dendum cure ſublectoꝝ
ipi eīn quandoq; pmol
liuntur munerib⁹ diſci
pulorum. ⁊ quādoq; te
peſcunt remunerationis
deſperatione. Et qnq;
ſefingēdo fideles nimiū
exercent terrorem circa
ſcholares ⁊ ſeueritatem
Tunc ibi. Sicuti vero
¶ Hic oſtendit de
honore magiſtri ſchola
rium rectoris. Et pmo
facit hoc Secūdo remo
uet dubiū ibi. Cauēdū
eſt etiam. Et dicit ſic
Si magiſtro alicui cēa
fiat pauperior ita ꝙ ali
quātuluz viuat in pau
pertate. tunc duntaxat
ſollicitus erit ad pꝛarandum familie ſue ⁊ ſibi ipſi neceſſaria nō ſ. mul

mis irrigantibus gulam perfundat
molles caute eijciat. ne mentis ſue re
atum alij commoti participent

Animaduertendum eſt autem ꝙ
quorum erogatione laborioſum deli/
nitur certamen. in illis doctrinalis cō
probetur effectus. Rerum namq; ef/
fectus operis exhibitione declaratur
Ordine autem competendi viciſſim
puerili ſunt conuocandi. vt fideli ſcru
tinio pateat quid subminiſtrantium
labor diurnus erogauerit. Submi/
niſtrantium autem cure non ſemper
confidendum eſt quoniam aut illorū
cupiditas fractis aſſibus plerumq;
permollitur. aut ſpe defraudata tepeſ
cit fidelitas. aut vt videatur crudeſcit
poteſtas. Sicuti vero felici pauper/
tati miſericorditer differendum eſt. ſic
non minus ipſius eruditioni atten/
tius inſiſtendum eſt. Cum autem ce
na affuerit pauperior. commenſabi/
lis eſt eroganda facultas. familiarib⁹
vicinitatiſq; complicibus inuite eſt
porrigenda. ne familiaris vox reuelet
ſua ſecreta detrahendo. vel ne multi/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

tos inuitando hoſpites. vtputa vicinos ſuos ⁊ mulieres Subdit cauſaȝ ne ipſi ſecreta ſua reuelent ſi qua viderint vel audiuerint Etiam ne ve/tula reuelet hoſpitibꝫ d̄ magiſtri paupertate qꝛ nihil eſt loquatius anti qua muliere Non etiaȝ erit idem nimis tenax. qm̄ nimia tenacitas bo ne contrariatur fame Tunc ibi Cauendū eſt

plicitatis anus prodiga anui promet aduentando. Quid anu conſcientia facilius proterua inutilius. In mini mis procul abſit rapacitas. Et fame nouerca adunca tenacitas. Cauendū eſt etiam ne illorum puerorum pulue ri fetulento plusqȝ triennijs alludat ibidem. Licet maxima comitum ga zeqȝ affuerit confluentia confederati ve amoris opelentia. niſi honoris promotio vigeat in amore. vel facul/tatis in honore vigeat elatio

¶ Hic ponit cautelam quam rector ſcholariū ſeruabit dicens ſic. Ca uendū ē ne rector ſcho/lariū ꝑmaneat alicubi laborioſo in regimine ſcholaſtico vltra tres ā nos licȝ etiā copiā ibi ſcholariū habuerit ⁊ lu cri vl' ꝯfederati amoris opulentiā. niſi ſaltē vi geat ꝓmotio honoꝝ in amore vel facultatis il latio in honore

¶ Notandum ꝙ ſi magiſter rebelles habuerit ſcholares ⁊ malici/oſos. tales ſunt caſtigandi ac morum exemplis corrigendi Nam terri/bilia exempla eis proponi debent vt ſic terreant. Bonaqȝ exempla ap plicentur. vt per ea ad bona alliciantur Eſt autem ſocratis ſentētia qua druplici de cauſa homines fieri bonos. Quoſdam a natura. quoſdam ex aſſuefactione ⁊ conſuetudine. quoſdam per conſolationeȝ perſuaſiuā alios vero per pene inflictionem. Unde verſus. Cauſant eſſe boni phi/ſis mos ſuaſio pene. Unde pueri ab infantia ad bonos mores ſunt in/ſtruendi. quod via quadruplici venari poteſt. Prima ſumitur ex parte naturalis delectationis Scda ex defectu rationis Tercia ex pronitate ad malū Quarta ex vitatiōe habitus oppoſiti Prima via ſic patet Nā ſm philoſophū in ethicis Adeo naturale eſt nobis delectari. ꝙ ab infan tia delectari incipimus Unde ⁊ pueri ſtatim delectantur cū mām̄as ſu/gere incipiunt Si igitur nobis ab infantia accreſcit concupiſcētia dele ctabilium. etiā ab infantia illi eſt reſiſtendum Statim igitur cum pue ri ſermonum ſunt capaces. bonis moribus inſtruendi ſunt. Secunda via ad idem ſumitur ex rationis defectu Nam tanto magis aliqui ſunt commouendi ad bonos mores quanto magis incitātur ad laſciuiam. ⁊ quantomagis ſunt paſſionum inſecutores. vt patet per philoſophuȝ in ethicis Sed in etate iuuenili homines ſunt maxime laſciui ⁊ paſſionū

inſecutores. ergo tunc maxime eſt ſubueniendum. vt per monitiones de
bitas ⁊ correptiones conuenientes a laſciuijs retrahantur. Quare cū ra
tione ſic concupiſcentias ⁊ laſciuias refrenare debet. quāto quis magis
inclinatur vt ſequatur paſſiones. tātomagis indiget dictamine recte rō
nis vt paſſiones refrenent. ergo in etate iuuenili pueri ſunt, bonis moribꝫ
inſtruendi. quia tunc magis ab vſu rōnis deficiunt. ⁊ magis paſſionū ſunt
inſecutores. Tercia via ſumitur ex pronitate ad malum. Nam cū aliquis
eſt pronus ad malum. oportet ipm multū aſſueſcere in contrarium ne in
clinetur ad illud. vt plurimū enim hoies ſcḋm mores ſe hñt quaſi quedā vir
ga ad tortuoſitatē inclinata. Vñ ⁊ Ariſtoteles in ethicis docet nos hoc
mō ad bonos mores debere nos dirigere. quō dirigitur ⁊ rectificat vir/
ga tortuoſa. Volens igitur virgam tortuoſam rectificare vltra medium
rectitudinis in partē contrariam habet inclinare. que ſic inclinata redit ad
mediū ⁊ rectitudinē. Sic ⁊ nos quia obliquitatem ⁊ pronitatē habemus
ad malū ⁊ ad delectationes illicitas debemus per multū tempus ab illici
tis delectationibus abſtinere. vt hanc pronitatē ad malum valeamus
deuitare. Immo ſicut virga rectificanda ad partem contrariam vltra me
dium trahitur vt poſſit redire ad mediū. Sic et nos fugiendo delectabi
lia debemus nos vltra medium deflectere. multas etiam delectationes
licitas cauendo. vt facilius ab illicitis valeamus abſtinere. Et quia tantū
ad malum habemus pronitatem opꝫ nos per diuturna tēpa in contrarium
aſſueſcere. videlicet in bonū vt facilius hanc pnitatem poſſimus vitare
ab ipſa igitur infantia inchoandum eſt vt reliquentes laſciuias ſequamur
bonos mores. Quarta via ſumitur ex vitatione habitus cōtrarij. Nam
quia iuuenes ſunt molles ⁊ ductibiles. ſi abſque freno ꝓmittant ſtatim laſ
ciuias exequunt. eiſqꝫ vitioſi habitꝰ imprimunt. Sicut in cera molli ſta
tim imprimitur forma ſigilli. Ne igitur iuuenes vitioſis habitibꝫ infor
mentur. ſtatim ab infantia ſunt mouendi ⁊ corrigendi. vt per monitio/
nes ⁊ correctiones debitas a laſciuijs retrahantur

¶ Notandū inſuper ⁊ precipue quo ad illam ꝑticulam. Cum autem
magiſtrantis. quod quidam ſcholariū propter etatem ſunt indurati. ⁊ his cō
ſentiendum eſt vt ſenibus. Alij vero per maliciam ex naturali cōplexio
ne tractam duri ſunt ⁊ obtuſi ingenij. ⁊ his compatiendum eſt. Alij ve/
ro ex conſuetudine mala ſunt indurati. ⁊ his ſimulachro falſo congauden
dum eſt. Debet enim magiſter circa tales apparere tanꝙ mitis veruntā/
men vꝰbis aut vꝰberibus eorum correctioni inſiſtere debet. eo quod poſſunt a
propoſito remoueri. Et hi planetiſte poſſunt appellari a nomīe planeta ⁊ a
verbo ſto. Stant enim vt planete. qui nunꝙ ſtant ſed ſemper mouentur.
Secundi autem ſtatuales appellantur a ſto ſtas. quia ſemper in eodem
ſtatu ſtant ⁊ permanent. niſi alicuius ſcientie adeptionem perfecte at/
tingere poſſent ¶ Conſequenter nota. quod in minimis rebus adun/
ca tenacitas nouerca fame magiſtris adeſſe non debet. inter enim duo
mala melius eſt magiſtros ⁊ generaliter reipublice rectores eſſe pro/
digos quam tenaces vel auaros. Quod triplici patet ratione. Prima quia

melius eſt aliquem infirmari morbo curabili q̄ incurabili. Prodiga
litas aūt eſt morbus curabilis. ⁊ hoc vel ex etate. nā qui ſunt prodigi i
iuuentute. quando efficiunt ſenes ⁊ cū quandoqꝫ veniunt ad ſenectutez
vt in plurimū curatur eorum prodigalitas. ⁊ deſinunt eſſe prodigi Vel
etiam ab egeſtate. nam qui prodigi ſunt vt in plurimum egent. quia ex
penſe ſuperabundant redditibus. Experiendo igitur indigentiam a ꝓ
digalitate reuocantur
Ergo ſcḋm philoſophū
prodigalitas eſt mor/
bus curabilis vel ab e
geſtate vel ab etate. ſꝫ
auaricia ē morbus in
curabilis. Nam quan/
to quis plus ſeneſcit.
tanto magis auaricia
iuueneſcit. quia igitur
conuenientius eſt ali/
quez egrotare morbo curabili q̄ incurabili. inter duo mala minus ma
lum eſt magiſtros ⁊ vniuerſaliter rei publice rectores. immo ⁊ quoſcun
qꝫ eſſe prodigos q̄ tenaces Secundo hoc idem patet quia prodigali/
tas eſt magis ꝓpinqua virtuti q̄ auaricia. nam liberalis non libēter re
cipit. ſed libenter dat quorum vtrūqꝫ facit prodigus. neutꝝ vero facit
auarus Differt ergo prodigus a liberali quia prodigus non dat vt de
bet. quibus debet. ⁊ cuius gratia debet. Cum igitur prodigus non ſit
amator pecunie. ſicut nec liberalis faciliter prodigus liberalis fieri po/
teſt Tercio hoc idem patet. quia prodigus multis prodeſt. auarꝰ aūt
ſeu illiberalis vł tenax nulli prodeſt. immo ſibiipſi nequā eſt. Minus
igitur vicioſum eſt aliquem eſſe prodigum q̄ tenacem

**Um ob dulcoris patrie delici
as parentū qꝫ venerabiles aſpe
ctus regendi curaz quis ſuſceperit In
natalis ſoli confinio pomposo affatu
inſiſtendum eſt laute ſplendideqꝫ pro**

Sta eſt ſecunda pars principalis huius vltimi capituli. in qua
oſtendit quomodo rectores in propria patria regendo ſe habe/
bunt. Et ponit primo talem doctrinam. ſi quis curam regendi
in proprijs aſſumpſerit partibus propter delectationes proprie patrie.
venerabiles parentum ſuorum aſpectus inſiſtet pomposo affatu laute
qꝫ ⁊ ſplendide ſibi de neceſſarijs prouidebit. veſtiumqꝫ circa variatio/
nem erit precipuus. Quoniam veſtium ornatus vna cum alijs ornati
bus plures maiorem vidimus cōſequi gloriaz rei q̄ veritas exhibebat
Subdit. ornatus veſtium. fauor hominum. lepoleꝫ q̄ plures com/
pulerunt magiſtros eminio in doctrina comparatos excellere homeruz
virum excellentem atqꝫ venerabilem
Tunc ibi. Ordine docendi. Hic ponit alias doctrinas a rectori/
bus ſeruandas. dicens ſic. Ordine docendi promiſſo diligenter obſer/
uato diligenter tollenda eſt voluptas damnoſa ludoꝝ. vna ⁊ damnoſa
voluptas luxurie. vt quod raro contingere ſolet honor proprie patrie
magiſtri conferat commendationem. Et quantomagis vite commen/
datio accreuerit tantomagis fauori diſcipulorum eſt inſiſtendū. vt co

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

rum diuulgetur vocibus.quod eorum magiſter ore proprio neſcierit exprimere.vt ſic nedum morum videatur in dulcedine.verumetiam in ſcientiarum acumine

¶ Notandum hic ꝙ cum magiſter curam regendi acceperit ob delicias dulcoris patrie.⁊ venerabiles patentum aſpectus in natalis ſoli cō/finio pomposo affatu inſiſtendum eſt.⁊ ſic ď alijs in littera poſitis. Et aliqui vituperan/tur.quia honorem ſu/um non curant. Alij vero laudantur hono/rem non curando quia humiles ſunt. Curare igitur proprium honorem vno modo eſt laudabile.alio modo vituperabile. Nam non curare honorem videlicʒ non volendo facere bona opera honore dig/na vituperabile eſt De bemus enim curare honorem. non vt ſimus ambicioſi.nec finez noſtrum ponendo in ho/noribus ſed agendo o/pera honore digna O/pera quidem honore digna dupliciter poſſunt conſiderari. Uel vt no/bis proportionata.vel vt ſunt magno honore digna. Et ideo circa ho/nores eſt duplex virtus. Una reſpicit honores mediocres Et hec a philoſopho dicitur honoris amatiua. Alia eſt que reſpicit honores mag/nos vt magnanimitas. Nam eadem opera poſſunt eſſe magnanimita/tis ⁊ virtutis. Nam agens opera fortitudinis vt aggrediens pugnam ſi fecerit hoc quia delectatur in talibus actibus fortis eſt. Si vero a/gat hec quia talia opera ſunt magno honore digna magnanimus eſt. Sic etiam ſi quis agat opera caſtitatis.quia delectatur in eis caſtus ē et temperatus. Sed ſi hec agit quia ſunt magno honore digna magnanimus eſt. Ideo pericula bellica non ſunt propria materia magnani/mitatis.ſed potius materia fortitudinis. Nec etiam delectabilia ſm̄ ſenſum ſunt ꝓpria materia magnanimitatis.ſed potius temperantie

curationi viciſſim arridendum. Ueſtium varietate gaudendum eſt Quoniam veſtis polimite venuſtas.anu/lorum inſignia multos maiorem gloriam q̄ꝫ veritas ac decor exigit cogit obtinere. Ornatus fauor affatuſqꝫ lepos q̄ꝫ plurimos ſenſu. Eminio comparatos Homerum auſu excedere cō pellunt.ordine docendi pretaxato diligenter obſeruato. Iocorumqꝫ damnoſa libido attētius ablata.vt quod raro contingit prouincialis honor famam conferat in tituli commendatōnem. Quanto vero venuſtatis titulꝰ magis ſurrexit.tantomagis ſubiectorum inſiſtendum fauori vt quod oris

Propria igitur materia magnanimitatis eſt honor. Unde quecunqꝫ agit magnanimus illa agit vt ſunt magno honore digna. Hinc magnanimitas quidem ornatus omnium virtutum dici poteſt. Sicut enim magnificentia eſt ornatus liberalitatis. quia magnificus opera liberalitatis facit excellentiori modo q̄ꝫ liberalis. Sic etiam magnanimitas ornatus quidem eſt omnium virtutum. Opera enim virtutum ſunt honore digna. Et ſic magnanimus opera ſingularium virtutum operabitur. Inter autem magnanimitatem ⁊ honoris amatiuam hec eſt differentia. Quoniam opera aliarum virtutum vt ſunt magno honore digna ſic pertinent ad magnanimitatem. Sed vt ſunt nobis ordinata. ⁊ vt ordinantur ad honores mediocres. ſic pertinent ad virtutem que dicitur honoris amatiua. Unde honoris amatiua ſe habet ad magnanimitatem. ſicut formoſitas corporalis ad magnitudinem. Pueri enim ſi habent membra proporcionata. ⁊ conformia formoſi quidem ſunt ſed non pulchri. quia pulchritudo non eſt niſi in magno corpore. Sic ⁊ facientes opera mediocriter honore digna dicuntur honoris amatiui. Sed facientes opera magno honore digna magnanimi appellantur. Magiſtri igitur vel quia ſunt honoris amatiui vel magnanimi. Etiam ſi neceſſitas eos vrgeat cauſa lucri honeſte acquirendi in natalis ſoli confinio regentes. (ſm modum qui tangitur in littera) ſe regere debent.

proprii nequit efferri vocibus eorum tempeſtiuis erogetur affatibus. vt non ſolum morum dulcedinem verum etiam proprie facultatis acumen ſpectetur. Cum autem tam morum q̄ꝫ facultatis in publicum euenerit commendatio. conſiderandum eſt ne inceſtus caput obſtipet. adulterium ora confundat Illiciteqꝫ malignitatis fetor famam denigret. ne roſe vernum emittentes odorem videantur expirare. ⁊ lilia ſudore queſita decreſcere.

Tunc ibi. Cum autem tam morum q̄ꝫ facultatis in publicum ⁊c. Hic Boetius ponit vltimam doctrinam ſeu cautelam a quolibet doctore ſeruandam. Et primo facit hoc. ſecundo declarat hoc in exemplo. ibi. Venerabilis autem Crathonis effigies. dicens ſic. Quando commendatio rectoris ſiue laus venerit in publicum tam in moribus q̄ꝫ in

artibus. prouidendum eſt ne actus illicitus vł inhoneſtus circundet caput magiſtri. vel ꝙ adulterium ſiue fornicatio confundat faciem eius. Et ꝙ fetor malignitatis famam non denigret. ne roſe vernum emittentes odorem videantur exſpirare. ⁊ lilij adepta labore euaneſcere.

Tunc ibi. Venerabilis Crathonis. Hic Boetius declarat exemplo quodam predicta propter fugā eorum. Et primo facit hoc: ſecundo oſtendit finem non ſemper correſpondere principio. ibi Prima licet. dicens ſic. Facies laudabilis Crathonis magiſtri meroris augmentum dedit ſuis conſocijs. Etiam ⁊ alijs. qui eum dūtaxat ſemel viderāt quia ipſe obdormiuit in habitaculis queſtoris propter eufraſie vxoris ſue delicias. Ipſe qꝫ inuentus amplexando talem capillis extractus. verbere caſtigatus. vulnere laceratus. ſale fricatus. vrina ſeruorum perfuſus. angulis eiectus. trabibus receptus. tandem qꝫ tortoribus laſſatus genitalibus priuatus ſuis. ſterquilinio ſuppoſitus. tranſeuntibꝫ expoſitus. plebis abiectio. diſcipulis deſolatio commilitonum obprobrium. crudele atqꝫ miſerum cunctis extitit doloris ſpectaculum affinitatis etiam gratia. parenteleqꝫ gloria in nullo proficientibus.

Venerabilis Crathonis effigies ꝓprie facultatis complicibus. Alijs etiam qui eum aſpectu vnico attigerant meroris cauſam prebuit ⁊ incrementum qui in queſtoris diuerſorijs ob eufraſie vxoris ſue delicias dormiuit. In amplexando repertus capillis extractis. verbere caſtigatus. vulnere laceratus. ſale fricatus. vrina ſeruorum perfuſus. angulis eiectus. trabibus receptus. tandem laſſatus tortoribus genitalibus priuatus. ſterquilinio ſuppoſitus. tranſeūtibus expoſitus plebis abiectio. diſcipulorū deſolatio. commilitonum extitit obprobrium. Crudum aut crudele. miſerum aut miſerrimum cunctis extitit ſpectaculum doloris. Affinitatiſqꝫ gratia. parenteleqꝫ gloria in nullo ſibi proficientibus. Licet primeua quandoqꝫ ſalua fiant iudicio. Ultima tamen ſaporis alterius inquinamenta permanebunt

¶ Et ſic eſt finis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

Tunc ibi. Licet primeua quandoqꝫ ſalua fiant iudicia ⁊c. Hic
Boetius oſtendit finem non ſemper principio correſpondere dicens.
Licet prima iudicia quādoqꝫ fuerint ſalua. vltima tamen alterius ta/
poris inquinamenta permanebunt Notandū hic ꝙ luxuria octo ha/
bet ſpēs. quarum due tangūtur in littera, videlicet inceſtus ⁊ adulteri
um. Prima eſt ſimplex fornicatio. ⁊ eſt ſoluti cum ſoluta. Secunda
eſt meretricum vage luxuriando. vel cum publica concumbendo. Ter/
cia eſt adulterium. ſcꝫ alterius thori violatio. ⁊ dicitur quaſi ad alteri
us thorum acceſſio. Unde vir ⁊ ſimiliter mulier tripl'r cōmittit adul/
terium. Primo ſi vir vxoratus cum ſoluta coeat. Secundo ſi ſolutus
cum maritata coeat. Tercio ſi vterqꝫ ſit in copula matrimonij. ⁊ illud
eſt grauius. Quarta ſpecies eſt ſtuprum. quo virginalis integritas cor/
rumpitur. vt patuit prius ibi. A luxurie feruore He nāqꝫ ſpecies luxu
rie nedum a magiſtris. verumetiam a quibuſcunqꝫ poculum ſcientie ſa
lutaris ſitientibus ſunt vitande. Unde luxuria multipliciter eſt noci/
ua. Nam deo eſt contumelioſa. demonibꝫ placida. luxurioſis nociua. ꝓ
ximi ſcandalizatiua. proprie anime damnatiua. mentis infatuatiua.
anxietatum generatiua. conſcientie amaratiua. hominis defedatiua. ⁊
viliſſimo domino. ſcꝫ carni ſubiectiua Prouenit autem luxuria ex mul
tis. ſcꝫ ex ocio ex immoderata cibi ⁊ potus ſumptione. ex vetularū inſti
gatione. ex prauo exemplo. ex mulierū aſpectu ⁊ colloquio. ex muſicali
um inſtrumentorū ſono. ex turpiloquio. Octo tamen contra luxuriā
poſſunt aſſignari remedia. Primū eſt aqua lachrymarū extinguēs om
nem luxurie feruorem. Secundū eſt cibi ⁊ potus ſubtractio. Tercium
ab occaſionibus luxurie elongatio. Quartum extreme mortis cogita
tio. Quintum vt de ſe nulla ſit preſumptio. Sextum eſt frequens oc
cupatio. Septimum ꝓprie carnis domatio Octauum eſt tētationis re
ſiſtentia ⁊ rebellio. His meditationibus ſi Cratho vſus fuiſſet in deſo
lationem diſcipulorum ac obprobriū commilitonum non tam turpi/
ter ſuccubuiſſet

¶ Finit Boetius de diſciplina ſcholarium cum cōmen
to. optime bene necnō diligēter Impreſſus Dauētrie ꝑ me
Jacobum de Breda. Anno domini. M.cccc. nonageſimo
ſexto. xv. menſis Maij.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 44